

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

MAG. TJAŠA ŽAKELJ

SOCIOLOŠKI VIDIKI ISKANJA
PARTNERJEV/PARTNERK PREKO INTERNETA

DOKTORSKA DISERTACIJA

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Mag. TJAŠA ŽAKELJ

Mentorica: izr. prof. dr. ALENKA ŠVAB

SOCIOLOŠKI VIDIKI ISKANJA
PARTNERJEV/PARTNERK PREKO INTERNETA

DOKTORSKA DISERTACIJA

Ljubljana, 2011

Zahvala

Dragi mentorici, izr. prof. dr. Alenki Švab, se zahvaljujem za vse nasvete, pomoč in podporo pri oblikovanju doktorske disertacije.

Iskrena hvala tudi članoma komisije, red. prof. Aleksandru Štulhoferju in red. prof. dr. Tanji Rener za dragocene nasvete pri oblikovanju temeljnih izhodišč in končevanju doktorske disertacije.

Nedvomno imate pomembno vlogo pri nastanku tega dela tudi udeleženci in udeleženke raziskave, ki ste mi bili pripravljeni zaupati svoje izkušnje in svoja videnja iskanja partnerja/ke prek interneta in spoznavanja prek spleta. Hvala vsem.

KAZALO

1 UVOD.....	16
1.1 Pojasnitev terminološke rabe.....	19
1.2 Pregled po poglavjih.....	21
2 PARTNERSTVA V POZNI MODERNI.....	24
2.1 Teoretske konceptualizacije intimnosti in partnerstev	25
2.2 Sodobna partnerstva	28
2.2.1 Graditev partnerske zveze v kontekstu individualizacije	28
2.2.2 Refleksivni projekt sebstva in čista razmerja	31
2.2.3 Izbirnost v življenjskih potekih	32
2.2.4 Negotovost in krhkost medosebnih odnosov	34
2.2.5 Neenake možnosti izbire	36
2.2.6 Racionalizacija izbire in komodifikacija intimnih odnosov	39
2.3 Oblikovanje partnerstev na podlagi on-line spoznavanja.....	41
2.3.1 Možnosti za graditev intimnosti v kontekstu internet datinga.....	42
2.3.2 Refleksivnost sebstva	44
2.3.3 Racionalizacija izbire	48
2.3.4 Graditev čistih razmerij	51
2.4 Sklep	52
3 ANALIZA SOCIOLOŠKIH RAZISKOVANJ SPOZNAVANJA PREK SPLETA.....	54
3.1 Iskanje partnerja/ke prek interneta v Sloveniji.....	54
3.1.1 Pogostost iskanja partnerja/ke prek interneta v Sloveniji.....	54
3.1.2 Prostor iskanja partnerja/ke prek interneta in njihove značilnosti.....	56
3.1.3 Slovenske raziskave vidikov spoznavanja prek spleta	63
3.2 Izbrane tuje raziskave fenomena internet datinga	70
3.2.1 Virtualna/realna razmerja	72
3.2.2 Značilnosti graditve partnerskih odnosov prek spleta	73
3.2.3 Kdo uporablja internet dating in kdo je pri tem bolj učinkovit	83
3.2.4 Pogostost iskanja partnerja/ke prek interneta	86
3.2.5 Spoznavanje prek spleta kot možnost za fleksibilno oblikovanje identitete	87
3.2.6 Problemiziranje neiskrenosti pri iskanju partnerja/ke prek interneta	89
3.2.7 Nezvestoba v kontekstu spoznavanja prek spleta.....	92
3.2.8 Delovanje tržnih načel med navidezno neomejenimi možnostmi.....	95
3.3 Sklep	97
4 SOCIOLOŠKI VIDIKI SPOZNAVANJA PREK SPLETA	100
4.1 Metodološki okvir empirične raziskave	100
4.1.1 Razlaga izbrane metode.....	101
4.1.2 Potek empirične raziskave.....	107
4.1.3 Ocena prednosti in pomanjkljivosti izbrane metode	115
4.2 Značilnosti on-line spoznavanja	117
4.2.1 Razlogi za iskanje partnerja/ke prek interneta.....	118
4.2.1.1 Načrtno iskanje partnerja/ke prek interneta.....	119
4.2.1.1.1 Razpad pretekle partnerske zveze in strah pred osamljenostjo	119
4.2.1.1.2 Subjektivno definirani introvertiranost in manjša socialna veščost	120
4.2.1.1.3 Manj razgibano socialno življenje in gibanje v ozkih socialnih krogih ..	121
4.2.1.1.4 Internet kot alternativa in dopolnitev klasičnega načina spoznavanja	121
4.2.1.1.5 Radovednost, kratkočasje in eksperimentiranje	122
4.2.1.1.6 Ciklično vključevanje v sistem iskanja partnerja/ke prek spleta.....	123
4.2.1.2 Nenačrtno spoznavanje prek spleta	124

4.2.1.2.1 Partnerska zveza kot stranski produkt druženja prek spleta	124
4.2.1.2.2 Internet kot prostor druženja mladih	125
4.2.1.2.3 Internet kot alternativa današnjim zabavam	125
4.2.1.2.4 Zoženje socialne mreže	126
4.2.1.2.5 Spoznavanje v klepetalnicah, na forumih in po spletnem omrežju	126
4.2.2 Stigmatiziranost iskanja partnerja/ke prek interneta	127
4.2.3 Časovne dimenzije iskanja partnerja/ke prek interneta	129
4.2.3.1 Nihanja v porabi časa	130
4.2.3.2 Veliko dela za majhen učinek?	131
4.2.3.3 Različni dnevni ritmi spoznavanja prek spleta	132
4.2.3.4 Težave z odvisnostjo	133
4.2.4 Profili: racionalno odzivanje na zakonitosti partnerskega trga	133
4.2.4.1 Več profilov na različnih portalih	136
4.2.4.2 Profil naj bo poseben, unikatni, drugačen od povprečja	137
4.2.4.3 Profil kot filter pri navezovanju prvih stikov	139
4.2.4.4 Prilagajanje profila glede na odziv	141
4.2.4.5 Izpostavljanje najboljšega jaza	144
4.2.4.6 »Avtentično« sebstvo	146
4.2.4.7 »Pravo sebstvo« ni nujno skladno z vtisom drugih	147
4.2.4.8 Standardiziranost in fleksibilnost pri oblikovanju profilov	148
4.2.4.9 Vtis o tem, kaj si želijo drugi	150
4.2.4.10 Pomembni podatki v profilih	155
4.2.5 Pomen fotografije in fizične privlačnosti	160
4.2.5.1 Fotografija je zelo pomembna	161
4.2.5.2 Zmanjšan pomen fizične privlačnosti	163
4.2.5.3 Razočaranje zaradi videza	165
4.2.5.4 S fotografijo se izgubi anonimnost	167
4.2.5.5 Fotografija kot ovira	168
4.2.6 Pomen preteklega (družinskega oziroma partnerskega) življenja	169
4.2.7 Pomen političnega in verskega prepričanja	173
4.2.8 Pogled na moške in ženske spolne vloge	176
4.2.9 Stopnjevanje delitve podatkov	178
4.2.10 Številčnost on-line razmerij	181
4.2.11 Načini prekinitve on-line stikov	182
4.2.12 Prehodi v osebna srečanja	184
4.2.13 Neskladje med imaginarno sliko in dejansko podobo	187
4.2.14 Hitrost prehodov v osebna srečanja	189
4.2.15 Spoznavanje z več osebami hkrati	191
4.2.16 Padec intimnosti v osebnem stiku	192
4.2.17 Težja prekinitve stikov po srečanju v živo	194
4.2.18 Prehod v partnersko zvezo	195
4.2.18.1 Prelomnica med spoznavanjem in partnersko zvezo	196
4.2.18.2 Pojmovanje dobre, uspešne partnerske zveze	198
4.2.18.3 Partnerstvo kot prostor za samorealizacijo	202
4.2.18.4 Potencialna družina in pojmovanja moških in ženskih spolnih vlog	203
4.2.18.5 (Romantična) razmerja brez osebnega stika	208
4.2.19 Intimnost in seksualnost	210
4.2.19.1 Intimnost pri spoznavanju prek spleta	210
4.2.19.2 Percepcije nezvestobe	212
4.2.19.3 Seksualnost v kontekstu internet datinga	216

4.2.19.4 Percepcije ženske seksualnosti	221
4.2.20 Oblikovanje off-line skupnosti oseb, ki so se spoznale prek spleta	222
4.3 Sklep	227
5 DISKUSIJA	229
5.1 Primerjava spoznavanja prek spleta s klasičnimi načini spoznavanja.....	229
5.2 Prednosti in pomanjkljivosti spoznavanja partnerja/ke prek spleta.....	234
5.2.1 Prednosti spoznavanja prek spleta.....	235
5.2.2 Pomanjkljivosti spoznavanja prek spleta.....	239
5.3 Paradoksi in kontradikcije internet datinga	243
5.4 Nenapisana pravila spoznavanja prek spleta	248
5.5 Vpliv spoznavanja prek spleta na graditev sodobnih partnerstev.....	253
5.5.1 Internet dating kot novi partnerski in/ali maritalni trg	253
5.5.2 Spodbujanje racionalne izbire	254
5.5.3 Internet dating kot potencial za samorefleksijo in fleksibilno samorazkritje	256
5.5.4 Tradicionalnost in egalitarnost v preferiranih partnerskih zvezah	257
5.5.4.1 Tradicionalni pogledi na spolne vloge, partnerstva in družinsko življenje	259
5.5.5 Trg za graditev partnerstev, ki omogočajo samorealizacijo	262
5.5.6 Sklep	263
6 ZAKLJUČEK	265
7 LITERATURA	273
STVARNO KAZALO	289
IMENSKO KAZALO	292

KAZALO SLIK

<i>Slika 3.1: Starostna struktura uporabnikov spletne strani Ona-on.com.....</i>	<i>58</i>
<i>Slika 3.2: Starostna struktura uporabnic spletne strani Ona-on.com</i>	<i>58</i>
<i>Slika 3.3: Izobrazbena struktura uporabnikov spletne strani Ona-on.com</i>	<i>59</i>
<i>Slika 3.4: Izobrazbena struktura uporabnic spletne strani Ona-on.com.....</i>	<i>59</i>
<i>Slika 3.5: Starostna struktura nosilcev profilov na portalu Najdem.si.....</i>	<i>63</i>

KAZALO TABEL

<i>Tabela 3.1: Redni uporabniki interneta po starosti, Slovenija, 1. četrletje, 2008–2010</i>	<i>55</i>
<i>Tabela 3.2: Delež rednih uporabnikov interneta, ki so že kdaj obiskali spletne strani, namenjene spoznavanju.....</i>	<i>56</i>
<i>Tabela 3.3: Razlogi za iskanje potencialnega partnerja/ke prek interneta (v odstotkih, heteroseksualno usmerjeni).....</i>	<i>66</i>
<i>Tabela: 3.4: Objavljanje fotografij v profilu.....</i>	<i>66</i>
<i>Tabela 3.5: Prvih deset lastnosti (v odstotkih), na katere so uporabniki interneta pozorni, ko spoznavajo partnerje po internetu glede na spol (heteroseksualno usmerjeni)</i>	<i>67</i>
<i>Tabela 3.6: Vsebine prvih najpogostejših lažnih informacij v profilih (izraženo v odstotkih glede na tiste, ki so že kdaj podali lažne informacije) glede na spol</i>	<i>68</i>

POVZETEK

Doktorska disertacija z naslovom Sociološki vidiki iskanja partnerjev/partnerk preko interneta obravnava spoznavanje prek spleta, katerega cilj ali zgolj naključna posledica je oblikovanje partnerske zveze. Internet je opredeljen kot novi partnerski in/ali maritalni trg, ki je zaradi različnih družbenih sprememb vse bolj sprejet prostor spoznavanja. Internet in širše splet omogočata tako ciljno spoznavanje potencialnega/e partnerja/ke kot tudi naključno vstopanje v intimne odnose na podlagi on-line spoznavanja. Lastnosti računalniško posredovane komunikacije, ki v pretežni meri definirajo naravo on-line spoznavanja, in tudi lastnosti, ki jih spodbudi narava razvoja razmerij v tehnološkem pogledu, vplivajo predvsem na začetke graditve partnerskih zvez, pri čemer velja izpostaviti izbiro zanimivega/e drugega, s katerim se posameznik/ca želi spoznati, spodbujeno samorefleksivnost v graditvi potencialnih partnerskih razmerij in doseganje razkrite intimnosti.

V teoretskem smislu izhodišča disertacije predstavljajo sodobna pojmovanja intimnosti kot ključne vsebine in ključne značilnosti partnerskih zvez. Oblikovanja in graditve sodobnih partnerskih zvez so obravnavane v kontekstu teorije preobrazbe intimnosti, teorij refleksivne individualizacije in tudi kritik omenjenih teorij. Družbene značilnosti graditve sodobnih partnerskih zvez, kot so refleksivnost sebstva, racionalizacija izbire ter komodifikacija odnosov so navidezno nezdružljive značilnosti graditve sodobnih tesnih medosebnih odnosov, ki se stekajo tudi znotraj iskanja partnerja/ke prek interneta.

Metodološki okvir empiričnega dela raziskave predstavlja kvalitativna raziskava, izvedena na podlagi 66 poglobljenih polstrukturiranih osebnih intervjujev. Vzorec vključuje 34 moških in 32 žensk z izkušnjami iskanja ali/in spoznavanja (potencialnega/e) partnerja/ke prek spleta. Med sociološkimi vidiki iskanja partnerjev/k prek interneta in spoznavanja prek spleta so obravnavane naslednje teme: značilnosti tovrstnega spoznavanja s poudarkom na razlogih za iskanje partnerja/ke prek interneta ali naključno vstopanje v tak način spoznavanja, vprašanja o obstoju stigme omenjenega načina spoznavanja, časovne dimenzije spoznavanja prek spleta, značilnosti oblikovanja profilov, pomen informacij, ki so posredovane v profilih in med on-line komunikacijo (pomen fotografije in fizične privlačnosti, preteklega družinskega življenja, političnega in verskega prepričanja, pogleda na moške in ženske spolne vloge), značilnosti stopnjevanja delitve podatkov, številčnost on-line odnosov, značilnosti prehodov v osebna srečanja, pogostosti neskladij med imaginarno predstavo in dejansko podobo, sočasnost

spoznavanja več potencialnih kandidatov/k za vzpostavitev partnerskega odnosa, vzpostavitev intimnosti v on-line fazi spoznavanja, padec intimnosti pri prehodu v osebno srečanje v živo, značilnosti in strategije prekinitve stikov v on-line fazi spoznavanja in po srečanju v živo, značilnosti prehodov v partnersko zvezo, pomen razkrite intimnosti in fizične intimnosti, seksualnost v kontekstu internet datinga ter oblikovanje off-line skupnosti oseb, ki se ustvarijo na podlagi komunikacije prek spleta.

Spoznavanje prek spleta oziroma iskanje partnerja/ke prek interneta se izkaže kot fenomen, ki ga zaznamujejo izrazita raznovrstnost, kompleksnost in paradoksalnost. Raznovrstnost in kompleksnost sta posledici dveh vzrokov. Po eni strani gre za dejstvo, da socio-demografske in kulturne značilnosti oseb, ki se odločajo za tovrstno spoznavanje, vse bolj odražajo raznovrstnost običajne populacije v družbi. Zato ni mogoče govoriti o specifični populaciji, ki uporablja možnosti spoznavanja prek spleta v smislu enovitosti, temveč gre za heterogeno populacijo, kar vpliva tudi na značilnosti tovrstnega spoznavanja. Po drugi strani pa sta raznovrstnost in kompleksnost tudi posledica različnih strategij spoznavanja. Zagovorniki strategije hitrega prehoda v osebno srečanje pojmujejo internet ali portale, namenjene spoznavanju, le kot prostor, ki združuje informacije o dostopnih drugih, ki ob predpostavki iskrenosti iščejo enako vrsto razmerja kot iskalec/ka. Posledično realizirajo način spoznavanja, ki ga od klasičnih načinov spoznavanja loči le prostor srečanja; medtem ko zagovorniki strategije on-line spoznavanja vztrajajo v »dolgotrajnejših« on-line komunikacijah, ki se pojmujejo tudi za izhodišče graditve tesnih medosebnih odnosov, ki pomenijo morebiten potencial za graditev partnerske zveze.

Poleg raznovrstnosti in kompleksnosti rezultati raziskave pokažejo tudi številna nasprotja in paradoksalno naravo značilnosti spoznavanja prek spleta. Kontradiktornost se na primer pokaže že znotraj opredeljevanja prednosti in pomanjkljivosti on-line spoznavanja, pri čemer ima neka lastnost, obravnavana iz več zornih kotov, popolnoma drug značaj (npr. pomen fizične privlačnosti, časovne dimenzije spoznavanja ipd.). Značaj paradoksalnosti je razviden v zahtevah spoznavanja prek spleta – če želi biti oseba v iskanju drugega/e uspešna, se mora predstaviti na način, s katerim bo pritegnila ciljno populacijo. Ker pa je posebnost dopustna le v mejah družbene zaželenosti in sprejemljivosti in ker so zahteve oblikovanja profila v smislu izpolnjevanja vnaprej oblikovanih kategorij podatkov jasne, prihaja do izjemne podobnosti samopredstavitve. Paradoksalnost je očitna tudi znotraj narave graditve tesnih intimnih odnosov, v kateri on-line komunikacija spodbudi in pospeši razkrivanje intimnosti, medtem

ko osnovni osebni podatki običajno ostanejo stvar zasebnosti še po osebnem srečanju v živo. Poleg omenjenega je zanimiv tudi padec intimnosti pri prehodu v osebno srečanje v živo, ki nakazuje zahtevo po tem, da se mora graditev intimnosti začeti znova, na popolnoma drugačnih temeljih, in spodbudi vprašanje o domnevni naravi visoke intimnosti v on-line spoznavanju. Spoznavanje prek spleta pa je ne nazadnje tudi način spoznavanja, ki omogoča tako racionalizacijo izbire kakor tudi razvoj odnosa, ki temelji na romantični imaginaciji, ki zapolnjuje manjkajoče podatke o zanimivem/i drugem/i.

Spoznavanje prek spleta spreminja izhodiščni način izbire posameznika/ce, ki bi lahko bil/a potencialno primeren/na za graditev partnerske zveze. Pomembna postajajo načela racionalne izbire na podlagi homogamije in geografske bližine, medtem ko pomen fizične privlačnosti na račun ujemanja v komunikaciji vsaj deloma stopi v ozadje. Zahteve po oblikovanju profila, ki vključuje informacije o tem, kdo posameznik je in kakšne osebe si želi spoznati, spodbudijo samorefleksivnost, ki je toliko večja, kadar posameznik/ca ne vzpostavi hitrega stika z osebo, ki bi ustrezala pričakovanjem in vnaprej določenim merilom. Z večanjem izkušenj razkrije intimnosti spoznavanje prek spleta predstavlja potencial za rast pomena omenjene oblike intimnosti, ki se razvija v on-line komunikaciji. Iskanje partnerja/ke prek interneta ponuja možnosti tistim, ki si želijo partnerskih zvez s tradicionalno delitvijo spolnih vlog, in tistim, ki si želijo egalitarnejših partnerskih zvez, pri čemer si moški želijo predvsem tradicionalnejših partnerskih zvez, ženske pa niso enotne glede narave preferirane partnerske zveze. Želena partnerska zveza je pojmovana predvsem kot nadgradnja, presežek ali doprinos individualiziranemu pojmovanju uspešnega življenja posameznika. Spoznavanje prek spleta predstavlja prostor za samorealizacijo, ki pa ga zaznamujejo številne zakonitosti, ki veljajo v širšem družbenem kontekstu.

Ključne besede: iskanje partnerja/ke prek interneta, spoznavanje prek spleta, partnerske zveze, racionalizacija izbire, intimnost.

SUMMARY

The main aim of this Ph.D. thesis is to provide a definition and analysis of the sociological aspects of Internet dating. Getting to know a (romantic) partner online can be a consequence of an intentional search for a potential partner through Internet pages designed to allow searches for different kinds of intimate relationships (romantic partnerships, sexual relationships, adventures etc.) or a consequence of secondary online contacts through chat rooms or other online communication types that do not have a primary goal of finding a romantic partner. In this context, the Internet is defined as a new partnership and/or marital market which, due to several social changes, is increasingly being accepted as a place for searching for a potential romantic partner. The start of developing a romantic partnership is chiefly influenced by the characteristics of computer-mediated communication that largely shape the online building of interpersonal relationships. It is also influenced by basic technology demands regarding the strategies for building an online relationship that are planned to be transformed into a face-to-face interaction. The characteristics of computer-mediated communication and technology demands influence the way interesting others with whom the individual would like to become acquainted are chosen, and stimulate self-reflexivity in building potential romantic partnerships as the growth of experience and importance of disclosing intimacy.

Contemporary understandings of intimacy as a vital element along with the key characteristics of romantic partnerships underpin the theoretical framework of the thesis. How contemporary romantic partnerships are being built is discussed in the contexts of the theory of the transformation of intimacy, theories of reflexive individualisation as well as the critiques of those theories. The social characteristics of building close intimate relationships such as self-reflexivity, rationalisation of choice and commodification of relationships are apparently incompatible with, yet together define, the characteristics of building close interpersonal relationships via Internet dating.

The research methodology is based on qualitative research. The data were gathered by 66 in-depth, semi-structured, face-to-face interviews with people who identified themselves as having Internet dating experience. The sample consists of 34 men and 32 women with experience searching and/or getting to know a romantic partner online. Among sociological aspects of Internet dating, the following themes were discussed: the characteristics of forming

online romantic relationships, the reasons for deciding to try Internet dating or a coincidental beginning of getting to know someone online, the advantages and disadvantages of online dating and making acquaintances, the ways personal online profiles are formed, the characteristics of key data in such profiles and other important information revealed in online communication (photographs and physical attraction, past family life, political and religious beliefs, views on gender roles), the characteristics of the intensification of sharing intimate matters, the frequency of simultaneous online relationships, the characteristics of moving into off-line face-to-face contacts, the frequency of the incongruence between the imaginary notion of an individual and the real images of individuals as revealed in an off-line face-to-face meeting, the establishment of intimacy in online communication, the fall in intimacy at the first face-to-face meeting, the characteristics and strategies of a sudden ending of an online-only communication and the ending of communication after a face-to-face meeting, the features of moving into a romantic relationship, the importance of disclosing and physical intimacy, sexuality in the context of Internet dating and the formation of off-line communities of individuals who first met on an online communication basis.

An examination of the characteristics of Internet dating indicates that such dating involves extremely varied and complex phenomena, full of paradoxes. There are two reasons for this heterogeneity and complexity. One is that the socio-cultural characteristics of those who take up Internet dating increasingly resemble the general heterogeneity of the population at large. Consequently, we cannot pinpoint standard features of those people who engage in Internet dating. On the other hand, the variety also reflects the different strategies employed to get to know a potential romantic partner. Advocates of the strategy of quickly moving into face-to-face encounters consider the Internet or, more precisely web pages designed for meeting interesting others, only as a place that offers information about available others who, when one assumes they are sincere, are searching for the same type of relationship as themselves. Consequently, they utilise this way of meeting that differs from traditional ways of meeting only in terms of the meeting venue, whereas advocates of the strategy of prolonged online communication insist on online communication for a longer time. Only longer use of the Internet and/or the web for building close relationships importantly changes the way acquaintances are made.

Besides heterogeneity and complexity, the results of the research reveal several paradoxes and contradictions of online meeting and building relationships. Contradictions are already

revealed when defining the advantages and disadvantages of Internet dating where special characteristics discussed from different points of view may be regarded as totally disparate characteristics (for example, the importance of physical attraction, the time dimensions of Internet dating etc.). Paradoxes are also found in the main demands of Internet dating – if the individual wants to be successful in his/her search for an interesting and promising other, they are supposed to represent themselves in a way that will attract the target population. However, because being special is accepted only by considering the boundaries of social desirability and acceptability and given the requirements to write profiles in terms of clear, already established categories, profiles are becoming general and standardised. The next paradox is also obvious regarding the nature of building close intimate relationships where online communication stimulates and hastens the disclosure of intimate information, whereas basic personal information usually remains unrevealed even after the first face-to-face meeting. Besides, Internet dating phenomena encompass an interesting fall in intimacy upon the transition of online-only contact to a face-to-face meeting, which indicates the need to build intimate relationships again on different bases and raises the question of the existence of the supposed high and deep levels of intimacy in online dating. Finally, Internet dating is also a way of becoming acquainted with another which permits either rationality of choice or the development of partnerships based on romantic imagination that compensates missing information on the promising other.

Internet dating is changing the starting points of choosing an individual who might be suitable for building a potential romantic partnership. The principle of rational choice on the basis of homogamy and geographical proximity come to the fore, while physical attraction is at least partially losing its importance on account of agreements in online-only communication. The requirements that profiles offer information about who an individual is and what kind of people they would like to meet stimulate a process of reflexive self-observation that deepens through experiences that do not necessarily lead to the anticipated relationships. Through ever greater experiences of disclosing intimacy, Internet dating represents a potential background for growth in the importance of the stated type of intimacy which develops in online communication. Online searching for a partner offers possibilities to those who seek to form a partnership based on a traditional division of gender roles, as well as those who want a more egalitarian division of gender roles. While men usually strive for traditional gender roles in romantic partnerships, there is no consensus among women on the idea of either a traditional or egalitarian division. Desired romantic partnerships are mostly comprehended as

contributing to an individualised conceptualisation of the successful life of an individual. Internet dating provides a possibility for self-realisation which is defined by several characteristics that also hold true in a broader social context.

Key words: Internet dating, online meeting, romantic partnerships, rationality of choice, intimacy

1 UVOD

Spoznati sorodno dušo prek interneta je manj nesmiselna namera, kot se je zdela še pred petimi leti. Pragmatizem je bil vedno senčni vidik romanticizma in dopuščanje programski opremi, da razvrsti potencialne primerne osebe, je tehnologija, za katero so milijoni pripravljeni plačati, in upajo, da bodo imeli od nje koristi. (Pettman 2009, 195)

Vpliva informacijske tehnologije na področju graditve intimnih razmerij ne moremo več zanikati (Boneva in drugi 2001; Hardey 2002; Valentine 2006). Sodobna tehnologija odraža vpliv kulture na oblikovanje intimnih razmerij. Splet omogoča vzpostavljanje novih načinov interakcije s potencialnimi partnerji, hkrati pa spreminja tudi način, kako ustvarjamo in vodimo odnose (Miller in Perlman 2009, 10). Ne le mlajše generacije ali bolj izobraženi, temveč vedno bolj heterogena populacija vse pogosteje uporablja različne internetne strani za definicijo narave njihovih trenutnih partnerstev. Splet je vse bolj pojmovan kot prostor, ki ne omogoča le ohranjanja in vzdrževanja sedanjih družinskih odnosov, temveč tudi razvoj novih intimnosti (Valentine 2006). V graditvi intimnosti ima splet danes prednost zaradi prostorske dostopnosti, časovne dostopnosti, cenovne sprejemljivosti in zaradi omogočanja anonimne komunikacije (Cooper in drugi 2000).

Spoznavanje prek spleta se začne v »virtualnem«¹ prostoru¹, ki ustvarja možnosti za on-line srečevanje ljudi in prehajanje v osebna, face-to-face srečanja (Hardey 2002). Analitiki navajajo, da se vsaj na Zahodu vključevanje v plačljive storitve internet datinga v zadnjih letih počasi umirja (Madden in Lenhart 2006), medtem ko podatki za Slovenijo kažejo, da je leta 2009 14 % rednih uporabnikov interneta obiskalo spletne strani, namenjene spoznavanju (Vehovar in drugi 2010, 65). Spletna stran Ona-on.com je imela konec februarja 2011 99.108 aktivnih uporabnikov, septembra pa so na omenjeni strani uporabniki/ce iskali/e potencialnega partnerja/ko s približno 13.000 aktivnimi profili žensk in 13.000 aktivnimi profili moških (Kogovšek 2011). Po nekaterih ocenah si s pomočjo interneta išče partnerja polovica samskih prebivalcev ZDA (Fiore in Donath v Arvidsson 2006, 672). Rast rabe tovrstnega partnerskega trga se pripisuje predvsem objektivnim družbenim dejavnikom, na primer povečanim kariernim zahtevam, večjim časovnim pritiskom in višjim stopnjam geografske mobilnosti, ki so povezane z upadanjem priložnosti za srečevanje partnerjev v

¹ Narava »virtualnega«¹ prostora spoznavanja je podrobneje opredeljena v poglavjih 3.2.1 in 4.2.22.

živo oziroma za socialno življenje sploh (Arvidsson 2006, 686). Navedeni statistični podatki potrjujejo nujnost sistematične obravnave fenomena spoznavanja prek spleta kot novega partnerskega in maritalnega trga, kar je v sociološkem smislu tudi glavni namen disertacije.

Časopisni oglasi veljajo za predhodnika spoznavanja prek spleta, stična točka obeh načinov spoznavanja pa je lastno oglaševanje (Hardey 2002, 572). Prvi časopisni oglasi za iskanje partnerja/ke se pojavijo v sredini 19. stoletja (Ellison in drugi 2006), na njihov zaton pa vpliva prav fleksibilnejše in bolj odprto iskanje partnerja prek interneta, ki ponuja več možnosti za bolj izčrpne samopredstavitve in izbiro na podlagi natančnih meril. Prvi računalniški servis za zmenke je bil ustanovljen v sredini 60. let prejšnjega stoletja (Orr 2004). Internet kot medij za načrtno iskanje partnerja/ke se uporablja od 90. let prejšnjega stoletja. Ponujanje storitev iskanja partnerja/ke se je od prvih začetkov tovrstnega spoznavanja zelo razvilo. Danes lahko govorimo o specializiranem trgu, ki glede na potrebe uporabnikov vključuje diverzificirane strani, ki spodbujajo izbiro po načelu homogamije (med visoko izobraženimi, pripadniki različnih verskih skupin, pripadniki različnih etničnih skupin, istospolno usmerjenimi ipd. (Orr 2004), hkrati pa iskanje poteka tudi na straneh, ki spodbujajo spoznavanje na podlagi izračuna osebnostnega ujemanja (npr. eHarmony.com)).

Glede na naravo iskanja ali spoznavanja, ki ga spletna stran omogoča, on-line dating strani razvrstimo v tri ključne kategorije (Fiore in Donath v Barraket in Henry-Waring 2008, 150).

Ločimo lahko med:

- sistemi za iskanje/razvrščanje/ujemanje, ki omogočajo, da uporabniki iščejo obetavne osebe na podlagi posebnih opredelitev;
- sistemi, ki razvrščajo obetavne osebe na podlagi izračuna osebnostnega ujemanja. Temeljijo na izbiri, ki je določena na podlagi testov osebnosti;
- sistemi socialnih omrežij, ki uporabnike spodbujajo, da na spletni strani predstavijo ljudi, ki jih poznajo, in predlagajo potencialne pare.

Med vrstami razmerij, ki se oblikujejo na podlagi spoznavanja prek spleta, glede na naravo razmerij ločimo romantična razmerja, seksualna razmerja in prijateljstva (Whitty 2008). Disertacija je namenjena preučevanju graditve sodobnih partnerskih zvez², pri čemer so

² Partnerski odnosi so v kontekstu raziskav o graditvi partnerskih odnosov na podlagi on-line spoznavanja običajno pojmovani kot romantični partnerski odnosi (Merkle in Richardson 2000; Young in drugi 2000; Gross

začetki spoznavanja umeščeni v kontekst spoznavanja prek spleta. Na podlagi kvalitativne analize gradiva, zbranega s pomočjo 66 polstrukturiranih poglobljenih intervjujev med osebami, ki imajo izkušnje z internet datingom, sem analizirala sociološke vidike iskanja partnerja/ke prek interneta in spoznavanja prek spleta, pri čemer je glavni namen disertacije obravnavanje naslednjih tez in podtez:

Glavna teza disertacije je teza o prestrukturiranju maritalnega oziroma partnerskega trga – Preoblikovanje partnerskega trga lahko razumemo kot posledico družbenih in tehnoloških sprememb. Internetne strani, namenjene spoznavanju, omogočajo preseganje prostorske in časovne omejenosti v spoznavanju potencialnega partnerja/ke in širijo krog dostopnih drugih; po drugi strani pa družbene spremembe na primer v obliki daljših delovnih obveznosti, manjše vloge tradicionalnih prostorov druženja, pogoste izčrpanosti znanih socialnih krogov v smislu dostopnih samskih, pogostejših razpadov partnerskih zvez ipd. vplivajo na to, da se partner/ka išče pogostejše in na raznovrstnejše načine, ki vključujejo tudi internet dating.

Navedeno tezo štejem za izhodiščno tezo doktorske disertacije, iz katere so oblikovane naslednje podteze:

Teza o privlačnosti interneta kot medija za fleksibilno samorazkritje in sledenje načelom samorealizacije – Ena pomembnejših zapeljivosti interneta je anonimnost, ki ima za posledico manjšo ranljivost in zmanjševanje vloge družbenih norm (Ben-Ze'ev 2004). To omogoča fleksibilnejše samorazkritje in sledenje ciljem, ki se nanašajo na izbiro partnerja/ke. Iskanje partnerja/ke prek interneta tistim, ki ga uporabljajo, zato daje možnost za oblikovanje/preverjanje lastne identitete; narava izbirnosti in številnih možnosti, ki se ponujajo na straneh, namenjenih spoznavanju, pa več možnosti za sledenje načelom samorealizacije.

Teza o »dobrem« partnerskem odnosu kot vrednoti, znotraj katere je pomemben prostor za samorealizacijo – Razumevanje sodobnih partnerskih odnosov je tesno povezano s procesom refleksivne individualizacije, ki posamezniku daje več svobode pri izbiranju partnerja in partnerskega življenja, kar pa posledično veča odgovornost za izbiro (Beck in Beck-

in Simmons 2002, McKenna in drugi 2002; Ben-Ze'ev 2004; Underwood in Findlay 2004; Gross 2005; Anderson in Emmers-Sommer 2006; Illouz 2007; Whitty 2008; Illouz in Finkelman 2009).

Gernsheim 1999; Beck-Gernsheim 2002; Giddens 2002). Partnerski odnos lahko razumemo kot polje, na katerem se poskuša doseči sinergija treh zahtev pozne moderne – zahteve po samorealizaciji, avtonomiji ter želji po pripadanju. Ena in edina ljubezen je še vedno močan ideal (Bawin-Legros 2004), ki pa združuje željo po vzajemnem bivanju in tudi željo po individualizaciji v partnerstvu in avtonomiji posameznika znotraj njega.

Teza o spolno determiniranih željah pri oblikovanju novega partnerstva – Spolne razlike so sestavni del vseh intimnih razmerij, očitne so tudi v načinih, kaj in koliko oba spola prispevata k razmerju (Jamieson 1998). Giddens (2000) ženske razume kot nosilke preobrazbe intimnosti, predvsem v povezavi s seksualnostjo, ki je osvobodjena od reprodukcije, medtem ko moške pojmuje kot zamudnike v tranziciji intimnosti in izpostavlja njihovo odsotnost refleksivnosti v čustvenih razmerjih. Če velja, da so ženske nosilke sprememb v polju intimnosti, potem lahko od njih pričakujemo željo po ustvarjanju bolj refleksivnih, individualiziranih razmerij, v katerih si prizadevajo za večjo svobodo in posledično manjšo zavezanost stereotipnim partnerskim in družinskim vlogam (npr. skrbstvenim vlogam), medtem ko moški, zaradi njihovega družbenega položaja, nimajo potreb po spreminjanju tradicionalnih spolnih vlog v partnerskih razmerjih.

Poleg analize konceptov in kategorij, ki govorijo bodisi v prid ali se izkažejo kot nasprotni tezam, sem se osredotočila še na naslednje temeljne sociološke vidike spoznavanja prek spleta: na razloge za odločitev za tovrsten način spoznavanja, na značilnosti pisanja profilov in samopredstavitvev, na naravo izbire med potencialnimi partnerji/kami, na razumevanje spleta kot prostora za prosto oblikovanje identitete, na pomembna merila, na podlagi katerih so se udeleženci/ke raziskave odločili za vzpostavitev on-line komunikacije, na naravo graditve intimnosti v on-line komunikaciji, zakonitosti in pravila spoznavanja on-line, padec intimnosti pri prehodih v osebna srečanja v živo, primerjavo klasičnih načinov spoznavanja in spoznavanja prek spleta, prednosti in pomanjkljivosti spoznavanja, kot so jih opredelili udeleženci raziskave itn.

1.1 Pojasnitev terminološke rabe

Ker je obravnavana tematika te disertacije v slovenskem kulturnem prostoru razmeroma nova, prihaja pri izboru uporabljene terminologije do več vprašanj, ki se nanašajo na ustrezno rabo

terminologije, ki je uveljavljena v angleškem govorečem prostoru. Dodatno rabo terminologije zaplete tudi specifičnost fenomena spoznavanja prek spleta, ki vključuje tako načrtno ali primarno spoznavanje, ki je rezultat iskanja partnerja/ke prek interneta, kakor tudi naključno ali sekundarno oblikovanje partnerskih odnosov, ki je posledica naključnih vstopanj v spoznavanje (običajno zaradi druženja ali tkanja prijateljskih vezi).

Angleški termin internet dating je do neke mere sprejet tudi že v Sloveniji. Raba tuje terminologije je prehitela oblikovanje slovenske terminologije, ki bi predstavljala ustrezen sinonim za internet dating. Dosedanji poskusi ustvarjanja slovenskega izraza, ki bi bil sinonim za angleški termin, potekajo predvsem v smeri uporabe izrazov, kot so »spletni zmenki« ali »spletne zmenkarije«. Medtem ko ima drugi pojem izrazito negativno konotacijo, za oba pojma velja, da po eni strani ne zajemata celovitosti fenomena, po drugi strani pa poimenujeta nekaj, kar v praksi pravzaprav ne obstaja. Zmenki oziroma srečanja v živo so nedvomno eden ključnih cjev spoznavanja prek spleta, vendar tu ne gre za spletni zmenek, temveč za zmenek (če ga sploh lahko tako poimenujemo) kot sinonim za osebno srečanje v živo. Skladno z navedenim sem se odločila za rabo opisnega prevoda termina internet dating, ki ga enačim s spoznavanjem prek spleta. V disertaciji ločujem med spoznavanjem in iskanjem partnerja. Spoznavanje ne poteka le na ravni interneta, temveč pogosteje iz prvotnega stika na internetni straneh, namenjenih spoznavanju, preide širše na splet (ta poleg internetnih strani vključuje še e-pošto, različna družbena omrežja ipd.). Splet predstavlja nadpomenko interneta (Erjavec 2011), zato sem se odločila za uporabo dveh sorodnih, vendar po vsebini različnih terminov:

- iskanje partnerja/ke prek interneta, ki označuje namerno iskanje na straneh, namenjenih spoznavanju;
- spoznavanje partnerja/ke prek spleta, ki vključuje tako nenamerno, sekundarno spoznavanje prek spleta, do katerega pride naključno na primer na podlagi udeležbe v spletnih omrežjih, klepetalnicah ipd., ter običajno fazo spoznavanja, ki sledi prvotnemu stiku v fazi iskanja partnerja/ke. Običajno namreč spoznavanje, ki sledi izbiri stika, poteka v prostoru, ki omogoča večjo interaktivnost (e-pošta, messenger ipd.).

Računalniško posredovano komunikacijo (Walther 1996) ali krajše RPK kot ključno značilnost, ki vpliva na naravo spoznavanja prek spleta, ponekod enačim s terminom on-line komunikacija; faze spoznavanja brez osebnega srečanja v živo pa z on-line spoznavanjem.

Osebno srečanje v živo pojmem kot sinonim za face-to-face srečanje, off-line stike pa kot stike, ki potekajo v domeni osebnih srečanj v živo.

1.2 Pregled po poglavjih

Disertacija je sestavljena iz šestih poglavij. Uvodnemu delu sledi poglavje, v katerem obravnavam teoretske okvire razumevanja partnerstev v pozni moderni. Ti izhajajo iz sodobnih pojmovanj intimnosti kot ključne vsebine partnerskih odnosov. Nato se osredotočim na tiste teoretske koncepte, ki opredeljujejo življenje v sodobnih partnerskih zvezah, natančneje na kontekst individualizacije, refleksivnega projekta sebstva, domnevnih teženj k ustvarjanju partnerstev, ki so umeščena v prototip čistih razmerij, izbirnosti v življenjskih potekih, negotovosti in krhkosti medosebnih odnosov, neenakih možnosti izbire in pojasnjevanja oblikovanja sodobnih partnerstev po principih racionalizacije izbire in komodifikacije intimnih odnosov. V zadnjem delu drugega poglavja predstavim sodobne teoretske pristope v razumevanju graditve partnerskih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta, ki se opirajo predvsem na potencial graditve intimnih odnosov, vidike racionalizacije izbire, na tržna načela graditve odnosov ter bolj pozitivni pristop, ki internet dating pojmujejo v kontekstu možnosti za graditev čistih razmerij.

Tretje poglavje namenjam analizi socioloških raziskovanj spoznavanja prek spleta. Prvo podpoglavje vključuje podatke o možnostih iskanja partnerja/ke prek interneta v Sloveniji in opis značilnostih nekaterih spletnih strani, ki ponujajo tovrstno možnost iskanja, ter podatke o starostni strukturi in številu uporabnikov strani Ona-on.com kot najbolj obiskane in najstarejše strani, ki ponuja možnost iskanja partnerja/ke prek spleta pri nas. V prvem podpoglavju raziščem tudi slovenske začetke raziskovanja internet datinga in teoretske prispevke slovenskih avtorjev, ki se navezujejo na naravo graditve intimnih odnosov on-line. Drugo podpoglavje je namenjeno pregledu tujih raziskav fenomena internet datinga. Osredotočim se na najpogostejše obravnavane teme, ki jih analizirajo raziskovalci, natančneje na pojasnjevanje opredelitev on-line razmerij kot realnih in ne virtualnih razmerij, na značilnosti graditve partnerskih odnosov prek spleta, podatke o sociodemografskih značilnostih uporabnikov strani, namenjenih spoznavanju in raziskavam o dejavnikih uspeha, raziskavam, ki govorijo o pogostosti spoznavanja prek spleta, o internetu kot prostoru za fleksibilno oblikovanje identitete, raziskovanju neiskrenosti pri posredovanju informacij in podatkov pri spoznavanju prek spleta, pojmovanju on-line nezvestobe ter raziskavam, ki se

osredotočijo na delovanje tržnih načel v fazah pisanja samopredstavitev in izbire zanimivih drugih.

Četrto poglavje temelji na kvalitativni empirični raziskavi o socioloških značilnostih iskanja partnerja/ke prek interneta in spoznavanja prek spleta ter je najobširnejše. Najprej predstavim metodološki okvir raziskave ter utemeljim rabo izbrane metode. Sledi pojasnilo o poteku raziskave, obsegu raziskovalnih vprašanj, vzorčenju, izvedbi ter predstavitvi osnovnih sociodemografskih značilnosti intervjuvancev/k. Opredelim tudi prednosti in pomanjkljivosti izbrane metode.

Drugo podpoglavje je namenjeno interpretaciji dobljenih rezultatov, ki izhajajo iz kvalitativne analize 66 poglobljenih polstrukturiranih intervjujev. Obravnavam 20 socioloških vidikov spoznavanja prek spleta. Med značilnostmi spoznavanja prek spleta obravnavam razloge za iskanje partnerja/ke prek interneta, vprašanje o obstoju stigme tovrstnega načina spoznavanja, časovne dimenzije spoznavanja prek spleta, značilnosti oblikovanja profilov, pomen informacij, ki so posredovane v profilih in med on-line komunikacijo (pomen fotografije in fizične privlačnosti, pomen preteklega družinskega življenja, političnega in verskega prepričanja, pogleda na moške in ženske spolne vloge), stopnjevanje delitve podatkov, številčnost on-line odnosov, načine prekinitve on-line stikov, prehode v osebna srečanja, neskladje med imaginarno predstavo in dejansko podobo, naravo prehodov v osebna srečanja, sočasnost spoznavanja več potencialnih kandidatov/k za vzpostavitev partnerskega odnosa, vzpostavitev intimnosti v on-line fazi spoznavanja, padec intimnosti pri prehodu v srečanja v živo, značilnosti prekinitve stikov v on-line fazi spoznavanja in po srečanju v živo, značilnosti prehoda v partnersko zvezo, pojmovanja intimnosti in vloge seksualnosti ter oblikovanje off-line skupnosti oseb, ki se spoznajo na podlagi on-line komunikacije.

Peto poglavje je namenjeno diskusiji o dobljenih rezultatih in splošnih značilnostih iskanja partnerja/ke prek interneta. Najprej primerjam lastnosti spoznavanja prek spleta s klasičnimi načini spoznavanja, analiziram prednosti in pomanjkljivosti iskanja (in/ali spoznavanja) partnerja/ke prek interneta, izpostavim številne paradokse in kontradikcije spoznavanja prek spleta ter definiram nenapisana pravila spoznavanja prek spleta. Nato opredelim vplive spoznavanja na oblikovanje sodobnih partnerskih razmerij in posebej izpostavim razumevanje novega partnerskega trga, racionalnost izbire, potencial fleksibilnega samorazkritja in samorefleksije, opredelitev tradicionalnosti in egalitarnosti v preferiranih predstavah o

partnerski zvezi in pomenu samorealizacije, ki naj bi jo ponujala sodobna partnerska razmerja, kot si jih želijo intervjuvanci in intervjuvanke.

Zadnje, šesto poglavje predstavlja sklepni del doktorske disertacije z refleksijo pridobljenih ugotovitev.

2 PARTNERSTVA V POZNI MODERNI

Heteroseksualna partnerstva so bila do velikih družbenih sprememb³ raziskovana predvsem v kontekstu zakonske zveze in širše v kontekstu družine. Navedene spremembe vplivajo na premik v raziskovanjih fenomena partnerstev. Raziskave se začnejo osredotočati na graditev različnih oblik intimnih razmerij. Razlogov za premik v smeri raziskovanja intimnih razmerij je več. Po eni strani je omenjeni preobrat posledica decentralizacije privilegiranih zakonskih razmerij (Roseneil in Budgeon 2004) in tudi posledica deformalizacije partnerskih razmerij⁴ (Schmidt 1995), kar se kaže v zatonu zakonske zveze kot organizacijskega okvira partnerskih zvez in v pluralizaciji partnerskih vezi (Bernik 2010). Zakonska zveza ni več družbeno predpisana oblika partnerskega življenja, tako posledično prihaja do destigmatizacije življenja v zunajzakonskih skupnostih, poleg tega pa se zvišuje družbeni pomen različnih razmerij, ki temeljijo na intimnosti. Vse pomembnejše postaja raziskovanje narave intimnih odnosov (npr. Giddens 1995; Jamieson 1998, 1999; Beck in Beck-Gernsheim 2002; Bauman 2003; Ilouz 2007; Roseneil in Budgeon 2004; Santore 2008; Miller in Perlman 2009), oblika intimnih odnosov pa stopi v ozadje.

Zaradi navedenega je nujno, da se v nadaljevanju najprej osredotočim na značilnosti sodobnih intimnih razmerij, saj partnerstva ni mogoče raziskovati ločeno od njegove najpomembnejše komponente – tj. intimnosti. Razvoj intimnih razmerij je postavljen v kontekst teorij individualizacije (Giddens 1995; Beck in Beck-Gernsheim 2002), teorije preobrazbe intimnosti, ki na podlagi domnevne enakosti in demokratizacije odnosov v pozni moderni

³ Omenjene spremembe se nanašajo na zmanjševanje stopenj sklepanja zakonske zveze kot potrditve obstoja partnerske zveze na višje stopnje razvezanosti, višje stopnje serijske poročnosti ter pogostejše življenje v zunajzakonskih skupnostih in tudi njihove razpade, ter pogostejše serijske zunajzakonske skupnosti.

⁴ Raziskave, ki bi neposredno preverjala tezo decentralizacije zakonskih zvez in tezo deformalizacije partnerskih razmerij v Sloveniji, nimamo, vendar pa posredno o tem, da lahko tezi prenesemo tudi v slovenski prostor, govorijo statistični podatki, ki se nanašajo na pogostost sklepanja porok, razvez ter rojstev v zunajzakonskih skupnostih. Od leta 1979 je stopnja sklenitve zakonskih zvez na 1000 prebivalcev v Sloveniji padla s 7,6 na 3,2 poroke na 1000 prebivalcev leta 2009. Obratno pa kazalniki kažejo velik porast razvez na 1000 sklenjenih zakonskih zvez, saj je od leta 1979 pa do leta 2009 število razvez naraslo, in sicer s 156 na 351 razvez na 1000 sklenjenih porok. Na deformalizacijo zakonske zveze kaže tudi delež otrok, rojenih zunaj zakonske zveze. Ta je namreč v Sloveniji že večji od deleža otrok, rojenih v zakonski zvezi. Leta 2009 se je zunaj zakonske zveze rodilo 54 % otrok, medtem ko je 10 let prej ta delež znašal le 35 % (Statistični urad Republike Slovenije 2010b). Čeprav so podatki o družinskih oblikah že nekoliko stari, saj se nanašajo na podatke iz popisa prebivalstva leta 2002, tudi ti nakazujejo spremembe v zviševanju deleža zunajzakonskih parov z otroki (2,2 % leta 1981, 5,3 % leta 2002), in na drugi strani zmanjševanja deleža poročenih parov z otroki (59 % leta 1981, 53 % leta 2002). Prav tako se je povečal delež zakonskih parov in zunajzakonskih partnerjev brez otrok, z 20,8 % leta 1991 na 23 % leta 2002 (Statistični urad Republike Slovenije 2002).

zagovarja možnosti razvoja čistih razmerij (Giddens 2000), in v kontekst teorij, ki predstavljajo antipol tovrstnemu idealiziranemu pojmovanju graditve partnerskih odnosov, pri čemer postajajo pomembna razumevanja, ki značilnosti delovanja ekonomskega trga in javne sfere aplicirajo v kontekst oblikovanja (in razkrajanja) osebnih intimnih odnosov (Jamieson 1998, 1999; Bauman 2003; Hochschild 2003b; Illouz 2007; Illouz in Finkelmann 2009).

V drugem delu poglavja predstavim in reflektiram teoretske obravnave spoznavanja prek spleta v luči zgoraj opredeljenih pogledov na vzpostavljanje partnerskih odnosov v pozni moderni. Pregled konceptualizacije fenomena internet datinga pokaže dve smeri obravnav, ki se nanašajo tako na razumevanje v okviru možnosti za samorefleksijo in graditev čistih razmerij in racionalizacije izbire ter komodifikacije odnosov.

2.1 Teoretske konceptualizacije intimnosti in partnerstev

Opredelitve intimnosti so enotne pri postavitvi v okvir tesnih medosebnih odnosov (Jamieson 1998; Santore 2008). Intimnost je definirana kot katera koli tesna zveza, v kateri ljudje pridobijo domačnost, to je skupno poglobljeno védenje o drugih (Jamieson 1998). Znanje, razumevanje, empatija, ljubezen, skrb in delitev so ključne dimenzije intimnosti (ibid.), katerim nekateri teoretiki dodajajo še dimenzije medsebojne odvisnosti, vzajemnosti, zaupanja in predanosti (Miller in Perlman 2009) ter možnosti za samorazkritje in posledično ranljivosti (Shawn in Backenbach 2009; Duncan in Dowsett 2010). Intimnost je izrazito **multidimenzionalna kategorija**. Moss in Schwebel (1993) sta na podlagi analize 61 različnih definicij intimnosti, prisotnih v ameriškem družboslovnem prostoru, opredelila sedem ključnih komponent intimnosti, ki jih je vključevala vsaj polovica izmed analiziranih definicij:

1. Izmenjava vzajemne interakcije, ki označuje intimnost kot proces, ki poteka med posameznikoma.
2. Poglobljeno čustveno zavedanje in izražanje.
3. Poglobljeno kognitivno zavedanje in izražanje.
4. Poglobljeno fizično zavedanje in izražanje, ki pomeni sprejemanje ali izražanje fizičnih dejanj od drugega ali k drugemu in ki vključuje vse vidike, od osebne distance do seksualnosti.
5. Deljena predanost in občutek povezanosti.

6. Komunikacija ali samorazkritje.
7. Posplošen občutek bližine (Moss in Schwebel 1993, 33).

Koncept intimnosti zajema romantične ali seksualne vezi v tesnih medosebnih odnosih (Santore 2008, 1201), a hkrati presega meje družine ter družinskih vezi. Z zakonsko zvezo ustvarjena družina kot norma in ideal izgublja svojo središčno vlogo znotraj razumevanja intimnosti. Dobra **intimna razmerja so v središču življenja posameznika in ne več »družine«** (Jamieson 1998, 19) ali zakonske zveze, zato se oblikujejo nestandardni intimni odnosi med prijatelji, nemonogamnimi ljubimci, nekdanjimi partnerji, partnerji, ki ne živijo skupaj, partnerji brez seksualnega odnosa in tistimi, ki ne spadajo v binarni model »prijatelj« in »ljubimcev« (Berlant in Warner v Roseneil in Budgeon 2004, 137). Oblikujejo se mreže odnosov oziroma razmerij, ki decentralizirajo primaren pomen, ki je običajno pripisan seksualnim razmerjem in privilegiranim zakonskim razmerjem. Sodobna partnerstva tako postajajo le ena od mogočih oblik intimnih razmerij (Jamieson 1998; Roseneil in Budgeon 2004; Miller in Perlman 2009). Zato velja, da intimna razmerja ostajajo jedro zasebnega življenja, vendar pa intimnosti ne moremo več preučevati v mejah družinskega življenja in heterorelacijsko (Roseneil in Budgeon 2004). Pomembni postajajo drugi tesni medosebni odnosi, ki vključujejo visoko stopnjo intimnosti (npr. prijateljstva).

Koncept intimnosti vključuje različne oblike tesnih medosebnih odnosov, med katere spadajo tudi partnerstva. Obstoje intimnosti je izjemno pomemben, saj se navezuje na najpomembnejše medosebne odnose, zato ni nenavadno, da se pomen intimnosti opredeli kot zagotavljanje smisla življenja (Björnberg in Kollind 2005, 22). Giddens razume intimnost kot »pogajanje med enakimi o osebnih vezeh«, njena preobrazba pa naj bi tudi širše »nakazovala demokratizacijo medosebne sfere na način, ki je združljiv z demokratizacijo v javni sferi« (Giddens 2000, 9). Intimnost pridobiva pomen, kadar je umeščena v kontekst odnosov s čim večjim potencialom za samorealizacijo (Giddens 2000). Teoretiki, ki obravnavajo preobrazbo intimnosti, zagovarjajo stališče, da so tradicionalni temelji oblikovanja identitete, kot so razredna, verska, etnična pripadnost, izgubili pomembnost, medtem ko intimni odnosi postanejo v tem smislu njen integralni del.

Sedanjo vlogo intimnosti Gross (2005) pojasni s konceptom **detradicionalizacije intimnosti**. Razlaga temelji na modelu dveh ravni tradicije, in sicer na ravni regulativne tradicije, ki pomeni grožnjo pred izključitvijo iz različnih moralnih skupnosti, in na ravni tradicije

ustvarjanja pomena, ki predstavlja jezikovni in kulturni okvir, znotraj katerega se ustvarja osmišljanje sveta. Regulativna tradicija vseživljenjske ponotranjene stratificirane zakonske skupnosti je izgubila na moči, podoba partnerstva, ki je pripisana tej regulativni tradiciji, pa je ohranila svojo funkcijo hegemonkega ideala v intimnih razmerjih. Ker intimnost ostaja del tradicije romantične ljubezni, detradicionalizacija pomeni le relativen zaton določenih regulativnih tradicij (Gross 2005, 288), pri čemer pa družbeno zaželene forme udejanjanja intimnosti, kamor spada tudi partnerska zveza, ostajajo visoko vrednotene.

Pojmovanje intimnih razmerij je zakoreninjeno v tradicionalnih kulturnih oblikah: medtem ko veliko teoretikov navaja, da imajo danes intimne vezi vse bolj površinske, sporazumne in pogojne lastnosti, kar odraža in povzema novodobno tržno logiko, se zmanjšuje tradicionalno razumevanje intimnosti, ki je izpostavljalo pomen doživljenjske predanosti in institucionalizacijo ravnanja s čustvi. Spet drugačno podpiranje ideje o detradicionalizaciji pa zagovarja ravno nasprotno od tržne logike (npr. Beck in Beck-Gernsheim 2002) – zgodbe romantične ljubezni naj bi bile vse bolj skupna značilnost intimnega polja, ker so namenjene ustvarjanju pomena v anomičnem in fragmentarnem svetu.

Organizacija intimnega življenja je odvisna od idej in praks, ki se na prvi pogled zdijo samoumevne, a so družbeno normativno določene. **Sodobna kultura intimnosti** obsega te značilnosti:

1. poudarek na samorazkritju in vzajemnem razumevanju med romantičnimi partnerji;
2. temelj v posebljenih ideologijah lastnega razvoja in drugih terapevtskih idealih;
3. razširjeno zavest o pravicah posameznika in idealih enakosti med spoloma v razmerjih (Santore 2008, 1210).

Santore vpelje koncept medodvisne ali demokratične intimnosti, znotraj katere se lahko uresničijo neprisilne, produktivne povezanosti. To se kaže v krepitvi priznanja vloge osebnega razvoja v razmerjih, poudarek pa je tudi na diskusiji in medosebnih razpravah, kar lahko pripomore h krepitvi intimnih vezi (Santore 2008). Kljub družbenim normam ima glavno vlogo v razvoju intimnih razmerij posameznik, ki je hkrati tudi nosilec odgovornosti za razvoj (ali razpad) intimnih odnosov. **Intimnost** se namreč dojema kot **projekt »naredi si sam«**, saj današnja kultura intimnosti izhaja iz poudarka zavednih odločitev o odnosih in o tem, kako naj bi se pravice in dolžnosti delile med partnerjema. Pred tem, na primer v 19. in 20. stoletju, so bile partnerske (romantične) vezi organizirane v okviru privzetih družbeno predpisanih

tradicij in družbenih struktur ali idealizirane kot rezultat naravne privlačnosti (Santore 2008, 1203). Danes pa oblikovanje partnerstev pomeni izključno odgovornost posameznika/ce.

2.2 Sodobna partnerstva

Sodobni družboslovni teoretiki se večinoma izogibajo definiciji partnerstev⁵. Namesto poskusov definiranja gre za opisovanje vsebine odnosa, ki se nemalokrat osredinja prav na definiranje koncepta intimnosti. Intimnost se pojmuje kot ključna sestavina partnerskega razmerja (Shawn in Backenbach 2009), o čemer so si enotni številni avtorji, ki opredeljujejo in analizirajo intimne odnose (Moss in Scwebel 1993; Jamieson 1998; Giddens 2000; Beck in Beck-Gernsheim 2002; Beck-Gernsheim 2002; Santore 2008). Ker intimnost ostaja pod vplivom različnih tradicij, med katerimi za naš prostor še posebej velja tradicija romantične ljubezni (Gross 2005, 301), v teoretskih in empiričnih obravnavah, ki se na splošno nanašajo na sodobne partnerske zveze (Moss in Schwebel 1993; Ilouz 2007; Brunell in drugi 2008; Santore 2008; Slotter in drugi 2010), in v obravnavah, ki se osredotočijo na oblikovanje partnerskih zvez na podlagi spoznavanja prek spleta (Merkle in Richardson 2000; Underwood in Findlay 2004; Whitty in Carr 2006; Wildermuth in Vogl-Bauer 2007; Whitty 2008), partnerskemu odnosu običajno pripisujemo pridevnik »romantično« partnerstvo.

2.2.1 Graditev partnerske zveze v kontekstu individualizacije

Oblikovanje razmerja, ki ga Giddens opredeli kot »tesno in trajno čustveno vez z drugim človekom« (2000, 63), je postavljeno v širši družbeni kontekst individualizacije (Giddens 1995; Beck-Gernsheim 2002). Te na družbeni ravni pomenijo slabljenje pomena oziroma vpliva tradicionalnih socialnih razmerij, vezi in sistemov verovanja, ki so v preteklosti usmerjali življenje posameznikov. Pomembna postane ideja svojkega življenja posameznika, ki življenje oblikuje na podlagi izbire med možnostmi v življenjskem poteku in ki nosi odgovornost za lastno uspešno ali neuspešno življenje. Beck in Beck-Gernsheim (2002) opredelita pomen svojskosti življenja posameznika (*one's own life*) na podlagi medsebojno

⁵ V tuji literaturi se namreč pogosteje zasledi termin »intimate relationships«, termin »partnership« pa je le redko uporabljen. Partnerstva so zato pogosteje obravnavana v kontekstu intimnih razmerij, kar pa je lahko tudi posledica jezikovne značilnosti.

prepletajočih značilnosti poznomodernih družb, znotraj katerih imajo bistveno vlogo individualizacija, samorefleksivnost in lastno ustvarjanje biografskih zgodb, ki poteka na podlagi izbire. Pomen svojskosti življenja posameznika/ce je vpet med številne značilnosti in zahteve poznomodernih družb (Beck in Beck-Gernsheim 2002, 23–29):

1. Individualizacija je mogoča le v visoko diferenciranih družbah, znotraj katerih so posamezniki povezani na podlagi njihovih delnih identitet, za katere sami nosijo odgovornost.
2. Življenje posameznika je standardizirano, a ne v obliki tradicij, temveč v obliki izbire. Individualnost je institucionalizirana – podprta z družbenimi sistemi izobraževanja, trga dela, državo blaginje, s socializacijo ipd.
3. Posameznikovo življenje temelji na smernicah samoorganizacije in samotematizacije življenjskih biografij.
4. Standardne biografije postanejo izbirne biografije, »naredi sam« biografije, biografije tveganja ter (z)lomljene biografije.
5. Možnosti za biografski zdrs so velike, izključna odgovornost pa je pripisana posamezniku.
6. Zaradi občutkov negotovosti postane ključnega pomena posameznikova aktivnost, saj je odgovornost za uspeh in prav tako neuspeh pripisana posamezniku/ci. Odgovornost posameznika/ce se širi tudi na področja strukturnih družbenih kriz, kar pomeni, da družbene okoliščine kot celota niso več obravnavane kot dejavnik (ne)uspeha posameznika/ce.
7. Ker posameznik/ca ni več omejen/a na en prostor, se življenjske zgodbe ali biografije globalizirajo tudi v prostorskem smislu; okvir nacionalne države postane bodisi preozek ali preširok, svetovno okolje pridobi vpliv na dogajanja v življenju posameznika/ce.
8. Globalizacija vpliva na detradicionalizacijo, pri čemer se tradicija ustvarja na podlagi izbire, odločitev in izkušenj posameznikov/c.
9. Življenje posameznika/ce postane v kontekstu globalizacije, detradicionalizacije in individualizacije kot poskus, znotraj katerega podedovani nasveti v zvezi z življenjem in stereotipno vlogo ne delujejo več. Ni več zgodovinskih modelov, ki bi usmerjali življenje.
10. Ključnega pomena postane socialna refleksija (predelovanje kontradiktornih informacij, dialog, pogajanje, kompromis), ki postane skoraj sinonim za svojsko življenje posameznika.

11. Življenje na podlagi svojskosti naj bi danes uživalo veliko spoštovanje. Individualnost posameznika/ce pridobi visoko vrednost, čeprav je bila v preteklosti nizko cenjena. Danes posameznik/ca ne more več izhajati iz splošnih pravil, navodil, tradicij odločanja.
12. Svojsko življenje je radikalno neidentično življenju drugega. Kultura danes ne predstavlja več tradicije, temveč območje svobode posameznikov, ki ščiti skupine posameznikov in njihovo individualizacijo. To pa se udejanja v kulturi skupnega sobivanja enako pomembnih, a medsebojno različnih.
13. Pogoji radikalizirane demokracije omogočajo svojskost življenja posameznika.
14. Zaton vrednosti naj bi ponujal možnost razvoja altruističnega individualizma. Misliti nase in živeti z drugimi je nekoč imelo naravo kontradikcije: politika, ki temelji na varovanju življenja kot osebnega projekta, pomeni zavrnitev močnega tržnega sistema in nauka, ki vsiljuje čistost in homogenost.
15. Prevlada svojskosti življenja posameznika/ce vodi k odpiranju in podpolitizaciji družbe in k depolitizaciji nacionalnih sistemov. Pojavi se dvom o splošnem zaupanju in omejenem številu kolektivnih akterjev ter njihovi homogenosti kot temelju nacionalne reprezentativne demokracije.

Življenje posameznika je po teoriji (refleksivne) individualizacije vse manj družbeno predpisano, kar se kaže tudi na vzpostavljanju, razpadih in ponovnih graditvah partnerskih razmerij. Ta že dolgo presegajo tradicionalni okvir poroke oziroma zakonske zveze kot potrditve partnerskega razmerja, prav tako od 60. let 20. stoletja dalje tudi doživljenjski institut zakonske zveze ne dosega več ekskluzivnega načina partnerskega življenja. Poleg omenjenega partnerske zveze postajajo krhke, fleksibilne in (iz)pogajane. Zaradi pogostosti razvez in ločitev prihaja do **zaporedne monogamije** (oz. serijske monogamije). Partnerska zveza, ki vključuje otroke ali ne, sledi pretekli partnerski zvezi. V preteklosti prevladujoče doživljenjske zveze postajajo prava redkost. Tudi zaradi zahtev pozne moderne po samorealizaciji, v ekonomskih pogledih lažjega prehajanja med partnerstvi in sprejetega načela izbirlivosti v življenjskih potekih je partnersko razmerje v svojih pojavnih oblikah danes izjemno razpršeno. Razpršenost vključuje že skoraj neizbežno zaporedje partnerskih razmerij posameznika: partnerstvo v LAT-fazi, ki pomeni hkratno življenje skupaj in narazen, partnerstvo pred oblikovanjem družine ali po njenem razpadu, partnerstvo v času obstoja določenega razmerja ali zaporedna monogamija itn. Družbeno predviden življenjski potek je

zamenjal refleksivni projekt sebstva (Giddens 2000; Ule 2003), ki ga omogoča individualizacija.

2.2.2 Refleksivni projekt sebstva in čista razmerja

Za izhodišče pojasnjevanja izbire partnerja/ke, graditve ali razkrajanja partnerskih odnosov se uporablja **koncept refleksivnega projekta sebstva**, ki pomeni koherentno delo na biografski zgodbi. Ta je zaradi konteksta izbire stalno revidirana, kar pomeni, da postaja osebna identiteta v modernem družbenem življenju, še zlasti v novejšem obdobju, problematična in prevpraševana. Temeljni značilnosti visoko refleksivne družbe sta namreč »odprtost« osebne identitete in refleksivnost telesa. Danes je sebstvo »za vsakogar refleksivni projekt, je bolj ali manj nenehno izpraševanje preteklosti, sedanjosti in prihodnosti« (Giddens 2000, 37). In ta refleksivni projekt se kaže tudi v iskanju partnerja, ki ga Štulhofer in Miladinov (2004) poimenujeta »odnosni samoprojekt«, znotraj katerega se skrb za samorealizacijo nanaša tudi na skrb za drugega. Tako partnerske zveze postajajo prostor skupnega razvoja (Štulhofer in Miladinov 2004, 17).

Raznovrstnost možnosti, priznava Giddens (1995, 5), je seveda zmanjšana z neenakostjo, ki jo povzročijo različne strukturne razlike (npr. družbeni razred, spol, etnična pripadnost ipd.). Giddens zato pravi, da neenakost vpliva na dostop do različnih oblik samorealizacije (1995). Vendar po njegovem mnenju na področju vzpostavljanja intimnosti veljajo drugačna pravila: »Intimnost ima lastno refleksivnost in lastne oblike referenčnega reda.« (Giddens 1995, 6), zato naj bi se znotraj čistih razmerij kot prototipu osebnih odnosov pozne moderne razrešili zunanji kriteriji, kar pomeni, da odnos obstaja zgolj zaradi njegove narave nagrajevanja posameznikov, ki sta vključena v odnos. Okvir za možnosti graditev čistih razmerij, ki jih Giddens (2000) pojmuje kot prototip sodobnih intimnih razmerij, so individualizacija, globalizacija in detradicionalizacija. Čista razmerja:

- so neodvisna od zunanjih družbenih ali ekonomskih pogojev;
- trajajo, dokler so emocionalno zadovoljujoča, kar izhaja iz tesnih stikov z drugim;
- se gradijo zgolj zaradi njihovega doprinosa partnerjema, vključenima v odnos;
- so refleksivno organizirani odnosi, odprte narave, ki temeljijo na kontinuiteti;

- temeljijo na predanosti, ki ima v čistih razmerjih ključno vlogo; predanost zamenja zunanja sidrišča odnosov, na katerih so temeljili predmoderni odnosi. Bistvena je tudi recipročnost, ki izhaja iz vzajemnosti v čistem odnosu;
- temeljijo na intimnosti, ki je glavni pogoj ohranjanja dolgotrajnih razmerij;
- temeljijo na vzajemnem zaupanju med osebami, vključenimi v razmerja, ki so tesno povezana z razvojem intimnosti. Zaupanje se v čistem odnosu lahko razvije le na podlagi vzajemnega samorazkritja;
- pomenijo, da se identiteta v njih vzpostavi na podlagi procesov samoraziskovanja in z razvojem intimnosti z drugimi (Giddens 1995, 89–97).

Razvoj čistih razmerij Giddens postavi primarno v okvir seksualnih zvez, zakonskih zvez in prijateljstev. Prototip čistega razmerja je **sotočna ljubezen** (Giddens 2000), ki postavlja tesno povezanost med intimnostjo in seksualnostjo. Sotočna ljubezen se pomembno razlikuje od njene predhodnice, romantične ljubezni. Romantično ljubezen Giddens (2000) opredeli kot projektivno identifikacijo strastne ljubezni (*amour passion*), kot sredstva, s katerim se partnerja privlačita in postaneta vezana eden na drugega. Romantična ljubezen je »večna« ali »ena in edina«, predstavlja odnos utrjevanja razlik med spoloma. Značilnosti individualizacije in procesov, ki jo spremljajo, skupaj z vplivom terapevtskih sistemov v razvoju intimnosti, privedejo do možnosti za graditev sotočne ljubezni, ki »predpostavlja enakost pri čustvenem dajanju in prejemanju ... Ljubezen se tu razvije samo toliko, kolikor se razvije intimnost, do tam, do koder je vsak izmed partnerjev pripravljen drugemu razkrivati skrbi in potrebe in biti ranljiv za drugega.« (Giddens 2000, 67–68). Giddensov koncept čistih razmerij se razume kot idealnotipski koncept. Z njim Giddens »bolj kot na prevladujoči družbeni vzorec vzpostavljanja intimnih razmerij misli na nove načine konstituiranja in ohranjanja takšnega razmerja« (Švab 2001, 158), ki ne izključuje pluralnosti intimnih razmerij, temveč jih predvideva. (ibid.). Partnerstva in seksualnost vodi nova, interakcijska morala oziroma morala pogajanj, ki je nadomestila tradicionalno seksualno moralo (Schmidt 1995, 10).

2.2.3 Izbirnost v življenjskih potekih

Sodobna partnerska razmerja so zaznamovana še z eno značilnostjo, ki jo prinaša refleksivna individualizacija. Gre za izbirnost, ki prežema prehode v življenjskih potekih, kar se kaže tudi v iskanju ustreznega partnerja/ke:

Moški in ženske smo dandanes obsedeni z iskanjem, ki se kaže v izvenzakonskih skupnostih, v pogodbenih zakonih, v borbah za združitev poklica in družine, ljubezni in zakona, v prizadevanjih za »novo« materinstvo in očetovstvo, za prijateljstva in znanstva. (Beck in Beck-Gernsheim 2006, 9)

Področja intimnega življenja so močno prežeta z idejo lastne odgovornosti za uspešno ali neuspešno zasebno življenje. Načelo vztrajanja v partnerskem odnosu toliko časa, dokler prinaša vključenima »koristi«, socialne in ekonomske možnosti za zaporedne monogamne partnerske zveze, pogostost razpadov zvez vedno znova in znova prinašajo zahteve po izbiri. Kadar pretekla izbira ni prinesla želene vsebine ali narave odnosa, ponovno pride do želje po realizaciji novega, drugačnega partnerskega odnosa. Kot pravi Salecova (2011), je izbira v ljubezni danes še posebej problematična, saj se iskanje idealnega partnerja dogaja znova in znova. Iskanje ljubezni avtorica primerja z iskanjem ponudnika telefonskih storitev, pri čemer gre za stalno menjavanje, ki mu sledi občutek, da se z odločitvijo za enega morda zamudi priložnost za boljšo partijo (Salec 2011, 70). Izbirnost se namreč navezuje na »etiko dopustnosti sprememb«, ki odraža prizadevanje za optimizacijo posameznikovih možnosti v življenju.

Če so vsa razmerja stvar izbire in intimna razmerja temeljijo na predanosti in zaupanju, zakaj torej v sodobnih teoretskih diskurzih naletimo na favoriziranje zakonske zveze ali stereotipnega družinskega življenja?

Odgovor ponuja angleška sociologinja Lynn Jamieson, ki z višanjem zahtev, večjo izbirnostjo in večjo fleksibilnostjo v zvezi z življenjskimi poteki posameznika razloži nestabilnost razmerij, ki pa paradoksalno vplivajo na visoko cenjene ideale stereotipnega družinskega življenja (Jamieson 1998, 20). Ideali stereotipnega družinskega ali partnerskega življenja niso več normativno predpisani, nimajo pa zato nič manjšega simbolnega pomena. Biti v (dolgo)trajni partnerski zvezi nakazuje uspešnost posameznika znotraj polja intimnih odnosov.

Ideali stereotipnega družinskega življenja se kažejo tudi v različnih pristopih, ki med partnerskimi odnosi privilegirajo vlogo zakonske skupnosti ali drugih institucionaliziranih razmerij (npr. družine). Celo Giddens (1995) navaja zakonsko skupnost (poleg seksualnih odnosov in prijateljstev) kot primer forme odnosov, ki vsebujejo visok potencial za razvoj čistih razmerij. Ta namreč predstavlja družbeni okvir »občutkov varnosti in zanesljivosti«, kar

pa menim, da prinaša prav težje končanje razmerja, saj je zakonska zveza bolj kot zunajzakonska partnerska zveza zunanje opredeljena ali drugače – učvrščena. Podobno pripisuje zakonski zvezi poseben pomen tudi Cherlin (2004), saj po njegovem mnenju pomen zakonske zveze ne slabi, slabijo pa socialne norme, ki vplivajo na vedenja in ravnanja v socialnih institucijah, kot je zakonska skupnost. Pomembni postanejo izbire in nov način pogajanj, ki prinaša hkrati konflikte in priložnosti. Omenjene priložnosti se nanašajo na večjo enakost med zakoncema. Sodobne zakonske zveze so individualizirane zakonske zveze, ki temeljijo na osebni rasti. Medtem ko se je praktični pomen zakonske zveze zmanjšal, je njen simbolni pomen po mnenju avtorja celo večji. Zakonsko zvezo zato pojmuje kot znak prestiža in osebnega dosežka (Cherlin 2004).

Na podoben način je kot »okvir« partnerskega odnosa favorizirana tudi družina. Guizzardi (2010) je s kritiko Giddensovega koncepta čistih razmerij utemeljil vlogo družine v sosednji Italiji. Sodobne rešitve partnerskih razmerij ne vidi v čistih razmerjih, temveč v sodobni družini. Slednjo pojmuje kot institucionalno razmerje, ki posamezniku daje razlog za delovanje, ki ni odvisno od zahtev želja, temveč po njegovem omogoča zlitje treh dimenzij življenja: biološke, osebne in družbene, pri čemer kot bistveno pojmuje voljo posameznika za prevzemanje odgovornosti (kamor npr. umešča »imeti otroke«), ki preseže kontingenco trenutnih želja (Guizzardi 2010, 39). Guizzardijeva potencialna rešitev krhkosti odnosov pokaže na kulturno različnost pojmovanj intimnih odnosov, v okviru katere je za italijanski prostor še vedno v ospredju koncept družine in ne posameznika. Pomen družinskega življenja in skrbi za otroke predstavlja zgolj drugačno obliko zavezanosti, ki jo zahteva deformalizacija partnerskih zvez. Družbeno obvezno formo torej nadomesti z obvezo skrbi, ki močno omeji možnosti izbire, vsaj dokler so otroci odvisni od staršev. Taka zavezanost partnerjev v razmerju pa na koncu ne bi bila drugačna od formalizirane zakonske zveze.

2.2.4 Negotovost in krhkost medosebnih odnosov

Zagovorniki teorije individualizma izpostavljajo, da kljub izbirnosti in večji svobodi posamezniki še vedno delujejo znotraj družbenih okvirov, ki vključujejo nove regulacije, pritiske in nadzore. Po Giddensu (2000) čista razmerja kažejo intenco po trajanju, in sicer toliko časa, dokler predstavljajo vir zadovoljstva za obe strani. Zato na področju odnosov oziroma intimnih razmerij zaradi hrepenenja po ustvarjanju vezi ni pričakovati, da bi zaradi

egoizma in hedonizma prišlo do razširitve popolnoma nestabilnih razmerij (Beck-Gernsheim 2002), lahko pa pričakujemo, da bo »v običajnem poteku stabilnih razmerij prihajalo do mnogo več vprašanj, ki bodo zahtevala zavestne odločitve« (Beck-Gernsheim 2002, 8). Spremembe v partnerstvih in intimnih razmerjih obsegajo predvsem obligacije o partnerstvu in pričakovanem trajanju partnerskega razmerja; **partnerstva postajajo bolj odprta, bolj fleksibilna in tudi bolj krhka**. Zaradi večanja možnosti ali boljše nujnosti posameznikovih izbir se manjša občutek varnosti posameznika in produkt individualizacije je, paradoksalno, boj za večjo varnost. Negotovost, nedoločnost in slabljenje vpliva tradicionalnih norm in vrednot pa naj bi posameznike vodili k temu, da želijo vezanost, občutek varnosti in občutek zanesljivosti doseči v zasebnem življenju (Beck-Gernsheim 2002, 50).

Individualizacija generira oboje – tako težnjo k svojskosti življenja posameznika/ce kot hrepenenje po vezeh, bližini in skupnosti (Beck-Gernsheim 2002, 8). Današnja razmerja se od predhodnih razlikujejo po okvirih, obligacijah v zvezi z njimi in trajanju. Ker so negotova, si posamezniki prizadevajo za minimalizacijo tveganj, ki so povezana z razmerjem, zato se izogibajo ustvarjanju takšnih meja razmerij, ki ekstremno povečajo morebitne zaplete ob morebitnih potrebnih prilagoditvah ob ločitvah (Schumacher v Beck-Gernsheim 2002, 26).

Kritike naraščajočega individualizma, ki spodbuja svobodno izbiro partnerja, se nanašajo na potencial razkrajanja intimnih razmerij oziroma odsotnost vezi, ki naj bi družile. Svoboda naj bi hkrati pomenila tudi spodkopavanje predanosti ali zavezanosti (*commitment*). Množična kultura potrošnje spodbuja samoobsesivni in samoizolirajoči individualizem, ki je nezmožen ohranjanja razmerij, ki niso kalejdoskopska (Jamieson 1998, 19).

Krhkost razmerij je posledica napetosti med kulturnimi poudarki intimnosti, enakosti, vzajemnosti v odnosih in strukturno podporo neenakosti med spoloma, ki povzroča, da je ta ideal težko doseči (Jamieson 1999, 486). Velja, da danes ljudje od partnerstva pričakujejo neprimerno več kot v preteklosti (Beck in Beck-Gernsheim 2006, 106). Od 60. let dalje ima težnja k samouresnitvi in intimnosti še bolj individualistični ton; vse več pomeni posameznikovo emocionalno zadovoljstvo, čeprav trči ob potrebe moža/žene in otrok ter čeprav vodi k razvezi zakonske zveze (Cherlin v Jamieson 1998, 35). Sodobna partnerstva so tako podvržena paradoksu, saj vključujejo individualizirana posameznika, ki vstopata v partnerske zveze ter v njih vztrajata le toliko časa, dokler te izpolnjujejo njuna pričakovanja, hkrati naj bi po drugi strani posameznika upoštevala tudi zavezo po medsebojnem

spoštovanju. Bernik (2010, 12) pravi, da je delovanje v smeri uresničevanja lastnih pričakovanj mogoče, dokler družbene in kulturne strukture postavljajo individualnim preferencam in interesom malo omejitev. Vendar pa polje normativnosti deluje tudi znotraj oblikovanja partnerskih odnosov. Bernik (2010) kot normi izpostavi vzajemno spoštovanje enakopravnosti in avtonomije partnerjev, ki ju prepozna v okviru racionalnega iskanja spolnih užitkov. Prav tako lahko trdimo, da omenjeni normi veljata tudi v okviru funkcioniranja partnerskih zvez.

Tako kot velja za druge vidike zasebnega življenja, je oblikovanje partnerskih odnosov podvrženo tveganju. Kot pravita Štulhofer in Miladinov, intimnost v življenju posameznikov ostaja pomembna, je pa podvržena dvema tveganjema – osamljenosti in izgubljenosti. In prav iskanje intimnosti po njunem še nikoli ni bilo večje (Štulhofer in Miladinov 2004, 16).

2.2.5 Neenake možnosti izbire

Koncept možnosti izbire in enakosti v odnosih, ki po Giddensu (2000) predstavlja jedro sodobnih čistih razmerij⁶, je pogosto deležen kritik, ki temeljijo na zavedanju neenakih možnosti ter persistence socialnih razlik med spoloma in tudi na podlagi konteksta komodifikacije, ki naj bi značilnosti delovanja ekonomskega trga vnašala tudi na raven osebnih, intimnih odnosov (Jamieson 1998, 1999; Bauman 2003). Idealizirana podoba graditve intimnih odnosov, ki naj bi se kazala v predanih in (dolgo)trajnih partnerskih razmerjih, se ruši s posrednimi ali neposrednimi kritikami okoliščin in narave ustvarjanja sodobnih partnerskih razmerij.

Kot poudarja Jamieson (1999), intimnost nima le ene same oblike, temveč se različnost v intimnostih zazna tudi znotraj ene same kategorije odnosa. Osebne interakcije, celo med prijatelji, kot najmanj strukturiranimi intimnimi razmerji, pogosto utrjujejo »spolno, razredno

⁶ Giddensov koncept čistih razmerij je dostikrat preverjan tudi na podlagi empiričnih analiz, rezultati pa so seveda odvisni od načina preverbe in konteksta. To pomeni, da so si tudi nasprotujoči. Kot taki lahko navedem raziskavi Guizzardi (2010) in Grossa in Simmonsa (2002). Medtem ko je Guizzardi na podlagi statističnih podatkov in raziskave mnenj Italijanov prišel do zavrnitve Giddensove ideje preobrazbe intimnosti v smeri oblikovanja čistih razmerij, pa sta nasprotno Gross in Simmons (2002) pri Američanih potrdila kar nekaj idej Giddensovega koncepta (npr. o večjih občutenjih avtonomije posameznikov, ki so vključeni v čista razmerja, o večjem zadovoljstvu z razmerji tistih, ki so v čistih razmerjih, o povezanosti egalitarnih političnih ureditev tistih oseb, ki so vpeta v čista razmerja).

in etnično delitev bolj kot demokratizirajo osebno življenje. Osebni odnosi se ne oblikujejo brez vpliva praktičnih, ekonomskih in drugih materialnih okoliščin.« (Jamieson 1999, 482). Gre torej za **soobstoj intimnosti in neenakosti** v osebnih odnosih. Spol je kategorija, ki močno zaznamuje osebne odnose. Moški in ženske po eni strani še vedno rutinsko privabljajo spolne stereotipe, po drugi strani pa hkrati ne želijo (ali nočejo) prepoznati »gendering« procesa, ko se osmišljajo kot ljubimci, partnerji, matere, očetje, prijatelji. Zato Jamieson meni, da je kreativna energija družbenih akterjev še vedno usmerjena v vzdrževanje starih neenakosti bolj kot v njihovo preobrazbo (Jamieson 1999).

Predpostavki enakosti v odnosih in možnosti izbire sploh sta tudi po Baumanu ključni točki kritike Giddensovega koncepta čistih razmerij. Bauman možnosti izbire prepozna le znotraj sloja ljudi, ki imajo visok ekonomski položaj, status in ugled – ti hkrati lahko izbirajo med možnostmi in so po drugi strani odvezani prevzemanja odgovornosti. Pravi, da »premožnost pomeni svobodo prebiranja in izbiranja, a tudi – in to je morda najbolj pomembno – to, da človeku ni treba prenašati posledic napačnih izbir in, torej, najmanj slastnih atributov v življenju izbiranja« (Bauman 2003, 114). Giddens (2000) je koncepte sotočne ljubezni, čistih razmerij in plastične seksualnosti, ki jih Bauman pojmuje kot vidike komodifikacije ali konsumeracije človeških partnerstev, prikazal kot sredstva emancipacije in zagotovilo nove sreče, ki prihaja, in jo zasnoval na lestvici individualne avtonomije in svobodne izbire brez primere. Bauman (2003) dvomi, ali omenjeno popolnoma drži, čeprav se osredotočimo zgolj na elito bogatih in mogočnih. Celo za omenjeno skupino ljudi po njegovem velja, da Giddensova ideja drži le, če se osredotočimo na močnejše in premožnejše člane medosebnih odnosov. Zato Bauman (2003) partnerstva opredeli v kontekstu neenakih članov – in ne kot Giddens (2000) – v kontekstu enakih članov. Partnerska zveza po Baumanu nujno vključuje tudi šibkejše, ki niso tako izdatno obdarjeni z resursi, potrebnimi za svobodno uresničevanje svojih želja. Kot pogojno Bauman vidi tudi spreminjanje identitete, ki poteka vedno v kontekstu rezanja nekaterih vezi in izničenja nekaterih obveznosti. Tisti, ki morajo omenjene spremembe sprejeti, o njih ne odločajo, kaj šele, da bi dobili možnost uresničiti svobodnejšo izbiro (Bauman 2003, 114). Svoboda izbire je tako omejena na tiste, ki si jo lahko privoščijo – tako v smislu možnosti kot v smislu prenašanja posledic izbire, ki za močnejše ne velja. Bauman tako predvideva, da »nova vrsta partnerstva, za katero sta značilni krhkost zaveze 'očiščenost' vsega, razen funkcije 'vzajemnega zadovoljstva', poraja – če jo 'prevedemo' na revne in nemočne – veliko bede, agonije in človeškega trpljenja ter vedno večjo množico uničenih življenj brez ljubezni in možnosti« (Bauman 2003, 115). Bauman v nasprotju z

Giddensom tako ne vidi kaj dosti možnosti za razvoj na sotočni ljubezni temelječih sodobnih partnerskih zvez. Zdi se mu namreč, da te bolj kot na sotočni ljubezni temeljijo na »sotočnih interesih« (Bauman 2003, 25).

Edina preobrazba, ki jo Bauman zazna znotraj individualizacije, je **preobrazba »identitete«**, ki ni več »danost« posameznika/ce, temveč njegova/njena »nalog« . Iz omenjenega izhajajo dolžnosti akterjev, ki so odgovorni za uresničevanje te naloge in za posledice (tudi stranske učinke) svojega delovanja. Bauman omenjeno vrsto avtonomije pojmuje kot vzpostavljanje *de iure* avtonomije (naj je avtonomija *de facto* vzpostavljena ali ne) (2003, 42). Tu enači moderno z individualizacijo, pri čemer moderna nadomesti heteronomno določanje družbenega položaja s prisilnim in obveznim samoodločanjem – v vseh obdobjih in vseh družbenih sektorjih. Različice v tem kontekstu ločujejo generacije in različne kategorije akterjev na isti zgodovinski stopnji. Individualizacija je zato po Baumanu usoda, ne pa izbira, saj ne obstajajo možnosti za izognitev načinu življenja, ki temelji na tem načelu, pri čemer bi bilo iluzorno razumeti delovanje posameznika kot samostojno in samozadostno, saj tveganja in protislovja, ki jih posameznik razrešuje še naprej, ustvarja družba; individualizirani sta le dolžnost in nujnost, da se spopadamo z njimi (Bauman 2003, 46).

Glavno protislovje »tekoče moderne« Bauman (2003) prepozna v vse večjem neskladju med pravico do samorealizacije in zmožnostjo nadzora družbenih okolij, ki samorealizacijo omogočajo ali onemogočajo. Ker je odgovornost za uspeh pripisana posamezniku/ci, ni nikogar, ki bi ga lahko krivil/a za lasten neuspeh. Vse, kar ostane, je le možnost za še večje prizadevanje. Bauman prepozna prepad med položajem posameznikov *de iure* in njihovimi možnostmi, da postanejo posamezniki *de facto* – da prevzamejo nadzor nad svojo usodo in izberejo, kar si resnično želijo. »Življenje v svetu, ki je poln priložnosti, je poživljajoča izkušnja. V takem svetu je malokaj vnaprej določeno, še manj nepreklicno. Malo porazov je dokončnih, ... a tudi nobena zmaga ni končna« (Bauman 2003, 80). Bauman se strinja, da je stanje nedokončanosti, nepopolnosti in nedoločenosti polno tveganja in strahov.

Giddensov koncept čistih razmerij (2000) in podlage zanj je predmet razprav tudi zaradi drugih vidikov. L. Jamieson med drugim Giddensu očita tudi, da je njegova ideja individualizma, osebnega intimnega življenja pravzaprav starejša ter da ni kritičen do terapevtske literature kot dokumenta in hkrati simptoma osebnih in družbenih sprememb. Tu vidi razlog preprostega umeščanja koncepta čistega razmerja v terapevtski diskurz, ki

predpostavlja pomen samorazkritja v terapijah in odnosih, ki se zdravijo s terapijami. Poleg tega pa po njenem mnenju Giddensu umanjka tudi sociološka interpretacija krhkosti odnosov (v odnosih starši – otrok) ter odsotnost zavedanja škodljivega vpliva terapevtskega diskurza na ohranjanje spolnih stereotipov. Giddens se namreč izogne feminističnim raziskavam in konceptu »ustvarjanja spolov« (Jamieson 1999, 481).

2.2.6 Racionalizacija izbire in komodifikacija intimnih odnosov

Poleg neenakih možnosti izbire in strukturnih neenakosti v intimnih razmerjih med argumenti, ki ne govorijo v prid možnostim razvoja čistih razmerij in preobrazbe intimnosti, zasledimo tudi tiste, ki izhajajo iz koncepta komodifikacije življenja in racionalizacije izbire. Kritike večinoma izhajajo iz značilnosti delovanja kapitalističnih družb in družb potrošnje, v katerih zakonitosti delovanja ekonomskega trga prehajajo tudi na področja graditev intimnih odnosov (Bauman 2003; Hochschild 2003b; Ilouz 2007; Salecl 2011).

Komodifikacija življenja po Baumanu pomeni »nakupovalno« vrsto življenja, za katero sta značilni mobilnost in fleksibilnost identifikacije. Ti dve značilnosti prepozna kot instrumenta prerazporejanja svoboščin (Bauman 2003, 115). Bauman izhaja iz značilnosti sodobnega delovanja ekonomskega trga, na katerem vlada porabniška dirka, tj. vedno nova konkurenca »novih in izboljšanih ponudb« (2003, 93). Kupovanje kot načelo gibanja porabniške družbe ni več izmerljiv sklop artikularnih potreb, temveč kupovanju vlada poželenje. Družba proizvaja porabnike, ki jih vodi poželenje, saj je udeležnost v porabniški odvisnosti – v univerzalni odvisnosti od kupovanja – *sine qua non* vsake individualne svobode; predvsem svobode drugačnosti in svojske identitete. Vrsta svobode, ki jo je porabniška družba povzdignila na najvišje mesto na lestvici vrednot, je svoboda, ki je razumljena predvsem kot izobilje porabniških izbir in kot zmožnost, da vsako življenjsko odločitev obravnavamo kot porabniško izbiro. Bauman dodaja, da ima taka logika dosti bolj uničujoče učinke na prisilne gledalce, torej na tiste, ki izbire dejansko nimajo, in na tiste, ki jim je domnevno namenjena (Bauman 2003, 113).

E. Ilouz (2007) v monografiji *Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism* vidik racionalizacije v intimnih odnosih pojasnjuje s konceptom **emocionalnega kapitalizma** kot »kulture, v kateri emocionalni in kulturni diskurzi in prakse vzajemno oblikujejo drug

drugega, kar proizvaja široko, zanosno gibanje, v katerem emocija postane bistven del ekonomskega obnašanja in v kateri emocionalno življenje – še posebej srednjih razredov – sledi logiki ekonomskih odnosov in izmenjave.« (Ilouz 2007, 5). Teme, kot so racionalizacija izbire in komodifikacija čustev, postanejo bistvene teme v analizah intimnih odnosov, pri čemer Illouzova poudarja, da tržno zasnovani kulturni repertoarji oblikujejo in informirajo medosebne in čustvene odnose, medosebni odnosi pa postanejo epicenter ekonomskih odnosov (ibid.). Zasebna sfera še nikoli ni bila tako javno izražena in okovana z diskurzi in vrednotami ekonomske in politične sfere. Današnje družbe pozne moderne Illouzova enači s **hiperracionalnim svetom izbire**, v kontekstu katerega pomeni racionalizacija skupek preračunljive uporabe sredstev; uporabo učinkovitejših sredstev; izbiro na podlagi racionalne presoje, ki temelji na znanju; ustvarjanje načel splošnih vrednot, ki usmerjajo posameznikovo življenje, kar vse je združeno v racionalni življenjski slog (Ilouz 2007, 31–32).

Podobno problematizira značilnosti kapitalizma, ki vplivajo na področje sfere intimnega življenja, natančneje na družinsko življenje, tudi A. Hochschild (2003b). Avtorica še posebej izpostavi vpliv na ženske (in matere), ki naj bi jih sodobni priročniki spodbujali k temu, da postanejo manj emocionalne, »hladne, medtem ko se moških ne spodbuja k večji toplini« (Hochschild 2003b, 27), kar v praksi pomeni ohranjanje kapitalizirane moške kulture. Kritika prevzemanje emocionalnih pravil, ki so v 50. letih prejšnjega stoletja veljala za srednji razred belskih moških, se nanaša na vsebino in predloge priročnikov iz 80. let prejšnjega stoletja, ki so ženskam svetovali zmanjševanje vloge ljubezni, ločitev ljubezni od seksualnosti, čakanje na »pravi čas« za zaljubljanje in spodbujali feminizacijo nezvestobe.

Hochschildova označuje današnje intimne odnose v kontekstu **meja koristnih stvari** (*commodity frontier*). Pravi, da danes vse več elementov intimnega življenja postaja objekt prodaje, da so se meje koristnih stvari pomaknile na bolj subjektivno obliko. Moderni nakupi so tako vse bolj uspešni, kadar se nanašajo na njihov vpliv na »popolno« zasebnost v »popolnih« zasebnih odnosih. »Fantazija popolnega odnosa se povezuje s fantazijo popolne osebnosti, s katero ima nekdo ta odnos.« (Hochschild 2003b, 41). Prevladujoči mit »meje, komodifikacije in subjektivne domene« se je zlil v eno – v meje koristnih stvari, ki se premikajo v svet zasebnih želja (prav tam).

Prehajanja značilnosti kapitalističnih družb v sfero življenja posameznikov obravnava tudi B. Holmes (2005) v monografiji *Fleksibilna osebnost*. Holmes opozarja na nujno kritiko

kapitalistične globalizacije in kritike sodobne kapitalistične kulture (2005). Vpelje koncept »spogojenega branja«, ki pomeni osebni pečat, ki ga sporočilu da prejemnik. V 80. letih prejšnjega stoletja se poudarek na recepciji pomena sporočila loči od dinamike razreda, ki privede do tega, da kulturne študije »neskončno slavijo posebne enkratnosti, ki jih lahko sleherni posameznik ali skupina doda globaliziranemu medijskemu produktu«, s čimer pa se upraviči nova transnacionalna porabniška ideologija (Holmes 2005, 11).

Pri racionalizaciji izbire in komodifikaciji intimnih odnosov se tako vzpostavljanje partnerske zveze ali graditve intimnih odnosov razume kot posledica zavestnih racionalnih odločitev in tehtanja, kateri odnos ali katero razmerje ima večji prispevek k samorealizaciji in v katerih pogojih je ta olajšana.

2. 3 Oblikovanje partnerstev na podlagi on-line spoznavanja

Spoznavanje prek spleta lahko razumemo kot način spoznavanja, ki odgovarja na sodobne značilnosti življenja, kamor umeščamo možnosti za spoznavanje potencialnega partnerja/ke in izbirnost ter negotovost, ki prežemata vsakdanje življenje posameznikov. Zaradi navedenega lahko internet dating razumemo tudi v luči prizadevanja samskih oseb za lažji nadzor tveganega in difuznega maritalnega trga, ki je mogoč na podlagi tehnoloških in znanstvenih prednosti, ki pa naj bi ponujale potencial za omilitev tveganja in negotovosti pri izbiri partnerja.

Negotovost v zvezi z graditvijo partnerskih odnosov je večplastna in se nanaša na stopnje zunanje kontrole in nadzora izbire, na stopnje in možnosti poznavanja potencialnega partnerja in na stopnje jasnosti kriterijev izbire in časovnega razporeda (Bulcroft in drugi 2000). Iskanje partnerja/ke prek interneta vsaj v začetnih fazah izbire partnerja/ke te negotovosti nekoliko omili. Posamezniki in posameznice namreč brez obveznosti izbirajo, s kom bodo vzpostavili komunikacijo in s kom ne ter tudi s kom jo bodo prekinili, če tako želijo. Zunanja kontrola pri spoznavanju prek spleta ne deluje vse dotlej, dokler ni neko partnersko razmerje že tako oblikovano, da sta ga moški in/ali ženska pripravljena predstaviti tudi navzven. Možnosti spoznavanja se obravnavajo kot izključno stvar posameznika/ce, pri čemer je vsa zasluga uspeha ali obratno, breme neuspeha, spet pripisano posamezniku. Zaradi lastnosti delovanja analiziranega partnerskega in maritalnega trga oblikovani kriteriji izbire in reflektivnosti niso

zgolj preferenca, temveč predpostavka, brez katere so možnosti, da bi spoznali ustrezno osebo, minimalizirane.

Spoznavanje prek spleta zaradi različnih značilnosti delovanja medija in komunikacije znotraj njega nedvomno vpliva na naravo graditve intimnosti, na možnosti za samorefleksivnost in realizacijo načela izbire pri graditvi partnerskega odnosa. Spoznavanje prek spleta je zato v marsikaterem pogledu lahko točka refleksije sodobnih značilnosti partnerskih odnosov tako v luči preverjanja značilnosti, kot jih navajajo zagovorniki individualizacije, kot tudi v luči preverjanja graditve tesnih intimnih odnosov v luči racionalizacije izbire in komodifikacije v odnosih. Poglejmo kako.

2.3.1 Možnosti za graditev intimnosti v kontekstu internet datinga

V on-line načinih spoznavanja potencialnega partnerja/ke je individualiziranost prepoznana v več smereh – po eni strani gre za širitev vpliva nekonvencionalne oblike partnerskega in maritalnega trga, po drugi pa se individualizacija kaže tudi v smeri premika od iskanja partnerja v javnem prostoru, v katerem so se ob običajnih socialnih dogodkih srečevali potencialni partnerji, v novo dimenzijo sveta posameznika. Ta ni ne javni in ne zasebni, temveč nova dimenzija, ki vključuje značilnosti obeh sfer in daje možnost povezave, ustvarjanja odnosov, razkrivanja sebe posameznikom, ki so se v dotedanjem »virtualnem« odnosu pokazali kot potencialni kandidati za novo partnersko razmerje.

Kljub prepoznanim kontekstom individualizacije se postavljajo vprašanja, ali je intimnost v on-line odnosih sploh mogoča, in če je, kakšne lastnosti ima. Vprašanje o graditvi intimnosti v kontekstu internet datinga je večplastno in se nanaša tako na doseženo raven intimnosti v on-line odnosih kakor tudi na možnosti za oblikovanje intimnih odnosov, ki se nanašajo predvsem na racionalizacijo izbire med mogočimi drugimi. Internet ni le orodje za vzdrževanje in ohranjanje sedanjih družinskih odnosov, temveč omogoča tudi ustvarjanje novih intimnosti (Cooper in drugi 2000). Raziskovanje intimnosti v kontekstu spoznavanja prek spleta obsega raznovrsten in širok spekter, ki po eni strani dokazuje izjemno hiter razvoj intimnosti (Ben-Ze'ev 2004; Hardey 2004), po drugi strani pa odnosom, ki se začnejo na podlagi on-line komunikacije, pri graditvi tesnih intimnih odnosov ne pripisujejo velikega pomena ali pa so, kot bo razvidno v nadaljevanju, obravnavani kot odnosi, ki na področju

povezanosti ali intimnosti med člani vključujejo paradoksalne značilnosti. On-line odnosi se zato pojmujejo kot na primer »oddaljeni odnosi« (*remote relationships*) (Holland 2008), odnosi »ločene intimnosti« (*intimacy with detachment*) (Millner 2008), odnosi »ločene povezanosti« (*detached attachment*) (Ben-Ze'ev 2004) ali kot odnosi, ki jih označuje »protikultura srca« (*counterculture of the heart*) (Hollander 2004). Take oznake odnosov značilnostim graditve tesnih, intimnih odnosov – partnerstev – očitajo predvsem umanjkanje fizične bližine, brezosebnost odnosov in prevladujočo racionalizacijo izbire, ki ne obsega globokih občutkov zavezanosti in predanosti. Zato ni nenavadno, da je prav vprašanje možnosti graditve intimnih odnosov ena ključnih dilem, ki se pojavlja pri graditvi odnosov na podlagi prvotne on-line komunikacije.

Razumevanje značilnosti intimnih odnosov, ki se začnejo na podlagi spoznavanja prek spleta, je po eni strani zaznamovano z zgoraj opredeljeno **paradoksalno naravo hkratne bližine in oddaljenosti posameznikov v odnosu**. Fizična oddaljenost se v teh primerih obravnava kot umanjkanje bližine, ki naj bi pomembno vplivala na razvoj intimnosti. Po drugi strani pa so odnosi, grajeni na podlagi on-line spoznavanja, obravnavani kot potencialni nosilci visoke stopnje intimnosti, ki izhaja iz globokega samorazkritja. On-line komunikacija namreč zaradi anonimnosti in posledično zmanjšane ranljivosti vključuje tudi pogovore o poglobljenih osebnih temah. V on-line odnosih ni le dovoljeno, da se oblikujejo osebne in intimne teme, temveč je to tudi pričakovano (Ben-Ze'ev 2004, 39). Intimnost, ki se razvije on-line, je veliko hitrejša kot v off-line odnosih – razvije se v le nekaj dnevih ali tednih, vzrok pa je v globoki naravi samorazkritja (Schofield Clark 1998; Hughes in Hans 2001; Rosen in drugi 2008).

Razvoj poglobljene intimnosti poveča ranljivost, zato velja, da osebe, ki potencialnega partnerja/ko spoznavajo prek interneta, ob precejšnjem tveganju postanejo previdne, da ne bi zvišana stopnja intimnosti spodbudila njihove ranljivosti. V kibernetskem prostoru se lahko intimnost zaradi nizke stopnje tveganja in s tem manjše ranljivosti hitreje razvije (Ben-Ze'ev 2004). Potreba po hitrem doseganju intimnosti izvira iz dinamične narave kibernetskega prostora: odnosi, ki se oblikujejo on-line, se navadno hitro razvijajo, prav tako pa tudi hitro končajo. Osebe, ki spoznavajo potencialno zanimive partnerje/ke, se lahko kadar koli odjavijo, spremenijo svoj tako imenovani nick ali celo profil. Večjo intimnost omogoča tudi možnost, da se izgubi stik s trenutnim časom in prostorom, kar lahko posameznika/co potegne v alternativni, imaginarni svet, v katerem lahko obstajata samo dva ljubimca, ki se lahko počutita izjemno blizu drug drugemu (Ben-Ze'ev 2004, 41).

Vprašanja o naravi intimnosti medosebnih odnosov, ki se gradijo na podlagi on-line spoznavanja, si postavlja tudi Valentine (2006). Teoretičarka prepozna potencial za globalizacijo intimnosti predvsem v naravi on-line izmenjav, za katere je značilna visoka stopnja samorazkritja in hiperpersonalne komunikacije (Valentine 2006, 367). Ker internet ponuja prostor za emocionalno izražanje, eksperimentiranje s seksualno identiteto, sprejemanje občutka lastne identitete, ki morda drugje ni sprejemljiva, in ustvarjanje prijateljstev ter intimnih odnosov, se avtorica sprašuje, ali se intimno življenje globalizira. Informacijska tehnologija ima nedvomno potencial globalizacije intimnosti, ki je po avtoričinem mnenju bolj ali manj omogočena. Potencial vidi predvsem v razvoju off-line intimnosti, ki pa jo informacijska tehnologija po drugi strani tudi izziva in spodkoplje. Zato je razvoj intimnosti odvisen od prakse uporabe tehnologije in tudi konteksta različnih razmerij (Valentine 2006, 389).

2.3.2 Refleksivnost sebstva

Spoznavanje prek spleta pomeni manjši odmik od Goffmanovega pojmovanja samopredstavitev v osebnih odnosih. Samopredstavitev on-line je zaznamovana z načeli računalniško posredovane komunikacije, ki spreminja naravo spoznavanja⁷. Pri osebnih srečanjih v živo sta po Goffmanu prisotni dve vrsti informacij – to so informacije, ki jih posameznik drugemu posreduje načrtovano – informacije, ki jih posameznik da (*gives*), in informacije, ki jih posameznik drugemu nezavedno odda (*gives off*) – oddane informacije (Goffman 1990, 14). V prvem primeru gre za verbalne simbole ali njihove nadomestke, s katerimi posameznik prenese informacijo na podlagi komunikacije, ki je mišljena v njenem tradicionalnem, ozkem pomenu. Druga oblika informacij pa vključuje širok spekter delovanja, kar drugi štejejo za značilnost akterja. Ne glede na posebnost cilja ali motiv, ki določa omenjeni cilj, je, kot pravi Goffman, v interesu posameznika/ce, da poskuša nadzorovati vedenje drugih ter njihovo ravnanje z njim/njo (1990, 15).

Medtem ko je namerno posredovane informacije lažje preverjati, je neverbalno komunikacijo težje izrabit v svoj prid. Osebna komunikacija v živo torej razkrije nekoliko več in je bolj

⁷ Več o vplivu računalniško posredovane komunikacije na naravo spoznavanja je napisano v naslednjem poglavju, natančneje v podpoglavju 3.2.2.

avtentična ter v trenutku preverljiva (če gre za skladnost izrečenega in neverbalno izraženega), še posebej, če jo primerjamo z značilnostmi računalniško posredovane komunikacije. Kljub temu pa se na podlagi računalniško posredovane komunikacije razvijajo drugačne strategije posredovanja in branja pomena informacij. Walther v kontekstu oddajanja, sprejemanja in razumevanja informacij, ki potekajo na on-line ravni, vpelje teorijo proizvajanja socialnih informacij, tako imenovano SIP-teorijo (*social information processing theory*), ki zavrača mišljenje, da odsotnost neverbalnih namigov zmanjšuje možnosti, da si posamezniki izmenjajo informacije. Osebe, ki komunicirajo on-line, si prav tako prizadevajo za zmanjševanje medosebne negotovosti, in sicer tako, da namige, ki so na voljo v osebni komunikaciji v živo, nadomestijo z namigi, ki jih lahko izražajo z računalniško posredovano komunikacijo (Walther 1996). Oblikujejo se strategije preverjanja informacij, ki odražajo zakonitosti računalniško posredovane komunikacije. Posamezniki, ki so vpleteni v tovrsten način komuniciranja, preverjajo informacije, ki jih oseba na drugi strani namerno odda. Takšno preverjanje po Waltherju in njegovih sodelavcih pomeni skladnost s tako imenovano »teorijo poročila« (Walther in drugi 2009). Ni torej pomembno le, kako se posameznik v nekem profilu predstavi, kaj na primer pove o sebi, temveč je pomembno, da so namerno posredovane informacije skladne s tem, kako posameznika dojemajo drugi.

Zato je pri spoznavanju prek interneta še posebej pomembna reflektivnost. Ta je močno prisotna, saj se interakcije z drugimi oblikujejo na podlagi **refleksivno oblikovanih okusov in preferenc posameznikov** (Illouz in Finkelman 2009, 417). Vse, od oblikovanja profilov do osebnega srečanja v živo in pozneje morebitnega prehoda v partnerstvo, je zaznamovano z reflektivnostjo – ta se nanaša na lastne želje, preference, zahteve, pričakovanja, hkrati pa vključuje tudi reflektivnost o predstavitvah drugih, o skladnosti posredovanih informacij in možnosti osebnega stika.

Namigi, ki jih o sebi posredujejo nosilci profilov, ki si želijo partnerja/ko spoznati prek interneta, so vsaj v začetnih fazah spoznavanja mnogo bolj premišljeni, oblikovani in nadzorovani. Kot pravi Illouz (2007), internet omogoča mnogo bolj **fleksibilno, odprto in večplastno sebstvo**, ki označuje izveček postmodernega sebstva kot možnost, da se predstavi kot igriv, iznajdljiv in celo goljufljiv, skladno z možnostmi za manipulacijo z informacijami, ki se nanašajo na sebstvo. Spoznavanje prek spleta predvideva obratno značilnost: samopredstavitev od znotraj navzven (kdo sem in kaj želim) je generalizirana in standardizirana (profili vsebujejo standardna vprašanja). Samopredstavitev tako postane v

mnogih vidikih ločena od dejanskega socialnega izražanja (*performance*), ki ni namenjeno točno določenemu drugemu, temveč »splošni abstraktni javnosti« (Illouz 2007). Postopek lastnega opisovanja je zasnovan na kulturnih scenarijih želene osebnosti. Ko se predstavljamo drugim na breztelesen (*disembodied*) način, ljudje uporabljajo sprejete sporazume o želeni osebi, ki se nato prenesejo na posameznika. Predstavitve sebstva skozi jezik postanejo uniformne. »Zato so na netu najbolj uspešni tisti, ki se od drugih ločijo po lingvistični originalnosti in fizični konvencionalnosti.« (Illouz 2007, 83).

Spoznavanje prek spleta lahko v marsikaterem pogledu razumemo v kontekstu refleksivnega sebstva, ki je izpeljan iz značilnosti terapevtskega pristopa odgovornosti posameznika za samorealizacijo (Giddens 1995, 75–80). Prav vsako od navedenih značilnosti lahko namreč prepoznamo tudi v fenomenu internet datinga. Poglejmo kako:

– *Posameznik je odgovoren za to, kar stori iz sebe.*

Spoznavanje prek spleta prepušča posamezniku odgovornost za njegov uspeh, zato se ta prilagodi zahtevam trga – oblikuje profil, ki naj bi ga kar najbolj prikazal, stremi h komunikaciji z osebami, ki se približajo zahtevam o potencialnem partnerju/ki in reflektira lastne predstavitve in pričakovanja drugih. Za čim večji uspeh lahko poskuša priti do cilja s pomočjo različnih profilov na več portalih.

– *Sebstvo se razvija na podlagi upoštevanja preteklosti in pričakovane prihodnosti.*

Izkušnje močno oblikujejo strategije iskanja – vse od oblikovanja profilov ali natančneje njihovih popravkov do filtriranja profilov in odločitev za osebna srečanja v živo.

– *Refleksivnost sebstva je stalna in prodorna.*

Spoznavanje prek spleta lahko spodbudi samoopazovanje in nenehno prevpraševanje sebstva. Na podlagi odzivov drugih, medsebojne komunikacije in izkustev, se postavljajo vprašanja o smiselnosti tovrstnega načina iskanja, možnostih za uspeh ipd.

– *Narativnost sebstva je eksplicitna.*

Način komunikacije in on-line stikov močno spodbudi narativnost sebstva, še posebej takrat, ko prehodi od on-line spoznavanja k osebnim stikom niso izjemno hitri.

– *Samouresničitev upošteva nadzorovanje časa v obliki vzpostavitve osebnega časa, ki je le šibko povezan z zunanjim časovnim redom.*

Osebnne časovne smernice so v okviru spoznavanja prek spleta tako pomembne, da jih posamezniki, če je seveda mogoče, uveljavijo tako, da podredijo zunanji časovni red

spoznavanju (npr. komunicirajo v službenem času in izvedejo osebni stik v živo med službo ipd.).

- *Refleksivnost sebstva se razširi na telo. Telo postane del akcijskega sistema in ni več zgolj pasivni objekt.*

Zavest o lastnem telesu postane pri iskanju partnerja/ke prek interneta pomembna že z oblikovanjem profila, ko se običajno postavi vprašanje, ali oziroma kakšno fotografijo dodati. Postavljajo se vprašanja o tem, katera fotografija najbolj odraža posameznikov jaz, tisto, kar rad počne, na kateri najbolj ustreza konvencionalnim družbenim predstavam »zdravega«, »privlačnega« telesa ipd.

- *Samorealizacija se razume v smislu ravnovesja med priložnostmi in tveganjem.*

Priložnosti v iskanju partnerja/ke prek interneta so navidezno brezmejne. Številčnost profilov sprva vzbudi občutek, da je priložnosti ogromno. Filtriranje profilov zreducira možnosti, ki se še dodatno zmanjšajo s strategijo zmanjševanja tveganja. Spoznavanje prek spleta ima namreč tudi negativni predznak mogočih prevar in posredovanja netočnih podatkov, ki jih posamezniki poskušajo zmanjšati s pomočjo različnih strategij iskanja zagotovil o osebi, ki se zdi zanimiva.

- *Moralna grožnja samorealizacije je avtentičnost, ki pomeni »biti zvest« samemu sebi, kar pomeni tudi razločevanje pravega jaza od varljivega jaza.*

Sledenje avtentičnemu jazu se včasih pokaže tudi s spreminjanjem napisanega, da se bolje izrazi tisti avtentični jaz posameznika in ne na primer družbeno želena različica.

- *Življenjski potek je razumljen v smislu prehodov, ki niso institucionalizirani ali spremljani s formaliziranimi rituali.*

Spoznavanje prek spleta je pravzaprav prehodno v več pogledih, po eni strani gre za načrtovan prehod iz samskega življenja v partnersko zvezo, po drugi strani pa lahko predstavlja moralno spornejšo obliko prehoda iz ene partnerske zveze, za katero posameznik/ca čuti, da se končuje, v drugo partnersko zvezo brez vmesne stopnje samskosti.

- *Linija razvoja sebstva je notranje referirana – gre v smeri biti zvest samemu sebi.*

Spoznavanje prek spleta zaradi narave on-line komunikacije in zmožnosti za stalno reflektiranje odnosov, ki se vzpostavljajo, ponuja priložnost za zvestobo samemu sebi. Pomembne postajajo možnosti, da se posameznik/ca vse bolj približa zelenemu drugemu. Tistemu, ki ustreza visoko opredeljenim merilom zanimivega/ve in/ali sprejemljivega/ve drugega/ge.

Refleksivnost se nanaša na še en vidik graditve odnosa na podlagi on-line spoznavanja. Gre za trženje – natančneje trženje samega sebe, ki poteka na podlagi refleksije dosedanjih izkustev in lastnih želja ter preferenc. Trženje samega sebe je namreč uspešno le takrat, kadar temelji na samorefleksiji. S tem, ko oseba sporoča, kdo je, osebam na drugi strani implicitno sporoča tudi, kaj želi. Gotovo pa je treba dodati, da je trženje samega sebe odvisno tudi od družbenih pogledov na moškost in ženskost. Jagger (2001) na primer ugotavlja, da imajo moški pri trženju samega sebe manj težav kot ženske, ker potrošniška kultura moškim v primerjavi z ženskami ponuja veliko več možnosti za uspešno trženje. Če naj bi stereotipno gledano v preteklosti moški izpostavljali svoj ekonomski položaj in podatke o poklicu, naj bi ženske izpostavljale fizični videz in svojo privlačnost. Medtem ko so merila privlačnosti v zvezi z moškostjo zelo raznovrstna, imajo ženske nekoliko manj možnosti za *refleksivno samokrojenje* (Jagger 2001, 54), ki temelji na novih preoblikah tradicionalno sprejemljive ženstvenosti. Kulturni viri za ustvarjanje osebnih identitet so zato v kontekstu samotrženja v okviru spoznavanja prek spleta bolj dostopni moškim kot ženskam.

2.3.3 Racionalizacija izbire

Ni naključje, da se teoretske opredelitve graditve partnerskih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta gradijo prav na podlagi dveh nasprotujočih si pojmovanj – po eni strani gre za pojmovanje iskanja partnerja/ke prek interneta kot prototipa racionalne izbire in po drugi strani za opredeljevanje omenjenega konteksta spoznavanja v obliki možnosti za refleksivno samorealizacijo in usmerjanje k tipom odnosov, ki se približujejo prototipski sotočni ljubezni in čistim razmerjem.

Za pozno moderno je značilno, da postajajo merila o izboru potencialnega partnerja/ke v razvoju posameznika od adolescence do dobe odraslosti zelo izoblikovani in kompleksni. »Elaboriran skupek kriterijev za izbor partnerja/ke ne vključuje zgolj socialnih ali izobrazbenih kriterijev, temveč tudi fizične, seksualne in morda še najbolj emocionalne kriterije.« (Illouz in Finkelman 2009, 213). Poleg tega se racionalna metoda zbiranja informacij, ki so potrebne za izbiro, ujema z iskanjem avtentične emocionalne izkušnje in pričakovanji po emocionalni kompatibilnosti (ibid.).

Mnogo avtorjev se strinja, da **internet** bolj kot vsi poznani načini spoznavanja **institucionalizira racionalne metode izbire partnerja** (Bauman 2003; Hollander 2004; Illouz 2007; Illouz in Finkelman 2009; Salecl 2011), zato postaja pomembno pojmovanje interneta kot trga, ki nima več le metaforične narave, temveč ga prežema narava ekonomske menjave, ki vstopa na področje graditve medosebnih odnosov. Spoznavanje prek spleta je za mnoge teoretike prototip sodobne racionalizacije pri izbiri partnerja/ke:

Nobena tehnologija, ki jo poznam, ni na tako ekstremen način radikalizirala pojmovanje sebe kot 'tistega, ki izbira', kakor tudi ideje, da naj bi romantično srečanje bilo rezultat najboljše izbire. Virtualno srečanje je dobesedno organizirano v obliki strukture trga. (Illouz 2007, 79)

Podobno racionalizacijo izbire v kontekstu spoznavanja na podlagi tiskanih oglasov ali on-line profilov prepozna Hollander (2004). Oba načina lastnega trženja (internet in tiskane oglase) prepozna kot možnost za učinkovitejšo in racionalno izbiro. Kljub naklonjenosti taki izbiri, pa izbiro na podlagi tiskanih oglasov ali sodobnejših internetnih profilov pojmuje kot »protikulturo srca«.

Ljudje se danes na področju romantičnih odnosov srečujejo s problemi upravljanja z večjim obsegom in hitrostjo »romantične 'produkcije', izmenjave in potrošnje«. Internet združuje dve glavni kulturni logiki novačenja sebe – psihološko in potrošniško, s čimer se radikalizira zahteva po tem, da bi spoznali »najboljšo (ekonomsko in psihološko) partijo«. (Illouz 2007, 86). Forma spoznavanja prek spleta kot trga formalizira iskanje partnerja v obliki ekonomske transakcije: preoblikuje sebstvo v zapakiran produkt, ki tekmuje z drugimi na odprtem trgu, ki ga uravnava zakon ponudbe in povpraševanja; srečanje napravi za rezultat bolj ali manj stabilnega skupka preferenc; proces iskanja usmerja na podlagi načela učinkovitosti; srečanja oblikuje kot tržne niše; profilom (tj. osebam) pripiše bolj ali manj fiksno ekonomsko vrednost in vpliva na to, da so ljudje zaskrbljeni glede svoje vrednosti znotraj strukturiranega trga in si želijo izboljšati svoj položaj na trgu. Končno pa pripelje tudi do visokega zavedanja vidikov preračunavanja prednosti in pomanjkljivosti ali cene njihovega iskanja tako v smislu časa kot maksimizacije atributov osebe, ki jo iščejo (Illouz 2007).

Iskanje partnerja/ke prek interneta zato nemalokrat predstavlja tip graditve odnosa, ki pomeni **radikalni odmik od tradicije romantične ljubezni**, ki je zaznamovala večino 19. in 20. stoletja. Romantična ljubezen:

- je po izkušnjah edinstvena, se razvije hitro in nepričakovano;
- se ne da pojasniti, je iracionalna in se razvije takoj po prvem srečanju;
- ne temelji na kognitivnem, kumulativnem znanju o drugem;
- zmoti posameznikov vsakdan in deluje kot pretres duše;
- je zaznamovana z ideologijo spontanosti, ki je nasprotna racionalni izbiri partnerja/ke (Illouz 2007, 89–90).

Pri tem pa odmik od romantične ljubezni ni prav nič idealiziran ali takšen, ki bi ustrezal Giddensovemu pojmovanju preobrazbe intimnosti v smeri čistih razmerij (2000). Gre namreč za vidik graditve odnosov na podlagi principov potrošnje, hladne intimnosti in visoke racionalizacije. Spoznavanje prek spleta ima namreč naravo intelektualizacije, kar pomeni, da značilnosti implicitne izkušnje privedejo do zavednega ravnanja (proces ustvarjanja profila), značilnosti nadzorovanja številčnosti srečanj, tekmovalnosti članov zaradi številčnosti itn. ter do poskusov povečevanja koristi. Moderna racionalnost pri izbiri partnerja pomeni prodorno, preračunljivo, sistematično, refleksivno zavest, povezano s povečevanjem osebnih koristi (Illouz in Finkelman 2009). »Pozno moderno zaznamujejo normalizirana hiperracionalnost, hiperemocionalnost, intenzivna emocionalna racionalnost in racionalna emocionalnost«; romantični cilj spoznati popolno »partijo« pa spodbudi racionalne tehnike iskanja (Illouz in Finkelman 2009, 418).

Zdi se, da prav spoznavanje potencialnega partnerja/ke prek spleta postaja sprejeto kot tisti način graditve odnosov, ki ga mnogi prepoznajo kot prototip racionalizacije izbire. Tako meni tudi Bauman:

Konec na zahtevo – hiter, brez zmešnjave, brez štetja zmag ali porazov – je največja prednost internet datinga. Zmanjševanje tveganja, skupaj z izogibanjem zapiranja možnosti je ostanek racionalne izbire v svetu fluidnih možnosti, spreminjajočih vrednot in predvsem nestabilnih pravil; in internet dating, obratno kot nerodno pogajanje za vzajemne obveze, perfektno (ali skoraj perfektno) izpolni nove standarde racionalne izbire. (Bauman 2003, 65)

Podobno razmišljanje o sodobnih tkanjih intimnih odnosov je prisotno tudi v Sloveniji, natančneje v monografiji R. Salecl *Izbira* (2011). Saleclova problematizira današnje intimne odnose, med katerimi izpostavi *hooking up* različico vzpostavljanja romantičnih ritualov med sodobno mladino v ZDA. Pravi, da se »sodobni rituali zmenkovanja ravna po načelu izogibanja intimnosti in se osredotočajo na tehnično plat kontakta« (Salecl 2011, 64).

Salecova se strinja z E. Illouz in izobilje izbire in zamenljivost, ki sta značilna za internetne zmenke, vidi kot odražanje prevladujočih načel trga v postindustrijskem kapitalizmu. Spoznavanje prek spleta tako po mnenju obeh avtoric nakazuje na ideologijo učinkovitosti, selekcije, racionalizacije in standardizacije, ki ljudem organizira ne zgolj delovna življenja, temveč tudi zasebna, intimna življenja (Illouz 2007; Salecl 2011).

Pojem idealne izbire je še posebej prisoten pri internetnih zmenkih. Tukaj človek lahko opazi isto logiko, ki je na delu tudi na trgu. Ne gre samo za to, da si ljudje sestavijo seznam lastnosti, ki si jih želijo pri partnerju: plasirati se želijo kot nekaj, kar ima določeno tržno vrednost. (Salecl 2011, 71)

Prav internet dating ali graditev odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta je tako nemalokrat pojmovan kot prototip graditve sodobnih intimnih razmerij, ki odraža komodifikacijo intimnega življenja in racionalizacijo izbire. Fenomen spoznavanja prek spleta je zato v tem kontekstu obravnavan kot trg – ne kot metafora, temveč kot polje delovanja posameznikov, ki so ponotranjili principe, ki veljajo za ekonomski trg⁸.

2.3.4 Graditev čistih razmerij

Intimni partnerski odnosi, ki se oblikujejo na podlagi on-line spoznavanja, se poleg prevladujočega vidika uresničevanja racionalne izbire in delovanja trga pojmujejo tudi v smeri preverjanja možnosti za graditev razmerij, ki bi po Giddensu (2000) pomenila realizacijo »čistih razmerij«. Giddensovo (2002) pojmovanje dobrega razmerja predvideva enakost vključenih v razmerje, znotraj katerega imata obe strani enake pravice in odgovornosti. Bistveno je tudi spoštovanje, ki ga morata biti deležni obe strani enako, zaupanje in seveda komunikacija kot temelj čistega razmerja, ki predvideva tudi razumevanje drugega z njegovega vidika (2002, 80).

Henderson in Gilding (2004) prepoznata potencial on-line odnosov v aktivnem zaupanju, ki po njunem izhaja iz lastne predstavitve in aktivnega pogajanja, kar razmerja pripelje bližje konceptu čistih razmerij. Podobno razmišlja tudi Hardey, ki pravi, da internet lahko spodbudi odnose, ki se približujejo čistim razmerjem: »delovanje predstave visoko diskurzivne,

⁸ Razumevanje načel in značilnosti spoznavanja prek spleta je zato pogosto opisano z različnimi skovankami, ki izpostavljajo prav tržno logiko graditve intimnih odnosov. Obravnave tovrstnega pojmovanja internet datinga opišem v naslednjem poglavju, natančneje v podpoglavju 3.2.7.

razteležene pozne moderne intimnosti, ki temelji bolj na govoru kot na strasti, pogajanju kot na predanosti in lastnem uspehu bolj kot na uspehu para, nakazuje, da je internet prostor, ki pospešuje tovrstne odnose« (Hardey 2002, 574). Hardey v današnjih zahtevah po rekonstrukciji identitete prepozna tudi temeljno povezavo med Giddensovo opredelitvijo čistih razmerij in potencialom, ki ga internet ponuja za razumevanje sebstva kot reflektivnega projekta, ki se oblikuje z ustvarjanjem biografskih zgodb in vključevanjem v odnose ter aktivnosti, ki tovrstno narativnost omogočajo. Idejo ustvarjanja sebstva ter tudi ponovnega definiranja sebstva Hardey (2002) prepozna kot splošno značilnost interneta.

Kljub prevladujočim pojmovanjem spoznavanja prek spleta kot načina, ki potrjuje tržno logiko racionalne izbire, Barraket in Henry-Waring (2008) v fenomenu internet datinga prepoznata oba potenciala – tako možnosti za Giddensovo idealistično pojmovanje graditve čistih razmerij kakor tudi bolj pesimistični Baumanov vidik graditve odnosov, pri čemer ima poželenje prednost pred intimnostjo. Kar tovrsten način spoznavanja najbolj približa ideji čistih razmerij, so možnosti za reflektivnost sebstva in samorazkritje (Barraket in Henry-Waring 2008, 162).

2.4 Sklep

Sodobna pojmovanja partnerskih zvez znotraj evropskega prostora nimajo enotnih teoretskih okvirov. Kot stično točko opredelitve lahko pojmujeemo intimnost, ki je običajno prepoznana kot ključna sestavina partnerskih zvez.

Raznovrstnost v pojmovanjih narave graditve sodobnih partnerskih zvez na nekaterih točkah doseže celo kontradiktornost. Na eni strani imamo torej visoko vrednotene domnevne možnosti, ki naj bi jih prinesla individualizacija: visoko reflektivnost; možnosti za samorazkritje; za graditev čistih razmerij, ki temeljijo na domnevni enakosti, ohranjanje razmerij na podlagi predanosti, ki spodbudi medsebojno zaupanje, in odnose, pri katerih je posameznik postavljen nad partnerstvo. Ker je posamezniku poleg izbire dana tudi odgovornost za (ne)uspeh, je izbira vedno pogostejše zavita v kontekst racionalizacije. Racionalizacija (na drugačni podlagi, kot bi to veljalo za sotočno ljubezen) privede do odmika od graditve odnosov, kar naj bi v preteklosti temeljilo na principu romantične ljubezni. Pomembnejše postajajo zakonitosti trga, ki začnejo prežemati tudi oblikovanje intimnih odnosov. Narava partnerskih odnosov postaja paradoksalna – na eni strani imamo osebne

zahteve posameznika, ki jih omogočajo individualizacija in z njo zahteve po refleksivnem sebstvu, na drugi strani pa zahteve po spoštovanju posameznika, priznavanju njegove avtonomije in enakopravnosti.

Skupne točke omenjenih raznovrstnih pojmovanj značilnosti graditve sodobnih partnerskih odnosov so razumevanje negotovosti, krhkosti odnosov in individualne odgovornosti za uspeh ali neuspeh pri graditvi intimnih partnerskih odnosov. Zanimivo je, da so predlagane rešitve za tovrstno negotovost zelo tradicionalne – nekateri prepoznajo rešitev v različnih vrstah formalizacije odnosov (npr. zakonska zveza) (Cherlin 2004), drugi pa v obliki zavezovanja k odgovornosti, ki naj bi temeljila na obstoju otrok v partnerski zvezi oziroma na vzpostavitvi družine (Guizzardi 2010). Ker je dolgotrajnih razmerij vse manj, se mnogi avtorji strinjajo, da imajo ta vse večji ugled in status (Beck-Gernsheim 2002; Gross 2005).

Glede na omenjeno se tudi spoznavanje prek spleta obravnava različno, saj se zagovarjajo tako pristopi, ki ta način spoznavanja pojmujejo kot potencial za visoko stopnjo intimnosti, samorefleksijo in posledično samorealizacijo kot pristopi, ki kritizirajo hiperracionalizacijo izbire, ki deluje na podlagi tržnih načel. Pri vzpostavljanju partnerskih zvez na podlagi spoznavanja prek spleta sta torej značilni dve kontradiktorni drži, pri čemer pa se obe nanašata le na značilnosti on-line spoznavanja in prekinitve tovrstnih stikov. Razvidno ostaja umanjkanje teoretskih opredelitev, ki bi se nanašale na že oblikovana partnerstva v kontekstu vprašanja, katerim tipom odnosov se bolj približajo.

Današnje pristope, ki se ukvarjajo s sodobnimi partnerstvi, družbi razumevanje vloge intimnosti kot izhodišča tesnih medosebnih odnosov. Ni dvoma, da se intimnost ustvarja in vzpostavlja tudi na podlagi spoznavanja prek spleta. Če slednjega pojmujeemo le kot kanal spoznavanja, potem se zdi potencial za preobrazbo intimnosti (bodisi v smeri čistih razmerij ali komodifikacije tesnih odnosov) majhen. Običajno je cilj namreč osebni off-line odnos, ki lahko vodi v partnersko zvezo – in verjetno v okviru partnerske zveze narave intimnosti ni mogoče razlikovati glede na (on-line ali off-line) začetek partnerstva. Kljub temu velja, da spoznavanje prek spleta kaže na pomembne točke graditve partnerskih odnosov – na ustvarjanje lastne identitete, na osebna pričakovanja o partnerski zvezi, pa tudi na družbene norme, ki usmerjajo ali dopuščajo različice razumevanja graditve intimnih odnosov, ki obravnavajo oba pola razumevanja oblikovanja sodobnih partnerskih zvez.

3 ANALIZA SOCIOLOŠKIH RAZISKOVANJ SPOZNAVANJA PREK SPLETA

To poglavje obsega analizo slovenskih in tujih raziskovanj spoznavanja prek spleta. Prvo podpoglavje je namenjeno obravnavi dostopnih statističnih podatkov o pogostosti internet datinga v Sloveniji, o spletnih straneh, ki v Sloveniji delujejo na tem področju in relevantnim slovenskim raziskavam, ki so se v različnih kontekstih osredotočile na omenjeni fenomen, drugo podpoglavje pa vključuje pregled relevantnih tujih raziskav in obravnav. Med obravnavanimi deli identificiram teme, ki se najpogosteje raziskujejo v okviru internet datinga, in sicer: realnost on-line razmerij, značilnosti graditve partnerskih odnosov prek spleta, značilnosti uporabnikov interneta in tistih, ki so med slednjimi uspešnejši, pogostost spoznavanja prek spleta, internet dating kot možnost za svobodno oblikovanje identitete, problematiziranje neiskrenosti pri spoznavanju prek spleta, pojmovanja nezvestobe in iskanje partnerja/ke prek interneta v kontekstu delovanja tržnih načel.

3.1 Iskanje partnerja/ke prek interneta v Sloveniji

3.1.1 Pogostost iskanja partnerja/ke prek interneta v Sloveniji

Raziskovanja internet datinga se ni mogoče lotiti brez navezave na uporabo interneta v določenem časovnem in kulturnem okolju. Podatki za Slovenijo kažejo, da uporaba interneta narašča. Po podatkih Statističnega urada RS⁹ (2010a) za prvo četrtletje leta 2010 je med osebami, starimi od 10 do 74 let, internet redno uporabljalo 70 % prebivalcev ali 12 % več kot v prvem četrtletju leta 2008. Med rednimi uporabniki pričakovano prevladujejo mlajši. Med osebami, starimi od 10 do 24 let, je rednih uporabnikov interneta kar 97 %, med osebami, starimi od 55 do 74 let pa le 28 %. Po podatkih SURS-a so se tako osebe, stare od 10 do 74 let, v prvem četrtletju 2010 vključevale v različne oblike spletnih skupnosti; 42 % jih je bralo spletne forume, 32 % jih je uporabljalo internet za neposredno sporočanje, 30 % jih je ustvarjalo in urejalo lasten profil v spletnih socialnih omrežjih, 29 % jih je bralo spletne dnevnike, 16 % pa pošiljalo sporočila v spletne forume.

⁹ V nadaljevanju SURS.

Tabela 3.1: Redni uporabniki interneta¹⁰ po starosti, Slovenija, 1. četrtnetle, 2008–2010

Starostno obdobje	1. četrtnetle 2008	1. četrtnetle 2009	1. četrtnetle 2010
	delež (%)	delež (%)	delež (%)
10–74	58	64	70
16–74	56	62	68
10–15	95	98	96
16–34	88	91	95
35–54	56	66	73
55–74	17	22	28

Vir: Statistični urad RS 2010a. Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v gospodinjstvih in pri posameznikih, Slovenija, 2010 – končni podatki. Prva objava.

Statistični urad RS spremlja sodelovanje v spletnih skupnostih, ne pa posebej sodelovanja na spletnih straneh, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja/ke. Podrobnejše podatke o sodelovanjih v spletnih skupnostih in med njimi, posebej na spletnih straneh, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja/ke, ponuja poročilo Raba interneta v Sloveniji¹¹ (2010): Spletne skupnosti 2010, ki zajema podatke iz raziskave o rabi interneta v Sloveniji za leto 2009. Po podatkih omenjene raziskave redni uporabniki interneta v Sloveniji pogosteje kot v Združenih državah Amerike uporabljajo internet zaradi spoznavanja potencialnega partnerja/ke¹². Če podatki za ZDA prikazujejo upad deleža uporabe interneta za spoznavanje z 10 % leta 2000 na 5 % leta¹³ 2008, so podatki za Slovenijo ravno nasprotni. Med rednimi uporabniki interneta je 14 % takšnih, ki so spletne strani, namenjene spoznavanju, vsaj že obiskali. Medtem ko ni zaznati pomembnih razlik po spolu, se večje razlike jasno pokažejo pri starostni strukturi uporabnikov. Največji odstotek tistih, ki so že obiskali spletne strani, namenjene spoznavanju, je v starostni kategoriji od 18 do 29 let (18,6 %), kateri sledi starostna skupina od 30 do 49 let (13 %) (glej tabelo 3.2) (Vehovar in drugi 2010, 65).

¹⁰ Redne uporabnike interneta SURS opredeli kot osebe, ki so internet uporabljale v zadnjih treh mesecih.

¹¹ Odslej RIS.

¹² Avtorji poročila Spletne skupnosti 2010 (Vehovar in drugi 2010) uporabljajo terminologijo *obiskovanje servisov za spoznavanje*, ki pa tovrstnemu načinu spoznavanja pripisuje lastnosti izrazito tržnega delovanja. Servis namreč skladno s Slovarjem slovenskega knjižnega jezika pomeni »podjetje, ustanovo za opravljanje različnih del, uslug«. Tudi zato, ker pri internet datingu ne gre le za plačljiv način spoznavanja (vse več je namreč spletnih strani, ki omogočajo tudi brezplačno spoznavanje) in ker ima poleg tega spoznavanje lahko tudi značaj sekundarnega, naključnega spoznavanja, se uporaba izpostavljene terminologije ne zdi ustrezna.

¹³ Podatki za leto 2008 se navezujejo na rabo v mesecu avgustu, za leto 2000 pa v juniju oziroma juliju.

Spletne strani, namenjene spoznavanju, so, kot kaže, uporabnikom interneta v Sloveniji zanimive. Še posebej to velja za mlajše odrasle, ki si partnerske zveze šele vzpostavljajo, in za skupino odraslih, ki je načeloma že (bila) vpeta v partnerske odnose. Glede na splošno pogostost rabe interneta med mladimi bo verjetno vsaj v tej skupini delež obiskovanja spletnih portalov, namenjenih spoznavanju, še naraščal.

Tabela 3.2: Delež rednih uporabnikov interneta, ki so že kdaj obiskali spletne strani, namenjene spoznavanju

		Pew Internet 08 (%)	RIS 2009 (%)
SPOL	Moški	5	14,0
	Ženski	4	13,6
STAROST	18–29	6	18,6
	30–49	5	13,0
	50–64	5	10,4
	65 +	1	0
Skupaj		5	13,8

Vir: Vehovar in drugi 2010, 65.

3.1.2 Prostori iskanja partnerja/ke prek interneta in njihove značilnosti

Fenomen internet datinga se je v svetu začel razvijati v sredini 90. let prejšnjega stoletja, pri nas pa je v razcvetu zadnjih 10 let. Če v iskalnik najdi.si vpišemo besedno zvezo »internet dating«, »spoznavanje prek interneta« ali »spletni zmenki«, med zadetki najdemo naslednje strani, namenjene spoznavanju: Ona-on.com; Prijateljjevanje.net; Spoznaj.si; Najdem.si; Zmenki.primorska.com; Zmenki123.com; Flirtko.com; Zmenkarije.org, Prijateljstvo.si; Kupid.com; Jaz-in-ti.si; Mojsanjskipartner.si; Frendiinflirt.24.ur.com; Star-chat.si; Urgenca.com; Sexzmenek.com; Sex-chat.si; Intimatemedicine.si; Avanture.net; kot kaže, pa imamo tudi že spletno stran, namenjeno hitrim zmenkom¹⁴ Hitri-zmenki.net. Treba je omeniti, da število spletnih strani, namenjenih spoznavanju, in njihova raznovrstnost v zadnjem času

¹⁴ Hitri zmenki so na omenjeni spletni strani opisani kot zabaven dogodek, ki ga prirejajo za vse, ki se želijo zabavati malo drugače. Namenjeni so vsem, ki živijo hitro in zaposleno življenje in jim primanjkuje časa za spoznavanje novih ljudi, a si tega vendarle želijo. Na podlagi spletne prijave na dogodek se »v prijetnem in varnem okolju zbere enako število žensk in moških, kjer se na zabaven način sklepajo nova poznanstva in prijateljstva, ki večkrat prerastejo v partnerstva«. Za spoznavanje vsakogar od petih oseb nasprotnega spola podobne starosti imajo sedem minut časa za pogovor. »V tem času lahko osebo spoznate v tolikšni meri, da se kasneje odločite, če bi jo želeli ponovno videti.« (Hitri zmenki 2011).

zelo narašča. Še posebno hitro se v Sloveniji množijo strani, namenjene spoznavanju, od leta 2009 dalje. Že iz imen portalov je razvidno, da gre za spoznavanje, zmenke, iskanje partnerja/ke, spet drugi profili pa so namenjeni predvsem avanturam in iskanju stikov za različna seksualna srečanja ali razmerja. V nadaljevanju izpostavljam nekaj vsebinskih in statističnih podatkov o portalih Ona-on.com, Najdem.si in Zmenki123.com¹⁵.

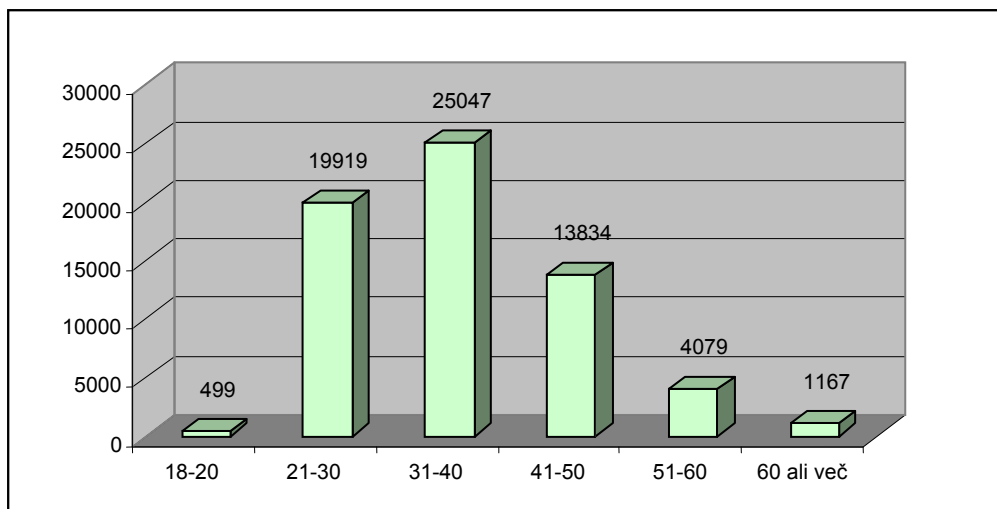
Po obiskanosti največja in hkrati tudi najstarejša slovenska stran, namenjena spoznavanju potencialnega partnerja/ke, je **Ona-on.com**. Ta je imela septembra 2010 po podatkih upravljavcev približno 50.000 vseh registriranih uporabnikov, med katerimi je približno 26.000 aktivnih. Povprečna starost uporabnikov je 34 let. Na strani Ona-on.com je objavljenih 48.000 moških in 32.000 ženskih profilov, v zadnjih nekaj mesecih pa so na tej spletni strani spoznavali osebe s pomočjo 13.000 moških in tudi 13.000 ženskih profilov (Kogovšek 2010). Konec februarja 2011 je spletna stran Ona-on.com zabeležila 99.106 aktivnih uporabnikov¹⁶, med katerimi je bilo 64.553 moških, ki iščejo ženske, 28.585 žensk, ki iščejo moške, ter 3278 moških, ki jim je vseeno za spol osebe, ki jo bodo spoznali, ter 2690 žensk, ki jim je vseeno za spol osebe, ki jo bodo spoznale. Tako med moškimi kot med ženskami¹⁷ so glede na starost najpogostejše zastopane osebe, stare od 31 do 40 let, nato sledi starostna skupina uporabnikov in uporabnic, starih od 21 do 30 let (Kogovšek 2011). Če pogledamo spodnji sliki, ki ločeni prikazujeta starostno strukturo uporabnikov in uporabnic, opazimo, da je starostna porazdelitev glede na spol uporabnikov skoraj enaka.

¹⁵ Gre za podatke, ki so s splošnimi informacijami, dostopnimi na omenjenih spletnih straneh, dopolnjeni s podatki, ki so mi jih zaupali upravljavci profilov na podlagi mojega zaprosila, ki sem ga v začetku oktobra 2010 posredovala upravljavcem profilov omenjenih strani, namenjenih spoznavanju. Ker ponudba strani, ki omogočajo spoznavanje, izjemno hitro narašča, so podatki parcialni, kljub temu pa vključujejo podatke o največjem in najbolj specializiranem ponudniku tovrstnega spoznavanja – strani Ona-on.com.

¹⁶ Aktivni uporabniki so tisti, ki so bili na strani dejavni v zadnjih treh mesecih.

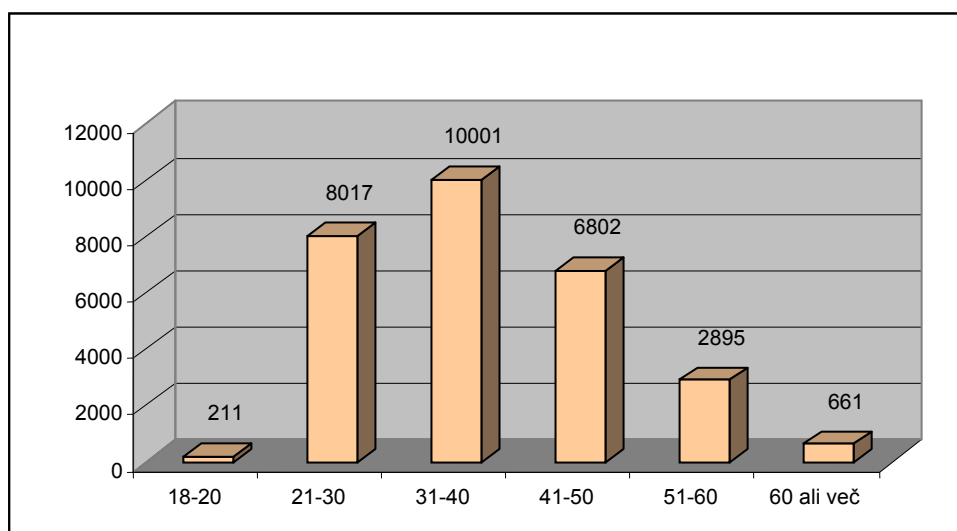
¹⁷ V nadaljevanju izpostavljam samo podatke, ki se nanašajo na heteroseksualno usmerjene.

Slika 3.1: Starostna struktura uporabnikov spletne strani Ona-on.com

Vir: Kogovšek 2011.

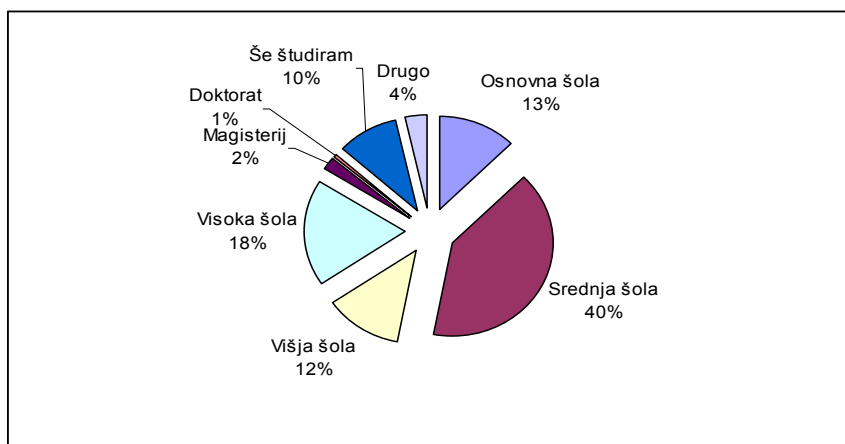
Slika 3.2: Starostna struktura uporabnic spletne strani Ona-on.com

Vir: Kogovšek 2011.

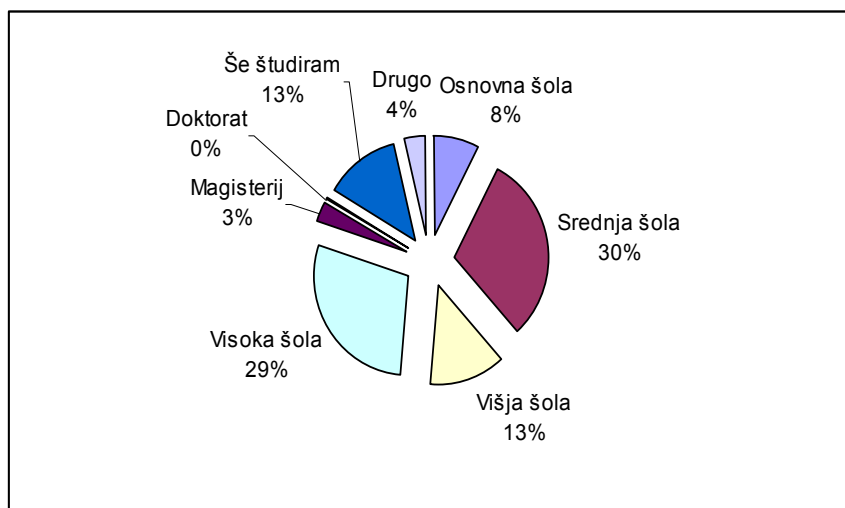
Če pa primerjamo izobrazbeno strukturo uporabnikov/c spletne strani Ona-on.com, opazimo, da je izobrazbena raven žensk nekoliko boljša od izobrazbene ravni moških. V primerjavi z uporabnicami je med uporabniki strani več moških, ki imajo dokončano osnovno šolo ali srednjo šolo. Ženske tudi še pogosteje študirajo kot moški.

Slika 3.3: Izobrazbena struktura uporabnikov spletne strani Ona-on.com

Vir: Kogovšek 2011.

Slika 3.4: Izobrazbena struktura uporabnic spletne strani Ona-on.com

Vir: Kogovšek 2011.

Stran Ona-on.com deluje od leta 2001 dalje in je označena kot vodilna stran za spoznavanje, ki ima v podporo oblikovane tudi druge spletne strani – npr. Ona-on.net kot Magazin za socialni življenjski slog, ki vključuje različne nasvete in informacije o spoznavanju prek interneta, na strani Igre.ona-on.net ponujajo spletne igre, Ona-on.tv pa predstavlja spletni video kanal. Vse naštetе strani spadajo v kontekst *socialno-spoznavnih medijev*, mediji za *odrasle* pa so namenjeni predvsem erotičnim vsebinam. Kot odgovor na nujnost postavitve strani, ki bi bila namenjena predvsem erotičnim stikom, so leta 2004 oblikovali stran Urgenca.com, ki je namenjena erotičnim zasebnim stikom. Na strani Urgenca.net uporabniki

najdejo blog za odrasle, Urgenca.tv ponuja zbirko erotičnih filmov, stran Sex-igre.com pa ponuja igre za odrasle.

Ona-on.com je spletni portal, ki ga pogosto oglašujejo tudi na tujih spletnih straneh, namenjenih spoznavanju. Svojo ponudbo spoznavanja spletna stran dopolnjuje z off-line družabnimi dogodki v obliki zabav, koncertov, potovanj, zmenkov na slepo, kinopredstav ter športnih aktivnosti, ki jih prireja. Ona-on.com svoje potencialne uporabnike privablja z multimedijско predstavitevijo v obliki kratkih filmov z opisno predstavitevijo nekaterih značilnosti spoznavanja prek spleta. Predstavitev se nanaša na splošne značilnosti spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek interneta in na nekatere značilnosti/posebnosti omenjene spletne strani (npr. dostop do katerih vsebin je mogoč brez mesečne članarine oziroma kakšne prednosti prinaša plačilo mesečne članarine). Spletna stran obljublja veliko možnosti za spoznavanje novih ljudi, med katerimi je lahko tudi bodoči partner/ka. Značilnosti portala Ona-on.com so opisane po kategorijah¹⁸: Priskoči usodi na pomoč (gre za splošen opis, komu je namenjeno spoznavanje in katere so njegove glavne značilnosti); Brezplačno in zabavno iskanje (hiter prikaz meril, po katerih lahko iščejo kandidate/ke); Objavi svoj oglas (kako se napiše oglas, kaj se izpostavi pri opisu sebe in osebe, ki jo iščejo); Spoznavaj, osvajaj in zabavaj ter Poskusiti ni greh.

V omenjenih kategorijah so v kratkih filmih predstavljene možnosti in nekatere značilnosti spoznavanja, ki jih spremljajo tudi nasveti o oblikovanju profila, poteku iskanja ipd.

Ker se zdi vsebina multimedijske predstavitve zanimiva in sporočilna, v naslednjih odstavkih navajam vsebino »povabila« k spoznavanju prek interneta:

V predstavitvi *Priskoči usodi na pomoč!* so opisani pomembnejši dejavniki, ki spodbudijo odločanje za iskanje partnerja/ke prek interneta ter hkrati tudi prednosti, kot jih prepoznajo upravljalci profila:

Ona-on.com je mesto, kjer najdeš prijetne in zanimive ljudi. Prav lahko se zgodi, da srečaš tudi tistega, ta pravega. Zdi se, da imamo danes vse manj prostega časa in vedno težje navezujemo stike. Upamo, da nam bodo naše bodoče partnerje predstavili

¹⁸ Ležeče napisano besedilo predstavlja govorjeno besedilo, s katerim so opisane temeljne značilnosti spoznavanja na portalu Ona-on.com.

prijatelji. Pa se to res zgodi? Kaj pa spoznavanje prek interneta, hm? Je priročno, varno, anonimno in zabavno. Brez nervoze, stresa in pritiskov, vse je v tvojih rokah. Na Ona-on.com je iskanje, vpis oglasa in flirtanje popolnoma brezplačno. Enostavno najdeš množico novih prijateljev in med njimi je prav lahko tudi tvoj bodoči partner.

Rubrika *Brezplačno in zabavno iskanje!* potrjuje lahkotnost spoznavanja, izpostavlja številne možnosti in tudi srečanje osebe, ki ustreza zahtevam iskalca/ke:

»Auaaaa, koliko ljudi. Sploh ne vem, kje naj začnem.«

Ah, ne skrbi, enostavno je. Preprosto izberi spol in starost in že pregleduješ številne kandidate. Veliko jih je tukaj, ki čakajo, da jih odkriješ. Med njimi pa je prav lahko tudi tisti, ta pravi zate.

Naslednja rubrika *Objavi svoj oglas!* izpostavi pomembnost oblikovanja lastnega profila na način, ki bo poveden za druge. Izpostavljeni so pomen osebnih podatkov, pomen fotografije in izražanja iščočih atributov in lastnosti iskanega subjekta:

Iskanje je zabavno. Še pomembneje pa je, da te lahko odkrijejo drugi. V svojem profilu poveš o sebi vse tisto, po čemer te bodo iskali drugi: enostavne stvari, kot je starost, izobrazba, hobiji in lastnosti, ki jih iščeš seveda pri tvojem idealnem partnerju. Za boljši vtis lahko dodaš tudi svojo fotografijo. Vsega skupaj 10 minut opisovanja in že se pojaviš na ekranih vseh tistih, ki iščejo prav takšnega, kot si ti.

V rubriki *Spoznavaj, osvajaj in zabavaj!* so predstavljene različne možnosti vzpostavljanja prvih stikov, od najbolj brezosebnih do tistih, ki omogočajo več možnosti za spoznavanje:

Tukaj postane na Ona-on.com posebej zanimivo. Našli smo veliko ljudi. Če se ti zdi kdo posebej privlačen, ga brezplačno vprašaj za šanse: GO ali NO GO. Prek mobilnega telefona lahko vsem, ki so trenutno on-line, ali pa prav izbranemu, pošlješ tudi sms-sporočilce. Če pa plačaš skromno naročnino, lahko uporabljaš številne komunikacijske kanale, kot so e-pošta, elektronska sms-sporočila, klepetalnica in tematske voščilnice.

Prednosti v obliki domačnosti, dostopnosti in številnih možnosti so opisane v rubriki *Poskusiti ni greh ;-)*, v kateri je oseba, ki je zainteresirana za spoznavanje prek spleta, tudi seznanjena z možnostmi, ki so uporabnikom/cam na voljo brez članarine in s plačilom članarine:

Naši uporabniki pravijo, da jih posebej prevzame vročica komunikacije in udobnost uporabe vsega skupaj. Z domačega fotelja ali med predahom v službi. Zanimivi novi

ljudje so le en klik stran. Enostavno iskanje, priložnost, da te najdejo drugi in flirtanje je povsem brezplačno. Za skromno mesečno članarino pa se ti odprejo možnosti neomejene komunikacije prek e-pošte, elektronskih sms-jev, klepetalnice in voščilnic. Ne čakaj! Pomagaj svoji usodi, da ti pripelje nasproti nove prijatelje. In prince ali princeze tvojih sanj.

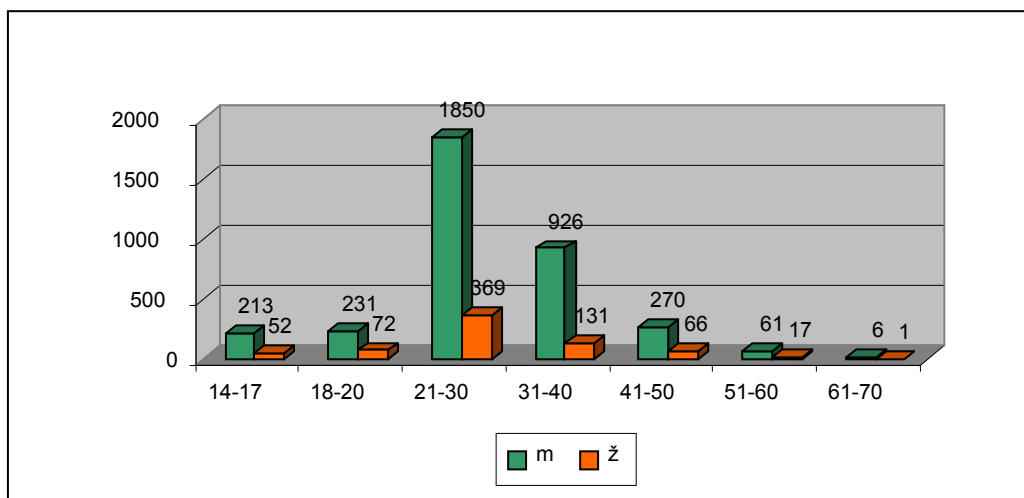
Svoje poslanstvo družba, ki upravlja strani Ona-on.com, pojmuje kot povezovanje, zbliževanje in osrečevanje ljudi¹⁹. Z vedno večjo specializacijo ponudbe poskuša odgovoriti na sodobne potrebe oseb, ki se nanašajo na spoznavanje potencialnega partnerja/ke, s čimer tudi sooblikuje smernice internet datinga.

Portal **Zmenki123.com** deluje od aprila 2009. Statistika za september 2010 je pokazala 63.000 obiskov, 16.000 enkratnih obiskov in 500 novih registracij. Septembra 2010 so imeli 6300 registriranih članov, med katerimi je bilo 5300 aktivnih. Med registriranimi člani je bilo 1250 žensk in 5050 moških. Registracija uporabnikov je brezplačna, portal pa spodbuja objavo fotografij v profilu, in sicer tako, da nosilec profilov, ki jo imajo, omogočajo, da vsak dan pošljejo do 30 zasebnih sporočil (nosilci profila brez fotografije le 6), do 100 pomežikov (nosilci profila brez fotografije le 10) in shranijo več zasebnih sporočil (Zmenki123.com 2010).

Portal **Najdem.si** deluje od začetka januarja 2009. Portal ima več kot 4800 članov oziroma članic, med katerimi je 822 žensk in 4000 moških. Vsak član naj bi imel samo en profil, lahko pa posameznik kreira več profilov, če ima več različnih elektronskih računov (elektronskih naslovov), česar upravljalci strani ne preverjajo. Osnovni princip vključevanja pomeni en e-naslov – en uporabnik (Najdem.si 2010a).

¹⁹ Za vidike, ki se nanašajo na plačljivost storitev, racionalizacijo izbire in morebitne pasti spoznavanja prek spleta, seveda na strani, ki ponuja možnosti za spoznavanje, ni prostora. Pomembna postane idealizirana podoba brezmejnih možnosti, ki lahko pripelje do iskanega. Slednje se skriva tudi v kontekstu obljubljenega »osrečevanja«.

Slika 3.5: Starostna struktura nosilcev profilov na portalu Najdem.si

Vir: Najdem.si. 2010b.

3.1.3 Slovenske raziskave vidikov spoznavanja prek spleta

Avtorji slovenskih obravnav in raziskav²⁰ različnih vidikov spoznavanja prek spleta ali vplivov, ki jih ima internet na vsakdanja intimna življenja posameznikov, so: Trček in Kovačič (2000), Oblak (2003), Praprotnik (2005), Petrič in Petrovčič (2009), Lenarčič (2009) itn. O širši uporabi interneta v Sloveniji na področju intimnega življenja bi v sociološkem smislu kot pionirsko obravnavo lahko opredelili delo Trčka in Kovačiča o kiberseksu in pornografiji na internetu (Trček in Kovačič 2000), ki sta na podlagi raziskave Raba interneta v Sloveniji 1998 opisala odnos slovenskih uporabnikov interneta do erotike in pornografije v kibernetnem prostoru ter njihova stališča o pornografskih vsebinah na internetu in v zvezi s cenzuro omenjenih vsebin. T. Oblak v članku *Virtualne zmenkarije* analizira značilnosti samokonstrukcije in odnosov v luči računalniško posredovane komunikacije skozi kontekst dramskega besedila. Graditev intimnih odnosov na podlagi značilnosti računalniško

²⁰ Poleg socioloških raziskav velja omeniti tudi, da se fenomen spoznavanja prek spleta uveljavlja tudi v različnih medijih, ki tematiko približujejo širšemu krogu bralcev ali gledalcev. Lahko gre za prevedene članke (npr. Lov na osamljena srca po internetu, preveden iz časopisa Der Spiegel, Hamburg, Sobotna priloga Dela, 16. avgust 2003) ali pozneje tudi poljudnoznanstvene prispevke v različnih revijah ali prilogah časopisov. Leta 2010 je bila uprizorjena tudi prva dramska igra pri nas na to temo. Drama Nevarna razmerja pisca besedila Roka Vilčnika in režiserja Matjaža Latina prikaže zaplet mlajšega zakonskega para, ki po 10 letih zakona odkrije zapeljivost spoznavanja prek spleta tako, da pri graditvi odnosa na podlagi on-line komunikacije pri prehodu v osebno srečanje naletita drug na drugega. Prav tako je leta 2010 izšel tudi roman z naslovom Proti severnemu vetru (nadaljevanje romana Vsakih sedem valov), avtorja Daniela Glattauerja, ki opisuje razvoj romantičnega odnosa na podlagi elektronske pošte, ki je zaradi napačne črke v naslovu poslana drugi osebi, kot ji je bila najprej namenjena.

posredovane komunikacije analizira v članku *Ljubezen na prvi klik; značilnosti formiranja odnosov on-line* Praprotnik (2005), Petrič in Petrovčič (2009) in Lenarčič (2009) pa se osredotočijo na različne vidike graditve on-line skupnosti in njenih vlog.

Poleg omenjenih teoretskih prispevkov je treba izpostaviti, da je internet dating tudi tema, ki je, sicer izjemoma, a kljub temu vedno pogostejše, obravnavana med diplomskimi in magistrskimi deli. Med njimi je treba omeniti delo Nine Simić (2009), ki je obravnavala vprašanja o zadovoljstvu uporabnikov spletnega portala Ona-on.com.

Prvo sociološko empirično raziskavo o rabi interneta za spoznavanje partnerjev v Sloveniji so leta 2007 izvedli Roman Kuhar, Alenka Švab in Tina Kogovšek²¹. Izvedli so spletno anketo na temo spoznavanja intimnih partnerjev ali partnerjev prek spleta. Raziskava je obsegala naslednje pomembnejše teme, ki se nanašajo na spoznavanje prek spleta: raba interneta in vpliv rabe na intimno življenje posameznika, stališča o virtualnem seksu in partnerski zvezi, spoznavanje v živo, spolni odnosi z ljudmi, ki so jih anketiranci in anketiranke spoznali prek interneta, vstop v partnersko zvezo ali zakonsko zvezo na podlagi spoznavanja prek spleta, razlogi za iskanje partnerja/ke prek interneta, značilnosti profilov, na katere so pozorni iskalci partnerja/ke prek interneta, posredovanje netočnih informacij v internetnih komunikacijah, objavljanje fotografij v profilu, negativne izkušnje pri spoznavanju prek interneta, stališča o spolnih vlogah v partnerski zvezi in družinskem življenju, stališča o partnerski zvezi, prehodi v osebna srečanja, prehodi v spolne odnose, stališča o spolni usmerjenosti, seksualne prakse ipd.

V raziskavi je sodelovalo 1334 tedanjih ali nekdanjih respondentov, ki imajo izkušnjo z internet datingom. V priložnostni vzorec je bilo zajetih 538 moških (40,3 %) in 796 žensk (59,7 %), med katerimi je bilo 929 anketirancev (69,6 %), ki so svojo spolno usmerjenost opredelili kot heteroseksualno, 183 homoseksualnih anketirancev (13,7 %), 149 anketirancev je svojo spolno usmerjenost opredelilo kot biseksualno (11,2 %), 65 anketirank in anketirancev pa svoje spolne usmerjenosti ni moglo definirati. V nadaljevanju izpostavljam

²¹ Podatki iz raziskave so zajeti v različnih objavljenih člankih in poročilih:

- Kuhar, Roman, Tina Kogovšek in Alenka Švab. 2010. Ljubezen na prvi klik: uporaba interneta za spoznavanje intimnih in seksualnih partnerjev. *Družboslovne razprave* 26 (65): 45–64.
- Švab, Alenka in Roman Kuhar. 2007. *Internet dating in Slovenia: Some empirical findings*. Prispevek na 8. konferenci Evropskega sociološkega združenja: Conflict, Citizenship and Civil Society, Glasgow, 3.–6. september 2007.

nekatero relevantnejše statistične podatke, ki se nanašajo izključno na heteroseksualno usmerjene anketirance in anketiranke. Med heteroseksualnimi anketiranci v vzorcu prevladujejo ženske (63,6 %). Skoraj polovica anketirank in anketirancev (47,2 %) je bila starih med 21 in 30 let, dobra petina oseb (21,7 %), vključenih v vzorec, pa je bila starih od 31 do 40 let. Internetne portale heteroseksualni anketiranci v vzorcu uporabljajo različno dolgo: 36,6 % te strani obiskuje eno leto ali manj, 30,5 % spletne portale uporablja od enega do treh let, več kot tri leta pa 19,5 % vprašanih anketirancev. 38,3 % vprašanih je v času anketiranja živel v večjih mestih (Ljubljana, Maribor), 26,7 % v manjših mestih (Kranj, Celje ipd.), 33 % pa na podeželju. Izobrazbena struktura vzorca nekoliko odstopa od povprečne izobrazbene strukture prebivalcev Slovenije, in sicer v smeri višje izobrazbene ravni²². V vzorec je bilo namreč vključenih 27,3 % anketirancev in anketirank z univerzitetno izobrazbo, več kot polovica anketiranih (51,5 %) pa je imela končano srednjo šolo, kar sovпада s podatki o izobrazbeni ravni populacije v Sloveniji. Nadpovprečen je bil delež vključenih v raziskavo z dokončanim magisterijem ali doktoratom (3,3 %), medtem ko je bilo tistih z nedokončano ali dokončano osnovno šolo le 8,5 %, z dokončano poklicno šolo 2,8 %, z dokončano višjo poklicno šolo pa 6,6 %. V vzorcu je bilo 55 % anketirancev, ki v času anketiranja niso bili v partnerski zvezi in so s pomočjo interneta iskali potencialnega partnerja bodisi za dolgotrajno zvezo ali za drugačne oblike začasnih zvez. Preostalih 45 % anketirancev je bilo v času anketiranja v partnerski zvezi. Med njimi so bili nekdanji uporabniki internetnih strani, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja, in tudi sedanji uporabniki (Kuhar in drugi 2010, 49).

Anonimnost iskanja in možnost umika brez obveznosti sta glavna razloga za iskanje potencialnega partnerja/ke za moške in za ženske. Za več kot polovico anketiranih žensk (52,2 %) in nekaj manj kot polovico moških (47,4 %) je glavni razlog odločitve za iskanje partnerja/ke v prej izpostavljenih prednostih takega spoznavanja. Na drugem mestu je lahkotnost navezovanja stikov, ki jo je izpostavila slaba polovica anketiranih (47 % moških in 45,7 % žensk), na skupno tretjem mestu pa odsotnost drugih možnosti, da bi našli partnerja/ko (za 32,5 % moških in 30 % žensk). Zanimivo je, da so moški in ženske enako pogosto uporabljali internetne spletne strani, namenjene spoznavanju potencialnega partnerja/ke zaradi

²² Višja izobrazbena raven je povezana z mlajšimi generacijami, pri katerih je stopnja izobraženosti v primerjavi s slovenskim povprečjem višja, na drugi strani pa tudi z značilnostmi uporabnikov interneta, pri čemer se raba interneta viša z višjo izobrazbeno ravni. Po popisu prebivalstva l. 2002 je bilo 0,7 % prebivalcev brez izobrazbe, 6,3 % jih je imelo nedokončano osnovno šolo, osnovno šolo 26,1 %, srednjo šolo 51,4 %, višjo šolo 5,1 %, visoko pa 7,9 % (Statistični urad Republike Slovenije 2002).

nezadovoljstva s trenutno partnersko zvezo. Skupaj so nezadovoljstvo s trenutno zvezo kot razlog navedli najmanj pogosto, in sicer v 14,5 % primerih. Med anketiranimi sta bila tako vsak sedmi moški in vsaka sedma ženska nezadovoljna s partnersko zvezo, kar je imelo za posledico tipanje maritalnega trga prek spletnih strani, namenjenih spoznavanju. Razlog »nikjer drugje ne najdem partnerja/ke« je med moškimi anketiranci že na tretjem mestu (34,1 %), medtem ko je skupno to predzadnji razlog, ki je le za dober odstotek manj relevanten od pomanjkanja časa.

Tabela 3.3: Razlogi za iskanje potencialnega partnerja/ke prek interneta (v odstotkih, heteroseksualno usmerjeni)

	M	Ž	SKUPAJ
Bil sem nezadovoljen v trenutni partnerski zvezi.	14,9	14,3	14,5
Nikjer drugje ne najdem partnerja/ke.	34,1	23,7	27,5
Nimam časa, da bi partnerja/ko iskal drugje.	31,7	26,7	28,6
Nimam drugih možnosti, da bi našel partnerja/ko.	32,5	30	30,9
Tako se mi zdi najlažje navezati stik.	47	45,7	46,2
To je najbolj anonimno – vedno se lahko umakneš brez obveznosti.	47,4	52,2	50,4

Vir: Kuhar in drugi 2010, 50.

Fotografijo, ki je, kot bo razvidno v naslednjem poglavju, zelo pomemben del profila, je objavila polovica vseh moških anketirancev in le tretjina anketiranih žensk. Podatki za heteroseksualno populacijo kažejo, da so heteroseksualno usmerjeni anketiranci redkeje objavljali svojo fotografijo v profilu kot homoseksualci ali biseksualci. Le dobra tretjina heteroseksualcev je profilu dodala fotografijo.

Tabela: 3.4: Objavljanje fotografij v profilu

	DA	NE
Moški	50,7	49,3
Ženske	32,2	67,8
Heteroseksualci	36,6	63,4

Vir: Kuhar in drugi 2010, 51.

Med anketiranci igra tako za moške kot za ženske najpomembnejšo vlogo pri presejanju profilov **starost**, na drugem mestu po pomembnosti pa je videz na fotografiji, kar kaže na precejšen pomen fotografije v profilih. Čeprav so fotografije nemalokrat predmet manipulacije v različnih oblikah (npr. fotografije drugih oseb, retuširane fotografije, zastarele

fotografije nosilcev profilov), so pomembne zaradi zapolnjevanja manjkajočih členov imaginarne podobe osebe na drugi strani. Na tretjem mestu po pomembnostih podatkov je za moške kraj bivanja, ženske pa dajejo poudarek interesnim dejavnostim. **Izobrazba** je pri ženskah anketirankah na četrtem mestu po pomembnosti, pri moških anketirancih pa šele na sedmem mestu. Na četrtem mestu je za moške postava, sledijo kadilske navade in interesne dejavnosti. **Teža** je na osmem mestu, samopredstavitveno besedilo na devetem, na desetem pa pričakovanja v zvezi s spolnostjo. Pri ženskah je na petem mestu kraj bivanja, takoj za njim pa samopredstavitveno besedilo. Sledijo kadilske, nato pivske navade, višina in podatek, ali ima moški otroka. Omenjeni rezultati se, kot bo razvidno v naslednjem poglavju, dobro ujemajo z ugotovitvami kvalitativne raziskave. Izjema je zgolj točka »ali ima otroka«. Med desetimi najpomembnejšimi podatki v profilu (glej tabelo 3.5), na katere so bili pozorni moški anketiranci, ni podatka o otroku, med intervjuji pa se je pokazalo, da je prisotnost otroka zaviralni dejavnik in da je tako pri moških kot pri ženskah večinoma jasno izpostavljena želja, da bi našli partnerja/ko brez otrok.

Tabela 3.5: Prvih deset lastnosti (v odstotkih), na katere so uporabniki interneta pozorni, ko spoznavajo partnerje po internetu glede na spol (heteroseksualno usmerjeni)

	M		Ž
Starost	53,4	Starost	59,8
Videz na sliki	49,8	Videz na sliki	49,3
Kraj bivanja	47,6	Interesne dejavnosti	45,3
Postava	37,1	Izobrazba	44,9
Kadilske navade	34,9	Kraj bivanja	38,4
Interesne dejavnosti	33,6	Samopredstavitveno besedilo	33,2
Izobrazba	29,3	Kadilske navade	33,0
Teža	29,0	Pivske navade	29,6
Samopredstavitveno besedilo	25,4	Višina	25,8
Pričakovanje glede spolnosti	24,1	Ali ima otroka	19,3

Vir: Kuhar in drugi 2010, 53.

Podajanje netočnih informacij ali drugače prisotnost neresnic v profilih se umešča med negativne strani spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta. Med heteroseksualci je manj kot tretjina takšnih (29,4 %), ki so v profilu kdaj zapisali netočne informacije. Med vsemi anketiranci ženske v primerjavi z moškimi nekoliko pogosteje navajajo netočne informacije (med udeleženci raziskave je netočne podatke v profilu objavilo 35,7 % žensk in 28 % moških). Najpogosteje priredijo podatke o teži, tako da navedejo nižjo težo, sledijo navedbe, da so starejše, in posredujejo netočne podatke o navadah. Tovrstne netočne podatke

najpogosteje posredujejo tudi moški. Najprej priredijo različne podatke v profilih, čemur sledi prirejanje starosti. Moški pogosteje navajajo, da so mlajši kot v resnici, na tretjem mestu pa ž sledi navajanje, da so starejši. Med pogostejšimi so še prikrojevanje resnice v obliki navedb, da nosilci in nosilke niso poročeni oziroma v zvezi, čeprav so. Med tistimi anketiranci, ki so v profilih kdaj dali netočne podatke, je potvarjanje podatkov o neobstoju trenutne zveze na četrtem mestu po pogostosti netočnih podatkov. Vsak peti anketiranec, ki je kdaj dal netočne podatke, je prikazal, kot da ni v zvezi/poročen, čeprav je bil. Tudi ženske, ki sicer niso prikazovale netočnih podatkov, so nemalokrat lagale o tem, ali so v partnerski ali zakonski zvezi. Vsaka šesta ženska pa je v profilu kdaj navedla kakšnega od netočnih podatkov (Kuhar in drugi 2010, 53–54).

Tabela 3.6: Vsebine prvih najpogostejših lažnih informacij v profilih (izraženo v odstotkih glede na tiste, ki so že kdaj podali lažne informacije) glede na spol

	M		Ž
Netočni podatki o navadah	42,4	Nižja teža	41,4
Mlajši	37,3	Starejši	37,5
Starejši	23,7	Netočni podatki o navadah	22,4
Nisem poročen/v zvezi, čeprav sem	20,3	Višja telesna višina	21,1
Nižja teža	16,9	Mlajši	16,4
Na sliki nisem bil jaz	13,6	Nisem poročen/v zvezi, čeprav sem	16,4
Višja telesna višina	11,9	Na sliki nisem bil jaz	9,9
Slabši premoženjski status	10,2	Nižja izobrazba	6,6
Nižja izobrazba	10,2	Višja teža	5,3
Višja izobrazba	10,2	Slabši premoženjski status	5,3

Vir: Kuhar in drugi 2010, 55.

Ena od naslednjih značilnosti oblikovanja odnosov, ki se začnejo v obliki on-line spoznavanja, so **hitri prehodi v osebna srečanja**. Osebno srečanje pomeni preverjanje skladnosti imaginarno dopolnjene predstave o nekom z njegovo/njeno realno podobo. Svoj vpliv z osebnim stikom pridobijo ne samo fizična privlačnost, temveč tudi neverbalna komunikacija, ton glasu in verbalna spretnost. Prehodov v osebna srečanja se tako tistim, ki so že imeli negativne izkušnje neujemanja realne podobe osebe z imaginarno podobo, ne zdi smiselno zavlačevati oziroma zapravljati čas za on-line spoznavanje. Kljub temu pa na drugi strani prehitri prehodi praktično brez on-line komunikacije pomenijo še več verjetnosti za končanje spoznavanja, saj lahko z nekaj on-line komunikacije preverimo nekatere bistvene

značilnosti osebe na drugi strani. Skladno z navedenim so bile tudi v spletni anketi precej razpršene frekvence hitrosti prehodov od prvega stika do srečanja v živo, pri čemer se podatki nanašajo na zadnjo osebo, ki jo je anketiranec/ka spoznal/a po internetu. Več kot dva meseca pred prvim srečanjem se je z zadnjo osebo, ki so jo spoznali po internetu, v živo dopisovalo 22,7 % anketirancev, od enega do dveh mesecev 14 %, od dveh tednov do enega meseca 21,6 %, od enega do dveh tednov 16 %, manj kot en teden pa 12 % anketirancev/k. Polovica anketirancev in anketirank je v živo spoznalo od 1 do 5 oseb, ki so jih najprej spoznali na internetu, 14,6 % od 6 do 10 ljudi, 6 % od 11 do 15 ljudi, 6,1 % pa od 16 do 20 ljudi. 13,7 % anketiranih še ni spoznalo nobene osebe v živo, več kot 20 oseb pa je na ta način spoznal vsak deseti anketiranec/ka (Kuhar in drugi 2010, 57).

Podatki o tem, **koliko časa preteče od prvega srečanja v živo do prvega spolnega odnosa**, kažejo, da pri vsaki deseti osebi z izkušnjami spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek interneta pride do spolnega odnosa že na prvem zmenku, pri 7 % anketirancev je prišlo do spolnega odnosa v enem tednu, v dveh tednih pri 8,6 %, v enem mesecu pri 11,4 %, pozneje kot v enem mesecu pa pri 15,8 % anketirancev. 46,9 % anketirancev pa ni imelo spolnih odnosov z osebo, ki so jo spoznali prek interneta (prav tam).

Na vprašanje: S koliko ljudmi, ki ste jih spoznali prek interneta, ste vstopili v partnersko zvezo? je 37,3 % anketirancev odgovorilo da z od 1 do 5 osebami, 0,6 % od 6 do 10 osebami, preostali pa niso oblikovali partnerske zveze na ta način. 1,9 % anketiranih se je na podlagi spoznavanja prek spleta poročilo z od 1 do 5 ljudmi, prijateljstvo pa je bil najbolj obsežen rezultat spoznavanja prek spleta, saj le petina (21,6 %) anketirancev ni pridobila nobenega prijatelja/ice. Kot posledico uporabe spletnih strani, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja/ke, so anketiranci in anketiranke v 12,9 % primerov navedli težave v partnerski oziroma zakonski zvezi, v 8,9 % razpad partnerske zveze, v 9,6 % ukinitve ali zmanjšanje želje po stalnem partnerju, v 17,3 % občutke krivde, v 14,4 % obsedenost z internetnim ljubimcem, v 18,1 % pa izoliranost od prijateljev. Kljub večji izoliranosti od prijateljev, ki sta jo zaradi on-line spoznavanja prepoznala skoraj vsak peti anketiranec in anketiranka, so, paradoksalno, anketiranci in anketiranke prek interneta vzpostavili tudi prijateljstva, in sicer v treh četrtinah primerov (Švab in drugi 2007, 11).

Dosedanje obravnave internet datinga v Sloveniji izhajajo iz redkih kvantitativnih raziskav, kvalitativnih raziskav pa na tem področju še ni bilo. Vidiki raziskovanja so sicer različni

(značilnosti graditve odnosov na podlagi internet datinga, pomembni podatki v profilih, neiskrenost, prehodi v osebna srečanja, kiberseks ipd.), kljub temu pretežni del člankov, ki obravnavajo internet dating, ne temelji na empiričnih podatkih. Pogostejše so razprave, ki izhajajo iz teoretskih izhodišč, ki se nanašajo predvsem na značilnosti vpliva računalniško posredovane komunikacije na graditev osebnih odnosov.

3.2 Izbrane tuje raziskave fenomena internet datinga

Hiter kronološki pregled objav tujih znanstvenih člankov in monografij, ki obravnavajo različne vidike fenomena internet datinga, pokaže, da prve obravnave segajo v 90. leta prejšnjega stoletja. V omenjenem desetletju so take obravnave redke, kar se z rahlo povečano frekvenco nadaljuje tudi v času med letoma 2000 in 2005. Vidne spremembe so opazne po letu 2005, ko se povečata tako frekvenca objav kot tudi večja specializiranost obravnavanih vidikov. Prvotnim obravnavam splošnih značilnosti spoznavanja na podlagi on-line stikov, ki so načeloma izhajala iz nenačrtovanih ali sekundarnih spoznavanj, do katerih pride naključno, sledijo obravnave različnih vidikov, ki se nanašajo na načrtno vzpostavljanje partnerskih zvez na podlagi spoznavanja prek spleta. Če so se prvotne obravnave nanašale na bolj splošne značilnosti (npr. vlogo računalniško posredovane komunikacije pri graditvi odnosov, naravo on-line odnosov), so obravnave po letu 2005 bolj osredotočene na mikrotematiko spoznavanja prek spleta (pomen fotografije, percepcije nezvestobe, uspešnost zvez, oblikovanih na podlagi internet datinga, doseganje intimnosti ipd.).

Analiza znanstvenih člankov, in sicer redkejših monografij na temo spoznavanja prek spleta, je pokazala, da gre za multidisciplinarno obravnavo fenomena. Sociološko raziskovanje se v teh primerih pogosto prepleta s psihološkim pristopom analiziranja različnih vidikov iskanja partnerja/ke prek interneta. Tematike, ki so pokrite z raziskavami tujih avtorjev, so precej homogene. V nadaljevanju bom predstavila kratek pogled raziskav in pristopov, ki sem jih identificirala pri raziskovanju socioloških vidikov tovrstnega spoznavanja. Obravnave različnih vidikov spoznavanja potencialnega partnerja/ke²³ umeščam v naslednja podpoglavja:

²³ Poleg navedenih tem je dobro raziskano področje on-line spoznavanja zaradi graditve on-line ali off-line seksualnih razmerij (Cooper in Sportolari 1997; Wysocki 1998; McKenna in drugi 2001; Cooper in drugi 2002; Daneback in drugi 2005, 2006; Štulhofer in drugi 2005, 2006; Couch in Liamputtong 2008). Ker izključno seksualna razmerja še ne predstavljajo partnerskih odnosov in je cilj spoznavanja v tem primeru le seksualne

- **Virtualna/realna razmerja:** podpoglavje nakaže razumevanje odnosov, ki se vzpostavljajo na on-line podlagi v luči razlikovanja med virtualnimi oziroma realnimi razmerji.
- **Značilnosti graditve partnerskih odnosov prek interneta:** podpoglavje je namenjeno razumevanju širšega konteksta vzpostavljanja intimnih odnosov na podlagi on-line odnosov, ki se nanašajo tako na vpliv računalniško posredovane komunikacije kot na naravo graditve intimnih odnosov prek spleta.
- **Kdo uporablja internet dating in kdo je uspešnejši** je naslednja skupna točka raziskav, ki se ukvarjajo neposredno s fenomenom internet datinga. Predstavljeni so vidiki, ki obravnavajo sociodemografske značilnosti uporabnikov, in vidiki, ki nakazujejo na vpliv emocionalnosti in samorazkritja pri vzpostavljanju intimnih odnosov.
- **Pogostost spoznavanja prek spleta** je nedvomno pomemben vidik raziskav, saj konkretizacija podatkov o rabi interneta zaradi spoznavanja potencialnega partnerja/partnerke ponuja okvir za sprejemanje družbene relevantnosti obravnavanega fenomena.
- **Spoznavanje prek spleta kot prostor za fleksibilno oblikovanje identitete** spada med obravnavane vidike, na katere so pionirji omenjenih raziskav opozorili že v sredini 90. let prejšnjega stoletja. S specializacijo raziskav, ki se osredotočajo le na vidik internet datinga, postaja vse pomembnejše raziskovanje pisanja profilov, ki predstavljajo jedro samorefleksije in posledične možnosti za izražanje pravega sebstva.
- **Problematiziranje neiskrenosti pri spoznavanju prek interneta** se nanaša na neškodljive lažne samopredstavitve kot posledico poskusov ohranjanja anonimnosti ali na odražanja zakonitosti delovanja maritalnega in partnerskega trga ter na analizo bolj problematičnih namernih zavajanj. Problematika neiskrenosti se predstavlja kot ena bistvenih negativnih značilnosti spoznavanja prek spleta.
- Obravnava **nezvestobe v kontekstu spoznavanja prek spleta** nedvomno spada med dobro raziskane vidike spoznavanja prek spleta. Izkušnje vzpostavljanja odnosov na podlagi on-line komunikacije namreč spreminjajo pojmovanja o nezvestobi, tako da

narave, tematike on-line spoznavanja, ki ima za cilj vzpostavljanje on-line ali off-line seksualnih razmerij, nisem analizirala.

emocionalna nezvestoba pridobi značaj pomembne kršitve načel ekskluzivnosti partnerskega odnosa.

- Pojmovanje internet datinga v luči **delovanja tržnih načel med navidezno neomejenimi možnostmi** predstavlja skupno točko mnogih obravnav, ki odnose, grajene na podlagi spoznavanja prek spleta, obravnavajo v luči racionalizacije izbire. Značilnosti ekonomskega trga po mnenju zagovornikov teorije prehajajo tudi na področja vzpostavljanja in razkrajanja intimnih odnosov, zato se delovanje tržnih načel pri izbiri partnerja/ke ne pojmuje več kot metafora, temveč kot trg, ki deluje po ekonomskih načelih izbire in izmenjave virov.

3.2.1 Virtualna/realna razmerja

Pri raziskovanju fenomena internet datinga je treba najprej opozoriti na razumevanje intimnih partnerskih razmerij v smislu razlikovanja med virtualnimi ali realnimi razmerji. Terminologija virtualnih odnosov se namreč (pre)pogosto uporablja vsaj takrat, ko govorimo o vzpostavitvi intimnih odnosov prek interneta. V okviru tega je glavno konceptualno vprašanje, ali so on-line razmerja torej realna ali virtualna? Odgovor ponuja Ben-Ze'ev²⁴, ki opredelitev takih odnosov izpelje iz razumevanja kibernetkega prostora. Ne pojmuje ga namreč kot virtualnega, saj, kot pravi, se on-line razmerja ustvarjajo med realnimi ljudmi. Čeprav ta razmerja nemalokrat vključujejo mnogo imaginarnih vidikov, razmerje samo ni imaginarno. Ben-Ze'ev pravi, da je za opredelitev on-line razmerij morda nekoliko ustrežnejši termin dejanska (*actual*) kot realna (*real*), oboje pa označuje nasprotje virtualnosti. Kibernetki prostor ne ponuja popolnoma nove dimenzije človekovega življenja, vendar je »novost v njegovi interaktivni naravi in prav ta interaktivnost ustvarja psihološko realnost kot tudi družbeno realnost« (Ben-Ze'ev 2004, 2). Kibernetki prostor je prostor, v katerem imajo pravi ljudje dejanske interakcije z drugimi »pravimi« ljudmi, medtem ko lahko oblikujejo ali celo ustvarjajo svojo lastno osebnost ali osebnost drugih ljudi. To se imenuje **interaktivna virtualna realnost**. Ben-Ze'ev pojasnjuje, da je večina drugih virtualnih realnosti v svojem bistvu enodimenzionalnih, to je takrat, ko oseba zgolj pasivno sprejema ali sama ustvarja informacijske vsebine od zunaj, ni pa dejanske interakcije med udeleženci (prav tam).

²⁴ Med raziskovalci kibernetkega prostora se je zavračanje uporabe termina virtualnih razmerij uveljavilo že pred tem – npr. Rheingold (1993) in Baym (1995) sta v kontekstu spletnih skupnosti pojasnila neustreznost njihovega označevanja kot virtualnih. Pojmovanje on-line odnosov kot realnih je tako preneseno tudi v partnerska razmerja.

Virtualno razmerje torej nastopi takrat, kadar gre le za imaginarno interakcijo. Kot primer lahko navedem virtualna razmerja med (običajno mlajšo) osebo in namišljenim, računalniško udejanjenim likom. Analizo tovrstnih odnosov napravi Pettman (2009), ki se osredotoči na konstrukt virtualnih deklet/fantov²⁵, ki so bodisi v obliki avatarjev ali sms-sporočil obnoreli mlade Japonce in Kitajce. Teoretično opredeli pojem ljubezni v luči nove tehnologije, ki ponuja mladim različne novosti, ki jih množično sprejemajo za svoje: simulacijske igre zmenkov z računalniško ustvarjenimi liki, e-poštni prijatelji, ki predstavljajo mrežo prijateljev naših prijateljev, sistem mobilne tehnologije Serendipity, ki na podlagi shranjenih osebnih profilov uporabnikov skupaj z njihovimi željami, povezanimi z romantičnim partnerjem uporabnika mobilnika, s sporočilom opozori, da se je v njegovi/njeni bližini pojavil nekdo, ki bi utegnil biti zanimiv. Pettman opozarja, da nova tehnologija daje intimnosti in ljubezni nov predznak in zahteva redefinicijo intimnih razmerij.

Vprašanje virtualnosti ali realnosti on-line odnosov pri internet datingu tako odpade – po eni strani zaradi dvosmerne interaktivnosti med dvema posameznikoma, po drugi strani pa je treba dodati še dejstvo, da je pri internet datingu pomen on-line razmerij zgolj prehodne narave²⁶. Cilj je namreč prehod na običajna, osebna intimna partnerska razmerja. Pomembna postane potreba po fizični bližini, ki spremeni izključno on-line odnose na raven fizičnih odnosov (Wildermuth in Vogl-Bauer 2007).

3.2.2 Značilnosti graditve partnerskih odnosov prek spleta

Oblikovanje partnerskih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta se ne začne zgolj na spletnih straneh, namenjenih spoznavanju, temveč tudi v širšem kibernetnem prostoru, namenjenem druženju, klepetu ipd. Prve obravnave hitro razvijajočih romantičnih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta se najprej osredotočijo na partnerske odnose kot eno od vrst

²⁵ Podoben je tudi fenomen virtualnega sklepanja porok na Kitajskem, ki jih raziše Wu s sodelavci (2007). Virtualne poroke opredeli kot poroke, ki se najpogosteje izvršijo prek interneta in v omenjenem prostoru tudi ostanejo. Omenjeni fenomen je na Kitajskem precej pogost. Tu gre za nekoliko drugačen vidik virtualnih razmerij – natančneje virtualnega sklepanja porok, saj gre za konkretne in ne virtualne osebe.

²⁶ Nasprotno se pojavljajo tudi študije on-line romantičnih razmerij, ki se prek interneta ne oblikujejo le prehodno, temveč ohranijo naravo izključno on-line razmerja. Študija avtoric Anderson in Emmers-Sommer (2006) se npr. osredotoči na dejavnike zadovoljstva v on-line romantičnih razmerjih, med katerimi izpostavita intimnost, zaupanje in zadovoljstvo v komunikaciji kot najpomembnejše dejavnike, ki vplivajo na zadovoljstvo v omenjenih razmerjih. Njuni rezultati kažejo na vzporednico med off-line in on-line romantičnimi razmerji.

intimnih odnosov, ki se tako oblikujejo. Raziskovanje razvoja romantičnih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta se tako začne z raziskovanjem širšega konteksta graditve intimnih odnosov in zajema tudi raziskovanje tesnih prijateljstev ter skupnosti ali kohezivnih skupin, ki se razvijajo kot posledica spoznavanja prek spleta v okviru različnih prostorov spoznavanja (npr. spletnih klepetalnic, spletnih iger, spletnih interesnih skupin, skupin, namenjenih razpravam, novičarskih skupin ipd.). Obravnave omenjenih oblik intimnih odnosov se začnejo z rastočo rabo interneta v 90. letih prejšnjega stoletja (Walther in Parks 2002). Med pionirskimi deli, ki obravnavajo tudi graditve romantičnih partnerstev, je treba omeniti članek avtorjev Parksa in Floyd (1996), ki sta raziskala fenomen graditve osebnih odnosov prek interneta v okviru internetnih razpravljalnih skupin, ki se imenujejo tudi novičarske skupine. Raziskovala sta, kako pogosto se osebni odnosi oblikujejo v omenjenih novičarskih skupinah, kdo je v odnosu, kako intimni so ali do kod se razvijajo in ali se odnosi, ki se začnejo on-line, spremenijo v druge oblike odnosov. Ugotovila sta, da so osebni odnosi med člani novičarskih skupin pogosti, saj jih je 60,7 % potrdilo, da so oblikovali različne vrste osebnih odnosov z nekom, ki so ga najprej spoznali prek novičarske skupine. Med osebnimi odnosi je bila več kot polovica (55,1 %) odnosov med osebama nasprotnega spola, 7,9 % odnosov pa je imelo značaj romantičnega odnosa. Prehod od neosebnih k osebnim odnosom po njunem poteka skozi dimenzije rasti medsebojne odvisnosti, skozi globoko in pogosto interakcijo, na podlagi medosebne predvidljivosti in naklonjenosti, na podlagi prehodov v bolj osebne načine komunikacije ter z večjo predanostjo in konvergenco socialnih mrež udeležencev. Razmerja, ki se začnejo v novičarskih skupinah, so pogosta prešla v bolj osebne odnose in načine komuniciranja, ki so nadomestili računalniško posredovano komunikacijo (npr. elektronska pošta, telefon, osebni stiki) (Parks in Floyd 1996). Kot bo razvidno pozneje, v 4. poglavju, je to značilno tudi za internet dating.

Podobno sta graditev osebnih odnosov med člani MOO (Multi-Users Dimensions, Object Oriented) utemeljila tudi Roberts in Parks (1998), ki sta raziskovala odnosno topografijo v omenjenih virtualnih okoljih, ki temeljijo na sočasni pisani komunikaciji. V omenjenih virtualnih okoljih je večina (več kot 90 %) udeležencev oblikovala trajne medosebne odnose, med katerimi je bila večina odnosov med nasprotnima spoloma (83,6 %). Večina odnosov je prešla v druge virtualne prostore, tretjina v osebna srečanja. Med odnosi, ki so se razvili na podlagi spoznavanja zaradi udeležbe v MOO, so bila tesna prijateljstva, prijateljstva in romance. Dobra četrtina (26,3 %) omenjenih odnosov je imela naravo romantičnih odnosov (Roberts in Parks 1998).

Prva raziskovalka, ki se je osredotočila na raziskovanje romantičnih odnosov, ki se začnejo on-line in nato spremenijo na raven osebnih odnosov s srečanji v živo, je Andrea J. Backer. Leta 1998 je začela raziskovati značilnosti procesov oblikovanja intimnih romantičnih odnosov, ki se začnejo on-line. Na vzorcu 18 parov, ki so svoj intimni romantični odnos začeli na podlagi spoznavanja prek spleta, je raziskovala on-line prostore srečanja, kaj jih je privlačilo in kako so prešli na bolj osebno raven komunikacije ter čustva in pričakovanja omenjenih parov. Ugotovila je, da so se le redki pari iz omenjenega vzorca spoznali na straneh, ki so namenjene iskanju potencialnega partnerja/ke (Backer 1998). Slednje je razumljivo, saj njena raziskava sega v obdobje, ko so se spletne strani, ki so namenjene izključno spoznavanju, šele začele razvijati.

Raziskovanje značilnosti graditve partnerskih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta se nanaša na primerjavo med običajnim spoznavanjem, ki se najprej začne v živo, in spoznavanjem prek spleta, pri čemer se potencialna partnerja (običajno) najprej spoznata na podlagi dopisovanja in šele potem sledi srečanje v živo. Bistvena komponenta razlikovanja je v **značilnostih računalniško posredovane komunikacije** (v nadaljevanju RPK), ki jo z oblikovanjem teorije ustvarjanja socialnih informacij opredeli Walther (1996). Omenjena teorija običajno predstavlja tudi glavni okvir raziskovanja fenomena internet datinga.

Bistvene značilnosti računalniško posredovane komunikacije so:

- a) Motivi po vključitvi tistega, ki komunicira, prepričajo k izražanju in odnosom kljub oviram, ki jih morda vključuje alternativni medij.
- b) Uporabniki si prizadevajo za pridobitev in predstavitev socialnih informacij z uporabo tistega sistema namigov (*cues*), ki ga medij ponuja. Uporabniki RPK uporabijo jezik, vsebino in čas, da dosežejo želene socialne cilje.
- c) Procesi povezovanja zahtevajo kar nekaj časa in komunikacija se v primerjavi z osebnimi stiki običajno razvije počasneje. Če je čas omejen, je socialni razvoj zavlačevan (Walther 1996).

Walther je opredelil tudi vlogo časa v razvijanju odnosov z RPK. Ugotovil je, da osebe, ki dalj časa aktivno iščejo in podajajo različne informacije on-line, s hkratnim razvojem komunikacije širijo svoje védenje ali znanje. Zato osebe, ki uporabljajo to komunikacijo, razvijejo vtise druga o drugi tudi s pomočjo strategij preverjanja posredovanih podatkov in

razmerje se razvije do tolikšne medosebne ravni, kot je značilna za off-line odnose (Walther in drugi 2001).

Poleg časovne dimenzije je ključnega pomena tudi pričakovana prihodnja on-line interakcija, ki spodbudi bolj osebna vprašanja in več samorazkritja, kot je to značilno za prvo srečanje v živo (Tidwel in Walther v Walther in drugi 2001), poleg tega pa pričakovano srečanje v živo tudi močno vpliva na stopnjo intimnosti (Walther v Walther in drugi 2001). Razvoj intimnosti, naklonjenosti in medsebojnega ocenjevanja oseb, ki uporabljajo RPK, Walther razloži z modelom **hiperpersonalne komunikacije**, ki ponuja pristop za razumevanje, »kako uporabniki RPK včasih izkusijo intimnost, čustva in medosebne ocene partnerjev, ki presegajo omenjene komponente v osebnih, face-to-face aktivnostih ali alternativnih kontekstih RPK« (Walther in drugi 2001, 109). Značaj hiperpersonalne komunikacije se nanaša tako na pošiljatelje sporočil, prejemnike, potek komunikacije in na povratne informacije:

- Hiperpersonalna perspektiva razumevanja delovanja prejemnikov izpostavi dejstvo, da si uporabniki RPK včasih pretirano in idealizirano predstavljajo svoje virtualne partnerje, kar skladno s teorijo socialne identifikacije/deindividuacije (Spears in Lea 1992 v Walther 2001) povzroči vizualna anonimnost.
- Hiperpersonalna komunikacija vpliva tudi na pošiljatelje. Ko slednji oblikujejo sporočilo, so lahko v svojih samopredstavitvah mnogo bolj selektivni, njihovo izražanje v RPK je lahko bolj nadzorovano in fluidno. Razlogi so v možnostih poljubnega popravljanja besedila pred pošiljanjem sporočila, pomanjkanje namigov na podlagi videza ali vedenja ipd.
- Zaradi asinhronosti RPK lahko osebe po svoji presoji in potrebi sodelujejo pri aktivnosti, in ni treba, da hkrati to počne tudi kdo drug, kar pomeni, da RPK dopušča bolj namerno in zaželeno konstrukcijo sporočil.
- Recipročnost, ki se kaže skozi povratno informacijo oziroma skozi povratno sporočilo, ki ima naravo naklonjenosti ali nenaklonjenosti, pomembno vpliva na razvoj odnosa. Dejanja, ki sledijo, so povezana z vtisom o nasprotni strani, s čimer se izpolni samoizpolnjena prerokba.

Na podlagi hiperpersonalne perspektive Walther s sodelavci razkriva, kako pošiljatelji izbirajo informacije in njihov način posredovanja, kako prejemniki idealizirajo osebo na drugi strani, kako kanali pretoka omogočajo in spodbujajo tok nadzorovanih informacij in kako povratne

informacije spodbujajo stopnjevanje in selektivnost v komunikacijskem vedenju (Walther in drugi 2001, 110). V RPK osebe, ki komunicirajo, lahko izkoriščajo prednosti besedilno zasnovane, nevizualne interakcije, kar omogoča, da oblikujejo naklonjenost, ki je lahko v primerjavi z off-line interakcijami v svojem obsegu nepredvidljiva (prav tam).

Avtorja ene od prvih raziskav, ki se je na podlagi značilnosti RPK osredotočila na primerjavo klasičnega načina spoznavanja in internet datinga, sta Merkle in Richardson (2000). Izpostavila sta štiri vidike razlikovanja med obema načinoma graditve odnosov: oblikovanje in razpad razmerij, samorazkritje, reševanje konfliktov in nezvestobo. Bistveno vlogo v razlikah sta pripisala RPK oziroma natančneje drugačni naravi interakcije, ki spremeni vzpostavljanje partnerskih odnosov in vpliva tudi na značilnosti omenjenih odnosov v različnih (zgoraj navedenih) vidikih. Z opozarjanjem na različna izhodišča graditve odnosov, on-line ali na klasični način, sta načrtala tudi smernice nadaljnjemu raziskovanju internet datinga.

S sociološkimi vidiki primerjave obeh načinov spoznavanja se je ukvarjal Hardey (2002, 2004). Hardey (2004) je izpostavil, da se z večanjem pomena informacijske in komunikacijske tehnologije zmanjšujejo tradicionalne ovire fizične prisotnosti na določenem mestu, informacijske in komunikacijske tehnologije in še posebej internet pa pridobivajo vedno večjo vlogo pri oblikovanju romantičnih navezanosti. Hardey govori o **posredovanih razmerjih** (*mediated relationships*). Internet dating se mu v kontekstu samooglaševanja zdi podoben časopisnim oglasom²⁷. Izpostavi vlogo interakcijskega reda, ko z dokazovanjem avtentičnosti v samooglaševanju nosilci profilov gradijo zaupanje. Občutek slednjega je namreč ključnega pomena v odločitvah za prehod v srečanje v živo. Ključno vlogo pri graditvi razmerij na podlagi spoznavanja prek spleta ima **neformalni interakcijski red** ali normativnost, ki se nanaša predvsem na recipročnost, razkritje podrobnosti o sebi in spoštovanje predstavitev drugih. Vse faze internet datinga naj bi torej kot temeljno značilnost vključevale avtentičnost. Hardey tako potegne vzporednico med značilnosti internet datinga in Giddensovo idejo čistih razmerij, pri čemer se posamezniki vključujejo v komunikacijski proces graditve zaupanja, samorazkritja in raziskovanja drugih v navezavi na posameznikove reflektivno konstruirane potrebe in želje (Hardey 2004).

²⁷ Časopisni oglasi so se po mnenju Bolinga v 80. letih prejšnjega stoletja znebili negativnega predznaka in stigme, kar je povezano tudi s takratno veliko popularnostjo (Boling v Hardey 2004, 209).

Pomembnejšo vlogo v razumevanju odnosov, ki se oblikujejo na podlagi spoznavanja prek spleta, ima monografija filozofa Ben-Ze'eva *Love Online* (2004), v kateri se avtor osredotoči na številne vidike graditve odnosov prek interneta. Zanimajo ga različna intimna razmerja, ki se začnejo on-line, ali pa na omenjeni ravni celo ostanejo (od on-line seksualnih razmerij, romantičnih on-line razmerij pa vse do romantičnih razmerij, ki se oblikujejo na podlagi spoznavanja prek spleta in nato preidejo v običajna romantična razmerja). Za razmerja, ki se oblikujejo on-line, uporablja termin »**oddaljena razmerja**« (*detached attachment*), ki ga oblikuje na podlagi dveh temeljnih značilnosti odnosov, ki se oblikujejo on-line, in sicer na podlagi emocionalne bližine in fizične oddaljenosti.

Ena bistvenih pridobitev monografije je opredelitev glavnih značilnosti, zaradi katerih je kibernetski prostor bolj zapeljiv v romantičnem smislu. Imaginacija, interaktivnost, dostopnost in anonimnost so temeljne značilnosti, ki spodbujajo privlačnost interneta za oblikovanje medosebnih odnosov. **Imaginacija** naredi kibernetski prostor bolj zapeljiv, saj nima praktičnih omejitev in daje možnost, da se posameznik predstavi v veliko pozitivnejši in zapeljivejši luči kot v realnosti. Imaginativna narava kibernetskega prostora lajša idealiziranje drugih, »idealizacija pa je najpomembnejši element romantične ljubezni« (Ben-Ze'ev 2004, 19). **Interaktivnost** je tista značilnost kibernetskega prostora, s katero se ta razlikuje od drugih imaginativnih realnosti. Interaktivnost kibernetskega prostora vključuje recipročnost kot ključni vidik romantičnih razmerij. Recipročnost je v RPK mnogo lažje doseči, saj zahteva manj virov ali pravih dejanj, pa tudi samorazkritje je v tem prostoru večje. Kibernetski prostor je tudi vedno bolj **dostopen**, in sicer tako v fizičnem kot ekonomskem in časovnem smislu. Četrta značilnost, ki ima velik vpliv na zapeljivost on-line razmerij, je **anonimnost**, ki zmanjšuje ranljivost in zahteve družbenih norm, kar pripomore k temu, da se ljudje počutijo varnejše in svobodnejše v smislu delovanja, ki je skladno z njihovimi željami (in morebiti ni skladno z družbenimi pričakovanji ali normativnim družbenim redom). »Zaradi večjega občutka varnosti je samorazkritje v kibernetskem prostoru tudi bolj razširjeno – to spodbudi intimnost, kar zopet okrepi zapeljivost on-line razmerij.« (Ben-Ze'ev 2004, 20).

Poleg izpostavljenih štirih značilnosti kibernetskega prostora, ki spodbujajo privlačnost graditve romantičnih razmerij na podlagi spoznavanja prek spleta, Ben-Ze'ev opozori tudi na paradoksalno naravo on-line odnosov. Glavni nasprotujoči si vidiki on-line romantičnih razmerij (Ben-Ze'ev 2004, 26–57):

1. Oddaljenost in neposrednost (immediacy)

On-line razmerja se oblikujejo med posamezniki, ki so prostorsko ločeni. Lahko gre tudi za razmerja z veliko fizično oddaljenostjo, ki postane v kibernetnem prostoru nepomembna. Sicer si uporabniki interneta, čeprav oddaljeni in na različnih lokacijah, prostor delijo, kar velja za prvi paradoks on-line romantičnih razmerij.

2. Pomanjkljiva in bogata komunikacija

Medtem ko se osebna komunikacija zanaša na mnoge vire informacij, tudi na fizične, na primer različni izrazi, glas, drža, roke, osredotočenost se on-line komunikacija v tem smislu zanaša na manj kazalnikov. Osebe, ki iščejo ustreznega drugega prek interneta, si vtis ustvarjajo le na podlagi napisanega sporočila. Pomanjkanje neverbalnih informacij vodi k razmišljanju nekaterih avtorjev, ki odnose, ustvarjene na on-line komunikaciji, označujejo kot pomanjkljive, manj vključujoče, manj bogate in manj osebne (Baym v Ben-Ze'ev 2004, 30). Paradoksalno pa on-line komunikacija zaradi anonimnosti in s tem večjega zaupanja vključuje večji delež bolj intimnih vprašanj, zato velja, da kljub običajni pomanjkljivi naravi komunikacije ta daje možnost za uresničitev poglobljenih osebnih razmerij.

3. Anonimnost in samorazkritje

Večja anonimnost in večje samorazkritje sta dve navidezno nasprotujoči značilnosti on-line razmerij, ki sta tesno medsebojno povezani. Večja anonimnost po navadi omogoča večje samorazkritje in okrepi domačnost in intimnost. Samorazkritje je v RPK hitrejše in globlje zaradi večje anonimnosti in zmanjšane ranljivosti, pomanjkanja omejevalnih podob (*gating features*), drugih sredstev za poznavanje drug drugega ter enostavnejšega iskanja podobnih drugih. Zaradi večje anonimnosti se ljudje lahko svobodneje izražajo, so manj preračunljivi in zato manj ranljivi. Manjša ranljivost je posledica manjših praktičnih možnosti, da bi on-line partner dejansko koga prizadel; manj je možnosti, da bo on-line partner prizadet zaradi fantazij, saj celotno razmerje sestavljajo fantazije, in tudi, če je on-line partner prizadet in celo to razmerje konča, je škoda popravljiva, saj je na spletu še veliko drugih dostopnih partnerjev.

Proces samorazkritja je v kibernetnem prostoru linearen in se giblje v smeri od nerazkritja do popolnega razkritja. Ben-Ze'ev on-line razkritje primerja s fenomenom »tujcev na vlaku«, ko si ljudje včasih delijo intimne informacije z anonimno osebo, ki sedi poleg. Razkritje je lahko globlje zaradi manjšega tveganja, saj je strah pred tem, da se osramotimo, ali pred tem, da

postanemo objekt prezira, zaničevanja, znatno zmanjšan, kadar poslušalec ni blizu ali ni viden, ali ostaja malo možnosti, da ga ponovno vidimo. Svoboda torej omogoča, da se človek odpre in postane zaupljiv. Globoko samorazkritje pa na drugi strani pušča razgaljen um, brez mask, ki bi varovale posameznika, kar privede do ranljivosti. Globlje in hitrejše samorazkritje omogoča tudi pomanjkanje omejevalnih podob, kamor avtor umešča neprivlačno zunanjo podobo, stereotipne značilnosti, vidno sramežljivost ali socialno anksioznost. Omenjenih ovir po navadi v kibernetskem prostoru ni in zato ne preprečijo prvih faz v razvoju potencialnega partnerstva. Naslednji dejavnik, ki spodbudi globoko samorazkritje, se nanaša na odsotnost informacij, ki bi prispevale k medsebojnemu spoznavanju. V on-line interakciji namreč ni prisotnega védenja o nekom, ki bi ga posamezniku posredovali prijatelji, znanci ali sorodniki.

Med zadnjimi spodbujevalci globljega in hitrejšega samorazkritja je enostavnost v iskanju podobnih drugih. Tu se Ben-Ze'ev osredotoči na Sulerjev koncept samorazkritja, ki ga opiše kot učinek padca ovir (*disinhibition effect*), ki temelji na šestih značilnostih on-line komunikacije. Suler (2004) izpostavi, da se ljudje v on-line odnosih bolj sprostitijo, so manj zadržani in se izražajo veliko bolj odprto kot v srečanjih v živo. Učinek padca ovir ima dva nasprotujoča si pola, ki ju lahko zaznamo tudi v kontekstu spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek interneta: na eni strani gre za izražanje skritih čustev, želja, strahov, nenavadno prijaznost in velikodušnost. Ta način padca ovir Suler poimenuje »neškodljiv padec ovir« (*benign inhibition*), na drugi strani pa opaža obratne posledice, kadar gre padec ovir v smeri uporabe grobega jezika, ostrih kritik, jeze, sovraštva in celo groženj. Ta način opredeli kot »škodljiv padec ovir« (*toxic inhibition*). Padec ovir v pozitivnem smislu razume kot »nakazovanje poskusa, da bi sebe bolje razumeli in se razvijali, reševali medosebne in notranje probleme, ali raziskovali nove emocionalne ali izkustvene dimenzije posameznikove identitete« (Suler 2004, 231). V tem pogledu spet pridemo do možnosti samoaktualizacije posameznikov v kontekstu on-line odnosov. Možnosti slednjega podpira šest medsebojno povezanih psiholoških dejavnikov, ki predstavljajo značilnosti on-line odnosov: razdruževalna anonimnost (ne poznaš me), nevidnost (ne moreš me videti), asinhronost (se »vidimo« pozneje), solipsistična introjekcija (vse je v moji glavi), razdruževalna imaginacija (saj je samo igra) in minimalizacija avtoritete (vsi smo enaki). Zaradi navedenih značilnosti padca ovir in posledično večjega samorazkritja so nam podobni drugi bolj dostopni oziroma jih lahko hitreje opazimo.

4. Iskrenost in prevare

Iskrenost in prevare so sočasni del odnosov, ki se oblikujejo na podlagi spoznavanja prek spleta. Iskrenost je povezana s stopnjo intimnosti, ki se lahko doseže na podlagi globokega samorazkritja. Graditev emocionalnih odnosov brez iskrenosti ni mogoča. Bolj iskrena in odprta narava kibernetskega prostora spodbudi ljudi, da izražajo svoj »pravi jaz«²⁸ in se izognejo njihovim stereotipnim značilnostim (npr. veljalo naj bi, da so ženske lahko bolj seksualno permissivne²⁹, moški bolj čustveni, kar odstopa od družbeno normativnega pojmovanja spolnih vlog). Vedenje ljudi v on-line komunikacijah je manj podvrženo oviram, kar omogoča večjo iskrenost. Po drugi strani pa iste lastnosti on-line komunikacije lahko spodbudijo nasprotno tudi več prevar, laži, neiskrenosti. Če prevare analiziramo v okviru spoznavanja prek spleta, se te lahko nanašajo na različne vidike izkrivljanja resnice, vse od fizične podobe pa do statusnih značilnosti. Prevar pa naj bi bilo manj v primerih, ko gre za predanost v razmerju in težnjo k realizaciji razmerja na osebni ravni.

5. Kontinuiteta in diskontinuiteta

Kontinuiteta on-line odnosov se nanaša na časovno in prostorsko dostopnost komunikacije, diskontinuiteta pa pomeni možnost prekinitve odnosa brez pojasnila in nepričakovano vrnitev v komunikacijo. Oboje je manj značilno za osebne odnose, ki se razvijajo v živo.

6. Majhen fizični vložek in znatna miselna investicija

Kibernetski prostor naj bi ponujal možnosti za majhno fizično investicijo v vzdrževanje on-line romantičnih odnosov, »kibernetski prostor se zdi kot popoln svet – z investicijo minimalnega fizičnega vložka lahko ljudje počnejo skoraj vse, kar si želijo. Spoznati pravega on-line partnerja in vzdrževati odnos z njim pogosto zahteva manj virov, kot velja pri spoznavanju partnerja v živo« (Ben-Ze'ev 2004, 49). Ker sedanje družbe zagovarjajo časovno učinkovitost, je na prvi pogled videti, da iskanje partnerja/ke prek interneta ponuja možnost za časovno učinkovito iskanje. Na drugi strani pa so mentalne investicije v tovrstne on-line odnose precejšnje, če le obstaja interes po vzdrževanju odnosov.

²⁸ Več o teorijah izražanja sebstva sledi v podpoglavju 3.2.5.

²⁹ Tu je treba izpostaviti, da podatki kvalitativne raziskave kažejo nasprotno – ključnega pomena je umeščenost žensk v okvir respektabilnosti, kar je podrobneje predstavljeno v diskusiji.

Pomembni vidiki on-line graditve odnosov se nanašajo tudi na **izražanje čustev** prek interneta, na **on-line imaginacijo, flirtanje, kiber ljubezen in nezvestobo**. V zajemanju širine obravnavanega fenomena in značilnosti graditve odnosov na podlagi on-line spoznavanja ima monografija *Love online* izjemno vrednost, moti pa (pre)visoko vrednotenje intimnih romantičnih odnosov, ki potekajo le on-line. On-line intimne aktivnosti avtor loči na on-line razmerja, ki imajo za cilj oblikovanje seksualnega ali romantičnega partnerstva zunaj interneta, kiberflirt in kiber seks ter globoka, izključno on-line romantična razmerja. Favorizira intrinzično vrednost izključno on-line razmerij, ki se gradijo zaradi odnosa samega, kar naj bi posameznikom dajalo občutek globokega zadovoljstva. Ben-Ze'ev v tem pogledu ne problematizira romantičnih razmerij, ki potekajo izključno on-line, čeprav med dokazi za njegove ugotovitve nemalokrat navaja citate oseb, ki imajo tovrstna razmerja poleg običajne partnerske veze.

S sociološke perspektive se nekatere analize osredotočijo tudi na **socioekonomske dejavnike**, ki spodbudijo ljudi k uporabi on-line tehnologij za vzpostavljanje intimnih razmerij (npr. Barraket in Henry-Waring (2008)). Med dejavniki spodbud za on-line dating sta Barraket in Henry-Waring (2008) opredelila premoč družbenih dejavnikov, ki jih opredelita kot pomembnejše od individualnih dejavnikov (npr. delovna mobilnost, zahteve po vzpostavitvi novih socialnih omrežij, izkušnja izoliranosti kot posledica enostarševstva, kultura dolgih delovnikov, ki zmanjšuje možnosti za tradicionalne načine spoznavanja, razpad dolgotrajnega razmerja z omejenim dostopom socialnih mrež, ki bi vključevale dostopne perspektivne partnerje). Drug vidik, ki ga analizirata, so tipi **aktivnosti spoznavanja prek spleta**, ki se oblikujejo in vzdržujejo z uporabo on-line tehnologij. Te po njunem spodbujajo nove oblike interaktivnosti, a hkrati krepijo sedanje sociokulturne norme oblikovanja, razpada in preoblikovanja intimnih odnosov. Nazadnje poskušata odgovoriti na vprašanje, ali internet dating spreminja naravo intimnih odnosov in prideta do protislovnih rezultatov, ki podpirajo tako Baumanovo (2003) idejo racionalne izbire in komodifikacije v odnosih kakor tudi Giddensovo (1992) idejo čistih razmerij.

Prepletanje socioloških in psiholoških perspektiv v obravnavi fenomena internet datinga je značilno za M. Whitty. Kot bo razvidno v nadaljevanju, se najpogosteje ukvarja z raziskovanjem različnih vidikov nezvestobe v on-line razmerjih. Leta 2008 je naredila pregled različnih teorij o spoznavanju prek interneta, v katerih se je osredotočila na teorije o **prednostih in pomanjkljivostih vzpostavljanja odnosov prek interneta**. Osredotočila se je

predvsem na teorije, ki izhajajo iz lastnosti računalniško posredovane komunikacije. Njena teza je, da ima oblikovanje odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta predvsem pozitivni značaj, saj naj bi bila intimnost ali osebnost odnosov, ki se oblikujejo on-line, včasih celo večja kot pri osebnih odnosih, ki potekajo face-to-face. Negativni vidik on-line oblikovanja odnosov pa se nasprotno prepozna predvsem v možnostih za večanje občutka osamljenosti, v različnih oblikah nadlegovanja in morebitni odvisnosti od interneta.

Eden od vidikov graditve odnosa na podlagi on-line spoznavanja se nanaša tudi na dimenzijo izbire med številnimi možnostmi, ki se pojavijo na internetu. Gre za vprašanje, kdo stopi v stik s kom, na podlagi katerih značilnosti ali lastnosti (Fiore in Donath 2005; Hitsch in drugi 2006, 2010; Yancey 2007; Houser in drugi 2008; Lever in drugi 2008; Skopek in drugi 2010). Tovrstni prispevki izhajajo iz **teorije homogamije** (*homogamy* ali nekateri *homophily*), torej povezovanja na podlagi enakih značilnosti, kot jih ima tisti, ki išče. Hitsch je s soavtorjema (2006) ugotovil, da pri internet datingu podobno kot pri klasičnem spoznavanju velja načelo izbire na podlagi homogamije. Lever in drugi (2008) načelu homogamije pri izbiri partnerja dodajajo še načelo geografske bližine, katero iskalci upoštevajo pri vzpostavljanju stikov med potencialnimi kandidati/kami za oblikovanje intimnega partnerskega razmerja. Zelo pomembno načelo izbire, s kom stopiti v stik, je tudi izobrazbena homogamija (*homophily*), ki jo je raziskal Skopek s soavtorji (Skopek in drugi 2010). Izobrazbena enakost se je izkazala kot dominantna lastnost pri odločanju s kom stopiti v stik pri spoznavanju prek spleta. Podobnost v izobrazbi je v omenjeni raziskavi namreč pomembno vplivala na delež pošiljanja sporočil in odgovarjanje na prvotne pobude za spoznavanje. Načelo izobrazbene homogamije je bilo še posebej značilno za odločitve žensk o tem, s kom stopiti v stik oziroma komu odgovoriti na poslano sporočilo. Udeleženske raziskave omenjenih avtorjev so se namreč izrazito izogibale vzpostavljanju stikov z moškimi, ki so imeli nižjo izobrazbo.

3.2.3 Kdo uporablja internet dating in kdo je pri tem bolj učinkovit

Vprašanje, kdo uporablja internetne strani, namenjene spoznavanju, se nanaša tako na sociodemografske kot na osebnostne značilnosti uporabnikov. Sautter s soavtorjema (2010) je raziskovala, kakšne so **sociodemografske značilnosti** Američanov, ki uporabljajo internetne strani, namenjene spoznavanju. Na podlagi raziskave na nacionalnem reprezentativnem vzorcu so ugotovili, da so moški tisti, ki bi pogosteje kot ženske uporabljali internet dating

(1,38-krat pogosteje), prav tako je večja verjetnost, da bi internet dating uporabljali mlajši, bolj izobraženi, in tisti, ki živijo v urbanih okoljih, manj sprejemljiv pa je za osebe, ki verjamejo v tradicionalne spolne vloge, za vernike, ki pogosto obiskujejo verske obrede in katoličane. Ugotovijo tudi, da so dejavniki bližine tisti, ki vplivajo na odločitev za internet dating, med njimi še posebej računalniška pismenost, socialna mreža, ki jo posameznik ima, in želja imeti partnerja/ko (Sautter in drugi 2010).

Osebnostne lastnosti uporabnikov spletnih strani, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja/ke, so bile sprva preverjane v luči stereotipnih predstav o tem, kakšni naj bi bili uporabniki internet datinga. Stereotipno gledano naj bi bili manj vešč komunikiranja v živo, bolj anksiozni, zaprti vase, sramežljivi ipd. Razlogi za tako dojemanje oseb, ki uporabljajo internet dating, spadajo v širši kontekst raziskovanja oseb, ki uporabljajo računalniško posredovano komunikacijo, na podlagi katere vzpostavljajo osebne odnose. Med avtorji, ki so preverjali hipoteze, izpeljane iz omenjenih stereotipnih domnev, velja izpostaviti Petra in Valkenburga (2007), ki sta preverjala dve hipotezi. Prva, **kompensacijska hipoteza**, govori o tem, da naj bi se za internet dating odločali ljudje, ki jih je strah zmenkov in imajo nizko stopnjo samozavesti; druga, **rekreacijska hipoteza**, pa o tem, da naj bi se za internet dating odločali seksualno permissivni ljudje in tisti, ki iščejo visoko vznemirjenje. Rezultati kvantitativne raziskave na vzorcu 729 odraslih Nizozemcev so sicer potrdili rekreacijsko hipotezo, ne pa tudi kompensacijske. Nasprotno pa je raziskava o sramežljivosti oseb, vključenih v on-line odnose, pokazala, da so te osebe bolj sramežljive v primerjavi s tistimi, ki niso vključeni v omenjene odnose (Ward in Tracey 2004).

Raziskovanja uporabnikov internetnih strani, namenjenih spoznavanju, niso omejena zgolj na demografske in osebnostne lastnosti uporabnikov, temveč gredo korak dlje in se dotaknejo različnih vidikov privlačnosti oseb, ki so na internetnem maritalnem trgu: na primer izražanja emocionalnosti in samorazkritosti, telesnih značilnosti, aktivnosti, geografskih značilnosti ipd. Vprašanje, kdo je pri spoznavanju prek interneta uspešnejši, je pomembno tudi z vidika oblikovanja smernic za vse tiste, ki (se) v internet datingu še iščejo. Rao Sabih (2006) je s kolegi raziskovala, kakšni so profili ruskih žensk, ki so našle partnerja iz zahodnih držav na podlagi profila, objavljenega na internetni strani. Njihovi rezultati so precej nepričakovani – teorija socialne menjave ali teorija vlog, ki naj bi vplivali na izbiro partnerja, sta se le deloma potrdili: najuspešnejše so bile ženske iz večjih mest, kot sta Moskva in Sant Petersburg (načelo geografske dostopnosti je za dvakrat povečalo možnost uspeha), poleg tega sta bila

pomembnejša še znanje angleškega jezika in teža; medtem ko starost ženske, otroci, pretekli zakonski status niso imeli veliko vpliva na uspešnost Rusinj pri iskanju svojega partnerja z Zahoda. Moški, ki so iskali svoje neveste v Rusiji, so manj pozornosti posvetili informacijam, ki so se nanašale na lastne opise žensk, in več informacijam ali objektivnim dejstvom, ki so lahko preverljivi (npr. kraj bivanja ipd). Profili žensk so bili tako bolj smernice za prepoznavo, katerih žensk ne želijo spoznati (Rao Sahib in drugi 2006).

Rosen je s soavtorji (2008) na podlagi primerjave med spoznavanjem prek interneta in tradicionalnim spoznavanjem raziskoval **vpliv emocionalnosti in samorazkritja** na vtise o potencialnem partnerju. Ugotovil je, da obseg emocionalnosti in samorazkritja vpliva na percepcijo o potencialnem partnerju/ki, pri čemer so bili bolj pozitivni vtisi povezani s količino besed, ki intenzivno odražajo čustva. Uporaba močnih emocionalnih besednih zvez je spodbudila tri četrtine udeležencev raziskave, da bi za namišljenega potencialnega partnerja izbrala osebo, ki si je z njimi dopisovala na način, ki je izražal več čustev in večjo samorazkritost (Rosen in drugi 2008).

Na vzorcu 5180 profilov, objavljenih na spletni strani Yahoo.com, je Glasser s soavtoricama (2009) preverjala preference o telesnih značilnostih pri odločanju za zmenke glede na spol in raso-etnično pripadnost. Avtorice so ugotovile, da se belopolti moški veliko pogosteje odločijo za zmenek s suhimi ženskami in ženskami, ki imajo temnejšo polt, kar povezujejo z večjo obremenjenostjo belcev z *mainstream* kulturo lepote, ki ji še največji poudarek dajejo belski moški.

Ghoshal in Holme (2006) sta na primeru švedske internetne skupnosti pussokram.com (v prevodu »poljub in objem«), namenjene adolescentom in mlajšim odraslim, merila privlačnost, udeležbo in stopnjo udeležbe uporabnikov. Privlačnost sta opredelila kot število stikov, ki jih član sprejme od drugih članov. Ugotovila sta, da je on-line privlačnost pozitivno povezana z aktivnostjo uporabnika internetne skupnosti. Ker je večja stopnja aktivnosti drugim članom nevidna, on-line privlačnost opredelita kot sekundarno in jo interpretirata kot posledico večje aktivnosti. Bolj aktivni uporabniki so pogosteje prijavljeni na strani. Ker portali ponujajo sezname trenutno prijavljenih uporabnikov, lahko povečana opaznost pogosteje prijavljenih uporabnikov spodbudi njihovo privlačnost.

3.2.4 Pogostost iskanja partnerja/ke prek interneta

Podatki o tem, koliko ljudi uporablja internet za spoznavanje potencialnega partnerja/ke, so izjemno visoki. Ta način spoznavanja tako nekateri pojmujejo kot tako imenovani *mainstream* v spoznavanju potencialnega partnerja/ke (npr. Rosen in drugi 2008). Ameriška raziskava *Pew Internet and American Life Project* je pokazala, da je med 10 milijoni uporabniki interneta, ki so samski in iščejo (romantičnega) partnerja, 74 % takšnih, ki za to uporabljajo internet (Madden in Lenhart 2006). 31 % odraslih Američanov (63 milijonov) pozna nekoga, ki je uporabljal stran, namenjeno internet datingu; 26 % odraslih Američanov (53 milijonov ljudi) pozna nekoga, ki je na podlagi on-line spoznavanja šel na zmenek, 15 % odraslih Američanov (30 milijonov ljudi) pa pozna nekoga, ki je svoje dolgotrajno razmerje ali zakonsko zvezo začel na podlagi on-line spoznavanja (Madden in Lenhart 2006).

Po podatkih agencije Nielsen//NetRatings, ki je leta 2005 analizirala internetni trg Velike Britanije, bi kar tretjina uporabnikov interneta za spoznavanje potencialnega partnerja/ke uporabila internet. Za prijatelji in publi/klubi je internet skupaj z delovnim mestom na tretjem mestu najbolj priljubljenih načinov pridobivanja stika za zmenek. Glede na tip razmerja, ki ga uporabniki iščejo na spletnih straneh, namenjenih internet datingu, ženske pogosteje kot moški iščejo prijateljstva (54 % žensk in 39 % moških) in osebe, s katerimi si delijo skupne interese (27 % žensk in 22 % moških), medtem ko moški pogosteje kot ženske iščejo dolgotrajna razmerja (46 % moških in 42 % žensk), intimna razmerja (37 % moških in 16 % žensk), kratkotrajna razmerja (21 % moških in 10 % žensk) ali zakonsko zvezo (13 % moških in 8 % žensk). Moški skoraj štirikrat pogosteje kot ženske iščejo zabavo brez obveznosti (30 % moških in 8 % žensk), pravo ljubezen na straneh, namenjenih internet datingu, pa išče enak odstotek žensk kot moških (13 %) (Nielsen//NetRatings Oline Dating Survey 2005, 2). GMI-anketa je med 17.502 on-line uporabnikoma pokazala, da je na podlagi mednarodne raziskave 23 % uporabnikov uporabljalo internet zaradi oblikovanja dolgotrajnega razmerja, naslednjih 10 % pa si je na ta način želelo najti partnerja/ko, s katerim/katero bi se poročili. 48 % ljudi, zajetih v vzorec, je poznalo nekoga, ki je uporabljal internet dating, 39 % pa jih je poznalo nekoga, ki je na podlagi spoznavanja prek spleta oblikoval pomembno razmerje.

3.2.5 Spoznavanje prek spleta kot možnost za fleksibilno oblikovanje identitete

»Računalnik postaja del vsakdanjega življenja. ... Je konstruktiven kakor tudi projektivni medij. ... Idealni medij za konstrukcijo široke raznovrstnosti zasebnih svetov in, skozi njih, za samo-raziskovanje. ... Računalniki vstopajo v razvoj osebnosti, identitete in celo seksualnosti.« (Turkle 1995, 15). Tako je Sherry Turkle v svoji monografiji *The Second Self: Computers and the Human Spirit* opredelila vlogo računalnika na oblikovanje lastne identitete. V času, ko je omenjena monografija izšla, so v ZDA že začele delovati prve strani, namenjene internet datingu, kot ga poznamo danes (npr. stran Match.com je bila ustanovljena leta 1996 (Arvidsson 2006)).

Z razvojem interneta zasebno sebstvo postaja vse bolj javno, pri čemer je, skladno z željami posameznikov, po anonimnosti in varstvu zasebnosti in hkrati tudi z družbenimi zahtevami, nujen premislek, kakšno sebstvo bo pokazano v profilu, ki se oblikuje zaradi spoznavanja. Z ustvarjanjem, dopolnjevanjem in spreminjanjem profila lahko oseba drugim predstavi sebe takšno, kot verjame, da je, takšno, kot si želi biti, oziroma takšno, kot se želi prikazati. Večina raziskovalcev, ki se ukvarjajo s spoznavanjem prek spleta, pojmuje ta način spoznavanja kot priložnost za fleksibilno oblikovanje, odkrivanje ali izražanje lastne identitete (Bargh in drugi 2002; McKenna in drugi 2002; Hardey 2002; Smail 2004; Suler 2004; Yurchisin in drugi 2005; Rao Sahib in drugi 2006; Whitty 2007; Lever in drugi 2008; Pujazon-Zazik in Park 2010).

Pozitivno razumevanje spoznavanja prek spleta v smislu oblikovanja lastne identitete se nanaša na dvoje – na eni strani na izpostavitve sebstva, ki ga običajno v odnosu z drugimi posameznik/ca ne upa ali ne more predstaviti, in na drugi strani za izpostavljanje pozitivnejših strani sebstva, za katere verjame, da jih oziroma jih bo zelo kmalu posedoval/a. Teoretska izhodišča obravnave (ponovnega) oblikovanja identitete v kontekstu internet datinga temeljijo na Goffmanovem razlikovanju med sporočilom, ki ga posameznik/ca »da«, in sporočilom, ki ga posameznik/ca »oddaja«. Skozi računalniško posredovano komunikacijo se kažeta obe vrsti informacij³⁰. Po Goffmanu sebstvo vključuje oba vidika, sebstvo kot značaj, to je notranje sebstvo posameznika, in sebstvo kot družbeni produkt, ki ga v socialnem življenju izražamo navzven (Goffman 1990, 14). Profili na spletnih straneh, namenjenih spoznavanju,

³⁰ Glej npr. Waltherjev model hiperpersonalne komunikacije v podpoglavju 3.2.2.

ponujajo možnost za fleksibilno kreiranje identitete, ker ustvarjanje profila spodbudi razmišljanje o tem, kdo smo, kaj pravzaprav želimo ter hkrati tudi zato, ker odziv (ali neodziv) oseb na drugi strani ponuja vpogled v to, kako nas dojemajo drugi. Navidez preprosta naloga pisanja profila pravzaprav pomeni mnogo več, je oblikovanje sebstva, ki ga v profilu izpostavimo. Yurchisin je s soavtoricama (2005) analizirala razumevanje ponovnega oblikovanja identitete v kontekstu internet datinga s pomočjo razlikovanja med **trenutnim sebstvom** in **mogočim sebstvom**, pri čemer je trenutno sebstvo posameznikova trenutna percepcija, medtem ko mogoče sebstvo vključuje sebstvo, ki še ni realizirano, vendar posameznik želi takšen postati. Yurchisin s soavtoricama ugotovi, da storitve internet datinga ponujajo možnost za ponovno oblikovanje identitete, s čimer pojasnjujejo celo popularnost tovrstnega načina spoznavanja. Bargh in drugi (2002) in McKenna in drugi (2002) s soavtorji raziskujejo privlačnost oblikovanja razmerij prek interneta. Internet pojmujejo kot prostor za izražanje pravega sebstva (*true self* ali tudi *real self*), to je tiste različice sebstva, za katerega posameznik dejansko verjame, da je, a se ne more izraziti navzven ali pa mu je to preprečeno. Bargh s soavtorji (2002) dokazuje, da interakcije prek interneta v začetnih fazah povprečnim osebam pri spoznavanju s tujcem omogočajo izražanje pravega sebstva. McKenna s soavtorji (2002) nadgrajuje omenjeno ugotovitev tako, da raziskuje, ali izražanje pravega sebstva vpliva na več možnosti za oblikovanje tesnih in pomembnih intimnih on-line odnosov. Ugotavljajo, da tisti, ki v tradicionalnih okvirih nimajo težav z iskanjem sebi podobnih in ki gredo lahko čez ovire s močjo svoje osebnosti, privlačnosti, šarma ali duhovitosti ter so socialno vešč, se dobro in učinkovito izražajo v vsakdanjem življenju, nimajo velikih potreb, da bi svoje pravo sebstvo izrazili prek interneta; medtem ko, obratno, lahko pričakujemo, da tisti, ki so v tradicionalnih osebnih stikih osamljeni in socialno anksiozni, lažje izrazijo svoje pravo sebstvo prek interneta in tako razvijejo tesne in pomembne medosebne odnose. V longitudinalni raziskavi so ugotovili, da je 71 % romantičnih razmerij, ki so se začela na podlagi spoznavanja prek spleta, po dveh letih še vedno trajalo, pri čemer je bila večina od njih opisana kot še močnejša in bližja. Študija je podala tudi ugotovitev, da je razvoj intimnosti prek interneta hitrejši kot v realnem življenju ter da spoznavanje prek spleta v odsotnosti omejevalnih podob, ki so prisotne ob osebnih srečanjih, vpliva na to, da so si osebe, ki se spoznajo v omenjenih okoliščinah, bolj všeč, kot bi si bile, če bi se najprej srečale v živo. Ta všečnost pa naj bi se poskušala ohraniti tudi po osebnem stiku.

Kreiranje osebnih profilov in točke, ki vzbujajo pozornost v profilih drugih, je raziskovala M. Whitty (2007). Že naslov njenega članka, ki bi se v prevodu glasil *Razkrivam »pravi« jaz*,

iščem »dejanskega« tebe, nakaže, da so osebe, ki prek spleta spoznavajo potencialnega partnerja/ko v svojih profilih precej strateške in eksperimentirajo, medtem ko je za uresničitev nekega odnosa v realnem svetu pomembno, kakšno so v resnici. In prav to, kakšen nekdo dejansko je, je zelo pomembno, kadar je cilj oblikovalca profila srečanje partnerja za dolgotrajno razmerje. Takrat mora biti izpostavljena identiteta čim bolj skladna z dejanskim sebstvom (Smail 2004), sicer prihaja do prevelikih neskladij, ki odvrnejo od graditve partnerskih odnosov.

Na koncu je treba dodati še bolj tehnični vidik oblikovanja identitete, ki ga razišče Gies (2008) v svojem članku, v katerem teoretizira o uporabi interneta kot prostoru za identitetne igre in morebitne identitetne prevare. Moč interneta vidi ravno v možnostih po (ponovnem) utelešenju neke identitete in v potencialu za digitalno ločitev od telesa. Različni načini on-line komunikacije (npr. e-pošta, klepetalnice, videopogovori) in različna on-line okolja (npr. socialna, profesionalna, fantazijska) omogočajo različna izražanja sebstva (Suler 2004). Različne perspektive identitete posameznika pridejo na površje tudi skladno z zakonitostmi on-line odnosov. In kot pravi Suler, ni nujno, da je katera od njih bolj resnična od drugih.

3.2.6 Problematiziranje neiskrenosti pri iskanju partnerja/ke prek interneta

Neiskrenost je pogosto izpostavljena kot eden izmed negativnih vidikov iskanja partnerja/ke prek interneta, kar vpliva tudi na mnenje oziroma percepcijo o internet datingu med ljudmi. Zadržek tistih, ki poskušajo poiskati partnerja/ko na ta način, torej je, da bo oseba na drugi strani iskala nekoga na podlagi napačne samopredstavitve (Gibbs in drugi 2006; Lawson in Leck 2006). Na eni strani so lažne samopredstavitve zahteva maritalnega trga, ki z občutkom brezštevilnih konkurentov/k od oblikovalca profila zahteva, da se prikaže tako, da bo drugim čim bolj privlačen (Gibbs in drugi 2006; Toma in drugi 2008), in tako, da se približa družbenemu idealu osebe, ki jo je vredno spoznati, ter si hkrati poveča možnosti za spoznavanje. Biti povprečen bi pomenilo biti neopazen in obsojen na neuspeh. Po eni strani funkcija lastnega trženja zahteva, da posameznik izpusti tiste podrobnosti, za katere misli, da bi druge odvrnile od njega, ali pa jih nekoliko prilagodi. Po drugi strani pa je anonimnost tista, ki take, po navadi neškodljive laži, omogoča ter hkrati tudi zahteva. Navedba točnega datuma rojstva z drugimi dejstvi v majhnem (geografskem) prostoru pomeni veliko verjetnost razkritja. In ker se spoznavanja prek spleta še vedno nekoliko drži stigma ali pa tudi zaradi

drugih razlogov in ker je prav v anonimnosti ena bistvenih točk privlačnosti takega spoznavanja, je težnja po ohranjanju anonimnosti po navadi velika. Naslednje, kar vpliva na morebitno dožemanje neiskrenosti, pa je, da fleksibilnost v pisanju samopredstavitve ponuja možnost, da se sebstvo poljubno oblikuje, kar posledično pomeni, da se morda ne sklada s tem, kako oseba na drugi strani vidi ali zaznava nosilca/ko profila, ali s tem, kakšen/na ta posameznik/ca v resnici je. Posameznik lahko izpostavi svoj »idealni« jаз (Yurchisin in drugi 2005; Ellison in drugi 2006), torej takšnega, kot želi, da bi nekoč bil in verjame, da nekoč bo (npr. bolj vitek, bolj izobražen, z več smisla za humor ipd.) ali pa svoj »pravi« jаз (McKenna in drugi 2002), to je tisto sebstvo, za katerega verjame, da takšno je, a mu ga v realnem svetu ni uspelo izraziti. Tu torej nastopi neskladje med samopredstavitvijo in tem, kako posameznika dojemajo drugi. Možnosti za občutek neiskrenosti so številne, od namernih do nenamernih:

Osebe, ki z namenom spoznavanja potencialnega partnerja/potencialne partnerke uporabljajo internet, so iz različnih razlogov udeležene v napačnih samopredstavitvah: bodisi zaradi strategije, da bi privlačili druge; da bi predstavili »idealni« jаз, za katerega upajo, da ga bodo v bodoče dosegli; da bi ukanili tehnološke vidike portalov, npr. filtre iskalnika; da bi kompenzirali manko zaprtih možnosti, ki bi jim odgovarjale ali, da bi zapeljali druge, da bi se srečali z njimi. (Lucid 2009, 44)

Pri raziskovanju neiskrenosti v profilih ali na splošno pri spoznavanju prek spleta se zdi bistveno razlikovanje med neškodljivimi, tako imenovanimi belimi lažmi in namernimi, škodljivimi prevarami. Medtem ko naj bi bile prve precej pogoste (razlogi so naštet zgoraj), so namerne, škodljive prevare bolj izjema kot pravilo in se pojavljajo v različnih oblikah – lahko gre za laži o statusu (ne)poročnosti, (ne)vezanosti, na podlagi česar po navadi moški pridobijo več možnosti za vzpostavitev seksualnih razmerij; po drugi strani pa prihaja že tudi do načrtovanih romantičnih prevar (Whitty in Joinson v Lucid 2009, 44). Pri romantični prevari navadno cela skupina ljudi dela na tem, da se oseba na drugi strani zaljubi v namišljeno osebo, ki ima neki profil. Omenjena skupina gradi odnos na temeljih vzpostavljanja emocionalne bližine, na občasnem obdarovanju, pri katerem so darila navadno plačana z ukradenih kreditnih kartic. Ko naj bi prišlo do osebnega srečanja, se pod pretvezo pomanjkanja denarja za pot do kraja srečanja (namišljena oseba je po navadi iz druge države ali oddaljenega kraja) zgodi goljufija, saj oseba, ki ima intimni odnos z namišljeno osebo, po navadi ponudi finančno rešitev, da bi se sestala z osebo na drugi strani (prav tam).

Raziskovanja neresničnih samopredstavitev navadno temeljijo na teoriji **strateških samopredstavitev**. V primerjavi z drugimi uporabniki on-line komunikacije naj bi osebe, ki poskušajo prek interneta spoznati potencialnega partnerja/ko za graditev intimnega razmerja, manj pogosto lagale (Lucid 2009; Hall in drugi 2010). Razlog je v namenu osebnega srečanja, kadar je oseba na drugi strani dovolj zanimiva. Laži se v okviru on-line datinga sicer pojavljajo (Ellison in drugi 2006), so pa običajno olepšave precej majhne (Toma in drugi 2008).

Raziskave lažnih samopredstavitev se večinoma usmerjajo na razlikovanje vrst in pogostosti laži med moškimi in ženskami, med mlajšimi in starejšimi ipd. Hall je s svojimi kolegi raziskoval strateške lažne predstavitve v on-line datingu. Ugotovili so, da moški posredujejo neresnice bolj na splošno, ženske bolj o teži, starejši v primerjavi z mlajšimi pogosteje prirojijo podatke o starosti, moški pogosteje kot ženske lažejo o starosti, moški tudi več lažejo za dosego kratkoročnih ciljev, ki se po navadi povezujejo s seksualnimi razmerji (Hall in drugi 2010). Vpliv osebnosti na pogostost laži in vpliv demografskih značilnosti na laži je s svojimi kolegi raziskovala Toma (in drugi 2008). Zanimiva je na primer ugotovitev, da niti višina zaslužka niti stopnja izobrazbe nista dejavnika, ki bi vplivala na laži o osebnih ciljih, osebnih značilnostih, teži ali starosti, da pa na laži o ciljih vpliva izobrazba, in sicer o vrsti razmerja, ki ga oseba želi vzpostaviti, in o osebnih interesih. Ista študija je pokazala, da je 81 % sodelujočih v raziskavi lagalo vsaj o eni fizični lastnosti v svojem profilu, čeprav je večinoma šlo za majhne laži, ki bi jih težko razkrili v osebnih stikih (npr. tip postave ipd.).

Poleg omenjenih vrst neresnic je treba izpostaviti tudi **potencial lažnih fotografij**, ki so dodane profilom. Te so pogosto zastarele, retuširane, prikazujejo nekoga drugega ipd. Tudi v kontekstu laži pri fotografijah se kažejo razlike glede na spol (Hancock in Toma 2009), pri čemer so ženske fotografije manj verodostojne in bolj elaborirane (retuširane, izdelki profesionalnih fotografov ipd.). O lažeh, ki se nanašajo na fizične značilnosti nosilcev profila, je raziskava avtorjev Toma in Hancock (2010) pokazala, da tiste osebe, ki iščejo partnerja/ko prek spleta, ki so manj privlačne, pogosteje izboljšujejo svoje fotografije in lažejo o fizičnih lastnostih, kot so višina, teža in starost. Povezave med privlačnostjo in lažmi v drugih delih profila (dohodek, zaposlitev) nista našla, torej naj bi bile laži strateške in omejene.

Če so po eni strani raziskave, ki se ukvarjajo z vprašanjem posredovanja netočnih podatkov v profilih precej pogoste, pa na drugi strani umanjka tisti tip raziskav, ki bi se problematike lotil

z nasprotnega konca. Postavlja se namreč vprašanje, kakšne so strategije oseb, ki imajo izkušnje z internet datingom in kako preverjajo informacije, ki jih o sebi namerno posreduje nosilec/ka profila. Katere informacije in podatki se štejejo za relevantne in pri katerih se predvideva velika verjetnost za to, da so podatki (vsaj deloma) prikrojeni? Analizo strategij preverjanja točnosti podatkov, objavljenih na straneh Facebooka, je napravil Walther s soavtorji (2009). Raziskav, ki bi se ukvarjale neposredno s strategijami oseb, ki se ukvarjajo s spoznavanjem prek spleta, pa za zdaj še ni mogoče zaslediti, čeprav se, kot bo razvidno v četrtem poglavju, osebe z izkušnjami spoznavanja prek spleta zavedajo potencialnih neresnic in po navadi na podlagi lastnih (negativnih) izkušenj oblikujejo različne strategije preverjanja informacij, ki jim jih namerno posredujejo osebe na drugi strani.

3.2.7 Nezvestoba v kontekstu spoznavanja prek spleta

On-line nezvestoba oziroma on-line varanje je ena od bolj raziskanih podtem, ki se povezujejo s spoznavanjem potencialnega partnerja/ke prek spleta. Internet spreminja razumevanje intimnosti, kar posledično vpliva tudi na razumevanje (ne)zvestobe. On-line ali internetna nezvestoba je definirana kot »online odnos, ki ustvarja zlorabo zaupanja v obstoječem off-line razmerju« (Hartlein in Sendak 2007, 9). Bistven element nezvestobe je v on-line razmerjih, prav tako kot v klasičnih osebnih face-to-face razmerjih skrivnostnost razmerja (prav tam).

Nezvestoba na podlagi odnosov, ki se oblikujejo prek interneta, širi razumevanje nezvestobe. Prve obravnave on-line nezvestobe so se nanašale na seksualno nezvestobo. Področje on-line seksualne nezvestobe s soavtorji razišče Cooper (Cooper in drugi 2000), medtem ko Young s sodelavci razširi razumevanje on-line afere (ki jo poimenujejo kiber afera) in jo definira kot »romantični in/ali seksualni odnos«, ki se začne prek on-line stikov in se večinoma vzdržuje prek elektronskih pogovorov, ki potekajo po e-pošti, in v virtualnih skupnostih, kot so klepetalnice, interaktivne igre in novičarske skupine (Young in drugi 2000, 60).

Internetno nezvestobo obravnava tudi Ben-Ze'ev v že omenjeni monografiji *Love on-line* (2004). Osredotoči se na definicijo in razlago varanja, ki ga poskuša opredeliti s pomočjo koncepta »moralnega statusa domišljije«. Čeprav mestoma potegne vzporednice med on-line

aferami in poželjivimi fantazijami, pravi, da njihov moralni status postane problematičen s tem, ko jih ljudje dojemajo kot realne.

Emocionalno in seksualno on-line nezvestobo v številnih delih obravnava M. Whitty. Raziskovala je odnos do on-line in običajne nezvestobe in klasificirala oblike on-line nezvestobe, pri katerih se je osredotočila na razlikovanje med seksualno nezvestobo, emocionalno nezvestobo in pornografijo (2003). Analizirala je tudi projekcijske zgodbe o on-line nezvestobi in ugotovila, da se kiber prevare obravnavajo kot realne oblike prevar, ki imajo lahko resne posledice za običajna razmerja (Whitty 2005). S soavtorjem (Whitty in Carr 2006) sta se v monografiji *Cyberspace Romance* lotila celostne obravnave on-line odnosov, ki temelji na psihološkem pristopu. On-line afere opredelita kot včasih celo bolj mamljive v primerjavi z običajnimi aferami. On-line varanje umestita med negativne strani on-line odnosov, pri čemer problematizirata tiste on-line odnose, ki po njunem ne vodijo k psihološki rasti. Whitty (2005) je pokazala tudi na razlike, ki v percepciji nezvestobe nastajajo med spoloma. Ženske se pogosteje kot moški osredotočijo na emocionalno nezvestobo in ji pripisujejo večji pomen kot moški. Podobno sta pozneje ugotovili tudi Whitty in Quigley (2008), ki sta v raziskovanju on-line in off-line nezvestobe prišli do ugotovitve, da moške, kadar se morajo odločiti, bolj vznemirja seksualna nezvestoba, saj verjamejo, da imajo ženske seksualna razmerja takrat, kadar so zaljubljene; medtem ko ženske večji pomen pripisujejo emocionalni nezvestobi, saj naj bi verjele, da za moška seksualna razmerja ni nujna ljubezen. Na področju on-line seksualne ali emocionalne nezvestobe omenjeni avtorici opozarjata, da je bilo med udeleženci raziskave redkeje zaznati povezovanje on-line emocionalne nezvestobe s kiber seksom ali obratno.

Podobno sta razlike med spoloma v pojmovanju on-line nezvestobe raziskovala tudi Docan-Morgan in Docan (2007), ki sta na vzorcu 208 študentov raziskovala stališča sprejemljivosti 44 različnih dejanj, ki se navezujejo na internet dating in ki lahko pomenijo nezvestobo (od izražanja ljubezni on-line do oblikovanja in objave profila, branja profilov, stikov z nekdanjim partnerjem/ko po e-pošti, do sodelovanja v filozofskih razpravah o ljubezni ipd.). Rezultati raziskave so pokazali, da so tudi neseksualna dejanja, kot so zaupanje skrivnosti, izražanje skrbi, flirtanje in pogovori pred spanjem označeni kot dejanja z znatno stopnjo nezvestobe. Razlog ni samo v tem, da imajo potencial za kršitev partnerjevega zaupanja, temveč tudi v tem, da lahko ustvarijo različne oblike odnosnega neskladja v primarnem romantičnem razmerju. Spet se pokaže, da je pojmovanje internetne nezvestobe različno tudi

glede na spol udeležencev raziskave, v kateri imajo moški in ženske različna izhodišča v dojemanju internetne nezvestobe, pri čemer ženske vključujoča ciljno usmerjena dejanja (npr. skrb za druge, flirtanje) dojemajo bolj problemsko kot moški. Avtorja sta opozorila tudi na dvojne standarde za lastno oziroma za partnerjevo vključenost v on-line odnose, pri čemer so bolj sprejemljiva in manj škodljivo dojeta lastna osebna dejanja tistih, ki so vključeni v on-line odnose, kot če je v on-line odnos vpet partner. Na podlagi kontinuuma vključenosti sta Docan-Morgan in Docan (2007) kategorizirala dve obliki internetne nezvestobe, in sicer: **površinsko/neformalno formalno vedenje** in **vključujoče/ciljno orientirano vedenje**, ki je obravnavano bolj negativistično. Avtorja razširita razumevanje internetne nezvestobe in opredelita štiri ključne pogoje varanja:

1. dejanje ali dejanja, v katera je nekdo vključen prek interneta, pri čemer je ena oseba v obvezujočem razmerju;
2. če se to dejanje dogaja zunaj primarnega razmerja;
3. to dejanje zlorablja zaupanje in/ali krši sporazumne norme (bodisi skrite ali odkrite) z enim ali obema posameznikoma v tem razmerju glede na odnosno ekskluzivnost;
4. do tega dejanja eden ali oba partnerja nista prizanesljiva. (Docan-Morgan in Docan 2007, 331).

Zaradi natančne opredelitve 44 različnih dejanj, povezanih z internet datingom, raziskava Docan-Morgana in Docanove (2007) predstavlja novost v raziskovanju on-line nezvestobe. Z rezultati sta avtorja nakazala na izjemno širino in večplastnost obravnave tematike.

Kritični pregled literature, ki se ukvarja z internetno nezvestobo, pripravita Hartlein in Piercy (2006). Internetno nezvestobo in literaturo o njej analizirata s stališča definiranja internetne nezvestobe, odnosov do nje, preučita dejavnike spodbujanja nezvestobe, posledice, ki jih ima za partnerstva in družine, in vpliv na sedanje terapevtske pristope, ki se ukvarjajo z vplivi internetne nezvestobe na partnerstva. Hartlein in Sendak (2007) razumevanje internetne nezvestobe povežeta s pojmovanjem intimnosti, ki ga razmerja, ki se oblikujejo prek interneta, spreminjajo. Prideta do zanimive ugotovitve – medtem ko je nezvestoba v tradicionalnih razmerjih pomenila deliti sebe drugemu, pa internetna nezvestoba pomeni ohraniti svojo zasebnost, svoje sebstvo, ki se oblikuje on-line, stran od osebe, s katero imamo razmerje. Bolj kot delitev sebe z drugim postane pomembna zasebnost – tista, ki je skrita in drugim nezaupana.

Vpliv on-line romantičnih razmerij na trenutna partnerstva raziščeta Underwood in Findlay (2004). Ta vidik je torej nekoliko drugačen, saj preverja moč ali potencial, ki ga imajo on-line romantična razmerja na off-line partnerska razmerja. On-line razmerja se hitro razvijajo, so intimna in imajo velik pomen za tiste, ki so vanje vključeni. Na vprašanje, ali je internetna nezvestoba »prava prevara«, odgovorita pritrdilno na podlagi ugotovitev, da večina oseb, ki so imela on-line romantično razmerje poleg partnerskega razmerja, on-line razmerje pojmuje kot seksualno zadovoljivo razmerje. Čeprav so on-line romantični odnosi udeležencem raziskave ponujali več zadovoljstva, pa so večji pomen pripisovali trenutnim partnerstvom (slednje naj bi bilo značilno tudi za običajna zunajzakonska ali zunajpartnerska razmerja).

Problematiko on-line in/ali seksualne kompulzivnosti razišče Millner (2008), ki o intimnosti v razmerjih, ki potekajo prek spleta, govori kot o »intimnosti z ločitvijo« (*intimacy with detachment*). Izpostavi, da se zaradi komercializacije seksualnosti lahko partnerski odnos hitro znajde v »emocionalno sterilnem« okolju. Tu nastopi zapeljivost interneta v obliki anonimnosti in posledično nevarnost, da razmerja prek interneta v času partnerskih nesoglasij ali dolgočasnosti lahko vodijo k prikladnemu begu iz realnosti. Nadomestna realnost internetnih razmerij lahko zato zmanjša sposobnost prizadevanja primarnega razmerja k rešitvi nastale situacije (Millner 2008, 81). Miller izpostavi, da so prihodnji izzivi terapevtov, ki se ukvarjajo s partnerskim življenjem, v razvijanju spretnosti za uspešno obravnavo in pomoč v primerih on-line in/ali seksualne kompulzivnosti.

3.2.8 Delovanje tržnih načel med navidezno neomejenimi možnostmi

Raziskovanje internet datinga v luči izbire med skoraj neizčrpnimi možnostmi izbire se navezuje na ideologijo potrošniške kulture in pozivanje k samouresničevanju in trženju posameznika. Metafora trga ima svoje izhodišče v ekonomski terminologiji, ki izpostavlja proces izmenjave in pogajanja v oblikovanju odnosov. Kontekst trženja se pravzaprav navezuje na analize internet datinga kot nasledstvo analiz časopisnih oglasov, ki so že nakazovale na delujoče principe trženja sebe in kupovanja drugih (npr. Coupland 1996; Jagger 1998, 2001). Teorije ali pristopi, ki jih izpostavljam, se nanašajo na raziskovanje vpliva nove tehnologije na oblikovanje odnosov ali razmerij, ki jih zaznamuje intimnost. Skladno s pristopi, ki pojasnjujejo omenjeni vidik (Hardey 2002, 2004; Smail 2004; Fiore in Donath 2005; Illouz 2007; Illouz in Finkelman 2009; Heino in drugi 2010), naj bi že same

vsebine profilov, s katerimi poskušajo posamezniki pritegniti ustrezne kandidate/ke nasprotnega spola, in hkrati tudi način izbire med navidezno brezštevilnimi možnostmi nakazovali na tržno logiko tovrstnega spoznavanja, ki je zaznana predvsem v prvih fazah online spoznavanja (v pisanju profila ter odločanju o tem, s kom bodo stopili v stik ipd.) (Ahuiva in Adelman v Heino in drugi 2010, 431).

Analize in interpretacije zakonitosti delovanja internet datinga v kontekstu delovanja tržne logike so zelo različne. Fiore in Donath (2004, 1396) menita, da »online sistem oglasov ponuja idealni primer **trga poročanja**«. Heino s soavtoricami (2010) govori o **metafori trga** in o kupovanju odnosov oziroma *iskanju popolnega partnerja*, za kar uporabljajo termin *relationshopping*, iskanje partnerja/ke prek interneta pa opredelijo kot **kupovanje potencialnega romantičnega partnerja/ke** in **prodajanje sebe** z upanjem na vzpostavitev uspešnega romantičnega razmerja. Teoretičarka Illouz (2007) opredeli spoznavanje prek spleta kot graditev **hladne intimnosti in komodifikacije**, Smailova (2004) pa izpostavi vidik potrošnje in produkcije podjetnih posameznikov, ki se tržijo pri spoznavanju prek interneta. Smailova je preučevala oblikovanje osebnih profilov in načinov vzpostavljanja stikov z zanimivimi drugimi na primeru avstralske strani RPSV. Ugotavlja, da »oblikovanje profila nima zgolj funkcije samorazkritja, temveč pomeni tudi vajo v oblikovanju neizgovorjenega in idealnega drugega« (Smail 2004, 98).

Razlogi za raziskovanje tržnih načel v pisanju profilov in pri izbiri drugih se nanašajo na dvoje, na eni strani gre za zahtevo, da je med množico »enakih« treba biti drugačen/na, izpostaviti torej tiste kvalitete, lastnosti ali hobije, ki bodo pritegnili nasprotno stran. Če oseba ni izvirna, drugačna, zanimiva, je zaradi navidezno brezmejnih možnosti, ki se kažejo v številu objavljenih profilov, že v izhodišču obsojena na neuspeh. Gre torej za **trženje samega sebe**, samopromocijo lastnih kvalitet in lastnosti. Na drugi strani pa natančni opisi s kategorijami vseh mogočih značilnosti (od demografskih, izobrazbenih, verskih pa vse do interesnih) omogočajo, da osebe, ki prek interneta iščejo potencialnega partnerja/ko, izbirajo med omenjenimi navidezno neomejenimi možnostmi na podlagi točno določenih meril, ki so vnaprej izbrana. Svet neomejenih možnosti in izbire zgoraj omenjene teoretičarke obravnavajo predvsem v luči Baumanovega koncepta »sveta prosto izbirajočih posameznikov« (Bauman 2000, 61). Na eni strani torej prosta izbira, na drugi strani pa popolna odgovornost posameznika za svoj (ne)uspeh težita k temu, da so profili »prežeti z režimom vrednosti, ki privilegira zgodbe izbire in optimizacijo življenjske situacije« (Smail

2004, 104). Potrošništvo, podjetnost in oblikovanje subjekta so vsi zaviti v prakse in taktike on-line oglasov (op cit. 105).

Metafor trga in trženja v obliki pisanja profilov in izbire med številnimi možnostmi ne potrjujejo le oblikovne značilnosti strani, namenjenih spoznavanju. Izpostaviti je treba tudi **tržno naravo strani**, ki ponuja možnost spoznavanja po navadi šele na podlagi plačila mesečne članarine. Tržno delovanje³¹ je mogoče zaznati tako v strategijah komuniciranja kot v vedenju, ko ocenjujejo vrednost nekoga drugega (na podlagi ujemanja z vnaprej določenimi merili), lastno vrednost (na podlagi odziva, ocen o tem, koliko je kdo zaželen med drugimi³²) in v sprejemanju nakupovalne mentalitete pri izbiri lastnosti kot iz kataloga (Heino in drugi 2010). Pomemben postaja racionalni princip izbire, ki ruši romantični princip, po katerem se »ljubezen zgodi«. Internet institucionalizira racionalne metode izbire partnerja (Illouz 2007, Illouz in Finkelman 2009). Internet dating se v tem pogledu obravnava kot trg v ekonomskem pomenu besede, v katerem udeleženci poskušajo izboljšati svoj položaj na trgu na podlagi vizualne in verbalne vsebine profila. Odločitve, s kom bodo osebe, ki želijo potencialnega partnerja/ko spoznati prek interneta, stopile v stik, so tako rezultat racionalne preračunljivosti, romantični cilj najti »popolnega drugega« ali »popolno drugo« (*perfect match*) pa spodbudi uporabo racionalnih tehnik izbire (Illouz in Finkelman 2009).

3.3 Sklep

Raziskovanje fenomena spoznavanja prek spleta je v tujini že dobro uveljavljeno, v Sloveniji pa imamo le eno kvantitativno raziskavo, ki se nanaša neposredno na internet dating, in malo raziskav, ki vprašanja spoznavanja prek spleta obravnavajo le posredno. Če pogledamo kronološki razvoj, opazimo, da so po letu 2005 tuje raziskave vse pogostejše in v obravnavanih temah tudi specializirane. Raziskovanja spoznavanja prek spleta so se najprej opirala na značilnosti, ki jih ima oblikovanje odnosov na podlagi računalniško posredovane komunikacije. Sledile so obravnave, ki so bolj na splošno obravnavale graditve intimnih odnosov. Zato so bile prve obravnave fenomena tega načina spoznavanja namenjene

³¹ Poleg tega tržno logiko delovanja izraža tudi določena terminologija. Avtorji poročila Raba interneta v Sloveniji 2010 (≠93) (Vehovar in drugi 2010) govorijo o »servisih za spoznavanje«, kar močno odraža tržno načelo delovanja portalov, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja/ke.

³² Tudi na spletni strani Ona-on.com je bila nekaj časa objavljena lestvica najbolj »vročih« žensk in moških.

raziskovanju partnerskih odnosov, ki so se na podlagi spoznavanja prek spleta vzpostavili naključno. Z razvojem trga, ki ponuja načrtno iskanje, ki spada v drugo polovico 90. let prejšnjega stoletja, pa se začne raziskovanje načrtnega iskanja in spoznavanja partnerja/ke prek interneta/spleta.

Kljub navedenemu velja, da so sociološke obravnave glede na raznovrstnost tem precej homogene. Nanašajo se predvsem na dimenzije oblikovanja lastne identitete na podlagi iskanja partnerja prek interneta, na preverjanje osebnostnih in sociodemografskih značilnosti oseb, ki potencialnega partnerja/ko spoznavajo prek spleta, na raziskovanje dejavnikov uspešnosti, problematiko navajanja netočnih podatkov, značilnosti on-line graditve odnosov, ki spodbujajo tako spoznavanje, percepcijo nezvestobe in raziskovanje graditve intimnih odnosov skozi perspektivo delovanja trga izbire in lastnega trženja. Raziskave so večinoma kvalitativne, pri čemer velja izpostaviti tudi, da so raziskave, ki obravnavajo različne vidike internet datinga, po navadi narejene na zelo majhnih vzorcih.

Mnogo vidikov internet datinga tako ostaja neraziskanih. Med njimi so: razlikovanje med načrtno in nenačrtno graditvijo partnerskih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta, celostni pregled pozitivnih in negativnih vidikov internet datinga, časovne razsežnosti spoznavanja prek spleta, cikličnost vključevanja v on-line spoznavanje, raziskovanje strategij zmanjševanja tveganja za prevare ipd. Še najbolj izrazito pa je pomanjkanje raziskav, ki bi se ukvarjale s prehodi med on-line spoznavanjem in graditvijo partnerske zveze ali z značilnostmi, do katerih pride osebno srečanje v živo (npr. padec intimnosti ipd.). Kot največji deficit v sociološkem raziskovanju fenomena internet datinga tako lahko opredelim prav raziskovanja značilnosti partnerskih zvez, ki so nastale na podlagi spoznavanja prek spleta. Vprašanja, ali pri takem spoznavanju prihaja do težjega definiranja prehodov v partnersko zvezo, ali internet dating res lahko pojmuje kot sredstvo za samorealizacijo in fleksibilno razkrivanje ter kakšen značaj (tradicionalni ali egalitarni) pravzaprav imajo sodobne partnerske zveze, ki se razvijajo v domnevno bolj odprtem in fleksibilnem okolju, ostajajo neraziskana.

Kot odgovor na obravnavane teme in deficitarne teme obravnave fenomena internet datinga sem se v svoji kvalitativni raziskavi poskušala osredotočiti na vse faze spoznavanja prek spleta in znotraj njih na razloge za odločitev za iskanje partnerja/ke prek interneta, na zakonitosti pisanja profila, strategij strateškega preverjanja pomembnih drugih, prehodov v

osebna srečanja, razvoja intimnosti in njenega padca po prehodu v off-line osebna srečanja in pozneje graditev partnerstva v elementih, ki jih zgoraj navajam kot deficitarne. Če se tuje raziskave zdijo parcialne prav zaradi osredotočenosti na on-line fazo spoznavanja, sem v svoji raziskavi poskušala ta manko nadgraditi z raziskovanjem značilnosti prehoda v partnerski odnos in vprašanjem, koliko je znotraj njega pomemben prostor za samorealizacijo in kakšna je današnja podoba dobre partnerske zveze. Odgovore na omenjena vprašanja predstavljam v naslednjem poglavju, ki temelji na kvalitativni raziskavi med osebami z izkušnjo internet datinga.

4 SOCIOLOŠKI VIDIKI SPOZNAVANJA PREK SPLETA

Četrto poglavje je namenjeno empirični obravnavi raziskovanega fenomena in je zato osrednji del doktorske disertacije, v kateri predstavljam glavne ugotovitve empirične študije. Poglavje je razdeljeno na dve podpoglavji, pri čemer v prvem podpoglavju predstavljam utemeljitev metodološkega pristopa z značilnostmi poteka in postopka raziskave ter značilnostmi vzorca. Obširnejše drugo podpoglavje obsega sociološke vidike spoznavanja prek spleta, pri čemer obravnavam naslednje vidike spoznavanja potencialnega partnerja/ke, ki imajo svoje izhodišče v namernem ali naključnem spoznavanju prek spleta:

- razlogi za iskanje partnerja/ke prek interneta,
- stigmatiziranost spoznavanja prek spleta,
- časovne dimenzije spoznavanja prek spleta,
- značilnosti ustvarjanja profilov,
- pomen fotografije in fizične privlačnosti,
- pomen preteklega partnerskega ali družinskega življenja,
- pomen pogleda na moške in ženske spolne vloge,
- pomen političnega in verskega prepričanja,
- stopnjevanje delitve podatkov,
- številčnost on-line odnosov,
- načini prekinitve on-line stikov pred osebnim srečanjem in prekinitve stikov po njem,
- prehodi v osebna srečanja,
- hkratnost spoznavanja z več osebami,
- padec intimnosti v osebni stiku,
- prehod v partnersko zvezo,
- intimnost in seksualnost pri spoznavanju prek interneta,
- oblikovanje skupnosti kot sekundarne posledice spoznavanja on-line.

4.1 Metodološki okvir empirične raziskave

Empirični del doktorske disertacije, v katerem sem se osredotočila na izkušnje spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta in sociološke vidike takega načina spoznavanja, sem

izvedla s pomočjo osebnih polstrukturiranih poglobljenih intervjujev in njihove kvalitativne analize. V nadaljevanju v prvem delu predstavljam metodološki okvir raziskave z razlago izbrane metode, čemur v drugem delu sledi opis poteka empiričnega dela raziskave z raziskovalnimi vprašanji, postopkom izvedbe raziskave in demografskimi značilnostmi vzorca.

4.1.1 Razlaga izbrane metode

Temeljni del empiričnega dela doktorske disertacije je kvalitativno raziskovanje s kvalitativno analizo pridobljenih podatkov. Kvalitativni pristop je namenjen doseganju sveta »tam zunaj« in razumevanju, opisovanju ter razlagam družbenih fenomenov »odnotraj« (Kvale 2007), v tem primeru s pomočjo analize izkušenj posameznikov. Kvalitativno raziskovanje je prevladujoča oblika raziskovanja, ki se uporablja v socioloških in sorodnih raziskovanjih fenomena internet datinga (npr. Ben-Ze'ev 2004; Barraket in Henry-Waring 2008; Couch in Liamputtong 2008; Whitty 2005, 2007; Xie 2007).

V kontekstu strateških značilnosti kvalitativne raziskave prvo načelo vključuje zahtevo, da »raziskovalec prisluhne ljudem, ki jih raziskuje« (Mesec 1998, 28). V empiričnem smislu so bile zame pomembne zgodbe posameznikov in posameznic o njihovih izkušnjah, povezanih s spoznavanjem prek spleta, pri čemer je bil namen raziskati vprašanja o motivih, značilnostih tovrstnega spoznavanja in hkrati tudi o vplivih na potek oblikovanja partnerske zveze. Izkušnje posameznikov sem poskušala zaobjeti z osebnimi polstrukturiranimi poglobljenimi intervjuji, ki so dopuščali veliko narativnosti. Narativnost zgodb se je razvila z vprašanji v začetni fazi intervjuja, ko sem udeležence in udeleženke raziskave spraševala, ali so s pomočjo interneta že spoznali kakšno zanimivo osebo ter, na primer, kdaj in zakaj so se odločili, da želijo ljudi spoznavati na tak način ipd. Ob teh začetnih vprašanjih so zgodbe intervjuvanih o njihovih izkušnjah večinoma kar vrele na dan. Mnogi so v dolgih zgodbah povzeli različne izkustvene dimenzije iskanja partnerja/ke prek interneta. Stopnja intimnosti v izpovedih med intervjuji je razen pri nekaterih izjemah visoko presegla moja pričakovanja, kar razumem kot dokaz uresničevanja zahteve raziskovalčeve odprtosti in hkrati tudi dokaz dosežene visoke stopnje zaupanja udeležencev raziskave.

Kvalitativno raziskovanje vključuje tudi načelo raziskovanja stvarnih problemov ljudi (op. cit. 29). Stvarnost problematike spoznavanja partnerja/ke se nanaša na prehod na internetni maritalni in partnerski trg, ki prinaša nov način spoznavanja. Ta spreminja dosednji način odločanja o potencialno zanimivih osebah in tudi celotno prvo fazo spoznavanja, ki jo zaznamujejo predvsem vplivi računalniško posredovane komunikacije.

Naslednje načelo kvalitativnega raziskovanja se nanaša na odprtost za različne podatke o raziskovancih, ki je temeljni pogoj znanstvene objektivnosti (op. cit. 31). Raziskovalec se ne sme omejiti na lastne teorije in njihovo preverjanje, temveč mora biti odprt za širino informacij, ki jih pridobi od intervjuvanih oseb. Nepričakovana širina se je v mojem primeru pokazala najprej v večpomenskosti pojmovanja fenomena internet datinga³³ in pozneje tudi v nasprotujočih si značilnostih spoznavanja prek spleta, ki se nanašajo na marsikateri obravnavani vidik, kot so časovni vidik, prednosti, ki so hkrati lahko pomanjkljivosti in obratno, lahkotnosti v doseganju intimnosti in njenega padca v osebnih stikih, racionalizacije izbire med navidezno neskončnimi možnostmi ter spoznavanjem prek spleta kot prostorom za samouresničevanje itn.

Kot zadnje načelo, ki obravnava strategije kvalitativnega raziskovanja, Mesec opredeli raziskovanje družbenih celot v njihovem kontekstu. Ta predstavlja predvsem družbenokulturno klimo oziroma okolje, v katerem živimo, po drugi strani pa tudi značilnosti življenja ljudi, ki imajo prav v tem primeru izkušnje z internet datingom – kdo so, kako živijo, s čim se ukvarjajo, kako ocenjujejo svoje socialno življenje, kako izbirajo partnerja/ko ipd. Osredotočenje na zgodovino in razvoj raziskovanega subjekta pomeni predvsem raziskovanje izkušenj oseb, ki so bile vključene v raziskavo o spoznavanju prek spleta, pa tudi o ugotavljanju odločilnih trenutkov, ki so udeležence raziskave usmerile k takemu načinu spoznavanja potencialnega partnerja/ke. Raziskovanje je potekalo v vsakdanjih okoljih, kar

³³ Glavno merilo vključitve v raziskavo je bila samoopredelitev posameznikov glede izkušenj o internet datingu. Čeprav je velika večina vključenih v raziskavo te izkušnje razumela (tako kot jaz) v smislu iskanja ali spoznavanja intimnega partnerja/ke za dolgotrajno zvezo, so bili med intervjuvanci tudi trije moški, za katere je bil internet dating predvsem način iskanja seksualne partnerke: med njimi si je en mlajši moški nabiral seksualne izkušnje, drugi je iskal priložnostni seks, tretji pa je poskušal najti osebo, ki bi se pridružila njemu in njegovi ženi. Najprej je poskušal poiskati partnerko za seks v troje, kar pa mu tudi v večletnih poskusih ni uspelo. Pozneje se je odločil, da bo poskušal še med moškimi: ustvaril je lažni profil svoje žene in vso komunikacijo v imenu žene opravljal sam. Da bi bil uspešnejši, se je predstavljal kot ženska, ki išče moškega. Da pravzaprav par išče moškega, je razkril tik pred prehodom v osebno srečanje.

»ohranja kompleksnost vsakdanjih situacij in daje zato stvarnejša spoznanja, ki so tudi bolj relevantna za prakso ...« (op. cit. 35).

Za metodo pridobivanja podatkov sem izbrala osebne intervjuje. Intervjuji »zagotavljajo dostop do pomenov, ki jih ljudje pripisujejo njihovim izkušnjam in socialnim svetovom« (Millner in Glassner v Legard in drugi 2006, 140). Intervju spada med metode spraševanja, v okviru katerih so na ravni kvalitativnega raziskovanja kot primernejše metode izpostavljene predvsem manj strukturirane oblike spraševanja, to so nestrukturirani intervju, skupinski intervju in esej (Mesec 1998). Za pojasnitev značilnosti **polstrukturiranega intervjuja**, ki je bil uporabljen v raziskavi, je treba najprej izpostaviti značilnosti strukturiranega intervjuja:

- Strukturirani intervju pomeni, da oseba, ki intervjuva, intervjuvanim osebam postavlja serijo prej oblikovanih vprašanj z omejenimi možnostmi za kategorije odgovorov, v katerih je običajno malo prostora za različice odgovorov, razen takrat, kadar se pojavljajo manj pogosta odprta vprašanja.
- Vprašanja so enaka za vse intervjuvane osebe, sledijo si v enakem vrstnem redu.
- Način, na katerega se postavljajo vprašanja, ni fleksibilen, ni dovoljena improvizacija, niti interpretacija pomena vprašanja.
- Raziskovalec/ka ne sme dajati dolgih pojasnil o raziskavi, temveč pove natančno določeno razlogo, ki jo predpiše oseba, ki nadzoruje raziskavo.
- Odmiki od uvoda o raziskavi, zaporedja vprašanj ali besed v vprašanjih niso dovoljeni.
- Raziskovalec/ka naj bi preprečil/a tretji osebi, da bi prekinila intervju, in naj ne bi dopustil/a drugi osebi, da odgovori namesto intervjuvanca/ke.
- Med nedopustne se šteje tudi predlagati kakršen koli odgovor ali izpostaviti lastno mnenje o raziskovani tematiki (Fontana in Frey 1994).

Nestrukturirani ali poglobljeni intervju, ki se bolj prilagaja že zbranim informacijam in poteku intervjuja, se izpostavlja kot ena glavnih metod zbiranja podatkov v kvalitativnem raziskovanju (Legard in drugi 2006, 138). Temeljna značilnost poglobljenega intervjuja je, da poskuša povezovati strukturo s fleksibilnostjo, čemur sledi interaktivna narava intervjuja. Gradivo za analizo se pridobi z interakcijo med raziskovalcem/ko in intervjuvancem/ko. Začetno vprašanje mora biti takšno, da spodbudi intervjuvanca, da začne prosto govoriti o nekem fenomenu, druga intervencija raziskovalca/ke pa je odvisna od odgovora intervjuvane osebe. Poglobljena oblika dopušča tudi, da intervjuvano osebo sprašujemo po »razlogih,

občutkih, mnenjih in verovanjih. To spodbudi razlagalne dokaze, ki so pomemben element kvalitativnega raziskovanja» (op. cit. 141). Kvalitativno intervjuvanje se nanaša na neusmerjeno, nestrukturirano, nestandardizirano in odprto intervjuvanje. V poglobljenem intervjuju gre bolj za pogovor med enakimi kot formalno izmenjavo vprašanj in odgovorov. Vloga, ki jo ima oseba, ki intervjuva, ni le v postavljanju vprašanj, temveč tudi v učenju o tem, katera vprašanja postaviti in kako jih postaviti. Poglobljeni intervjuji pomenijo osebna srečanja med raziskovalcem/ko in intervjuvancem/ko, ki so usmerjena k razumevanju raziskovalčevega pogleda o njegovem/njenem življenju, izkušnjah ali situacijah, izraženih z lastnimi besedami. Kvalitativni intervjuji so po navadi izvedeni osebno in so po svoji naravi fleksibilni in dinamični. Intervju v nekem delu oblikuje novo znanje ali razmišljanje, kar predstavlja njegovo generativno naravo. Koliko novega znanja pridobimo, je odvisno od raziskovalnih vprašanj. Poglobljeno intervjuvanje je še posebej primerno, kadar je raziskovalni interes precej jasen in dobro definiran, kadar ozadje ali ljudje sicer niso dostopni, kadar raziskovalec nima na voljo veliko časa in kadar je raziskovalec zainteresiran za razumevanje širokega obsega ozadja ali ljudi (Taylor in Bogdan 1998, 90–91).

Polstrukturirani intervju se s svojimi značilnostmi približuje nestruktuiriranemu intervjuju, v katerem se raziskovalec z vprašanji prilagaja dobljenim informacijam, ima pa pripravljena okvirna vprašanja, na katere poskuša dobiti odgovore. Idealni polstrukturirani intervju naj bi pripomogel k spontanim, bogatim, posebnim in pomembnim odgovorom intervjuvanca, vključeval naj bi čim krajša vprašanja, ki vodijo k čim daljšim odgovorom, interpretacija naj bi potekala že med intervjujem, prav tako naj bi poskus verifikacije interpretacije potekal že med intervjuvanjem (Kvale 2007, 80–81).

Raziskovanje z intervjuji po Kvaleju (2007, 35–36) vključuje naslednje faze: predmetenje, načrtovanje, izpeljavo intervjujev, transkripcijo, analizo in verifikiranje. V nadaljevanju predstavljam kratek opis značilnosti navedenih faz z opisom izvedbe raziskave po teh fazah:

1. Predmetenje je faza, v kateri se oblikujeta namen raziskave in osnovna tema, ki bo raziskovana pred začetkom intervjujev.
Osnovna tema raziskave je spoznavanje prek spleta, namen raziskave pa identificirati in analizirati sociološke vidike iskanja partnerja/ke prek interneta.
2. Načrtovanje študije upošteva vseh sedem stopenj raziskave pred intervjuvanjem. Načrtovanje je potrebno zaradi pridobivanja znanja o raziskovani tematiki in zaradi upoštevanja moralnih implikacij študija.

Pri načrtovanju sem oblikovala temeljni okvir poteka raziskave, kateremu sem časovno večinoma lahko sledila. Najprej sem opravila testni intervju in na podlagi tega naredila nekaj manjših popravkov, predvsem sem preoblikovala sorodna vprašanja in združila podvprašanja v glavna vprašanja.

3. Intervjuji temeljijo na smernicah za intervjuvanje z refleksivnim pristopom do iskanega znanja in medosebnim odnosom do situacije intervjuvanja.

Intervjuji so bili izvedeni v času od 31. 7. 2008 do 15. 1. 2009. Potekali so v prostoru in času, ki ga je izbrala intervjuvana oseba.

4. Transkripcija pomeni pripravo gradiva za analizo, ki na splošno vključuje zapis govora v zapisano besedilo.

Odločila sem se za zapis govorjenega besedila v knjižni jezik, v okviru tega v knjižnopogovorni jezik, ohranila pa sem izraze slenga, ki so značilni za raziskovano področje.

5. Analiziranje – na podlagi namena in teme raziskave ter narave gradiva, pridobljenega z intervjuji, se odloči, katera oblika analize je primerna za intervjuje.

Glede na raziskovano vsebino sem se odločila za analizo vsebine in se osredotočila na pomene, ki se večkrat ponavljajo, so značilni, in hkrati tudi na tiste, ki se razlikujejo od omenjenih.

6. Z verificiranjem se potrdijo nespornost, zanesljivost in možnost posploševanja.

Rezultati so večinoma skladni, je pa na več raziskovanih področjih zaznati nasprotujoče si sociološke značilnosti spoznavanja prek spleta, zato fenomen internet datinga lahko pojmuje kot fenomen številnih nasprotij in paradoksov.

7. Poročanje je zadnja faza, ki pomeni povezavo med ugotovitvami študije in metodo, ki je bila aplicirana. Poročanje mora potekati v obliki, primerni za znanstvene kriterije, upoštevati mora etične vidike raziskovanja in voditi v berljiv izdelek. Poročanje je vključeno predvsem v drugi del tega poglavja in v naslednje, 5. poglavje, v katerem bo obravnavana razprava o ugotovitvah.

Analize v kvalitativnem raziskovanju ne moremo ločiti od zbiranja podatkov, saj se analiza začne že v tej fazi (Kvale 2007). Pomen tistega, kar intervjuvana oseba pove med intervjujem, je interpretiran, verificiran in opisan do takrat, ko se ugasne diktafon. Nekoliko ožje analizo kvalitativno pridobljenih podatkov razume Mesec (1998), ki pravi, da analize v kvalitativnem raziskovanju ne moremo ločiti od interpretacije. Gre torej za tesno prepletanje med pridobivanjem podatkov, njihovo interpretacijo in analizo.

Med idealnimi tipskimi vrstami analiz v kvalitativnem raziskovanju so pogoste predvsem utemeljena teorija, diskurzivna analiza, analiza vsebine ipd. Včasih je težko določiti obliko analize kvalitativnega raziskovanja, ker v resnici ne gre za tehnični ali mehanski proces analize, temveč »proces induktivnega sklepanja, razmišljanja in teoretiziranja« (Taylor in Bogdan 1998, 140). Za analizo intervjujev so po Kvaleju (2007) primerni **štirje tipi analize**: analiza, ki se osredotoči na pomen; analiza, ki se osredotoči na jezik; brikolaž, ki pomeni uporabo različnih tehnik in prosto prehajanje med njimi, ter teoretsko branje, ki pomeni večkratno prebiranje besedila intervjuja, teoretično razmišljanje, reflektiranje tem, ki raziskovalca zanimajo, in pisanje interpretacije. Odločila sem se za analizo po sistemu brikolaža, ker se osredotočam na različne pomene, ki jih ima spoznavanje partnerja/ke prek spleta na proces spoznavanja med potencialnima partnerjema in pozneje na oblikovanje partnerske zveze, kar dopolnjujem s teoretičnim razmišljanjem in reflektiranjem obravnavane teme.

Analiza vključuje **kodiranje pomena, analizo vsebine, zgoščevanje pomena in interpretacijo pomena** (Kvale 2007). Kodiranje, s katerim se določijo ključne kategorije pomenov določenega besedila je temeljni element analize besedil intervjujev. Enote kodiranja sem poimenovala sproti, ob branju besedila, kar spada v kontekst odprtega kodiranja brez vnaprej določenih kod ali kategorij. Skladno z dejstvom že oblikovanih tez disertacije in dotedaj pridobljenega védenja o obravnavani tematiki so bili nekateri pojmi in kategorije nekoliko bolj pričakovane, vendar poimenovane šele ob njihovi zaznavi v analizi besedila. Pri kodiranju sem uporabljala različne postopke kodiranja po Mescu (1998, 107). Z neposrednim poimenovanjem sem opredelila kodo, iskala njene sinonime ter morebitna nasprotja in bila pozorna na nenavadne oddaljene povezave med kodami in koncepti.

Kodiranju je sledila analiza vsebine s kategorizacijo, s katero sem pomen dolgih izjav intervjujev omejila na več preprostih kategorij. S kondenzacijo pomenov sem nato izjave skrajšala na podlagi pomena povedanega, kar sem refrazirala z nekaj besedami. »Kondenzacija pomena lahko služi analizi ekstenzivnih in pogosto kompleksnih besedil intervjujev z iskanjem naravnih pomenskih enot in razvijanjem/pojasnjevanjem njihovih glavnih tem. Te teme so lahko nadalje subjekt bolj ekstenzivnih interpretacij in teoretičnih analiz.« (Kvale 2007, 107). Sledila je interpretacija pomenov, s katero sem poskušala najti strukture in povezave pomenov, ki v besedilu niso neposredno prisotni.

4.1.2 Potek empirične raziskave

V nadaljevanju predstavljam vsebino raziskovanih vprašanj po sklopih. Nanaša se na drugo fazo raziskovanja z intervjuji, način vzorčenja, opis izvedbe raziskave in opis demografskih značilnosti vzorca ter nekatere statistične podatke, ki se nanašajo na intervjuvane osebe.

Vsebinska sestava raziskovane teme

Vsebina raziskovalnih vprašanj je bila razdeljena na šest glavnih sklopov, s katerimi sem želela zajeti te vidike fenomena internet datinga: izkušnje z internet datingom in razloge za tovrsten način spoznavanja, načine predstavitev v profilih in značilnosti on-line komunikacije, prehode v osebna srečanja, prehode v partnersko zvezo in pričakovanja v zvezi s partnersko zvezo, percepcije in stališča o intimnosti in seksualnosti ter odnos okolice do spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta. V nadaljevanju podrobneje predstavljam obseg vprašanj po posameznih sklopih.

1. Izkušnje z internet datingom in razlogi za odločitev za tovrsten način spoznavanja

Uvodni sklop je obsegal vprašanja, ki so se osredotočala na opis posameznikove zgodbe o internet datingu. Prvo vprašanje, ki je običajno dobro doseglo namen razbitja formalne narave intervjuja, se je nanašalo na to, ali so intervjuvanci in intervjuvanke na podlagi spoznavanja prek spleta že spoznali kakšno zanimivo osebo. Sledila je spodbuda za konkreten opis katere izmed njihovih zgodb. Zanimala me je tudi časovna dimenzija vključenosti v ta način spoznavanja (koliko časa se že spoznavajo na ta način, koliko časa na teden so namenili ali namenjajo iskanju, ob katerih delih dneva ali tedna so najbolj dejavni na spletnih portalih, namenjenih spoznavanju ipd.). Nato sem se osredotočila tudi na razloge za odločitev za tak način iskanja partnerja/ke ter na vprašanje o številu in raznovrstnosti oglasov, ki so jih intervjuvanci in intervjuvanke oblikovali. Zanimalo me je tudi mnenje o predpisani obliki in vsebini predstavitvenih oglasov, o osebni noti, jasnosti in natančnosti v profilih. Zastavljena vprašanja so se nanašala tudi na problematiko posredovanja neresničnih podatkov: o potvarjanju informacij o sebi in iskrenosti v samopredstavitvah. Preverjala sem tudi, ali so intervjuvane osebe opisu priložile fotografijo in če ne, zakaj. Nato me je zanimalo tudi, kako udeleženci in udeleženke raziskave opredelijo morebitne prednosti in pomanjkljivosti internet datinga v primerjavi s klasičnim načinom in ali so imeli z internet datingom kakšne težave.

2. Načini predstavitev na portalih in značilnosti elektronske komunikacije

Drugi sklop vprašanj se je nanašal na opažanja intervjuvancev/k o vsebini profilov iskalcev partnerja/ke ter na to, katere opisne opredelitve so pomembne za udeležence in udeleženke raziskave – koliko so pomembne značilnosti, kot so izobrazba, starost, slog pisanja, fotografija, družinsko življenje, krajevna oddaljenost ipd. Poseben poudarek sem namenila tudi pomenu fizične privlačnosti, strategijam ravnanja ob neskladju med dejanskim videzom in imaginarno ustvarjeno predstavo o nekom, vprašanju možnosti nadaljevanja graditve odnosa kljub zunanji neprivlačnosti, ki jo nadomesti skladnost v razmišljanju, vrednotah, hobijih, življenjskih željah. Zanimal me je tudi pomen političnega in verskega prepričanja, pogleda na moške ter ženske spolne vloge in če imajo omenjene dimenzije neki pomen za posameznika, kakšni so razlogi za to.

Intervjuvance in intervjuvanke sem spraševala tudi, na podlagi česa so se odločili, da želijo preiti v stik z nekom na on-line ravni, katere podatke si delijo takrat, ko gre le za on-line komunikacijo, na podlagi česa in kdaj se znotraj on-line komunikacije odločijo, da je oseba zanimiva in si želijo razkriti nekatere osebne podatke ter o katerih temah po navadi komunicirajo po spletu, ali vstopajo v on-line komunikacijo po elektronski pošti z večino kandidatov ali le z nekaterimi in katera so merila za tako odločitev.

3. Prehod v osebna srečanja

Tretji sklop je nadgradnja vprašanj o on-line stikih. Zanimalo me je, kako poteka selekcija pri odločitvah o stikih v živo, katere so značilnosti srečanja v živo (prostor, čas, potek srečanja v živo). Vprašanja so se nanašala tudi na osebne izkušnje z »zmenkov« in na morebitne taktike pri prvih srečanjih v živo. Raziskovala sem tudi pogostost vzporednih srečanj v živo in značilnosti prekinitev stikov na podlagi on-line in pozneje off-line spoznavanja ter vprašanje odkritosti o hkratnem spoznavanju z več osebami.

4. Prehod v partnersko zvezo in pričakovanja, povezana s partnersko zvezo

Glede prehodov v partnersko zvezo sem intervjuvance in intervjuvanke najprej spraševala o tem, kako vedo, da neka zveza postaja resna, kje postavljajo ločnico med spoznavanjem in partnersko zvezo in ali partnersko zvezo definirata oba. Zanimala me je tudi opredelitev lastnosti, v katerih naj bi se partnerja za uspešno graditev partnerske zveze ujemala, opredelitev meja različnosti in lastnosti, ki bi pri potencialnem partnerju/ki toliko motile, da

jih ne bi dopuščali. Osredotočila sem se na opredelitve dobre, uspešne partnerske zveze in na vprašanje o morebitni prekinitvi on-line komunikacije ter morebitnem zaprtju oglasa ob prehodu v partnersko zvezo. Zanimala me je tudi konstrukcija on-line intimnosti in zaupanja osebi nasprotnega spola, morebitno preverjanje mogočega nadaljevanja spoznavanja z drugimi ali iskanja na portalu, ki je namenjen iskanju partnerja/ke ter opis razvoja spoznavanja z osebo, ki so jo nazadnje spoznali v živo. Vprašanja o partnerski zvezi so poskušala spodbuditi refleksivno razmišljanje o tem, kako intervjuvanci in intervjuvanke opredeljujejo partnersko zvezo in kaj jim ta pomeni, kaj jim je pomembno in čemu je treba dati prostor v neki partnerski zvezi. Zanimali so me tudi načrti za prihodnost, pojmovanja moške in ženske vloge v partnerski zvezi in pomen preteklega življenja. Zadnje vprašanje v tem sklopu se je nanašalo na razmišljanje udeležencev raziskave o vzdrževanju in zahtevnosti današnjih partnerskih zvez.

5. Intimnost, seksualnost

Tudi v tem sklopu gre za spodbujanje refleksivnih razmišljanj intervjuvank in intervjuvancev, in sicer o pomenu intimnosti, o »imeti razmerje z nekom«, o morebitnem pogojevanju razmerij z osebnimi stiki. Zanimal me je tudi pomen seksualnosti oziroma seksualnega ujemanja pri vzpostavljanju partnerske zveze. Vprašanja so se nanašala tudi na izkušnje s priložnostnim seksom in na morebitne razlike med on-line spoznavanjem ter klasičnim off-line spoznavanjem, ki se nanašajo na seks. Preverjala sem tudi pojmovanje varanja, ali na primer on-line odnos brez stika v živo lahko pomeni varanje, ali je varanje tudi, če je nekdo z nekom v zvezi, ta pa še vedno prek interneta išče druge, nadaljuje stike z osebami, s katerimi se je srečeval, ko ta partnerska zveza še ni obstajala. Eden od vidikov je obsegal tudi raziskovanje mnenja o seksu po tako imenovanih chat linijah in morebitnih tovrstnih osebnih izkušnjah.

6. Odnos okolice do iskanja partnerja/ke prek interneta

Zadnji sklop je bil namenjen preverjanju odnosa prijateljev, sorodnikov in znancev do iskanja partnerja/ke prek interneta. Zanimalo me je, komu, če sploh, so intervjuvanci in intervjuvanke zaupali, da poskušajo najti partnerja na ta način, kakšna je bila reakcija okolice in na splošno, ali so razmišljali, komu bodo zaupali ta podatek.

Vzorčenje

Empirični del obsega izvedbo intervjujev z moškimi in ženskami, ki so se sami prepoznali kot osebe z izkušnjami z iskanjem partnerja/ke prek interneta. Najprej sem nameravala k sodelovanju povabiti tiste, ki so med izvedbo prve spletne ankete³⁴ o internet datingu rešili anketo in pustili svoje podatke v obliki e-naslova za morebitno sodelovanje v nadaljnjem raziskovanju fenomena. Intervjuvanci, ki so sodelovali že v spletni anketi, predstavljajo slabo tretjino intervjuvancev. Ker je bilo pri elektronskih odzivih kmalu jasno, da je osip precej velik (eden od vzrokov je, da je od spletne ankete minilo že leto in pol), sem vzorec širila z metodo snežne kepe in vsakega intervjuvanca/ko prosila za posredovanje stikov oseb iz njihove socialne mreže. Pozneje sem povabilo k sodelovanju v intervjujih objavila tudi na spletnih straneh, namenjenih iskanju partnerjev/k³⁵. Nadaljevala sem s povabilom k sodelovanju v raziskavi na nekaterih forumih na spletnem portalu Med.Over.Net, študentka kulturologije pa je v okviru študijske prakse objavila svoj oglas na nekaterih portalih, namenjenih iskanju partnerja prek interneta, in s svojim profilom povabila k sodelovanju v raziskavi. Odzivnost je bila v tem primeru verjetno povezana z osebnim pristopom, saj se je na oglas javilo kar nekaj moških (med njimi so se nekateri želeli le spoznati z nosilko profila, drugi pa so pristali na intervju). Glavno merilo »izbora« intervjuvanih oseb je bila torej odzivnost oseb, ki imajo (ali pa so imele) izkušnje z internet datingom. Med raziskavo sem se glede na odzivnost prilagajala razmeram in širila tudi načine pridobivanja intervjuvanih oseb (Taylor in Bogdan 1998), od začetnega nabora stikov, pridobljenih na podlagi spletne ankete, do stikov na podlagi spletnih povabil k sodelovanju v raziskavi in oblikovanja profila na različnih spletnih straneh, namenjenih spoznavanju. Vzorec sem v vseh primerih dopolnjevala z metodo snežne kepe. Kriterij za vključitev v vzorec na podlagi lastne opredelitve z izkušnjami spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta se je pokazal kot smiseln, kljub temu pa nekoliko širok, saj so se med intervjuvance uvrstili tudi morda manj tipični

³⁴ Avtorji spletne ankete o različnih vidikih iskanja partnerja/ke prek interneta so dr. Alenka Švab, dr. Roman Kuhar in dr. Tina Kogovšek. Spletna anketa je bila izvedena leta 2007.

³⁵ Čeprav je od vabila k sodelovanju na spletni strani Ona-on.com preteklo že več kot leto in pol, se na povabilo k sodelovanju v raziskavi še vedno javljajo mlade ženske iz tujine in vabijo k spoznavanju. Eden zadnjih poslanih mailov (prejet 4. 9. 2010) je od Wanite (wanita11efua@att.net) in se je glasil:

Hello, i am a young single girl never married seeking true love for a long term relationship with marriage potentials, i am happy to contact you after going through your profile in (www.urgenca.net) which got my interest! I will love us to be good friends or a lot more, you can contact me through email so that i will send you my photos, till i hear from you. Bye and kisses!

Zanimivo je, da so tako poiskale stik z mano zgolj ženske, čeprav je v povabilu jasno zapisano, da gre za raziskavo, in sicer na heteroseksualni populaciji oseb z izkušnjami spoznavanja partnerja/partnerke po internetu. Omenjeno povabilo na spletni strani Ona-on.com žal ni pripeljalo do novih stikov za intervjuje.

udeleženci raziskave: posameznik, ki je zase in za svojo ženo iskal najprej seksualno partnerko, pozneje pa se je zaradi neodzivnosti žensk zadovoljil tudi s seksualnim partnerjem; po lastnih besedah »spolno neizkušen« mlad moški, ki si je s pomočjo interneta pridobival dekleta z jasno določenim ciljem pridobiti seksualne izkušnje, ter moški, ki mu je internet dating v različnih življenjskih situacijah (npr. ob nefunkcioniranju trenutne zveze, ob želji za popestritev zveze ipd.) pomenil ključ do iskanja partnerke za seks. Umeščenost iskanja oseb za seksualne stike v siceršnji fenomen »iskanja partnerja/ke prek interneta« se lahko na prvi pogled zdi kot šibka točka raziskovalnega pristopa, po drugi strani pa je treba poudariti, da je tako razvidna tudi raznovrstnost pojmovanja iskanja partnerja/ke prek interneta, kamor se očitno ne umeščajo le intimna (romantična) razmerja. Poleg tega z naštetimi primeri, ki so odstopili od večine vzorca, nakazuje tudi različnost v pojmovanju seksualnosti, pri čemer se, kot bomo videli v podpoglavju o intimnosti in seksualnosti, pri iskanju partnerja prek interneta bistveno poveča pomen emocionalne, razkrite intimnosti in posledično zmanjša pomen fizične, seksualne intimnosti.

Spolna struktura vzorca je enakomerno razporejena. V vzorec je zajetih 34 moških in 32 žensk. Pri oglasu na portalih, namenjenih iskanju partnerjev/k, so se skladno s tem, da je oglas postavila ženska, na povabilo k sodelovanju v raziskavi odzvali izključno moški, medtem ko so se na forumih javljale izključno ženske, pri tistih, ki so bili k sodelovanju povabljeni na podlagi stikov iz spletnih anket, pa oba spola enako. Med pridobivanjem oseb za intervjuje se je spolna struktura uravnotežila sama po sebi, zato ni bilo potrebno ciljno pridobivanje udeležencev glede na spol.

Dogovori za intervjuje so bili uspešni, le ena od oseb, ki je sprva pristala na intervju, je na dan dogovorjenega termina tega odpovedala zaradi službenih obveznosti in se nato ni več javljala na e-pošto, s katero sem jo povabila k določitvi novega termina. Vsi drugi, ki so privolili v intervju, so upoštevali dogovore o lokaciji in času izvedbe.

Izvedba

Za zadostno število intervjujev je treba v odgovorih začutiti saturacijo povedanega ali intervjuvati »toliko subjektov, da izveš, kar moraš vedeti« (Kvale 2007, 43). Pričujoča

raziskava obsega 66 poglobljenih polstrukturiranih intervjujev³⁶, ki so bili izvedeni od 31. 7. 2008 do 15. 1. 2009³⁷. Vsi so potekali na neposredni osebni ravni, izjema je le intervju, ki sem ga izvedla z intervjuvancem, ki že nekaj časa živi v Bosni in Hercegovini. Ta intervju je bil opravljen po Skypu, ki zaradi vizualnega stika daje precejšen občutek osebne komunikacije. Tako kot vsi drugi intervjuji je bil tudi omenjeni intervju posnet na podlagi predhodne privolitve sodelujočih.

Čas, kraj in prostor intervjuvanja so izbrali udeleženci raziskave sami. Intervjuji so potekali v Ljubljani z okolico, Mariboru z okolico, Kranju z okolico, Škofji Loki, Celju, Kopru in v Novem mestu z okolico. Intervjuji so bili večinoma izvedeni na javnih prostorih, v mirnejših lokalih in redkeje v domačem okolju intervjuvanca ali intervjuvanke. Na začetku intervjuja so bili udeleženci seznanjeni z namenom raziskave, z okvirno vsebino ter z zagotavljanjem anonimnosti sodelovanja v raziskavi. Pred začetkom intervjuja so bili tudi naprošeni, da izpolnijo kratek vprašalnik, ki je obsegal naslednje sociodemografske podatke o sodelujočih: vzdevek, letnica rojstva, kraj bivanja, dosežena stopnja izobrazbe, partnerski status in podatek o tem, ali je morebitna partnerska zveza nastala na podlagi spoznavanja prek spleta. Za zagotovitev anonimnosti so si udeleženci in udeleženke izbrali vzdevek³⁸. Vsi so privolili v snemanje intervjuja.

Povprečna dolžina intervjuja je bila približno 55 minut, najkrajši intervju je bil dolg 24 minut, najdaljši pa 1 uro in 45 minut. Intervjujem je sledila transkripcija. Transkripcija je sledila načelom pisanja besedila v knjižnem jeziku, znotraj tega v knjižnopogovornem, pri čemer so bili ohranjeni slengovski izrazi, ki se povezujejo z iskanjem partnerja/ke prek interneta. Ti so bili dostikrat angleškega izvora, na primer ful, chat, cyber, net, internet dating, on-line in off-line komunikacija ipd. Treba je omeniti, da je na rabo angleških izrazov verjetno vplivalo tudi oblikovanje vprašanj, pri katerih se je zaradi pomanjkanja ustreznih slovenskih izrazov včasih

³⁶ Poleg 66 intervjujev, ki jih analiziram v pričujoči raziskavi, je bilo izvedenih tudi osem intervjujev med istospolno usmerjenimi, ki sem jih zaradi omejenosti raziskave na heteroseksualno populacijo izločila iz vzorca. Dodatno sem iz vzorca izločila tudi intervju z žensko, za katero se je med raziskavo pokazalo, da nima nobenih izkušenj z iskanjem partnerja prek interneta, razen tega, da je pri prijateljici videla, kako poteka on-line komunikacija z drugimi, kako so videti profili ipd. Omenjena udeleženka raziskave se je spoznavala prek sms-jev in ene od agencij, ki prireja družabna srečanja za osebe, ki iščejo partnerja/ko.

³⁷ Od skupnega števila 66 intervjujev so za potrebe študijske prakse skupno 24 intervjujev izvedli študentka kulturologije in dva podiplomska študenta sociologije vsakdanjega življenja.

³⁸ Pozneje se je pokazalo, da so nekateri uporabljali siceršnje vzdevke, ki jih uporabljajo na različnih spletnih straneh, namenjenih druženju in/ali spoznavanju, zaradi česar sem se odločila, da vzdevke zamenjam z naključno izbranimi imeni, katerim dodajam še starost intervjuvanca/ke ob izvedbi intervjuja.

povzemala angleška terminologija: internet dating, on-line in off-line komunikacija ipd. Medmeti niso bili zapisani, prav tako ne premori v odgovorih. Zapisana so bila izražena čustva kot smeh in jok.

Glavne sociodemografske značilnosti intervjuvancev

V nadaljevanju povzemam temeljne podatke o sociodemografskih značilnostih vzorca³⁹, ki sem jih pridobila z vprašalnikom, ki ga je vsak udeleženec/ka raziskave izpolnila pred začetkom intervjuja.

Čeprav so si intervjuvanci in intervjuvanke pred intervjujem izbrali vzdevke, ki bi jim zagotovili anonimnost, se je med raziskavo pokazalo, da so nekateri uporabljali svoje vzdevke, ki jih uporabljajo na spletnih straneh, namenjenih spoznavanju ali druženju. Ker se je za nekatere potrdilo, da so med nastajanjem doktorske disertacije še vedno prisotni in dejavni na internetu pod izbranimi vzdevki, nekateri od njih pa so z izbranim vzdevkom širše znani med člani internetnih skupnosti, in tudi zato, ker so nekateri izbrali spolno nevtralne vzdevke, sem se odločila za pretvorbo izbranih vzdevkov v moška in ženska imena, katerim sem pri izbiri citatov pripisala starost v času intervjuja. Spremenila sem tudi osebna imena, ki so jih intervjuvanci in intervjuvanke navajali v intervjujih (po navadi imena tistih, ki so jih spoznali prek spleta ali imena partnerjev/k).

Razmerje med intervjuvanci in intervjuvankami glede na spol je znašalo 51,5 % vs. 48,5 % v korist moških. V raziskavo je bilo vključenih 34 moških in 32 žensk, pri čemer je enakovredno razmerje rezultat naključja in prilagajanje vzorca spolno enakomerni razporeditvi ni bilo potrebno.

V vzorec so bile vključene izključno polnoletne osebe. Povprečna starost intervjuvanih je 34,32⁴⁰ leta, pri čemer je bila najmlajša udeleženka stara 19 let, najstarejši udeleženec

³⁹ Nekateri podatke, kot so spol, starost, izobrazba in kraj bivanja, bi lahko primerjali z rezultati iz spletne ankete, ki so povzeti v podpoglavju 3.1.3.

⁴⁰ Upravljalci Ona-on.com, največjega in najstarejšega slovenskega portala, namenjenega spoznavanju potencialnega partnerja/ke, so na podlagi analize več kot 32.000 aktivnih profilov izračunali, da je povprečna starost oseb, ki partnerja/ko iščejo s pomočjo njihove spletne strani, 34 let (Kogovšek 2010). Iz omenjenega lahko sklepam, da povprečna starost oseb, vključenih v vzorec, dobro odraža povprečno starostno strukturo oseb, ki se odločajo za načrtno spoznavanje potencialnega partnerja/ke po internetu.

raziskave pa je bil star 72 let. Povprečna starost intervjuvanih žensk je 33,13 leta, intervjuvanih moških pa 35,44 leta. Mediana znaša 31 let.

Glede na kraj bivanja prevladujejo osebe, ki so označile, da živijo v večjem mestu. Teh je bilo 32 ali 48,48 %. Preostali intervjuvani so enako pogosto označili, da živijo na vasi oziroma v manjšem kraju. 17 ali 25,75 % intervjuvanih je prihajalo z vasi in prav toliko jih je bilo iz manjšega mesta. Tu je treba omeniti, da so zaznave življenja na vasi, v manjšem ali večjem mestu, kot primera sta bila izpostavljena Ljubljana ali Maribor, zelo subjektivne. Tako so na primer nekateri intervjuvani iz manjšega kraja označili, da živijo v manjšem kraju, drugi, da živijo na vasi, spet tretji, da so iz večjega kraja. Intervjuvanka iz vasi pri manjšem kraju je na primer opredelila, da živi v manjšem kraju.

Dosežena raven izobrazbe: 1 intervjuvanec je imel nedokončano osnovno šolo, 7 jih je imelo 2- ali 3-letno strokovno srednjo šolo, 23 4-letno srednjo šolo, 7 višjo 2- ali 3-letno srednjo šolo, 23 visoko šolo, fakulteto ali akademijo in 5 magisterij ali doktorat znanosti. Med intervjuvanimi ni bilo nikogar s končano osnovno šolo s prilagojenim programom ali končano osnovno šolo. Med moškimi intervjuvanci so prevladovali tisti z dokončano 4-letno srednjo šolo. Teh je bilo 16 ali 47,06 %, sledili so intervjuvanci z dokončano visoko šolo, fakulteto ali akademijo (8 oziroma 23,53 %), po 3 intervjuvanci (8,82 %) so imeli 2- ali 3-letno strokovno šolo oziroma 2- ali 3-letno višjo šolo oziroma magisterij ali doktorat znanosti, 1 udeleženec pa je imel nedokončano osnovno šolo. Med intervjuvankami so prednjačile ženske z dokončano visoko šolo, fakulteto ali akademijo. Teh je bilo 15 (46,88 % vseh intervjuvank). Sledile so intervjuvanke z dokončano 4-letno srednjo šolo (7 ali 21,88 %), po 4 udeleženke (12,50 %) so imele 2- ali 3-letno strokovno šolo oziroma 2- ali 3-letno višjo šolo, 2 intervjuvanki (6,25 %) pa sta imeli magisterij ali doktorat znanosti. Glede na povprečje bi torej lahko rekli, da imajo osebe, ki so sodelovale pri raziskavi, nekoliko nadpovprečno stopnjo izobrazbe⁴¹, kar bi v izhodišču lahko povezovali tudi z dostopnostjo interneta in s seznanjenostjo s takim načinom iskanja potencialnega partnerja/ke.

⁴¹ Odstopanja od slovenskega povprečja so razvidna predvsem pri najnižjih in najvišjih ravneh izobrazbe. Po popisu prebivalstva l. 2002 je bila izobrazbena struktura prebivalcev Slovenije taka: 0,7 % prebivalcev ni imelo izobrazbe; 6,3 % jih je imelo nedokončano osnovno šolo, 26,1 % osnovno šolo, srednjo šolo dobra polovica ali 51,4 %, višjo šolo 5,1 %, visoko pa 7,9 % prebivalcev.
(http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati_slovenija_prebivalstvo_izob.htm)

Udeleženci in udeleženke intervjujev so različno dolgo iskali partnerja/ke prek interneta. V vzorec je vključena na primer oseba, ki se s takim načinom spoznavanja šele seznanja in ima le en mesec izkušenj in hkrati tudi oseba, ki se s tem ukvarja že 11 let. Kar nekaj udeležencev raziskave je omenilo, da na začetku niso bili osredotočeni na iskanje partnerja, temveč so prek interneta poskušali najti nove prijatelje ali pa so bili na internetu dejavni zaradi druženja in so partnerja ali partnerko našli naključno. Posebnost iskanja partnerja/ke prek interneta je tudi ciklična vpetost v tovrsten način spoznavanja oziroma vmesne prekinitve pri iskanju partnerja/ke prek interneta. Iskanje v tem primeru ni vedno enako intenzivno, vmes se lahko prekine bodisi zaradi tega, ker so po spletu ali po drugih poteh že spoznali potencialno partnerstvo oziroma zanimivo osebo, bodisi so dejansko vstopili v neko partnersko zvezo. Če se pa slednja prekine, se včasih intervjuvanci vrnejo k omenjenemu načinu iskanja partnerja/ke. Zaradi naštetega ni bilo smiselno izračunavati povprečnega časa vključenosti v ta način spoznavanja.

Med raziskavo je bilo v partnerskem razmerju 42 intervjuvanih oseb, kar pomeni skoraj dve tretjini (63,7 %) oseb, vključenih v raziskavo. Med njimi je skoraj tri četrtine partnerstev (31 ali 73,8 %) nastalo na podlagi spoznavanja prek spleta. Intervjuvanke so pogostejše kot intervjuvanci živele v partnerski zvezi, ki je nastala na podlagi spoznavanja prek spleta. 19 intervjuvank in 12 intervjuvancev je živelo v partnerski zvezi, ki je nastala na podlagi spoznavanja prek spleta. Med tistimi, ki med intervjujem niso bili v partnerskih zvezi, je bilo 15 moških in 9 žensk.

4.1.3 Ocena prednosti in pomanjkljivosti izbrane metode

V nadaljevanju povzemam prednosti in pomanjkljivosti izbrane metode in izpeljave raziskave, kot jih po opravljeni raziskavi razumem sama. Ena od prednosti, ki jih velja omeniti, je zaupanje, ki ga je bilo čutiti med osebnimi izpovedmi intervjuvancev in intervjuvank. Osebnje izpovedi so pogosto presegle pričakovano intimnost zgodb. Razlogi so verjetno v osebnem stiku, v naravi obravnavane teme, ki je nekaterim, kot so povedali, pomenila možnost za samorefleksijo in razmišljanje o vidikih spoznavanja prek spleta, o katerih še niso razmišljali, morda tudi o raziskavi, ki je namenjena doktorski disertaciji ali o visoki motivaciji sodelujočih, ne nazadnje pa je vzrok tudi starostna identifikacija. Ko sem opravljala intervjuje, sem namreč le za dve leti odstopala od povprečne starosti oseb, udeleženih v

raziskavi. Kot prednost obravnavam tudi pogovore po končanih intervjujih, ki so pogosto pripomogli k razmišljanju o novih razsežnostih iskanja partnerja/ke prek interneta. Ti pogovori niso zapisani v obliki posnetka, sem si pa po vsakem intervjuju zapisala opažanja. Običajno gre za večja razkritja takrat, ko se ugasne diktafon in padejo še zadnje ovire glede zaupanja med intervjuvancem in osebo, ki opravlja intervju. Vsebine omenjenih pogovorov so bile različne: o pojmovanju seksualnosti ali iskanju partnerja/ke po spletu na splošno (npr. sprejemljivost aktivnosti na spletu kljub resni partnerski zvezi). Naslednja prednost je v širini, ki se pridobi s poglobljenim intervjujem. Ni pomembno samo govorno sporočilo, ki se posname, temveč celotna slika in dodatne informacije, ki so osebi, ki opravlja intervjuje, zaupane in jih opazi sama. Tako se lahko včasih šele na koncu intervjuja sestavi popolna slika o izkušnjah posameznika ali posameznice, saj so morda zaradi (ne)sprejemljivosti internet datinga izkušnje posameznika/ce posredovane po delih (npr. oseba, ki med intervjujem ni neposredno povedala, da ima partnerja, je pa še vedno dejavna v spoznavanju prek spleta).

Med raziskavo se je pokazalo tudi, da fenomen internet datinga ni omejen le na spoznavanje, ki je posledica odločitve za tovrsten način iskanja partnerja/ke, temveč gre tudi za »naključna ali sekundarna spoznavanja« (Barraket in Henry-Waring 2008), ki se »zgodijo« na podlagi on-line druženja, klepetov ipd. V doktorski dispoziciji se še nisem osredotočila na razlikovanje med načrtovanim iskanjem partnerja/ke in sekundarnim, nenačrtovanim spoznavanjem, so me pa na nujnost razlikovanja opozorili tisti, ki so izpostavili, da na začetku niso nameravali iskati, a so kljub temu spoznali partnerja/ko na podlagi začetnih on-line stikov.

Internet dating je, kot bo razvidno v nadaljevanju, fenomen številnih paradoksov. Spekter odgovorov na zastavljeno vprašanje je zato lahko zelo različen in obsega nasprotujoče si ugotovitve. Odgovorov tako dostikrat ni bilo mogoče reducirati na eno samo kategorijo, temveč je bilo treba izpostaviti morebitne nasprotujoče si sociološke vidike iskanja partnerja/ke prek interneta in spoznavanja prek spleta.

Kot pomanjkljivost želim najprej izpostaviti predvsem različno poglobljenost izpovedi v intervjujih, ki jo povezujem na eni strani s sposobnostmi refleksije udeleženih, na drugi strani pa tudi z nerazkritjem osebnih vidikov spoznavanja prek spleta. Čeprav je večina intervjuvanih presegla pričakovano izpovedno raven intimnosti in širino naracije lastnih izkušenj o internet datingu, je bilo nekaj intervjujev kratkih, kar je pomenilo manj možnosti

za širitev že znanega vedenja o fenomenu spoznavanja prek spleta. Moški so bili precej bolj odkriti v temah, ki so se nanašale na seksualnost, medtem ko so bile ženske na tem področju večinoma zadržane in redkobesedne. Kot pomanjkljivost bi lahko izpostavila tudi, da ni bilo avtentičnega zapisa celotne zgodbe, zaupane pred snemanjem intervjuja ali po njem. Slednje sem poskušala omiliti z zapiski o pogovoru pred intervjuji in po njih ter o lastnih opažanjih, ki so se pojavljala med druženjem z intervjuvanimi osebami. Med pomanjkljivostmi je treba izpostaviti tudi, da so v raziskavo vključeni tisti, ki so svojo zgodbo spoznavanja prek spleta želeli izpostaviti. Večinoma gre zato za osebe, ki imajo s tem načinom spoznavanja pozitivne izkušnje, izrazito manj je tistih z negativnimi. O izkušnjah tistih, ki niso sodelovali, ni mogoče sklepati. Zaradi možnosti odgovorov, ki spadajo v kontekst družbeno želenih odgovorov, se postavlja tudi vprašanje o »zunanji veljavnosti« ali »posplošljivosti« (Mesec 1998) ugotovitev. Ne nazadnje pa se ena od pomanjkljivosti povezuje s širino obravnavane teme in se tako nanaša na vrsto podvprašanj, ki so sledila »glavnemu« vprašanju. Namen podvprašanj je bil tako razlagalne narave kot pomoč pri opozarjanju na širino obravnavanega vprašanja.

Čeprav je bila raziskava izvedena s poglobljenimi intervjuji, ki nameravajo raziskati fenomen internet datinga bolj natančno ali poglobljeno, ne moremo spregledati dejstva, da gre za prvo tovrstno raziskavo pri nas. Zato je raziskava, katere ugotovitve bom predstavila v nadaljevanju, v marsičem tudi eksploratorna. Za natančnejša pojasnila posameznih aspektov spoznavanja prek spleta bi bile marsikje potrebne nadaljnje, bolj poglobljene raziskave.

4.2 Značilnosti on-line spoznavanja

To podpoglavje je namenjeno pojasnitvi in interpretaciji socioloških značilnosti spoznavanja, ki se začne on-line, na podlagi podatkov empirične raziskave. Obravnavam značilnosti spoznavanja prek spleta, kot so razlogi za iskanje partnerja/ke prek interneta, prednosti in pomanjkljivosti iskanja (in/ali spoznavanja) partnerja/ke prek interneta, vprašanje o obstoju stigme tovrstnega načina spoznavanja, časovne dimenzije spoznavanja prek spleta, značilnosti oblikovanja profilov in pomen informacij, ki so posredovane v profilih in med on-line komunikacijo, stopnjevanje delitve podatkov, vzpostavitev intimnosti v on-line fazi spoznavanja, padec intimnosti pri prehodu v srečanja v živo, sočasnost spoznavanja več potencialnih kandidatov/k za vzpostavitev partnerskega odnosa, značilnosti prekinitve stikov

v on-line fazi spoznavanja in po srečanju v živo, značilnosti prehoda v partnersko zvezo, pojmovanja intimnosti in pomen seksualnosti ter oblikovanje off-line skupnosti oseb, ki se spoznajo na podlagi on-line komunikacije.

Interpretacijo dobljenega gradiva zaznamujejo velika večplastnost in raznovrstnost obravnavanega fenomena, veliko informacij, pridobljenih z intervjuji, ter pestrost in številčnost obravnavanih tem. Zaradi veliko informacij, pridobljenih z intervjuji, in različnosti vidikov spoznavanja prek spleta, interpretiram le tiste značilnosti, ki jih pojmem kot glavne sociološke značilnosti oblikovanja partnerskih odnosov na podlagi internet datinga. Zaradi obsežnosti in raznovrstnosti različnih vidikov so ti včasih združeni v kategorije, ki so medsebojno povezane. Vidike, ki se nanašajo neposredno na zastavljene teze, (na pojmovanje internet datinga kot novega maritalnega in partnerskega trga, kot prostora za fleksibilno samorazkritje in prostora za samorefleksijo, pojmovanje partnerske zveze kot visoke vrednote, znotraj katere je pomemben prostor za samorealizacijo, domnevne spolno specifične preference, povezane s spolnimi vlogami v partnerstvu), bom natančneje interpretirala v naslednjem poglavju.

Zaradi že omenjene obsežnosti podatkov nekaterih razsežnosti spoznavanja prek spleta žal ne morem vključiti v to obravnavo⁴², poleg tega moram izpostaviti tudi, da je predstavitev vidikov pogosto eksploratorne narave in bi bilo za bolj poglobljeno znanje treba natančneje raziskati marsikaterega od obravnavanih vidikov.

4.2.1 Razlogi za iskanje partnerja/ke prek interneta

Da bi spoznala vzroke za uporabo internet datinga⁴³, sem udeležence in udeleženke raziskave vprašala, zakaj so se odločili za tak način spoznavanja potencialnega partnerja/ke. Prva vrsta heterogenosti v razumevanju internet datinga se razkrije že v razlikah med načrtnim iskanjem in nenačrtnim spoznavanjem kot stranskim produktom klepeta, druženja ali preprosto brskanja po spletu⁴⁴. Med intervjuvanimi so bili tako tisti, ki so namensko iskali partnerja/ko po spletu,

⁴² Izjemno zanimive so nekatere izpovedane zgodbe posameznikov.

⁴³ Razlogi za uporabo spletnih strani, namenjenih iskanju partnerja/ke, so lahko različni in obsegajo iskanje sorodne duše, iskanje partnerja/ke za seks, iskanje zabave, sprostitev, premagovanje dolgočasje ali občutek, da je tako lažje spoznati ljudi (Couch in Liamputtong 2008, 271).

⁴⁴ Avtorja Barraket in Henry Waring (2008) govorita o naključnih ali sekundarnih on-line stikih.

kot tisti, ki so partnerja/ko spoznali po naključju. V nadaljevanju izpostavljam značilnosti načrtnega spoznavanja in nenačrtnega ali sekundarnega spoznavanja prek spleta.

4.2.1.1 Načrtno iskanje partnerja/ke prek interneta

Pri načrtnem iskanju partnerja/ke prek interneta ta deluje kot trg⁴⁵, ki ga uporabljajo osebe, ki ocenjujejo, da je ob upoštevanju okoliščin ta trg zanje primernejši zaradi različnih vzrokov, ki se pogosto prepletajo in dopolnjujejo. Mednje lahko umestimo prelomnice, kot so razpad (dolgotrajne) partnerske zveze in z njo povezane občutke praznine in strahu pred osamljenostjo, introvertiranost kot samoopredeljeno lastnost, ki zavira vzpostavljanje stikov po tradicionalni⁴⁶ poti, ciklični sistem vključevanja v on-line iskanja potencialnega partnerja/ke po spletu po potrebi, dolgotrajnejše obdobje samskega življenja, gibanje v krogih ljudi, v katerih so možnosti za spoznavanje potencialnega partnerja/ke že preverjene, in radovednost oziroma preverjanje učinkovitosti medija v te namene. V nadaljevanju izpostavljam bistvene razloge za iskanje partnerja/ke prek interneta.

4.2.1.1.1 Razpad pretekle partnerske zveze in strah pred osamljenostjo

Spremenjene osebne okoliščine (Couch in Liamputtong 2008, 271), kamor se umešča tudi razpad dotedanje partnerske zveze, spodbudijo odločitve za iskanje partnerja/ke prek interneta. Izkušnja z razpadom (dolgotrajne) partnerske zveze in z njo povezani občutki praznine in strahu pred osamljenostjo so zelo pogost razlog za uporabo internetnih strani za spoznavanje potencialnega partnerja/ke. Ker gre po navadi za generacijo srednjih let, ki bodisi že ima izkušnjo družinskega življenja ali pa se o slednjem odloča, se osebe, ki izkusijo razpad dolgotrajnejše partnerske zveze, po navadi počutijo osamljene. Po razpadu dolgotrajnejše partnerske zveze se preoblikujejo tudi prijateljske mreže. Te so dostikrat povezane prav z druženjem družin ali parov, kamor se oseba, ki je ostala sama, le težko umešča. Ne gre pa le za spremembo v druženju, temveč tudi za spremembe v dejavnostih, ki jih je treba ciljno zapolniti:

⁴⁵ Pri pojmovanju trga se namenoma izogibam izrazu virtualni trg, saj bo v nadaljevanju razvidno, da partnerski trg, ki deluje v okviru internet datinga, ni virtualen – zaradi vključevanja realni oseb, graditve realnih (čeprav zgolj on-line) odnosov, kakor tudi zaradi sprejemljivosti različnih metafor trga, ki temeljijo na ekonomskih dimenzijah pojmovanja partnerskega trga, o katerih bom natančneje govorila v 5. poglavju.

⁴⁶ Tradicionalni, klasični ali face-to-face načini spoznavanja obsegajo načine spoznavanja, ki potekajo na podlagi osebnega srečanja v živo, na primer na družabnih prireditvah, delovnem mestu, v izobraževalnih ustanovah oziroma drugih oblikah druženja ipd.

Jaz sem se v celotno zadevo spravil zelo načrtno in zelo ciljno. Spoznati partnerko, ker se mi je prejšnja zveza po 15 letih podrla in potem v človekovem življenju nastane neki faktor, ob tako dolgi zvezi pa recimo, pri meni je bilo tudi tako, da niti prej – niti potem – nisem imel nobene partnerke, je bila to moja prva in kar naenkrat je neka praznina v življenju, ki je ne znaš dolgoročno, konstruktivno zapolniti. /.../ (Niko, 41)

Včasih se iskanja novega partnerja/ke začnejo že v fazi zavedanja, da trenutna zveza nima prihodnosti. Pojavi se strah pred osamljenostjo in spraševanje o možnosti za oblikovanje nove partnerske zveze.

Jaz se ful dobro spomnim, kdaj sem s tem začela, ko je bila v mojem lajfu ena prelomnica. To je bilo, ko sem se že odločila, da bom prenehala z bivšim partnerjem, s katerim sva bila skupaj deset let in sva skoraj toliko časa tudi skupaj živela. Pač nekaj sem o tem slišala že prej, ampak nekaj od gej frendov sem vedela, da to obstaja. ... No, potem pa, ko sem to odkrila, sem rekla, jaz se bom takoj v to vpisala zaradi tega, ker sem imela takrat težavo, da me je bilo zelo strah, da bom ostala sama. Kaj če jaz; koliko sem bila že takrat stara, približno 32 let; kaj če sem jaz že toliko stara, da ne bom spoznala nobenega tipa in si ne bom mogla ustvariti trajno partnerstvo in družino. V bistvu sem se prijavila iz tega strahu. Hkrati k temu jaz nisem hodila nič ven in se mi je zdelo, da ni bilo možnosti spoznat kakšne nove osebe. (Nena, 36)

V tem primeru se internet dating izkaže kot varen prostor za izhodiščno preverjanje možnosti po začetku novega življenjskega obdobja.

4.2.1.1.2 Subjektivno definirani introvertiranost in manjša socialna veščost

Introvertiranost in manjša socialna veščost sta naslednja razloga, ki jih osebe z izkušnjo internet datinga navajajo kot bistvene za odločitev za uporabo interneta zaradi spoznavanja potencialnega partnerja/ke. Treba je omeniti, da gre pri omenjenih razlogih za subjektivno opredelitev (a)socialnega tipa osebnosti, in sicer na podlagi izkušenj ali težav, ki jih imajo osebe pri klasičnem spoznavanju potencialnega partnerja/ke:

/.../ Jaz sem se tudi za ta način spoznavanja odločil, ker introvertiranci imamo zaprt socialni krog. Poskušal sem ene parkrat iti iskat partnerko v kakšen lokal ali pa na kakšno zabavo. Zelo hitro sem ugotovil, da vse skupaj nima nobenega smisla, da se ne znam obnašati, ker ne znam vzpostavljati kontakta in da sem čuden na neki način tam. Videl sem, da mi je to (internet, op. T. Ž.) mogoče dolgoročno ena taka strategija, ki bi znala delovati, vsaj meni se je tako potrdilo. Socialnih tipov ni veliko – smo bili bolj podobni. To je en vidik, ki je zanimiv, vsaj moj občutek je bil, da se zelo veliko ljudi znajde na teh forumih, ki smo socialno bolj nevešči. (Niko, 41)

Podobno iskanje partnerja prek interneta kot možnost za lajšanje problematike asocialnosti izpostavlja Monika:

Kot prvo, da sem bila jaz eno zelo asocialno bitje in je zame to predstavljalo eno vrsto socializacije in še vedno predstavlja. Veliko lažje je udobno sedeti v naslonjaču in navezovati stike z nekimi neznanimi, kjer se zaupanje šele začne graditi. /.../ (Monika, 29)

4.2.1.1.3 Manj razgibano socialno življenje in gibanje v ozkih socialnih krogih

Manj razgibano socialno življenje in gibanje v socialnih krogih ljudi, v katerih so možnosti za potencialnega partnerja/ko že preverjene in izčrpane, sta naslednja razloga za odločitev za internet dating. Socialni krogi se z razpadom dotedanje partnerske zveze močno okrnijo, po drugi strani pa so samske osebe tudi mnogo bolj omejene v druženju kot osebe, ki imajo partnerja in/ali družino. Samskost na neki način pomeni oviro za druženje s pari in/ali družinami ter oviro za vzpostavitev partnerstva znotraj vzpostavljenih socialnih krogov:

Zato, ker je takole: star sem 34 let, bil sem v neki zaključeni družbi, ta zaključena družba, vsi imajo otroke, so pokupčkani, ne hodijo več ven. Nekako se mi zdi, da ni nekih takih točk, kjer bi lahko pač neko punco spoznal. Razen plesnih vaj, kamor hodim trikrat na teden na argentinski tango. /.../ (Leon, 34)

Ja, dejansko, ko si enkrat v srednjih letih, je konec žurov, generacija ima družine, tako da nekako izvisiš in ti zmanjka družbe. (Franci, 43)

Izkušnje manj zadovoljivega socialnega življenja sovpadajo tudi z različnimi prelomnimi točkami v življenjskih potekih, ko se posameznik/ca počuti v socialnih stikih omejen/o:

Ja, pri meni je bilo v bistvu tako, jaz sem imel eno težko zvezo in ko se je veza končala, sem bil v bistvu tudi brez socialnih krogov – sem se izoliral. Potem preprosto, ko sem se začel nazaj izpostavljati, sem začel tudi prek interneta navezovati kontakte. Takrat sem bil absolvent, kar pomeni, da sploh ne srečaš več nikogar. /.../ (Gašper, 29)

4.2.1.1.4 Internet kot alternativa in dopolnitev klasičnega načina spoznavanja

Ker daljše obdobje samskosti včasih ne prinese želene spremembe, se zdi iskanje potencialnega partnerja/ke alternativa ali bolje dopolnitev klasičnemu spoznavanju (Hogan in drugi 2011). Klasični načini spoznavanja so obravnavani kot primaren način spoznavanja, ki se dopolni z iskanjem po spletu, kadar prvi način ne prinaša zelenih rezultatov:

/.../ In ker se mi pač v življenju ni kar nič zgodilo na tem področju, in pač kar ne veš, kje bi spoznaval sebi podobne. Vrtimo se malo kar v istih krogih, s tem, da si prej pač

tudi sama nisem nikoli mislila, ker prej pač takih problemov nisem imela. Tudi si nisem mislila, da bi si jaz kdaj lahko predložila to kot problem. V glavnem en moj prijatelj znanec..., Američan, je rekel, da je to v Ameriki čisto drugače. Da v Ameriki prijatelji za samskega človeka bolj poskrbijo. Da to oni organizirajo in da oni tega sami ne vzamejo tako katastrofično. No, saj to poznamo tudi iz filmov. Dočim, jaz sem v enem momentu mojemu prijatelju prav rekla: »Mislim, saj vem, da bo mogoče malo hecno, ampak pač, ker jaz ne vem, na kakšen način, željo pa imam, in kar zgodi se pa res ne. Leta res gredo. In sem pravzaprav izrazila potrebo in željo, pa zdaj ne vem, ne bi rada bila krivična, ampak se mi je zdelo, da ni poskušal poskrbeti zame. Saj ne vem, če lahko pričakuješ, pa dobro, recimo. (Mihela, 42)

Biti sam/a oziroma iskanje partnerja/ke lahko dojamemo kot »problem«, ki ga ni mogoče rešiti čez noč, ki vodi v stisko, v pričakovanja, da jim bo pomagal kdo od prijateljev, kdo, ki se mu čutijo blizu. In kadar strategije od naključnega spoznavanja do spoznavanja s pomočjo znancev in prijateljev ne privedejo do želenega rezultata, se pojavi potreba po alternativni. V tem primeru se internet pokaže kot zadnja možnost ali »izhod v sili«. Slednje kaže tudi na to, da se iskanja partnerja/ke prek interneta še vedno drži negativni predznak. Po eni strani gre za zadnjo med možnostmi izbire, po drugi strani pa glede na podatke o pogostosti obiskov spletnih strani, namenjenih spoznavanju, očitno za varen prostor, kjer se poskušajo nadomestiti redke možnosti za spoznavanje v zaprtih socialnih krogih.

4.2.1.1.5 Radovednost, kratkočasje in eksperimentiranje

Eksperimentiranje, preverjanje lastnih možnosti, radovednost in kratkočasje so razlogi, ki jih umeščam na mesto prehoda med namernim in nenamernim internet datingom. Tu gre pravzaprav za poskus preverjanja, ali se ta način obnese, ali deluje, ali lahko tako spoznamo zanimivo osebo, morda celo partnerja/ko:

Bil sem samski in me je prvotno predvsem zanimalo, če to sploh deluje. /.../ Bilo je zgolj tipanje. Zanimivo, ker sem se drugače v poklicu bolj kakor ne ukvarjal z računalništvom in so se mi zdele take stvari še bolj zanimive. (Boštjan, 35)

Ta zadnja moja bivša soproga me je pritegnila v onega vruga na Kupidu. No, in ko sem jaz to videl, jaz sem si ogledoval na njenem računalniku, kako ona to počenja. /.../ (Ivan, 72)

Zanimalo me je, kako ta stvar poteka, pa sem se čisto za foro prijavil. (Jure, 27)

Iskanje partnerja prek interneta ni namenjeno le preverjanju, ali je mogoče na ta način spoznati nekoga, ki bi lahko bil zelo blizu. S spoznavanjem prek spleta posameznik/ca lahko tudi preveri, koliko je drugim zanimiv/a kot moški/ženska:

Odločila sem se bolj za kratek čas. Ko sem se odločila, sem imela še partnerja, ampak sem se bolj za kratkočasje, malo da ugotavljam, malo za kratek čas. Na internetu sem bila, pa me je zanimalo, kakšni se javijo, kako to sploh gre. Recimo, eno je, da poslušáš od drugih, eno je, da sam poskusiš. In sem sama to bolj za izziv vzela. Ko sem se razšla, sem šla letos tudi malo intenzivno v to, tudi za to, da sem ugotovila, če sem za moške sploh še kaj zanimiva pri teh letih. Kot ženska, ne kot samo seksualni objekt, ker za to meni ni. (Anica, 54)

Odločitev za spoznavanje prek spleta je lahko tudi posledica preverjanja zgodb drugih, ki so znancem ali prijateljem predstavili pozitivne strani internet datinga in potencial, ki ga ta način iskanja partnerja/ke prinaša.

4.2.1.1.6 Ciklično vključevanje v sistem iskanja partnerja/ke prek spleta

Ciklično vključevanje v ta način spoznavanja potencialnega partnerja/ke »po potrebi« kaže, da so nekateri intervjuvanci/ke že imeli izkušnje s takim načinom spoznavanja partnerja/ke. Običajno se zato, ko zveza propade, verjetno zaradi pozitivnih preteklih izkušenj, ponovno vrnejo na internet, da bi našli primerno osebo za oblikovanje nove partnerske zveze:

Zdaj sem drugič vključen v to, prvič sem bil vključen leta 2005, približno en mesec. To je bil pri meni vedno sistem in-out. Pred nekaj meseci sem se razšel s punco po enem letu in pol in sem se pač spet prijavil. (Bojan, 34)

Sistem vključevanja »po potrebi« je zanimiv tudi z vidika spremljanja cikličnosti vključevanja. Možnosti, da bo v prihodnje cikličnost zaradi serijske monogamije kot prevladujočega načina prehajanja v partnerske zveze (Giddens 2000) vedno večja, so očitne. Pričakovano je predvsem ciklično vključevanje tistih, ki imajo pozitivne izkušnje pri iskanju partnerja/ke s pomočjo spletnih strani, namenjenih spoznavanju. Nekateri intervjuvanci/ke razmišljajo o tem, da jim morda v prihodnje njihov profil utegne še koristiti in ga zato kljub sedanji vključenosti v zvezo ne nameravajo izbrisati. To nam povedo odgovori na vprašanje, ali ob vstopu v novo partnersko zvezo zaprejo oglas oziroma odstranijo profil:

Ne, nimam zaprtega. Ampak, to bolj iz tega vidika, da se nisem pozanimal, kako se to zapre in ne vem, kako se to naredi. Drugače pa, tudi tako čisto flegmatično mi je, in če se slučajno ne izide, potem nadaljuješ tam, kjer si prej končal. (Alen, 31)

Zaprl ga ne bi. Če se slučajno ta veza neha, se mi ga ne bi ljubilo na novo odpirati. (Matic, 32)

4.2.1.2 Nenačrtno spoznavanje prek spleta

Nenačrtnost tovrstnega spoznavanja partnerja/ke se je po navadi pokazala že na začetku intervjuja, in sicer, ko sem intervjuvance in intervjuvanke spraševala o njihovi zgodbi o internet datingu oziroma zakaj in kako so se odločili, da bi poskusili poiskati partnerja/ko prek interneta. Intervjuvanci in intervjuvanke so navajali, da niso iskali potencialnega partnerja/ke, a jih je splet okoliščin ali »srečno naključje« pripeljalo do tega, da so partnerko oziroma partnerja spoznali prek spleta. Iskali so prijatelje, prijateljice, klepet, druženje, preganjali dolgčas ipd., kar jih je privedlo do tega, da so spoznali partnerja/ko. Med osebami, ki so navajale, da prek interneta niso iskale partnerja/ke, temveč so si običajno le želele novih prijateljstev ali druženja, so bili predvsem mlajši udeleženci/ke raziskave.

Nenačrtno spoznavanje partnerja/ke, ki ga Barraketova in Henry-Waring (2008) poimenujeta kot naključne ali sekundarne on-line stike, se po navadi razvije na podlagi vključevanja v klepetalnice, forume ipd., ki so namenjeni predvsem druženju, klepetom in izmenjavi mnenj. V tem primeru je internet uporabljen kot običajen socialni prostor in ne kot maritalni ali partnerski trg. Kot bo razvidno pozneje, se tovrstne, v bistvu primarne internetne skupnosti pogosto prenesejo v realno off-line življenje, v druženje ob piknikih, plesih, kavi. Sodelovanje na spletnih forumih, v klepetalnicah, lahko pomeni iskanje sprostitev, samopotrditve, ki privede najprej do on-line druženja, nato do stika v živo in pozneje partnerstva.

4.2.1.2.1 Partnerska zveza kot stranski produkt druženja prek spleta

Druženje prek spleta ima včasih za posledico nenačrtovan partnerski odnos. Običajen razvoj (sekundarnega) oblikovanja partnerstva poteka po naslednjih korakih: on-line stik z vedno bolj pogosto in poglobljeno komunikacijo privede do tesnega on-line odnosa, sledijo srečanja v živo, ki imajo lahko tudi skupinsko naravo (npr. druženje članov različnih forumov). Iz osebnih stikov in privlačnosti, ki se razvije, pa se (prvotno) nepričakovano oblikujejo partnerske zveze:

To iskanje partnerke je bilo bolj by-product, kot pa, da bi bil osnovni namen tega. Na netu sem jaz iskal tisto sprostitev, samopotrditev, da prav delam, da prav razmišljam, ker sem se pač skrtil za paravan neke figure, nadel sem si digitalno masko, nobeden ni vedel, kakšen človek je zadaj in po teh navzkrižnih komunikacijah je prišlo do tega, da bi se srečal s kom v živo. Potem so prišla ta individualna srečanja ob kavi, zelo kmalu pa smo naredili eno splošno srečanje uporabnikov portala Vija-Vaja (spletna stran, namenjena zabavi in druženju, katerih aktivnejši člani se redno srečujejo tudi v off-line oblikah druženja, op. T. Ž.). 30 ljudi, ki jim je vseeno, kaj si drugi mislijo o njih,

se nas je dobilo na pikniku in smo se imeli krasno. Še vedno je ta prva ekipa v kontaktu, z enim bolj z drugimi manj. (Tadej, 41)

To je pravzaprav stvar, kako se že reče: »Se zgodi!« (Erik, 23)

4.2.1.2.2 Internet kot prostor druženja mladih

Iskanje družbe oziroma spoznavanje novih prijateljev in prijateljic je cilj, ki mnoge mlade privede do uporabe interneta. Internet je za mlade prostor druženja, je medij, za katerega bi lahko rekli, da obsega večji del njihovih prostočasnih dejavnosti:

Nisem si želela fanta, /.../ želela sem samo družbo. Vpisala sem se, da spoznam koga med poletjem, ker je bilo dolgčas v službi. Spoznati nekoga, njo ali njega, pač prijatelja, da greš lahko z njim ali v kino ali karkoli. Par ljudi sem čisto tako spoznala, da smo šli ali v kino ali pa na čaj. Enega sem spoznala, s katerim sva postala potem zares prijatelja in sva se vsak dan družila. Potem sem spoznala enega, s katerim sva začela potem skupaj plesati. Po pol leta sem pa spoznala svojega fanta. (Klementina, 29)

V bistvu nisem nikoli iskala partnerja, tudi nisem nikoli bila na teh straneh, kot so Ona-on in podobno, se je pa v bistvu do zdaj dvakrat zgodilo, da je pač na koncu, da je partner nastal iz tega. /.../ (Tamara, 23)

Začela sem pred dvema letoma, vedno sem bila gor (na internetu, op. T. Ž.) samo pod pogojem prijateljstva, spoznavanja novih ljudi, nikoli pa nisem iskala tipično partnerja, da bi iskala prek interneta. Sem bila vedno zagovornik eye kontakta, se mi zdi še najbolj tako osebna zadeva, ne. (Neža, 25)

Prvotni namen druženja in spoznavanja sovrstnikov sta tako pogosto pripeljala do spoznavanja osebe, s katero so pozneje oblikovali partnersko zvezo.

4.2.1.2.3 Internet kot alternativa današnjim zabavam

Udobje zasebnosti je lahko mladim tudi alternativa za zabave, ki so po njihovih besedah dostikrat podkrepljene z alkoholom in drugimi vrstami drog. Ker takih zabav ne želijo (več) obiskovati, se lotijo alternativne oblike druženja:

/.../ Nikoli mi tudi ni bilo veliko veselje hoditi ven, se ga zapijati in to je bila neka kompenzacija ob večerih, da sem bila veliko na kakšnih forumih aktivna ali na portalih in te zadeve. Nato avtomatsko, ko si ti pišeš po forumih in se redno oglašiš, s tem se pač z ljudmi spoznaš, preko forumov, javnih objav, preko zasebnih sporočil (nekateri forumi imajo to možnost). Z nekaterimi pa sem se tudi osebno srečala. (Karla, 23)

To je velika prednost, zaradi tega, ker se razširja tudi na vse tiste, ki ne hodijo ven, ki ne hodijo med pijance. Na študentskem žuru še nisem doživela, da bi bili pa vsi trezni, ali pa da bi kdo razmišljal o resni vezi. Vse gre bolj za avanture. Ko se mladina zbira v raznih klubih, se mi zdi, da tam ni nobeden zaradi tega, da bi si kdo koga našel ali pa da bi šel na spoznavanje, sploh ob današnjem svetu v prisotnosti drog. Če pogledaš okoli sebe, raje nič ne vidiš, kot pa to, kar se dejansko dogaja. (Neža, 25)

4.2.1.2.4 Zoženje socialne mreže

Z vpisom na fakulteto, z začasno (tedensko) preselitvijo, se na primer študentom oziroma mladim zoži tako njihova socialna mreža, kakor tudi možnosti za socialno življenje, zaradi česar se odločijo prek interneta iskati nove prijatelje za druženje, klepet:

Začelo se je z vpisom na faks, takrat, ko sem se preselil v Ljubljano, je bila zadeva zame zelo tesnobna, ker sem nekako mislil, da bom več naredil iz svoje komunikacije, ampak se je vse sfiziilo. Na faksu sem imel potem večjo možnost, več časa sem imel za računalnik, moje siceršnje socialno življenje pa ni cvetelo nikjer. Potem sem se enostavno odločil, da bom poskusil iti na forume. /.../ (Žiga, 26)

Ja, v bistvu je bil to en moj prehod. Prišla sem v Ljubljano iz enega manjšega mesta, z razlogom, da bom tukaj študirala. Na samem začetku je bil ta moj krog znancev in prijateljev zelo omejen. Tudi na faksu, kamor sem se vpisala, sem bila edina iz moje regije oziroma iz moje srednje šole. Tako, da sem v bistvu potrebovala malo razširiti svojo mrežo prijateljev in znancev. In ta želja me je pripeljala do tega, da sem se prijavila tam gor. (Nika, 25)

4.2.1.2.5 Spoznavanje v klepetalnicah, na forumih in po spletnem omrežju

Klepetalnice, forumi in tudi spletna omrežja, kot so Facebook ali Net-log, ponujajo možnost za bolj ali manj naključno vstopanje, najprej v on-line stike, nato skladno z interesom po navadi v ustvarjanje novih poznanstev:

Na spletni strani imam svoje slike, Netlog, Friendi in flirt, no, in tam smo navezali stike, vprašali so me, če dam msn naslov, pa sem rekla, da lahko, potem se pa začne z zdravo – zdravo – kako si, potem se pa začnejo daljši stavki. (Katja, 19)

V bistvu sem se enkrat priklopila na chat, kjer je potekal en klepet, gor sta bila še dva fanta, opisoval je svojo izkušnjo v vojski, jaz sem vmes kaj pripomnila. Takrat sva se začela malo več pogovarjati, povedal je, da dosti potuje po Sloveniji in tako sva se zmenila za kavo. (tako je spoznala moža, op. T. Ž.) (Damjana, 34)

4.2.2 Stigmatiziranost iskanja partnerja/ke prek interneta

Eden izmed stereotipov, ki je veljal za rabo interneta zaradi spoznavanja potencialnega partnerja/ke, se je nanašal na prepričanje, da ljudje, ki jih je strah pred zmenki in imajo nizko stopnjo samozavesti za iskanje partnerjev, pogosteje uporabljajo internet, ker jim omogoča kompenzacijo primanjkljajev z navadnih zmenkov. Tudi zaradi navedenega je iskanje partnerja/ke prek interneta vsaj v preteklosti imelo močan značaj stigme, ki naj bi sčasoma slabela:

Mislim, da nič več, 5–6 let nazaj ga je pa imel. Je bilo pa to kar neke vrste ponižanje, da si se moral tam gor nastavljat. (Irena, 35)

Stigma izhaja iz stereotipne predstave o tem, da naj bi internet za spoznavanje uporabljale osebe z različnimi socialnimi primanjkljaji. Teza o internetu kot socialni kompenzaciji, ki jo uporabljajo ljudje, ki so bolj sramežljivi, nesamozavestni in težje vzpostavljajo socialne stike, je predvsem značilna za 90. leta prejšnjega stoletja (Valkenburg in Peter 2007, 850). Raziskave vse bolj poudarjajo, da danes ne moremo več pričakovati, da gre za stereotipne uporabnike interneta kot razmeroma homogeno skupino ljudi (npr. da gre predvsem za moške, bolj izobražene osebe, bolj premožne, sramežljive ipd.), temveč da gre s široko rabo interneta in njegovo dostopnostjo za splošen odraz populacije z vso njeno raznovrstnostjo⁴⁷ (Valkenburg in Peter 2007, 852). Da so uporabniki spletnih strani, namenjenih spoznavanju novih oseb, res zelo različni, je z obžalovanjem ugotavljal tudi eden izmed intervjuvancev:

Mogoče to, da sem v povprečju nekoliko razočaran nad presekom ljudi na internetu. Mogoče pred leti, ko so se bolj čudaki še udeleževali takih on-line kakršnih koli zadev, je bil to zelo majhen krog ljudi. Mogoče so bili pogojno bolj napredno misleči in je bila zato tudi sama vsebina na višjem nivoju. Zdaj, ko je pa to postalo tako samoumevno kot telefon, je pa premosorazmerno več idiotov in dolgočasnežev. Tukaj je mogoče en intelektualni nivo padel. To je en tak manjši handikep. Definitivno se mi pa zdi to (internet dating op. T. Ž.) super stvar. (Gregor, 35)

Druga razlaga stigmatiziranosti pa izhaja iz dejstva, da »iskanje romance prek interneta krši kulturno domnevo o tem, da se ljubezen 'zgodí'« (Paap in Raybeck 2005, 25). Iskanje ljubezni torej zmanjšuje njen pomen in ji daje pridih tržnega odnosa.

⁴⁷ Podobno bi lahko sklepali tudi iz večine sociodemografskih podatkov udeležencev spletne ankete avtorjev Švab, Kuhar in Kogovšek (2007). Nekoliko odstopanj od povprečja se zazna predvsem pri stopnji izobrazbe, ki je nekoliko višja, kot velja za slovensko povprečje.

Kako pa so morebitno stigmatiziranost prepoznavali intervjuvanci in intervjuvanke? To, da so nekateri razmislili, komu bi zaupali ta podatek, nakazuje na možnosti, da tako spoznavanje ne bo sprejeto kot vsakdanje:

Sem razmišljal in mnogi sploh ne vejo. Ker sem pri parih doživel negativen, posmehljiv odziv, sem nehal govoriti okoli. Zdaj povem tistim, ki mislim, da bi to lahko dobro sprejeli. (Bojan, 34)

Razmišljala sem, komu bi povedala in komu ne. Tistim, ki sem mislila, da bi razumel, sem povedala, drugače pa itak klepetas vse sorte, pa slučajno tudi to omeniš. (Barbara, 35)

Odzivi okolice so bili različni. Nekaj odzivov je kljub vse bolj razširjeni obliki takega spoznavanja še vedno kazalo na stigmatiziranost internet datinga:

Brat je sicer rekel, da sem neumna. Potem je pa sam šel celo po mojih korakih, tako, da je zdaj njegova punca od tam. Sta se tam spoznala. (Anja, 31)

Eni pač fino, moderno, to tako je. Drugim se je to zdelo tudi malo čudno. Pa si rečeš, v redu, danes je to tako, včasih si, kot sem že rekel, spoznaval skozi cajtenge, danes imaš to možnost. (Aleš, 37)

Internet dating je še vedno nekoliko tabuiziran in stigmatiziran način spoznavanja potencialnega partnerja/ke. Predvsem je stigmatiziran, nezaželen in nerazumljen med populacijo, ki interneta (še) ne pozna, še manj pa pozna tak način spoznavanja:

Tukaj pa so sorodniki rekli: »Pa ajde sine, pa ti znaš, pa kaj je sploh punca za tebe sine? Pa ti znaš, koju da se brine za tebe?« Oni so videli, da ona pač vidi fotografijo in so pač mislili, da je to erotika. Itak se to ne ve! (Mark, 22)

Nekateri pač rečejo, da razumejo. Nekateri pa rečejo: Ga ni denarja, da bi na tak način! V živo, ali pa nič. Ampak potem, ko jim malo razložiš situacijo, da nimaš časa hodit naokoli, da zvečer, ko gre otrok spat, da po televiziji itak ni nič, da se lahko lotiš teh stvari. Doma si sam in rabiš pogovor. Lahko je na drugi strani tudi čisto ena X oseba, pa ji nekaj poveš, da ti je hudo, pa te ta potolaži in greš lahko spat. Tega je tudi veliko. Tudi mene, če sem bila na tleh, so me velikokrat spravili pokonci. (Karmen, 32)

Uporabnike internet datinga tisti, ki interneta ne uporabljajo za spoznavanje ljudi, pogosteje označujejo kot obupane. Med osebami, ki spoznavajo potencialnega partnerja/ko prek spleta, je petina takih, ki se strinjajo z mnenjem, da internet dating uporabljajo obupani ljudje (Madden in Lenhart 2006). Tisti pa, ki poznajo spoznavanje prek spleta, so bolj odprti,

zaupljivi in razumevajoči in celo spodbujajo moške in/ali ženske, ki se odločijo, da bodo poskusili poiskati potencialnega partnerja/ko na ta način:

Sodelavcem je všeč in so navdušeni, da to počnem. Da se toliko trudim, da se ženem, da si želim ... me občudujejo, koliko garam pri iskanju partnerke. (Leon, 34)

Velja torej, da so intervjuvanci in intervjuvanke še vedno previdni, komu zaupati to sicer osebno informacijo. Internet dating namreč uporabljajo tisti, ki še niso bili uspešni pri iskanju. In že sam status »samskosti« ima lahko nekoliko slabšalni predznak, vsaj v življenjskih obdobjih, ko je pričakovano, da smo z nekom v partnerski zvezi.

4.2.3 Časovne dimenzije iskanja partnerja/ke prek interneta

Naslednji pomembni sociološki vidik pri iskanju partnerja/ke prek interneta je časovna dimenzija, ki se povezuje predvsem z vprašanjem učinkovitosti ob določeni porabi časa za doseženi cilj, tj. spoznati partnerja/ko. Analiza časovne učinkovitosti je z različnih vidikov nujna zaradi paradoksalnega nasprotja med porabo časa kot prednosti internet datinga in hkrati opredelitve porabe časa kot pomanjkljivosti internet datinga⁴⁸, pri čemer je potrebnega »veliko dela za majhen učinek«. Pomemben vidik je tudi časovna fleksibilnost, kar pomeni, da se za internet dating odločajo posamezniki skladno s časom, ki ga imajo, in z dostopnostjo interneta. Kot je razvidno iz nekaterih odgovorov, je vprašanje o dostopnosti interneta povezano bolj z obdobjem analognih priklopov in se s širitvijo dostopnosti interneta dimenzija časovne dostopnosti postavlja v ozadje. Naslednja dimenzija časovne fleksibilnosti se nanaša na posameznikovo razpoloženje in na to, koliko časa je pripravljen nameniti za internet dating. To je običajno povezano z obdobji zadovoljstva ali nezadovoljstva pri iskanju partnerja/ke prek interneta. Navadno se največ časa porabi na začetku iskanja ali pa pozneje, ko je že navezan stik z osebo, ki se zdi zanimiva:

⁴⁸ Hitri zmenki pomenijo novost na področju zmenkov, pri čemer se osebe, ki iščejo partnerja/ko, najprej registrirajo na spletni strani, ki je namenjena hitrim zmenkom (tako spletno stran imamo že tudi pri nas: <http://www.hitri-zmenki.net/>). Sledi obvestilo o spoznavnih dogodkih, ki so po navadi organizirani glede na starostno skupino. Ob organiziranem dogodku ima vsak par 6–8 minut časa, da se spozna, sledi zvonec in moški zamenjajo položaj sedežnega reda. V približno dveh urah tako oseba spozna 12 potencialnih partnerjev/k. Houser in drugi (2008) opredelijo hitre zmenke kot alternativo bolj zamudnim načinom spoznavanja, kamor umeščajo tudi internet dating.

Veš, kako je bilo? V začetku sem ene dva do tri tedne bil ful tam gor. Bil sem nekje, no, ne vem. Nekje od popoldneva pa do večera sem bil tam gor kar po ene pet ur, kar nekaj takega. Ker je s tem tako, da ko spoznaš nove ljudi, ti to tudi vzame veliko časa. Ko začnejo prihajati odgovori, ti spet vzame kar nekaj časa. In je vse to tako; tudi, da ti iščeš te sorodne duše, ali punce ali karkoli, ti enostavno vzame čas. Zato ti hočem reči, da je to trajalo kar ene tri tedne. Potem pa, moram reči, da je to prineslo toliko enih rezultatov, da sem že zato prišel do neke punce. /.../ Ko pa sem bil spet samski, in spet ni bilo nič kaj zanimivega, sem pa potem spet šel gor. To je pač bilo zelo kampanjsko. /.../ (Alen, 31)

Včasih se pa tako zgodi, ko sva z mojim fantom, mislim da sva se – ne nisva se še spoznala, pol preko msn-ja sva chatala in se je enkrat zgodilo, da sva govorila od treh – dveh popoldne, mogoče že celo od dopoldneva do zvečer, zvečer sva se potem spoznala in sva šla na sprehod in sva se potem menila do štirih zjutraj. To je bil pol dobesedno 12-urni cikel. Ampak dobro, to so izjeme. Včasih se zgodi, da se zapleteš noter in si po tri – štiri ure na internetu in sam klepetaš. /.../ (Tamara, 23)

Običajno so intervjuvanci in intervjuvanke navedli, da so za internet dating porabili približno od dve do tri ure na dan:

Vsak dan 2–3 ure sigurno. (Katja, 19)

Zelo veliko, že na dan je bilo po par ur. (Mojca, 37)

4.2.3.1 Nihanja v porabi časa

Poraba časa je povezana s tem, koliko je internetni način spoznavanja dojet kot zanimiv, zabaven – na začetku – ko so obeti veliki in je trg še neraziskan, se za spoznavanje prek spleta porabi veliko časa. Tudi zato, ker pisanje sporočil lahko vzame veliko časa, saj se z bolj poglobljenim dopisovanjem človeka bolje spozna in tako zmanjša možnost razočaranja ob prehodu na stike v živo. Kljub časovni fleksibilnosti so intervjuvanci in intervjuvanke ugotavljali, da gre pravzaprav za veliko porabljenega časa, ki bi morda pri klasičnem druženju ali spoznavanju ljudi ravno tako privedel do želenega cilja:

/.../ Bila so obdobja, ko me je ta zadeva zelo pritegnila in sem pretiravala, skratka, bila sem čisto tam notri. Potem sem pa včasih čisto obupala in celo po več mesecev nisem več odprla svojega profila. Ne vem, kaj bi rekla v povprečju. Uro do dve dnevno, nekaj takega, recimo. /.../ To se mi zdi kar veliko. Če gledaš iz te strani, da bi bil lahko te ure, na primer, če si tam gor dve uri, da bi lahko v teh dveh urah kaj lepšega doživel tudi čisto realno gledano, če bi šel kam ven, če bi se na primer šel zabavat. Ker, konec koncev, je to dosti osamljena oblika komunikacije. /.../ (Nika, 25)

4.2.3.2 Veliko dela za majhen učinek?

Kolikor ima časovna fleksibilnost prednost, pa je zamudnost spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta lahko tudi pomanjkljivost:

/.../ No, in sem pričakoval, da zdaj, ko sem pa plačal 30 evrov, bo pa to cela revolucija, vsak dan bom šel s tremi na kavo. Potem sem pa videl, da delaš kot »bik«, efekt je pa jalov. /.../ (Leon, 34)

Vsak dan, zvečer, ja, kar ti vzame čas. S tem, da, ko se nekaj začne, tako, kar vidiš, da si stalno malo čekiraš. Kar imaš portal odprt, pa malo čekiraš, če je kaj prišlo. Zato, ker pač želiš, da bi ti mogoče kdo odpisal ali kaj pa vem. Tako, da v nekem momentu sem si mislila »to je pa res bolno«. Jaz nisem tak tip, ampak, lahko rataš. Mene zanimajo ljudje in to, kar je pač med nami. In bi se mi zdelo res absurdno, da se jaz na en tak način zasvojim s tem, kar je totalna iluzija. /... / (Mihela, 42)

Intervjuvanci in intervjuvanke so ocenili, da so za iskanje partnerja/ke prek interneta porabili veliko časa, ob čemer nekateri doživljajo občutke krivde zaradi zapravljenega časa ali pa zaradi medija, kateremu so namenili preveč časa:

Ja, kar precej, za toliko kolikor prej nisem tega nič poznala, sem imela moralnega mačka. Glede na obveznosti, ki jih ima ena mama z majhnimi otroki, si tega ne moreš čez dan privoščiti. Ampak vseeno, to je droga, to je absolutna droga. /.../ (Daša, 40)

Ali pa, nasprotno, zadovoljstvo, kadar ocenjujejo, da je količina porabljenega časa sprejemljiva:

/.../ Jaz pa moram reči, na primer tako, ko sem se pogovarjal s prijatelji, sem videl, sem dosti dober v temu. Da sem izgubil relativno malo časa za to, kolikor bi ga lahko. /.../ (Alen, 31)

Na vprašanje, ali se jim zdi to veliko časa ali malo, odgovarjajo, da gre za veliko časa, ki se pravzaprav prepleta z mnogimi dejavnostmi, ki potekajo ves dan – tako s službenim kakor tudi s prostim časom:

U, ful. Začelo se je ob 7h zjutraj na kavici, na četu imamo čvekalnico po imenu kavarna in tam smo jutranje kavice pili. To je bil začetek, potem pa čez dan sploh, v službi smo malo goljufali, potem pa zvečer, no. Zvečer smo pa kar po dve uri, razno razni klepeti, življenjske resnice. (Damjana, 34)

Tovrstno spoznavanje in komuniciranje lahko človeka tako zelo pritegne, da ves dnevni ritem podredi internet datingu, če ne s stalnim spremljanjem pa tudi z miselnim analiziranjem, sanjarjenjem:

Ful. Na začetku zaradi tiste specifične situacije, ker me je bilo tako strah te osamljenosti, sem v bistvu med službo visela, skozi čekirala, ali mi je kdo pisal. /.../ Sem pa veliko časa posvečala temu odpisovanju, sanjarjenju o tem, kakšna je oseba, ki mi je kaj napisala, kako jaz lahko iz tega, kar je napisal, pa iz tega profila vidim, ali je to v redu človek ali ni v redu. Kaj so tiste stvari, ki me takoj odbijejo. Pač jaz sem ful veliko analizirala. Težko ti rečem, koliko časa v povprečju tedensko, sem bila pa definitivno čisto vsak dan gor. (Nena, 36)

4.2.3.3 Različni dnevni ritmi spoznavanja prek spleta

Spoznavanje partnerja/ke prek spleta poteka v zelo različnih delih dneva – tako dopoldne med službo kot v popoldanskih in večernih urah. Enako velja, da so nekateri bolj dejavni med tednom, spet drugi med vikendom, ko jim je, kot pravijo, bolj dolgčas:

Takoj, ko pridem iz službe, pogledam, če me je že spet kakšna nova ujela. Skoz hodim gledat, če je kaj novega v mreži. V teh dveh mesecih sem kar dve uri na dan gor, vsak dan. Ni take groze, ne zdi se mi veliko. (Leon, 34)

Če, potem ob večernem delu, ko s službo zaključim. (Aleš, 37)

Samo med tednom, ker takrat doma nisem imela dostopa do interneta. (Irena, 35)

Mislim, da kar čez cel teden, tudi dopoldne kdaj med službo, jaz sem imel tako službo, da sem lahko kadar koli delal, večino sem delal na računalniku, tako da net je bil skoz prižgan. Drugače pa večeri, po deveti uri pa do dveh zjutraj. Spanec ni bil ravno v igri. /.../ Povprečno uro na dan, 7–8 ur na teden. (Tadej, 41)

Med vikendi, bolj pogosto med vikendi. Ko mi je bilo dolgčas, sem šla pogledat, če je kdo kaj napisal, kaj je napisal, kako se ljudje predstavljajo med sabo ... Veliko sem dala pozornosti na to, kako so ljudje sami vase zagledani, zdaj, ali je bilo to resnično, ali pa so se pretvarjali, kar mi je bilo zelo zanimivo. (Neža, 36)

Glede na raznovrstnost v dnevni in tedenski razporeditvi časa, namenjenega aktivnostim pri iskanju potencialnega partnerja/ke prek interneta ni mogoče opredeliti termina, ki bi bil pogostejše uporabljen. To, kdaj so osebe z izkušnjami internet datinga na portalih, namenjenih spoznavanju, ali kdaj si s potencialnimi kandidati dopisujejo, klepetajo ipd., je odvisno od številnih dejavnikov: od objektivnih dejavnikov (dostopnosti interneta, čeprav vedno manj,

ker je internet vse bolj dostopen, in od časa) do subjektivnih dejavnikov (občutkov osamljenosti in želje po druženju ipd.).

4.2.3.4 Težave z odvisnostjo

Zaradi velike vpletenosti in porabe časa prihaja tudi do težav z odvisnostjo, o čemer je govorilo več intervjuvanih moških in žensk. Po navadi gre za mlajše odrasle, katerim internet v nekem življenjskem obdobju pomeni zapolnitev časa (dolgotrajna bolezenska stanja, brezposelnost ipd.), ki jih tako prevzame, da meji njihova vpetost v spoznavanje na odvisnost:

/.../ Zdaj se zdravim odvisnosti od interneta, ker vidim, kako intenzivno se to zažre v človeka. Očitno je to, da greš spoznavati človeka prek interneta odločitev, ko si že tako ali tako na dnu. To je še zadnja odločitev, da si zares zakoličiš življenje in potem je konec. (Žiga, 26)

Aktivnosti v kibernetskem prostoru (Ben-Ze'ev navaja termin *cybering*) so lahko v nekaterih pomembnih smislih podobne uživanju drog – pomeni hiter dostop do užitka, ki po navadi temelji na virtualni realnosti. »Zadetost«, ki jo lahko nekateri pridobijo z on-line interakcijami, hitro zbledi in jo zamenjajo bolj dolgočasni in rutinski vidiki vsakdanjega življenja, kar pritegne nazaj k iskanju on-line interakcij (Ben-Ze'ev 2004, 21).

/.../ Od tega, kolikor je dolg dan teh štiriindvajset ur; sedem ur prespim, sedem ur sem na faksu, ostalo sem na internetu. Sem kar precej na internetu. /.../ Ja, ja, ziher sem zasvojen, definitivno! (Erik, 23)

/.../ Lušno je, zdaj za sprostitev, zdaj čisto odvisno od tega, kako to jemlješ. Zdaj če imaš bremzo pri sebi, da ti to res ne gre v kri, če nekako s pametjo uporabljaš vse skupaj, se imaš lahko prav zares lušno. /.../ Bilo pa je težko, zelo težko. Mislim, tisto, ko si navajen deset ur viset za računalnikom. (Anja, 31)

4.2.4 Profili: racionalno odzivanje na zakonitosti partnerskega trga

»Internet dating se zdi idealni medij za predstavitev biografskih zgodb, ki posameznikom zagotavlja pot, skozi katero lahko reflektirajo in ustvarjajo diskurz o tem, kdo so in kaj si želijo od razmerja.« (Hardey 2004, 210). Bistveno vlogo pri tem ima profil, to je predstavitveni oglas, s katerim osebe na spoznavnem portalu izpostavijo, kdo so, kaj želijo in

pričakujejo od druge osebe. Tipični profil⁴⁹ vključuje te podatke: *starost, spol, rojstni dan, kraj bivanja, barva oči, barva las, višina, tip postave, izobrazba, prehrana, kadilske navade, življenjski status, otroci, vera, rasa*. Med preostale lastnosti so umeščene kategorije: *kultura, glasba, aktivnosti, želim spoznati osebo, prijatelji bi me opisali, nakupovalne navade ter nekaj o sebi*. Mnoge izmed navedenih kategorij so zaprtega tipa, zato je možna le izbira med danimi možnostmi odgovorov, medtem ko je uvodna predstavitev poljubna in krajša – v njej naj bi z »enim samim stavkom opisali sebe in pritegnili pozornost drugih« (Ona-on.com). Profil lahko vključuje fotografijo, ki ima pomemben vpliv na obiskanost profila. Profil je nekakšna izhodiščna točka spoznavanja, »je sredstvo, s katerim se ljudje tržijo in se predstavljajo strateško s poudarjanjem pozitivnih lastnosti in zamolčanjem pomanjkljivosti.« (Heino in drugi 2010, 435). Profili so prežeti z režimom vrednosti, ki privilegira zgodbo o izbiri in zgodbo o optimizaciji življenjske situacije. Implicitna tem zgodbam pa ni samo želja po samoaktualizaciji posameznika, temveč tudi posameznikova odgovornost za neuspeh⁵⁰ (Smail 2004, 104).

Heino in drugi (2010) je s svojimi sodelavci preverjala učinek metafore trga pri internet datingu. Za metaforo trga, pri čemer je mišljen ekonomski vidik izbire, kupovanja⁵¹, prodajanja ter izmenjave in pogajanja pri on-line datingu Heino uporablja skovanko *relationshopping*. Metaforo trga je mogoče aplicirati predvsem v začetno fazo spoznavanja oseb, kamor umeščam tako vsebino kot obliko profila ter odziv na predstavitev drugih. Pisanje profila, predvsem pa njegovo prilagajanje na odziv ciljne skupine, je na neki način odziv na delovanje prej omenjenega trga, zato pomeni tudi premišljeno nagovarjanje oseb z nekaterimi želenimi lastnostmi – ki imajo na primer enak smisel za humor, oseb, ki so usmerjene bolj v znanost ipd.:

⁴⁹ Predstavljam kategorije iz profilov na spletni strani Ona-on.com.

⁵⁰ Zgodbe o uspešnem iskanju partnerja/ke prek interneta so bile med intervjuji v izraziti prednosti pred zgodbami o neuspehu. Neuspeh je posredno izpostavilo le nekaj moških intervjuvancev, ki krivde niso pripisali toliko značilnostim medija kot sebi:

Internet je nekakšna kastrirana dogovorjena poroka. Brez staršev, da ti svetujejo v vmesnem obdobju. Dobiš ravno tisto, kar hočeš, ampak nočeš. In te lahko potepta ali pa ne. Po navadi te ne. Razen seveda, če se hočeš sam tako ali tako poteptati. Kar se pa zgodi ob preveliki prisotnosti na internetu. To sem doživel, ko sem bil na tem forumu, kjer je bilo največ samotarjev. Šel sem na srečanje foruma. In tam sem se zabubil in videl, da so ti ljudje čisto enaki kot jaz. Samo, da sem jaz zabubljen, oni so se pa že čist sprostili v tej bedi. Dejansko se veseliš druženja, kakršnegakoli, ne zato, ker je druženje, ampak zato, ker je to vse, kar je. (Žiga, 26)

⁵¹ O iskanju partnerja prek interneta kot idealnem načinu »kupovanja« ljubezni od doma govorita tudi Paap in Raybeck (2005), o potrošništvu in podjetništvu, ki sta zavita v prakse in taktike profilov Smail (2004); o pisanju profilov kot tehniki »prodajanja« sebe Whitty (2007); Hardey (2004) in Jagger (1998) pa o internetu kot mediju, prek katerega se posamezniki oglašujejo.

/.../ Profil je bil zelo tak – finta. /.../ Bil je bolj vaba, ker je bil noter en keč, da tisti, ki ga je razumel, je bil zanimiv zame. Tisti, ki se je temu znal smejati, je bil že neki vstopni filter za kontakte. (Tadej, 41)

Na vprašanje, kako se je opisal v profilu, je Alen odgovoril:

/.../ Tako, na duhovit način. Ker potem tudi ciljaš na duhovite ženske, ne boš zdaj ciljal kar na ene, brez smisla za humor. /.../ Malo sem premišljal, kaj naj napišem, tako da sem ga pisal nekje ene pol ure. Ene dva do tri stavke. Ja, kar dolgo, če ga primerjam z ostalimi, ker vidim, da je ful daljši kot ostali. Tako, da mislim, da jih je to pritegnilo. (Alen, 31)

Ne, napisal sem ga v enem dnevu, sem bolj ali manj vedel od prej, kaj hočem. Je šlo zelo enostavno, nobenih horoskopov, jog, nobenih teh hokus-pokus variant, pač bolj to znanstveno, pa malo več literature in tega. Tudi v tej smeri sem iskal. (David, 39)

V lastnem profilu se torej izpostavijo tiste odlike, ki naj bi jih imela oseba, ki bi jo želeli spoznati in/ali imeti za partnerja/ko (Heino in drugi 2010). Zato lahko pisanje profila pojmuje kot »kompleksno prekrivanje (*folding*) sebe (*self*) in želenega drugega« (Smail 2004, 97). Izpostavijo se tiste informacije, ki na podlagi podobnosti pritegnejo druge. Gre namreč za strategijo zmanjševanja negotovosti, ki sovпада s samorazkritjem kot interaktivno strategijo (*ibid.*).

Pojmovanje internet datinga kot trga bi lahko širše umestili v teorijo socialne izmenjave (*social exchange theory*), ki se v sociologiji pogosto uporablja za razlago izbire partnerja (Rao Sahib in drugi 2006). Partnerstvo se v tem smislu dojema kot izmenjava cenjenih virov. Po teoriji socialne izmenjave se partnerja za skupno pot odločita na podlagi analize stroškov in prednosti (*cost-benefit*), ki jih vsak doprinese v partnersko zvezo. Viri so lahko materialni, finančni ali čustveni, njihova relativna redkost pa določi njihovo vrednost. Tisti, ki imajo boljše vire, imajo več možnosti za izmenjavo (Rao Sahib in drugi 2006, 63). Pri oblikovanju profilov in v samopredstavitvah na splošno se »na ogled« postavijo viri, za katere osebe, ki oblikujejo lastni profil, verjamejo, da bodo najbolj pritegnile nasprotni spol, in viri, za katere se meni, da so pomembni tudi drugim oziroma jih drugi tudi imajo.

Če so v kontekstu metafore trga ali kupovanja ljubezni včasih izpostavljene podobnosti med časopisnimi ženitvenimi oglasi, kot predhodniki spoznavanja prek spleta, in internet datingom,

je profil nedvomno tista točka, ki že v izhodišču definira razliko. Lahko je skoraj poljubno dolg, je sicer standardne oblike in vsebine, a z malo inovativnosti so možnosti v njem neprimerno večje kot v časopisnih oglasih, ki so strogo omejeni na število besed. Zaradi omejenosti so (bili) časopisni oglasi še toliko bolj nagnjeni k stereotipnim opisom ženskosti in moškosti (Coupland 1996). Dodatna razlika med časopisnim oglasom in profilom je v možnostih nenehnega spreminjanja profila ter urejanja glede na odzive, kar omogoča vse bolj izdelano strategijo predstavljanja.

4.2.4.1 Več profilov na različnih portalih

Intervjuvanci in (še pogosteje) intervjuvanke, ki so izpostavili, da niso načrtno iskali partnerja/ke prek interneta, niso nujno imeli na internetu svojega profila. Lahko so imeli svoj »profil« na forumih, klepetalnicah ali pa so le prebirali profile drugih:

Ne, svojega oglasa nisem imela. (Irena, 35)

Nekateri udeleženci raziskave so imeli le en profil na enem portalu, spet drugi, zaradi povečanja možnosti, da bi spoznali pravo osebo, več enakih profilov na različnih portalih:

Imel sem ene tri, na treh straneh. (Različne? – vpr. Žakelj). Ne, bili so kar enaki. (Boštjan, 35)

Bodi viden, več možnosti je. (Tim, 25)

Tisti, ki so imeli nekoliko več izkušenj z iskanjem potencialnega partnerja/ke prek interneta, so po navadi imeli več profilov na različnih portalih. Po navadi zato, da bi si povečali možnosti za spoznavanje zanimivih oseb. Tu gre na neki način za prilagajanje trgu, na podlagi pridruževanja uspešnejšim, bolj »živim« portalom, ki so bolj obetavni:

Zato, ker so na različnih teh straneh različni profili ljudi. Na začetku sem bila na Siolovem Kupidu in ta je začel zamirati, vedno več ljudi je odhajalo in ker je bilo vedno manj ljudi tam, sem odšla na Zmenkarije. Tam me je ta moj fant kliknil in sva se srečala. Povedal mi je tudi za Kupid.com in pretežno sem zdaj aktivna samo še tam. To je pa tretji, spletni portal, kjer sem si ustvarila svoj profil. (Monika, 29)

Na začetku tako ali tako nisem imel pojma, kje sploh iskati. Potem pa vidiš, kateri portali so močni. In na Spoznaj.si, ki naj bi bil najbolj rastoči, ampak je po mojem kar šibek. Potem sem pa ugotovil, da Ona-on.com je pa kar močen, tako da v bistvu največ na Ona-on delam. Pa na Facebooku sem, pa na Net-logu. (Leon, 34)

4.2.4.2 Profil naj bo poseben, unikatni, drugačen od povprečja

Profil je zelo pomemben, saj kaže zunanjo podobo nekoga, ki mora biti v množici vseh profilov prepoznavna, drugačna, unikatna. Pomembno je torej, da je profil takšen, da privlači druge (Whitty 2007). Iskanje partnerja/ke prek interneta je namreč tekmovalne narave⁵², zato poskušajo uporabniki izboljšati svoj položaj na trgu tako, da se predstavijo kot posebni oziroma drugačni. Verbalna in vizualna podoba profila sta torej področje tekmovanja vseh, ki so vključeni v tako iskanje partnerja/ke (Illouz in Finkelmann 2009, 415). Kot so navajali intervjuvanci in intervjuvanke, so jim bili vseč profili, ki so natančni, povedni, ki ponujajo kar nekaj podatkov o osebi, ki ga je napisala. Gre namreč za množico profilov, pri katerih si je treba izbrati svoje »mesto«, kar se lahko naredi le z odstopanjem od povprečja. Predvsem moški imajo občutek, da morajo biti njihovi profili posebni, saj menijo, da ženske izbirajo:

/.../, sem se potrudil, da bi naredil predstavitev, ki bi bila nekaj posebnega, nekaj nešablonskega, kar zelo odstopa, kar je zelo individualno, da bi bila zelo opazna kot nekaj zelo posebnega, kar ni šablonsko napisano. (Janez, 58)

Začel sem tako, da sem jaz poskušal kontaktirati. Punce so zelo oblegane, moških je bistveno več, težko je danes dobiti kakršen koli odgovor. /.../ Za svoj profil sem se zelo potrudil, zelo dobro sem se opisal, svoje želje, interese. Zelo obširen je bil, jaz sem na vsako stvar zelo obširno odgovoril. (Franci, 43)

Ženski profili naj bi imeli po nekaterih podatkih boljšo in bolj vsestransko zasnovano vsebino v primerjavi z moškimi profili⁵³ (Sirk, Matkovič in Švab 2007), kljub temu pa so po drugi strani profili žensk lahko običajni, saj naj bi veljalo, da so ženske tiste, ki izbirajo med moškimi, ki jih nagovorijo. Tu gre po eni strani za posledico večje obleganosti ženskih profilov (ker jih je manj), po drugi strani pa morda tudi za tradicionalne predstave o dvorjenju, ko naj bi moški dal pobudo:

⁵² Tudi analiza današnjih tiskanih oglasov revije New York Review of Books (izide dvakrat na teden in velja za intelektualni časopis, saj objavlja recenzije monografij, esejev, mnenja o političnih dogodkih ter občasne ocene filmov, hkrati pa vključuje tudi osebne oglase, namenjene iskanju partnerja/ke) pokaže, da poskušajo tudi tiskani oglasi pritegniti pozornost, kar kaže na močno tekmovalnost pri iskanju partnerja/ke, ki ga/je ni lahko najti. Tekmovalnost oglasov po eni strani kaže na odziv na pritiske tekmovalne kulture in tekmovalnega trga medosebnih odnosov, predvsem med starejšimi (še posebno ženskami) in tudi med tistimi, ki spadajo v srednja leta, po drugi strani pa kaže tudi na višja pričakovanja glede medosebnih odnosov, ki jih ustvarja »sekularna modernost« (Hollander 2004, 77).

⁵³ Rezultati primerjave 200 moških in 200 ženskih profilov, objavljenih na spletni strani Ona-on.com, so pokazali, da so ženski profili po navadi bolj povedni in da ženske v primerjavi z moškimi natančneje opišejo sebe in svoja pričakovanja glede partnerja.

Ja, čisto običajnega. Pa nisem nič, da kaj iščem ali pa kakorkoli. Samo pač tisti podatki, ki so bili, so bili pač vsem dostopni, da sem poročena. Toliko in toliko kilogramov, toliko in toliko višine, drugega ni bilo nič kaj takega. (Marija, 42)

V bistvu, že takrat, ko sem to bral, sem že vedel, v čem je stvar tega On-on portala. Vedel sem, da je tam znatno več moških kakor pa žensk. Da so tam ženske tiste, ki izbirajo. /.../ Žensko so že zasuli z odgovori, s prošnjami, pa z »go«, »no go«, pa s sporočili in z vsem. Tako da, ko sem potem tako za foro šel gledat moške profile, so moški profili veliko bolj dodelani, veliko bolj lično napisani kot pa ženski. Ženske tega tam gor enostavno ne rabijo, ker ni nikakršne nuje. (Miha, 25)

Kljub možnostim žensk za oblikovanje preprostega profila, ki ne izstopa, pa so nekatere udeleženke raziskave poudarile, da so svoj profil pisale premišljeno, da bi spodbudile čim več ljudi:

Izpostavila sem svoje kvalitete! Skratka, z namenom pritegniti čim več ljudi. Izpostavila sem fizično, tisto, kar se mi zdi, da na meni še kar dobro izgleda in da bi znalo pritegniti. Izpostavila sem značilnosti, po katerih se ločim od drugih in zaradi katerih sem mogoče malo nad povprečjem od drugih. Nisem si želela nekega profila, ki bi ga posameznik prebral: »Ojoj, še ena brez veze!« Želela sem si nekaj posebnega in zato sem izpostavila tiste svoje značilnosti ali pa tiste svoje dejavnosti, ki bi lahko pritegnile. (Nika, 25)

Zelo sem pazila, v bistvu svojih osebnih podatkov nisem vpisovala. Bolj na splošno, da bi se tako opisovala, postavna punca, ne vem kaj, ... to niti ne. V bistvu sem hotela, da si vsak prek mojih besed sestavi eno podobo od mene in potem pač, če bi bila simpatija iz obeh strani, da bi se tudi v živo spoznala. (Damjana, 34)

Kljub nujnosti, da je profil opazen, drugačen, dodelan, pa ga mora posameznik/ca napisati v okviru družbenih normativov, ki obstajajo tudi znotraj pravil iskanja partnerja/ke prek interneta. Velja torej, da je treba pri pisanju profila ujeti ravnovesje med edinstvenostjo in prilagojenostjo normam, pri katerem so oblikovalci/ke profilov spodbujeni k edinstvenosti, vendar opozorjeni na delujoča družbena pravila in norme (Paap in Raybeck 2005). Zahteve pri pisanju profila kažejo na še enega od številnih paradoksov internet datinga: v množici profilov je treba izstopati, vendar hkrati ustrezati družbenim normam in pričakovanjem. Proces opisovanja posameznikov/c namreč izhaja iz kulturnih besedil zaželene osebnosti, s čimer s pisano besedo samopredstavitve postanejo uniformne, standardizirane in reificirane (Illouz 2007, 11). Normativna prilagojenost se na primer kaže s strateško izpostavljenimi dejavnostmi, ki veljajo za želene, pričakovane. Ko beremo profile, imamo tako pogosto vtis, da se »vsi« ukvarjajo s športom, veliko potujejo ipd. Seveda se normativnost odgovorov kaže tudi s spektrom rubrik, ki naj bi jih v profilu izpolnili.

4.2.4.3 Profil kot filter pri navezovanju prvih stikov

Standardiziranost profilov je lahko na neki način prednost, ker ponuja možnost za natančne opise, po drugi strani pa z vnaprej danimi možnostmi reducira inovativnost in posebnost, ki jo je, kot smo že videli, za opaznost profila treba doseči. Standardiziranost lahko vodi tudi v zavajanje, pisanje pričakovanih, družbeno zaželenih odgovorov:

Ne, predstavitve niso bile jasne! Bile so pač tiste splošne, kaj vem, starost, rojstni datum, to mi je bilo itak jasno, da letnico več ali manj dajo pravilno, rojstnega datuma pa ne, potem barva oči, barva las, postava, si imel tam možnosti (povprečna, debela), potem je bila veroizpoved, stopnja izobrazbe, pa še ene par takih postavk, potem si pa ti lahko napisal, neka rubrika, da si se lahko sam malo opisal ali kar koli. Pri mojem možu bodočemu pa tam ni bilo nič napisano, tako da toliko pa se ni upal razkriti. /.../ Eni so res napisali razne romane, meni gre tisto hvalisanje, pa ne vem kaj, koliko hobijev ima! Lepo vas prosim, ne more imeti nekdo 10 hobijev!!!! /.../. (Irena, 35)

Profil⁵⁴ naj bi s svojo značilnostjo zgoščenega posredovanja podatkov o tem, kdo posameznik/ca je in kaj želi, ponujal bolj racionalen in učinkovit pristop k izbiri partnerja/ke. »Inovativna racionalnost oglasov je osnovana v specifikaciji značilnosti in interesov, ki jih imamo in katere iščemo, kar je lahko bližnjica v iskanju kompatibilne osebe.« (Hollander 2004, 69). Sporočila, ki so vključena v profile, pa lahko rušijo predpostavko o racionalnosti te metode: poskus zadovoljevanja intimnih emocionalnih potreb na podlagi pisnih specifikacij ruši romantični impulz in čaščenje nepredvidljivosti ter spontanosti, medtem ko se načrtovana racionalna specifikacija osebnih potreb širi z neracionalnimi, romantičnimi pojmovanji (ibid.). Internet institucionalizira racionalne metode iskanja partnerja, pri čemer je kot bistveno sestavino racionalizacije treba izpostaviti intelektualizacijo, ki se pokaže v procesu ustvarjanja profila (Illouz in Finkelman 2009, 414).

Natančnost v profilu je pomembna zaradi dveh vidikov – najprej daje možnost za izognitev stikov z osebami, ki odstopajo od meril nosilca/ke profila:

Najprej sem bila zelo presenečena, da je bilo zelo standardizirano. Čeprav po svoje logično: barva oči, starost ipd. Tako neki parametri, ki so meni zelo malo povedali. Ampak poleg tega narediš opis in ta moj opis je bil še kar dolg. V primerjavi z drugimi je bil precej dolg, ker sem želela čim bolj zreducirat obisk. Oziroma zreducirat v smislu tistega, preko katerega res ne bi šla. Recimo razna verska prepričanja, razne življenjske prakse, kot so veganstvo ali pa eni ekstremni športi, ali pa ene stvari, ki me

⁵⁴ Hollander (2004) v tem kontekstu izenačuje značilnosti tiskanih in on-line oglasov.

v bistvu niso zanimale in se mi je zdelo, da je čisto prav, če že vnaprej rečem ne oziroma povem, kaj so moje usmeritve. Tako, da s tistimi, s katerimi sem komentirala, je nekatere celo motilo, da sem bila dolga, nekateri pa so bili veseli v smislu »vsaj nekdo si vzame čas, da se dobro opiše«. /.../ (Jana, 42)

Natančnost drugih pri opisovanju sebe pa je pomembna zaradi lažjega filtriranja med potencialnimi kandidati ter zaradi reduciranja možnosti za napačne vtise, ki so lahko obširnejši, kadar imamo na voljo manj informacij. Če je prvoten vtis oblikovan na množici nepopolnih podatkov, je posameznikova predstava lahko toliko bolj neskladna z realnostjo. Zato je natančnost profilov potencialnih kandidatov/k tako pomembna. Intervjuvanci in intervjuvanke so natančnost v profilih prej kot z natančno ocenili kot nezadostno oziroma le toliko natančno, da so med množico lahko izluščili, kdo je zanje popolnoma neprimeren⁵⁵:

Ja, v tem smislu, da izločiš tiste, ki niso potencialni, so profili dovolj natančni in jasni, da pa potem med tistimi, potencialnimi, izbereš, ali so ali niso, pa ni dovolj podatkov. (Olga, 37)

Mogoče bolj to, da bi vedela, kdo mi totalno ni, recimo z nekom iz Murske Sobote se ne bi niti ubadala, ali pa nekdo, če bi se mi kdo zdel kakšen primitivec recimo, da bi kakšne opolzlosti iskal. Nekateri napišejo gor, da samo iščejo avanture, glede tega se mi zdi, da so opisi dovolj, ne moreš pa vedeti. (Nina, 30)

Zato, ker lahko tudi vsa množica podatkov kaj malo pove o človeku, so profili pomembni v smislu navezovanja prvih stikov oziroma za prvo grobo selekcijo, katerim potem sledijo pogovori – chati oziroma izmenjavanje sporočil.

Ker, kakor sem rekla, mene bolj zanima ta njihova plat, čustvena plat. Ne to, kakšno šolo imajo, kakšne veroizpovedi so, velikost, kateri hobiji jih zanimajo. /.../ (Nataša, 42)

Ne, opisi še zdaleč ne povejo veliko ali pa vsega, ampak dajo pa neki začetni impulz. /.../ Začetki so zelo skopi. To me je presenetilo. (Jana, 42)

Treba se je pogovarjati, tipkati, da vidiš, kako oseba razmišlja, kakšne ima želje, kaj pričakuje, kakšne izkušnje. /.../ (Andrej, 35)

⁵⁵ Podobno je v analizi »zgodb o uspehu« ruske spletne ženitvene agencije ugotovila tudi Rao Sahib s kolegi (2006). Glede vsebine profilov ruskih žensk, ki iščejo moškega z Zahoda, so ugotovili, da profili pomagajo moškim, ki se odločajo, s katero od nosilk profilov bodo vzpostavili stik, izločiti tiste, ki ne ustrezajo njihovim merilom.

Oseba, ki išče partnerja/ko prek interneta, dobi na podlagi profila neki prvi vtis. Posledično to pomeni tudi, da je lahko nekdo na podlagi slabšega profila prikrajšan, zato je pomembneje, kako piše, razmišlja, kar se razkrije z večanjem interaktivnosti:

/.../ Tudi, če nekdo zelo slab profil napiše, to ni pravilo, da je zato neprimeren človek zate, zdaj. Ko pustiš človeku neki prostor, ko začneš komunicirat na chatu, zato sem tudi na Kupid.com, ker so interaktivni chati. Tam najlažje spoznaš človeka oziroma ga začutiš. Vidiš, da niso stvari take, kot jih je prvi vtis naredil. Zato si jaz ne skušam delati vtisov prehitro in vedno pustiti eno možnost, da steče komunikacija. Da nimam nekih predsodkov, ne želim si ustvarjati vnaprej. (Monika, 29)

4.2.4.4 Prilagajanje profila glede na odziv

Tipični značilnosti, ki vplivata na oblikovanje profilov, sta asinhronost in možnost urejanja profilov. Asinhronost pomeni časovni presledek med oblikovanjem profila in njegovo objavo, kar omogoča, da se samopredstavitve piše previdno in premišljeno. Poleg tega se lahko profile tudi spreminja, jih izboljšuje, kar osebam, ki iščejo partnerja/ko prek interneta, omogoča, da eksperimentirajo z različnimi oblikami osebnih opisov (Walther 2001). Zapeljivost interneta je namreč tudi v preverjanju učinkovitosti različnih profilov, torej prilagajanju glede na odzive drugih. Ko se miselno preverja ocena zanimivosti določene osebe za druge, se določa njena »vrednost«. Če je ta premajhna, uporabniki/ce strani, namenjenih spoznavanju potencialnega partnerja/ke spremenijo profile, da bi bili/e za druge bolj zaželeni, bolj zanimivi (Heino in drugi 2010, 436). Skladno z navedenim in z željo pritegniti čim več pozornosti oziroma dobiti dober odziv, so mnogi intervjuvanci in intervjuvanke med uporabo profila ugotovili, da morajo za dober odziv nasprotnega spola napisati nekaj drugačnega, posebnega, nekaj, kar pritegne. V tem primeru gre torej za izboljšave profila, za ponovno pritegnitev pozornosti:

/.../ Najprej sem imela enega, potem pa še enega, da se na novo pritegne pozornost. (Olga, 37)

Ful časa, mislim, da eno leto in pol sem imela samo enega. Potem sem pa tudi jaz začela bolj kot eno igro gledat in sem si naredila še enega. In potem me je zadela kap, ko sem videla kakšne, ki so se na mojem prvem profilu izkazali kot bolj resni; so pa tu totalno, recimo, kjer sem se jaz tudi bolj zezala, in sem malo testirala: so pa začeli s ful drugačnimi ven prihajat. Tako kot čisto druge osebe no, ampak isti profil. Sem si mislila aha OK, to je tako in potem sem imela dva, nikoli enega. (Nena, 36)

Nekatere samske ženske z otroki v profilih spremenijo podatek o otrocih⁵⁶, saj so bodisi izkusile ali predvidevale, da so otroci dejavnik, ki nekatere moške odvrne od vzpostavitve stika:

Aha, ena – dva, na Kupidu je bil prvi, potem je bil na Ona-on. /.../ Različna sta si bila v točki pri otrocih. Potem, ko sem bila Feromona, sem spremenila ta podatek. Tam nisem navedla, da imam otroke, ker sem videla, da je to problem. Potem sem videla, da čez čas, ko se je kdo hotel zblížat, sem povedala, da imam dva otroka, takrat se je potem stvar zelo hitro zaključila. (Daša, 40)

Ja. Sem. Takrat potem tisto realno, da sem mamica z otrokom, sem to izbrisala. Ker sem si rekla, zakaj bi to izpostavljala. V bistvu sem si rekla, čisto tako, če me bo kdo želel spoznat, me bo. /.../ (Karmen, 32)

Kadar prilagajanje profilov pomeni vnašanje več humorja in zamolčanje podatkov o otrocih, gre nedvomno za prilagoditev zahtevam trga oziroma natančnejše prilagajanje predvidenim odzivom ali željam potencialnih partnerjev/k: v prvem primeru po sproščenosti, lahkotnosti (morda tudi po lahkotnosti pričakovanih razmerij, a tu gre samo za hipotetično ugibanje na podlagi različnih izpovedi o avanturah željnih oseb, ki iščejo partnerko prek interneta), v drugem pa po graditvi razmerja s partnerko, ki še nima otrok. Internet namreč glede na svojo navidezno brezmejnost v ponujenih možnostih daje priložnost, da osebe, ki poskušajo prek interneta spoznati potencialnega partnerja/ko v izhodišču zelo upoštevajo svoja merila. Omenjena merila se pogosto nanašajo na željo po izbiri med potencialnimi kandidati/kami, katerih preteklo življenje še ni zaznamovano z otroki iz prejšnje zveze ipd. Tovrstna načelnost se seveda upošteva toliko časa, dokler so možnosti za izbiro med preferenčno ciljno skupino odprte. Ko se možnosti izčrpajo, se znižajo tudi merila:

Sicer pa zdaj prihajam v leta, ko bom kmalu vesel, samo če bo ja (tudi ženska z otrokom op. T. Ž.), od kogarkoli. Vedno težje bo karkoli dobiti, kar bo normalno. Pač ostajamo samo še počena roba. (Žiga, 26)

Zaradi zasičenosti trga s številnimi povprečnimi profili se tudi na trgu za iskanje partnerja/ke po spletu obrestuje, če uporabnik trg razišče in odkrije nepokrito tržno nišo. Da je treba biti

⁵⁶ Rao Sahib in drugi (2006) je postavila podobno tezo, da bodo profili ruskih žensk z otroki manj zanimivi za potencialne partnerje z Zahoda. Pokazalo se je nasprotno. Ženske z otroki niso bile nič manj uspešne v oblikovanju partnerstev od žensk brez otrok.

drugačen, izviren, opazen, izpostavljajo predvsem moški, ki jih je po nekaterih podatkih precej več kot žensk:

Ja, sem ga prilagajal. Osnovno besedilo sem popravil. Omenil sem tudi ples, s plesom se amatersko ukvarjam že 10 let. Najprej sem imel ples napisano z majhnimi črkami, potem pa sem ugotovil, da je kar nek delež punc, ki pa rade plešejo in se mi je zdelo, da če bodo tudi one kaj po profilih brskale in bodo videle ples z velikimi tiskanimi črkami, bodo bolj »prijele«. Potem sem pa še v kombinaciji s spodnjim delom profila tudi malo več o sebi povedal in kaj pričakujem od partnerke. Tudi tam sem večkrat ples izpostavil in vidim, da prijemajo kot sto vragov. (Leon, 34)

Da, zato sem ga spremenil, ker ni bilo ravno nekega velikega odziva. Potem pa, ko sem gledal profile od drugih, sem si rekel, »saj imajo vsi eno in iste, tudi jaz sem en Šaban«, ugotovil sem, da moraš nekaj posebnega napisati, ven butniti. Lahko bi ga up dejtal ter malo obnavljal, vendar to se mi pa potem ni več dalo. (Nejc, 25)

Citati o spreminjanju profilov kažejo na pragmatično odločitev o povečanju lastnih možnosti (odzivanje na zakonitosti on-line partnerskega trga), v citatih pa se kaže tudi ideologija individualizma – biti poseben, slediti lastnim ciljem.

Spreminjanje profilov je lahko tudi posledica želje po omejitvi stikov oziroma osredotočanja na posebno skupino ljudi ali na osebe s posebnimi lastnostmi, pričakovanji ipd. oziroma posledica želje po tem, da bi se opis bolj ujema z dejansko predstavo, ki jo ima posameznik/ca o sebi in lastnih preferencah:

Ja, tudi. Zaradi tega, ker nisem imela napisano, da želim nekoga s tradicionalnimi vrednotami in je bilo dosti takih, ki so se javljali, da so poročeni in želijo imeti razmerje. Celo pari so me kontaktirali, da iščejo eno tretjo osebo in pač sem to nekako tako napisala, da pač se mi taki ne javljajo. Mi je škoda izgubljat čas, ker me to ne zanima. (Janja, 33)

Na začetku mi je kolegica napisala (profil op. T. Ž.), tako bolj zafrkljivo, bolj izzivalno. Potem sem ugotovila, da jaz sploh nisem izzivalen človek, da sem bolj resna, potem sem malo spremenila recimo. /.../ Jaz sem hotela, da bi že naslov oziroma vsebina pokazala, da sem resen človek, jaz nisem hotela, da bi tam izpadlo, kot da mi je za seks. Čeprav je pa vprašanje, kako to kdo drug vidi. Jaz sama sem hotela tisto bolj resno. (Anica, 54)

Po drugi strani pa so tisti, ki so bili zadovoljni z odzivom, povedali, da profila niso spreminjali. Ženske so po navadi omenile, da so bile pozitivno presenečene nad odzivom svojega profila. So torej tiste, ki izbirajo, ki imajo glede na nesorazmernost med številom moških in ženskih profilov prednost in zato tudi manjše potrebe po spreminjanju profilov:

Ne, ker sem bila že itak takoj presenečena nad odzivom, res, pa potem sem se tako dopisovala z enimi parimi, potem sem si pa začela dopisovati s Tadejem in sva si potem dopisovala dalje in ostalim nisem potem več niti odgovarjala, niti nič in potem je bilo itak že na hitro vse skupaj. (Nina, 30)

Zaradi dobrih povratnih informacij in velikega odziva se oblikuje tudi pozitivna samopodoba:

/.../ Odziv je bil v bistvu takoj zelo velik. Mislim, da takoj naslednji dan, ko odobrijo ta profil, je bilo toliko pošte, da je v bistvu niti nisi mogel pregledat. Ne vem, ali je mogoče manj punc, da je dejansko bil tak odziv. Ta profil je še danes odprt in včasih ga grem malo pogledat čisto iz spominov, čisto iz melanholiije. In dejansko se tam nabere ogromno ljudi. So tudi moški, ki so tako vztrajni, da pošljejo tudi po dvajset sporočil. Ta sporočila pa so po navadi ena in ista. Tako da tega profila ni bilo treba spreminjat, ali pa nekako začinit. (Nika, 25)

Pisanje profila je vsekakor dinamičen proces, v katerem se eksperimentira v želji, da bi ugotovili, kaj druge privlači, kateri opisi so bolj učinkoviti in kateri manj, kakšen učinek ima fotografija ipd. (Whity 2007). Dinamičnost je prepoznana tudi v zahtevi po občasnem spreminjanju profila, in sicer v primerih, kadar se želi izpostaviti, da je namenjen točno določeni populaciji (npr. osebam s tradicionalnimi vrednotami, s smislom za humor, osebam, ki si želijo resnih zvez ipd.).

4.2.4.5 Izpostavljanje najboljšega jaza

Profili omogočajo namerne samopredstavitve, kar izhaja predvsem iz narave on-line spoznavanja in komunikacije. Narava asinhronosti on-line komunikacije in možnosti popravkov udeležencem/kam omogočata previdno oblikovanje in nadzorovanje podobe o sebi, ki jo posredujejo drugim (Walther 1996). Pri razlagi uspešnosti samopredstavitve on-line lahko izhajamo tudi iz Goffmanovega koncepta nadzorovanja vtisov (Gibbs in drugi 2006, 158). Goffmanova teorija samopredstavitve pojasnjuje način, na katerega so posamezniki lahko vključeni v strateške dejavnosti za izražanje/prenašanje vtisa na druge, katerega imajo interes izraziti (Goffman 1990). Vtise o sebi ustvarjamo v off-line komunikacijah na podlagi vtisa, ki ga drugim posredujemo namerno z verbalno komunikacijo in na podlagi nenamernih vtisov, ki jih oddajamo z neverbalno komunikacijo (Goffman 1990). Osebe, ki poskušajo partnerja/ko spoznati prek interneta, si ustvarijo vtis najprej na podlagi profilov in pozneje na podlagi on-line komunikacije. Namerno posredovanje informacij poteka v pisni obliki, pri kateri je vpliv večji kot pri off-line komunikaciji. Kot pravi Gibbs s soavtorji, uspešnost

samopredstavitev pomeni sposobnost ustvarjanja dobrega vtisa in doseganje ugodne samopredstavitve on-line (2006), ki jo omogoča nadzorovanje, saj se v samopredstavitvah izpostavi najboljši jaz osebe, ki išče partnerja/ko.

Velika konkurenca oziroma številčnost profilov je vzrok ne le temu, da se je treba za profil potruditi, temveč je treba v njem izpostaviti svoje posebnosti, »najboljši jaz«, ki lahko od dejanskega jaza tudi nekoliko odstopa. Profil je namreč promocijsko orodje, je povzetek, v katerem mora posameznik/ca delovati čim bolj zanimivo, da je vreden/na ogleda, stika⁵⁷. Gre za strateškost samopredstavitve na spletnih straneh, namenjenih iskanju partnerja/ke (Whitty 2007). Ko so rubrike izpolnjene, navadno osebe, ki spoznavajo potencialnega partnerja/ko, suhoparnim demografskim in fizičnim opredelitvam dodajo še svoj opis in opis svojih želja in pričakovanj. Kot so povedali intervjuvanci in intervjuvanke, tip profila z neizpolnjenimi podatki in v obliki slogana »povem ti kasneje« ne le odbija, temveč se v množici profilov zdi nesprejemljiv. Treba je torej imeti profil, ki bo drugim privlačen, zanimiv in v katerem bo izpostavljena lastna vrednost:

Izpostavila sem svoje kvalitete! Skratka, z namenom pritegniti čim več ljudi. Izpostavila sem fizično, tisto, kar se mi zdi, da na meni še kar dobro izgleda in da bi znalo pritegniti. Izpostavila sem značilnosti, po katerih se ločim od drugih in zaradi katerih sem mogoče malo nad povprečjem od drugih. Nisem si želela nekega profila, ki bi ga posameznik prebral: »Ojoj, še ena brez veze!« Želela sem si nekaj posebnega in zato sem izpostavila tiste svoje značilnosti ali pa tiste svoje dejavnosti, ki bi lahko pritegnile. (Nika, 25)

To, da ostanem skrivnosten, bom imel čim več hobijev, da izpadem zanimiv, da bom čim več stvari delal, ki jih ljudje ne delajo, da bom čim bolj nadut po eni strani izpadel. (Nejc, 25)

Oba odgovora nakazujeta sistem lastnega trženja, izpostavljanja svojih najboljših lastnosti, ki bi utegnile biti drugim všečne. Na začetku profilov se torej izpostavijo tiste informacije, za katere verjamemo, da jih bodo drugi z veseljem prebrali oziroma bodo pritegnile pozornost bralcev (Yurchisin in drugi 2005, 743). Oblikovanje profila se lahko šteje za projekt – projekt natančne samopredstavitve –, ki ima za cilj pritegniti pozornost oseb z natančno določenimi opredelitvami.

⁵⁷ Raziskava, ki sta jo izvedla Paap in Raybeck (2005), je pokazala, da moški in ženske v profilih pri opisovanju izpostavljajo različne lastnosti. Medtem ko naj bi ženske izpostavile svoj značaj, so moški natančnejši pri opisovanju življenjskega sloga. Fizična dimenzija oziroma videz je v omenjeni raziskavi postavljen bolj v ozadje.

4.2.4.6 »Avtentično« sebstvo

Izpostavljanje »avtentične« slike o sebi se zdi osebam, ki imajo izkušnje z iskanjem partnerja/ke prek interneta pomembno, ker manjša možnosti za napačno ustvarjen vtis, ki se oblikuje v fazah spoznavanja, in sicer s fantazijami, ki dopolnijo manjkajoče podatke o osebi. Zaradi navedenega je zelo pomembno, da so podatki, posredovani v profilu in pozneje med on-line komunikacijo, čim bolj točni, natančni in realni, kar zmanjšuje morebitna neskladja pri nadaljnjem spoznavanju:

Hotel sem v bistvu nekaj dobrega notri napisat, pa mogoče v šali kako slabo tudi. Tako, da sem na koncu napisal tako, ne preveč unikatno, ali pa kaj podobnega. Tak normalen opis, da tisti, ki bi ga bral, ne bi dobil občutka, da si malo izmišljujem, ali pa, da je to prelepo, da bi bilo res. /.../ in mi je bilo važno, da je ta moj profil v bistvu narejen toliko realno, da kasneje ne bi prišlo do kakšnih konfliktov. (Tomaž, 34)

Na vprašanje, na kaj so želeli pri pisanju profilov opozoriti oziroma na kaj so bili pozorni, so intervjuvanci in intervjuvanke odgovarjali:

Predvsem na vrednote. Jaz sem želela samo sebe opisati točno tako, kot sem, povedati resnico. Tako, da se v bistvu javljajo res tisti, ki bi jih res zanimala. Zato sem gledala, da bi bila predstavitev res takšna, ki bi najbolj mene opisala. (Janja, 33)

Na vse, na vse osebne podatke, kraj, rojstvo, spol, višina, postava, barva las ... na vse detajle sem bil pozoren. V profilu sem pa opisal svoje osebne lastnosti, svoj karakter, prav tako sem napisal svoje želje in pričakovanja. (Toni, 40)

Prednost izpostavljanja avtentičnega sebstva je tudi v tem, da osebe, ki prek interneta spoznavajo potencialnega partnerja/ko, z natančnim opisom, kdo so in kaj želijo, usmerjajo pozornost na osebe z določenimi lastnostmi, pričakovanji, željami ipd. S svojo samopredstavitvijo sporočajo, kdo jih zanima, kdo bi jim lahko bil všeč, kar omogoča vnaprejšnjo selekcijo med potencialnimi kandidati/kami:

Ja, jaz sem itak introvertiran analitičen tip /.../, tako da sem vedel, da je prvi kontakt totalno pomemben in tukaj sem hotel, da me ta oglas v celoti predstavi, kakovostna – avtentična slika, hkrati pa sem seveda v tem oglasu hotel nakazati, kdo naj se mi javlja. Torej skozi to svojo avtentično sliko sem hotel tudi avtentični odgovor. Hkrati sem hotel izločati kandidatke, ki mi v predstavi ne bi bile všeč. (Niko, 41)

Ustvarjanje in urejanje osebnih profilov, ravnovesje med točnostjo samopredstavitve in ustvarjanjem on-line kredibilnosti so bistvene sestavine samopredstavitve (Couch in

Liamputtong 2008, 269). Samoocena avtentičnosti napisanega v profilih razkriva, koliko pomeni izpostavljanje realne slike osebam, ki so se identificirale z izkušnjo internet datinga. Tu so odgovori bolj ali manj enopomenski in nihajo le od izpostavljanja tistega, kar (mislijo da) v resnici so (ali želijo biti) in njihovega boljšega sebstva, ki ga dosežejo z izpostavljanjem zanimivejših dejstev. Večinoma pa gre za izpostavljeno avtentično sebstvo, brez namernih laži in potvarjanj:

Vsekakor se mi zdi to bistveno, v skladu s tem, kako tudi živiš. Če se odločiš, da si vedno tisto, kar si, je prav gotovo to lažje funkcionirat ... (Janez, 58)

Ja, vedno. Nikoli nisem igrala na lažeh, ker imam eno prepričanje, da lažeš samo sebi. V vsakem primeru. (Neža, 25)

Boljše, da si takoj, kar si. (Gregor, 35)

Če že, gre torej v samopredstavitvah bolj za pretiravanja kot namerne velike laži (Whitty 2007). Načelo avtentične predstavitve je torej eno od načel iskanja potencialnega partnerja/ke prek interneta. Osebe, ki se spoznavajo prek interneta, morajo biti predstavljene na zanimiv, avtentičen način, a vedno v okviru »realne« samopredstavitve. Razlogi so v pričakovani off-line interakciji, pri kateri se velika neskladja med posredovanimi informacijami in dejansko podobo hitro pokažejo. Če pa se pokažejo, običajno pomenijo konec spoznavanja.

4.2.4.7 »Pravo sebstvo« ni nujno skladno z vtisom drugih

Internet daje možnost za razkrivanje pravega sebstva (*true self*) (Barg in drugi 2002; McKenna in drugi 2002), to je tiste različice predstav o sebi, za katero posameznik verjame, da tak dejansko je, vendar je zaradi različnih situacij po navadi ne more predstaviti drugim, poleg tega pa internet daje tudi možnost za ponovno ustvarjanje identitete – kognitivnega in čustvenega razumevanja kdo in kaj smo (Yurchisin in drugi 2005; Couch in Liamputtong 2008). Iskanje partnerja prek interneta se v kontekstu identitete definira kot proces interpretacije in samokonstrukcije (Hardey 2004). Internet ponuja možnosti za ponovno (pre)oblikovanje identitete, in sicer tako, da tisti, ki so v tem prostoru aktivni, postanejo to, kar mislijo, da so ali želijo biti. Zato bi težko rekli, da gre v primerih neskladja »pravega« sebstva s predstavo drugih o nosilcu/ki profila za namerno zavajanje, temveč gre predvsem za to, da se podoba drugih ne ujema z lastno sliko, ki jo ima o sebi oseba, ki spoznava potencialnega partnerja/ko prek interneta:

/.../ Sem pa tudi pazila, kaj sem vstavila notri – pač poskušam presoditi sebe, tak kot si, čeprav je to zelo težko. Tudi od tega eno stvar, ki sem jo opazila, da je sebe nemogoče videti tako, kot te vidijo drugi. Ali pa, ko se opišeš, potem pa tisti, ki to bere, razume čisto nekaj drugega. To se mi je zdelo nekaj zelo zanimivega. (Jana, 42)

/.../ Tudi jaz sem imel napačno predstavo o sebi in če bi to v profil napisal, bi bilo pol narobe. (Domen, 24)

Čeprav želijo biti osebe, ki potencialnega partnerja ali partnerko spoznavajo prek spleta, v svojih predstavitvah realne in avtentične, pa zahteve trga, možnosti in tudi namen iskanja napeljujejo k izpostavljanju boljšega sebstva, kar običajno privede do neskladja med želenim in dejanskim sebstvom in/ali predstavo drugih o nosilcu/ki profila:

/.../, dosti je superlativov, moški se vidijo kot zelo dobri, vsak se zdi samemu sebi velik catch. (Tina, 33)

/.../ Pa večina oglasov je tako narejenih kot nepremičninski oglasi. Na primer soba s pogledom na morje. Ja, če v stranišču stopiš na školjko in pogledaš skozi okno, potem čez tri dimnike mogoče res vidiš morje. V tem stilu. (Edi, 36)

Razumevanje celostnih on-line predstavitev se navezuje na Goffmanovo (1990) dualistično predstavo o sebstvu. Sebstvo je sestavljeno iz igre (*performance*) in značaja. Sebstvo kot igralec ni le družbeni produkt, temveč je tudi osnovno motivacijsko jedro, je tisto, kar se kaže navzven; medtem ko je sebstvo kot značaj posameznikov notranji jaz. Posameznik/ca se mora navzven pokazati kot sprejemljiv/a, od koder izhaja mogoča strateškost v ustvarjanju vtisov. Na internetu je zato toliko lažje postati tisto, kar posameznik/ca želi biti, saj za on-line faze spoznavanja velja popolna odsotnost ne samo oddanega izražanja (po Goffmanu so to v osebnih interakcijah oddana sporočila – na primer neverbalna), ker (še) ni osebnega stika, temveč ker lahko z ustvarjanjem in preoblikovanjem profila ter vsem dožemanjem nas samih naše sebstvo (pre)oblikujemo tudi skozi oči drugih.

4.2.4.8 Standardiziranost in fleksibilnost pri oblikovanju profilov

Zaradi velike standardiziranosti profilov v smislu izpolnjevanja kategorij z izbiranjem danih možnosti sem intervjuvance in intervjuvanke spraševala, ali menijo, da je v predvideni obliki profila dovolj prostora, da izrazijo to, kar so oziroma kar želijo. Večinoma so odgovori že izraz njihovega natančnejšega poznavanja učinkovitosti pri iskanju partnerja/ke po spletu.

Prevladuje želja po tem, da bi bili lahko bolj povedni, natančni, a ker so ujeti v predvideno obliko, znotraj nje poiščejo način, ki se jim zdi najbolj učinkovit:

Na začetku sem imel malo problemov, ker se mi je zdelo, da je premalo prostora. Ampak potem, ko sem dojel logiko, se mi zdi, da je dovolj. Ker če se ne znaš predstaviti ali pa vzbuditi pozornosti v tistem prostoru, ki je za to namenjen (v tem oglasu gre za čisti marketing), ali boš iz tiste množice izstopal na takšen ali drugačen način, da bo nekdo rekel: »Aha, ta pa je nekonvencionalen.« ali »Aha, ta je pa drugačen!«, če ne znaš tega tam narediti, potem je brez veze. Potem, ko pa to dosežeš, imaš pa dovolj prostora, da si lahko dopisuješ, pogovarjaš, sestajaš ... kar koli več se mi zdi, da bi bilo obremenjevanje po nepotrebnem. (Niko, 41)

Mislim, da predstavitev ni toliko to, kar jaz sem, ampak je bolj vaba. In šele v naslednji komunikaciji se bolj podrobno spoznaš. (Borut, 33)

Oblikovanje profilov spada v kontekst samopromocije in tržnega delovanja. Razlog je številčnost profilov, ki konkurirajo na portalih, namenjenih spoznavanju. Narava profilov je torej v marsičem paradoksalna, saj združuje zahtevo po trženju samega sebe, reflesivnosti in samorazkritju. Poleg omenjenega pa ima tudi funkcijo vadbe v »konstrukciji neizgovorjenega in idealnega drugega« (Smail 2004, 98):

Pri meni je bilo vedno tako, da tisti prostor, ki je namenjen, je bil meni vedno premajhen. Tako, da se pač potem navadiš in poskušaš dati tisti osnoven opis (višina, itd.), vse ostalo pa strneš: komunikativen, odprt, družaben, šport, hribi ... Poskusiš na tak način, morda tisto, kar bi tudi sam rad videl, da je na drugi strani, poskusiš izpostaviti sebe. (Aleš, 37)

Standardiziranost v nekaterih pogledih pomeni pomanjkljivost tudi zato, ker predvideva pričakovane odgovore in ne daje možnosti za vpisovanje manj pogostih alternativ:

Ne, če želiš kaj konkretnega napisati, niti slučajno ne. Strašansko me moti, da si lahko zbiraš raso, še bolj pa me moti, da ni možnosti, da sam napišeš, kaj si. To me zelo moti. Enako velja za vero. Moti me, da niso navedene vse vere (imaš samo opcije kristjan, budist, musliman, ateist). Niso vse in če tega ni, bi morali dati možnost, da lahko človek sam napiše, kaj je. (Edi, 36)

Standardiziranost prinaša tudi nevarnost za vpisovanje družbeno zelenih odgovorov – vsaj kar se nanaša na primer na dejavnosti, hobije, s čimer se, ironično, manjša zahtevana prepoznavnost posebnosti posameznika.

/.../ Vem, da so te kategorije od kod si in koliko si star, saj to je ful pomembno, pa to, ali si samski ali ne. To so te ta glavne, pa te neke zanimivosti, interesi, to vsi kar nekaj napišejo, ne vem, če ni bilo celo za obkljukati interese (kolesarjenje in te stvari), mogoče da je bilo celo tako. To se mi je zdelo, da vsi obkljukajo, da zgledajo čim bolj zanimivi, tako da se mi je zdelo, da še najbolj spoznaš človeka z dopisovanjem. (Nina, 30)

Standardiziranost samopredstavitev potrjuje raziskava o značilnostih profilov moških in žensk, objavljenih na spletni strani Ona-on.com (Sirk, Matkovič in Švab 2007). Poleg tehničnih značilnosti oblikovanja profila po vnaprej določenih kriterijih, neuresničljivega pravila izražanja posebnosti in unikatnosti posameznika/ce pa je standardiziranost tudi posledica odražanja družbenih stereotipnih predstav o tem, kakšen na bi posameznik/ca bil/a oziroma kaj se od njega/nje pričakuje (Rao Sahib in drugi 2006). Profili zato pogosto odražajo stereotipne podobe današnjih želenih življenjskih slogov moških in žensk, na katere je treba gledati bolj kot na ideale kot na dejanske življenjske sloge, kar izpostavljajo tudi intervjuvane osebe.

4.2.4.9 Vtis o tem, kaj si želijo drugi

Ker naj bi bili na portalih, namenjenih iskanju potencialnega partnerja/ke, nameni vključenih iskreni in jasni, se postavlja vprašanje, ali vendarle, kljub jasnemu cilju po spoznavanju novih ljudi, ne naletimo na različne želje, pričakovanja udeležениh. Vtisi, kaj si drugi želijo, so različni, kljub temu pa jih lahko strnemo v tri kategorije: v skupino oseb, ki naj bi si želele resne zveze oziroma biti sprejet, ljubljen, pripadati oziroma imeti družino. V drugo skupino so umeščeni tisti, ki naj bi iskali avanture, tretja skupina pa si na internetu samo »malo razgleduje«. V naboru iskanja po ocenah udeležencev/k raziskave prevladujejo resne zveze in avanture.

a) V bistvu so želje enake – pripadati, biti ljubljen, ustvariti družino ...

Smailova je v raziskavi na avstralski strani RPSV, namenjeni internet datingu, ugotovila, da se posamezniki vključijo v tovrstne spletne strani »z upanjem, da bodo uresničili željo po pripadanju, ljubezni in lastnemu napredku« (Smail 2004, 104). Podobno so ugotavljali tudi intervjuvanci in intervjuvanke, ki so opazili, da so osnovne želje vključenih v tak način spoznavanja in za katere predvidevamo, da si želijo oblikovanja partnerske zveze, enake – to so želje po pripadanju, biti ljubljen, imeti družino:

Najprej sem bila malo razočarana nad tem, da sem ugotovila, da si vsi ljudje želijo isto, čeprav je verjetno konec koncev to res. Ljudje si želimo pozornosti, ljubezni in teh reči. Ampak način, kako je bilo to izraženo, je bil zelo malo oseben, zelo neindividualen, neindividualističen. Veliko je bilo čisto teh splošnih pojmov. Da si želi srečno družino ali pa si želi zanimivo partnerico. /.../ (Jana, 42)

/.../ Jaz sem opazila, da si vsi želimo to, kot si človek želi prvobitno, eno ljubezen, eno navezanost, naklonjenost do drugega spola, pa za kratek čas. Smo pač družabna bitja in potrebujemo človeka za druženje, pogovarjanje, da te eden razume, tako kot je v življenju dejansko. Nobene razlike ni med Štajercem ali pa Dolenjcem. Razen recimo eni so za avanture, pa tudi tisto v zakonu nekaj škriplje ali pa nekaj ne dobi. Ni razlike. (Anica, 54)

Kar morda nekatere moti, je neindividualističnost v definiranju iskanega. Klišejskost pričakovanega je značilnejša za prvotne definicije, ki nastajajo v profilih. Tu se pričakovano tesno prepleta z družbeno želenim, zato se pojavijo vtisi, da si vsi pravzaprav želijo isto, vsaj če pogledamo med ciljno skupino, ki naj bi imela namen graditve partnerskih zvez. Razlike nastopijo v percepcijah o legitimnih načinih življenjskih slogov in tudi delitvah spolnih vlog, ki dajejo ogrodje za pot k ciljem. In prav ta ogrinja se bistveno razlikujejo.

b) Avanture, priložnostni seks, popestritev vezanega življenja

Naslednja skupina, ki so jo intervjuvanci in intervjuvanke identificirali pri iskanju partnerja/ke prek interneta, so osebe, ki si želijo avantur. Ti (po trditvah udeleženk raziskave gre večinoma za moške) so običajno dosti neposredni in hitro izrazijo svoje želje, zato jih je lahko prepoznati.

Največkrat, glede na branje teh oglasov sem največkrat naletela na to, da so samo avanture. Najbolj me je prizadelo, da so poročeni moški iskali avanture ali pa druge ženske. To se mi je zdelo, ne vem, zelo nizkotno za moj pogled na vse skupaj. (Neža, 25)

Pri Ona-on sem ugotovila, da se marsikdaj predstavljajo z obveznostjo neporočeni ali pa poročeni, ampak da iščejo obstransko še kakšno zvezo, veliko je bilo takšnih. Da se ne bi želeli vezati, ampak bi si radi popestrili življenje. (Nataša, 42)

/.../ sedaj, če sprašuješ izrecno za moške, je bilo zelo dostikrat izraženo, da si oni želijo prijateljstvo v smislu sex buddies, ne pa prijateljstva tako. Se mi pa zdi, da so dostikrat, predvsem takšni, ki so iskali intimni stik v smislu seks brez obveznosti ali karkoli, predvsem poudarjali fizični izgled in razne telesne mere in vsemogoče. Tem profilom sem se po navadi na daleč ognila. (Karla, 23)

Čeprav nekateri izpostavljajo, da je iskanja avantur pri moških več, so nad takimi izkušnjami razočarani tudi moški, morda predvsem zato, ker se tako podirajo dvojna merila o ženski in moški seksualnosti:

Devetdeset odstotkov jih išče samo avanture, ne. Deset odstotkov je resnih. Jaz pa še nisem v teh letih slišal nobene resne. Evo, tako. Prav, prav to me je tisto, kaj me je najbolj šokiralo, da nekaj, kar je namenjeno za resnost, ni resno, ne. (Miro, 39)

Povabilu na intervju o izkušnjah z internet datingom, kakor se je prvotno glasilo povabilo k sodelovanju v raziskavi, so se odzvali tudi trije moški, ki so internet uporabljali za iskanje priložnostnega seksa, avantur oziroma seksa v troje. Med njimi je najmlajši, 25-letni Nejc, uporabljal internetne strani za pridobivanje stikov deklet. Vsak dan naj bi dobil 10 novih stikov, njegov glavni namen je bil izuriti se v seksu. Pripravil je celotno strategijo, izdelal sistem, ki ga je izpopolnjeval na podlagi prebiranja ustrezne literature in ocenjevanja ter zapisovanja lastne učinkovitosti:

/.../. Malo pozno sem začel seksat in čisto je bilo vse čudno. Potem sem prebral dve knjigi in načrtno začel na tem delat. Tako sem spotoma to počel tudi prek interneta, saj zakaj pa ne bi tam poklical malo. /.../ Poglej, moj cilj je bil takšen, jaz hočem seksat. Dejansko imam doma zvezek, kjer imam vse zapisano in puščice ven, kako bom prišel do tega, kaj bom delal za to in to je bil moj cilj, ni važno, kako priti do tega, samo da pridem. Potem sem si samo pisal, kaj je bilo dobro, kaj ni bilo dobro, česa ne bom definitivno več, kje so se smejale, kaj jim je bilo všeč in te gumbke bom jaz potem večkrat pritiskal. /.../ Saj ti pravim, to je bil moj cilj. Jaz sem dve knjigi prebral Black book off daiting in Alfa book, pa Mystery. Ta scena se je razvila in to za internet daitinge in na splošno. Potem pa imaš tudi specialiste za internet, ker vsaka farsa je drugačna. Tam imaš tudi napisano, kako napisati profil, da bo bolj zanimivo, kje je vejica, kje poudarek, da bo izpadlo bolj hudo. (Nejc, 25)

Naslednji, ki bi ga lahko umestili v skupino oseb, ki so prek interneta iskali »samo« seks, je bil Matjaž, star 41 let. Na internetu je bil prisoten 10 let, svojo začetke spoznavanja prek spleta opiše:

Bil sem že 10 let v zvezi in je žena nehala seksat dobesedno. Iskal sem alternativne variante, itak sem živel tako, da sem delal v Ljubljani, živel pa na Gorenjskem gor 60 km stran. Sem dostikrat ostajal v Ljubljani ponoči, ker sem delal do pozno ponoči ali pa smo imeli kakšne dogodke zvečer in se mi je zdelo, da mogoče lahko to krizo rešim pri sebi. /.../ Ja, na začetku sem iskal samo seks dobesedno. Potem se je pa to, kaj pa vem kako, razvijala zadeva. Dosti časa je trajalo, da sem koga našel, s katerim bi se srečal, recimo. Na začetku si zelo štorast, neroden /.../ Ženske so bolj resno vezo iskale, moški smo pa iskali priliko za seks. To je bilo zelo nesorazmerno postavljeno.

Tako da na začetku je bolj tako, da napišeš neki profil in poskusiš zelo iskreno povedati, kaj počneš in kaj iščeš. Potem ugotoviš, da so iz druge strani pričakovanja večinoma drugačna. S tem, ko profil zelo natančno opredeliš in opredeliš zelo natančno, kaj hočeš, sam sebe izločiš za 90 % komunikacij. /.../ (Matjaž, 41)

Tretji, ki je internetne strani za spoznavanje uporabljal samo zaradi iskanja partnerja za seks, je Ivan (46). Z ženo sta najprej poskušala najti žensko za popestritev njunega odnosa, ker nista bila uspešna, je Ivan zamenjal svoj moški profil v ženskega in tako v imenu žene išče moškega. Ivan opravi vse dogovore do osebnega stika, na katerega potem pride njegova žena. Pojasni, da piše, kot da je ženska, ki išče moškega in poskuša potem v pogovoru zadevo »obrniti na troje«:

Tako sva se pogovarjala, kako bi dobila še kakšnega zraven. Moja žena je bolj kmečka in sploh ni vedela, kaj se takole po mestih dogaja. Sem pa nekaj na začetku kar tako napisal. Pa sva poizkusila tam, tako (na podlagi časopisnih oglasov, op. T. Ž.) ... pa prek interneta in tako. /.../ Tam gor sem bil prijavljen; zdaj pa, ko sem videl, da kot moški ne gre, sem se prijavil kot ženska, tako mi to nekako bolje teče. (Ivan, 46)

Težko bi realno ocenili, kolikšen delež oseb, ki imajo izkušnje s spoznavanjem prek interneta, si želi resno intimno zvezo in kolikšen delež išče avanture, seks⁵⁸. Tudi tisti, ki so sicer bili na strani iskanja resne intimne zveze, so povedali, da se na primer niso izogibali priložnostnemu seksu ali podobno. Zato bi težko postavili jasne meje, kdo išče izključno resno zvezo in kdo (le) seks⁵⁹.

c) Včasih ni jasno, kaj si kdo želi

Znotraj te skupine lahko prepoznamo dve podskupini. Na eni strani so osebe, ki se izogibajo povedati, da prek interneta res nekoga iščejo. Glede na izpovedi intervjuvancev gre najverjetneje za občutek sramu oziroma za delovanje stigme, ki jo internet dating včasih kljub siceršnjemu zmanjševanju še vedno ima:

/.../ Zelo različno. Rekel bi, da resnega partnerja. Mnogim je še vedno nerodno, ne razumejo, da je pač internet eno sodobno komunikacijsko sredstvo tako kot karkoli

⁵⁸ Upravljalci portala Ona-on.com so v preteklosti že odgovorili na raznovrstnost pri iskanju partnerja po internetu in leta 2004 za erotične zasebne stike ustanovili stran Urgenca.com. Ker je raznovrstnost pri iskanju odnosov po internetu velika, stran Ona-on.com omogoča tudi opredelitev iskanega tipa odnosa. Uporabniki izbirajo med naslednjimi možnostmi: resna zveza / partnerstvo; romanca / avantura / flirt; prijateljstvo / druženje; dopisovanje / chat.

⁵⁹ Peter in Valkenburg (2007) sta npr. v eni od svojih raziskav ugotovila, da običajne zmenke po internetu iščejo bolj seksualno permissivne osebe in osebe, ki iščejo visoko senzacionalnost.

drugega. Da to ni zdaj neki bav bav in da se tukaj zbirajo sami geeki, ki so nesposobni navezovanja stikov z nasprotnim spolom. Veliko jih pravi, da so gor, ker jim je dolgčas ali pa, ker jo je prijateljica vpisala in take oslarije. Taki so mi že po defaultu malo zoprni, ker če imajo en tak hendikep že samo zaradi tega, potem imajo gotovo še dovolj drugih tabujev v življenju. /.../ (Gregor, 35)

Tim pa recimo izpostavi problem zanikanja iskanja:

Ne vedo, kaj hočejo. Vse so »kao« samo slučajno gor, samo malo »gledajo«, da si ne bi kdo slučajno mislil, da ona kaj išče. (Tim, 25)

Druga skupina pa je s strani tistih, ki so z osebo že skušali vzpostaviti nek odnos, deležna kritike nejasnih želja. Tovrstne izkušnje, ko nekdo pravzaprav potihne, ko se mu/ji oseba na drugi strani želi približati, so opisovali predvsem moški, ki so povzemali negativne izkušnje:

Pojma nimam. Vse si želijo spoznati simpatičnega, resnega fanta, ki se ukvarja s športom. Potem jo kliknem in me takoj v štartu skensla. Zakaj, ne vem. Potem grem čez čas pogledat na Ona-on in vidim, da ta ista ženska še vedno išče. Si mislim, kaj bi ti sploh rada? Če si tako zelo želiš zvezo, kot pišeš, daj potem človeku možnost. Ali pa one mene poiščejo, nimajo slike, potem jih prosim, naj mi pošljejo fotografijo, pa konec, izgine. Ne vem, kaj si želijo. (Matic, 32)

Čeprav v svojih opisih: ljubezen, pa ono, pa ovo Pa, beži no, hočeš pa kaj ponuditi – na primer srečanje, ker ob srečanju se bo pa videlo, ali bomo ali ne bomo. /.../ Ampak, ko se hočeš približati, nak, ne boš! Prav, pa ne bom. Jaz odneham pa vija vaja! Čeprav recimo mi je vse všeč, kot prijava in kot vsebina in sva do sedaj že več kontaktov izmenjala. (Ivan, 72)

Nejasnost o tem, kaj si nekdo želi, lahko izhaja iz tega, da potencialni kandidat (take težave so opisali le moški) čuti, da ustreza pisno izraženim željam ženske na drugi strani, a pravzaprav ne dobi možnosti, da bi se podrobneje spoznala. Vzrok je verjetno v zasičenosti maritalnega trga z moškimi ponudbami. Internetni trg Heino opredeli kot trg, ki deluje na podlagi želje po »nakupovanju« med ljudmi z odličnimi kvalifikacijami: »Ta ja, ta ne.« – izbira kot iz kataloga: iskanje posameznikov s posebnimi opredelitvami in izogibanje tistim, ki ne ustrezajo (Heino in drugi 2010, 437). »Internetne strani, namenjene spoznavanju potencialnega partnerja/ke imajo en sam cilj – olajšati iskanje romance ali 'prave' ljubezni na dvojnem idealu fizične privlačnosti in čustvene kompatibilnosti. Cilj iskanja življenjskega partnerja ni več najti nekoga, ki bi 'bil po godu', temveč najti nekoga, ki bo zadovoljil visoko razdelane in intenzivne emocionalne aspiracije.« (Illouz in Finkelman 2009, 414). Emocionalna pričakovanja povečajo spekter racionalnih metod pri izbiri partnerja. Racionalna

izbira pa vodi v to, da so lahko kandidati hitro izločeni iz nabora mogočih (kot je izpostavilo kar nekaj intervjuvank, so po njihovem profilu dovolj natančni, da izločijo tiste, ki niso ustrezni), kar pri nasprotni strani, ki niti ne dobi možnosti, ustvarja vtis, da ne vedo, kaj si »ta ženska sploh želi«, še posebno, če čez nekaj časa še vedno išče.

4.2.4.10 Pomembni podatki v profilih

Na splošno naj bi veljalo, da izbira partnerja/ke poteka na podlagi dveh načel, in sicer po načelu homogamije (to je iskanje partnerja/ke, ki ima enake značilnosti, na primer vero, izobrazbo, etnično pripadnost) in po načelu bližine, pri katerem izbiramo med geografsko manj oddaljenimi možnostmi (Starbuck v Lever in drugi 2008, 234). Zaradi posebnosti spoznavanja on-line, pri katerem je v ospredju pisano besedilo in s tem različen obseg formalnih podatkov, se postavlja vprašanje, katere so tiste informacije, ki so v profilu najpomembnejše – so to starost, izobrazba, fotografija, slog pisanja, preteklo družinsko življenje, geografska oddaljenost? Podatki spletne ankete so pokazali, da je za moške v profilih najpomembnejših naslednjih pet podatkov: starost (53,4 %), videz na sliki (49,8 %), kraj bivanja (47,6 %), postava (37,1 %), kadilske navade (34,9 %); za ženske pa so pomembni ti podatki: starost (59,8 %), videz na sliki (43,3 %), interesne dejavnosti (45,3 %), izobrazba (44,9 %) in kraj bivanja (38,4 %). Zanimiv je tudi podatek, da je samopredstavitveno besedilo pri ženskah med desetimi najpogostejšimi podatki na šestem mestu, medtem ko je pri moških šele na devetem mestu (Kuhar in drugi 2011).

Podobno je nekaj razlik med moškimi in ženskimi odgovori postalo razvidnih tudi na podlagi te raziskave – medtem ko ženske nekoliko več izpostavljajo vsebino, slog pisanja, moški pogosto dajejo večji pomen postavi. Izključno moški tudi izpostavljajo, da so v poznejših fazah iskanja potencialne partnerke nižali merila. Odgovori o pomembnih podatkih v profilih seveda niso univerzalni, temveč dajejo neki uvid v to, kateri podatki so ključni in pritegnejo ali prepričajo o tem, da je neki profil vredno prebrati do konca, ter spodbudijo k prvemu stiku.

a) Moški dajejo prednost starosti, izobrazbi in postavi

Starost, izobrazba in postava so tri ključna merila, ki so s strani moških največkrat izpostavljena:

/.../ osnovni kriteriji so vsekakor leta, izobrazba in dejansko ... in lahko mirno rečemo glede na stas, da je vitek stas ... pač to je meni osnovni kriterij. (Janez, 58)

b) Med bolj zaželenimi so ženske brez otrok

Starost, izobrazba in postava so trije univerzalni podatki, ki so pomembni moškim, ki pa se nadgrajujejo še z drugimi podatki. Če nekoliko preseneča pomen postave, ki v ospredje postavlja fizično dimenzijo graditve odnosa, pa še večje presenečenje pomeni pomen družinskega statusa ženske. Ženske z otrokom spadajo v kategorijo manj zaželenih. Tu je v ospredju zakonitost tržne izbire, pri kateri lahko s svojimi zahtevami iskalci/ke vztrajajo, dokler se jim zdi smiselno in dovolj verjetno, da med možnostmi najdejo osebo z natančno določenimi lastnostmi in značilnostmi. Ženske z otroki so za moške manj zanimive (to izpostavljajo tudi same – npr. s podatki o spreminjanju profila, pri katerem izpustijo podatke o otrocih). Lahko bi bilo imeti tudi partnerko, ki ima otroka že od prej, a kot pravi Bojan (34), raje vidi, da ženska (še) nima otrok, si jih pa želi v prihodnosti:

Starost, krajevna oddaljenost, višina, tip postave, vitko sem iskal, pozoren sem tudi na družinsko življenje – načeloma ne iščem ženske z otrokom (če bi mi bila ena zares všeč, bi to sprejel, saj človeka moraš sprejeti v paketu. Sicer pa načeloma, če je le možno, pa raje ne. Pisal sem tudi ženskam z otrokom.), iščem pa žensko, ki si ga želi. Pomembno je tudi, če je kadilka ali nekadilka – čeprav moram biti iskren, da sem tudi takim pisal, če je bil profil relativno zanimiv. V upanju, da je mogoče priložnostna kadilka. (Bojan, 34)

Odgovori nakazujejo na spolno razlikovalno razumevanje pomembnih podatkov v profilih, v katerih so še vedno prisotni nekateri tradicionalni elementi v sicer poznomodernih merilih vzpostavljanja partnerske zveze. Kako pomemben je podatek o preteklem družinskem življenju partnerke oziroma o tem, ali ima otroka, je intervjuvanec Toni sporočil z močno retoriko – bi prenesel otroka in shajal z njim, če bi mu bila ženska zelo všeč:

Starost, postava, prehrana (sem vegetarijanec, sicer ni pogoj, da je vegetarijanka, mi je pa všeč, če je), izobrazba (če je osnovna šola, sploh ne gledam naprej, ker se mi zdi, da bi z nekom težko funkcioniral v odnosu, ki ima samo osnovno šolo. Ni mi pa do kakšnih avantur, nisem tak človek). Rajši vidim, da nima otroka, če ga pa ima in bi mi bila zelo všeč, bi tudi to prenesel. Če ima otroka, vseeno pošljem mail, ne delam takih diskriminacij na začetku. Potem pa, ko bi se z njo videl, je pa dosti pomembno od tega, kako bi se z njo ujel. Lahko bi tudi shajal s tem, da ima otroka. Raje bi pa videl, da ga nima. (Toni, 40)

c) Občasno je treba merila tudi znižati

Zahteve o tem, kakšna naj bo oseba na drugi strani, so lahko zelo jasne in visoke – vsaj na začetku, ko imajo osebe, ki iščejo potencialnega partnerja/ko zaradi prikazanih izjemnih števil o dostopnih profilih vtis o brezmejnih možnostih. Sčasoma in z izkušnjami osebe, ki

spoznavajo potencialnega partnerja/ko prek spleta, pridejo do spoznanja, da možnosti niso neomejene. Takrat se merila znižajo, o čemer spregovorijo nekateri moški sogovorniki:

Starost, način pisanja – samo, da ni kliše, se že dobro počutim. Na začetku sem ugotavljal, da sem iskal predvsem sebe. Se pravi neko kratko, originalno misel, približno tak jezik, kot ga uporabljam sam ali pa po možnosti še lepši; izobrazba takšna, kot jo imam sam ali pa nižja: srednje ambiciozna ženska, veselje do življenja in urejena družina; krajevna oddaljenost do 30 km oddaljenosti od mojega mesta dokler nisem imel avta, potem krajevna oddaljenost ni bila več problem. Potem, kasneje pa kogarkoli, ker sem bil že čisto obupan, tudi bradata ženska. (Žiga, 26)

Nnnn ... veš, kak je, pri mojih letih več ne izbiraš. Nič več. Ti rečeš, kaj jaz vem, jaz dam samo, da je ženska od 25 do 35. (Miro, 39)

Na vprašanje, ali se merila z izkušnjami spreminjajo, je Andrej odgovoril:

Majčkeno pa. Od tistih najbolj idealnih k bolj realnim. Čeprav največjo vlogo je imel cimer, ko sem gruntal ali bi ali ne bi, pa me je prepričal, da pa lahko še poskusim dobiti. Ker je bilo vedno bolj resno, pa sem cincal, ali bi prekinil ali ne, pa sem skozi čakal, da bo ena bolj idealna prišla, pa mi je rekel kolega, da smo vsako leto starejši. (Andrej, 35)

Kot je razvidno iz zgornjega citata, lahko tudi starost ali subjektivno dojetje starosti vplivata na percepcijo možnosti izbire.

Ženske niso izpostavljale retorike nižanja meril, pri čemer je mogočih več vzrokov: ženske so tiste, ki napravijo selekcijo in izbirajo (v prid čemur govorijo izsledki pričujoče raziskave in statistični podatki o razmerjih med moškimi in ženskimi profili ali obiskovalci spletnih strani, namenjenih spoznavanju), lahko tudi, da imajo moški sprva bolj idealistična merila, ki jih z izkušnjami prilagodijo razmeram, poleg tega pa je mogoče tudi, da so v raziskavi sodelovale ženske, ki so v primerjavi z moškimi imele več pozitivnih izkušenj (kar 72 % udeleženk raziskave je bilo v času intervjujev v partnerski zvezi v primerjavi s 56 % udeležencev).

č) Ženske: nadgrajevanje formalnih lastnosti

Odgovori intervjuvanih žensk se od odgovorov intervjuvanih moških razlikujejo predvsem v tem, da formalne lastnosti, kot so starost, izobrazba in zunanji videz nadgrajujejo z načinom pisanja, inteligentnostjo, pri čemer o zgoraj naštetih formalnostih govorijo kot o značilnostih, ki so samoumevne, a nadgrajene z drugačnostjo, inteligentnostjo, posebnim načinom razmišljanja in odprtostjo:

/.../ Dejansko so me pritegnili tisti, ki so imeli kaj za povedat, ki so bili drugačni in bolj informativni. To je pač bilo tisto, tisti kriterij. Pred tem pa seveda je zame najpomembnejša starost, seveda pa ne gre zapostavljat zunanjega izgleda. (Nika, 25)

/.../ Ime nicka – to me je vedno fasciniralo in vedno kliknem človeka, ki ima fancy nick ne glede na cel profil. Na primer najlepši nick, ki sem ga do sedaj videla, pa je še sedaj moj najboljši prijatelj in se nekako čutiva kot bližnji duši, je Objemam dan. To me najbolj fascinira pri profilih. Vseeno mi je, če je človek star 80 let. Važna mi je ena svežina, širina duha, panorama misli, odprtost. V bistvu so mi to glavni kriteriji, nimam drugih. (Monika, 29)

Razmišljanje, jaz dajem zelo močen poudarek na inteligenco, splošno razgledanost, tako da to je bilo najprej to, potem pa podobna razmišljanja. /.../ (Majda, 26)

Ženski odgovori popolnoma nakazujejo na večjo reflektiranost izkušnje z internet datingom, kar se ne kaže samo pri izpostavljanju meril spoznavanja, temveč tudi v pojmovanju spoznavanja prek spleta kot prostora za spoznavanje samega sebe in oblikovanja lastne identitete.

d) Način pisanja

Način pisanja je pomemben zato, ker profili (poleg neobvezne slike) temeljijo prav na pisani besedi. Slog pisanja pride do izraza tudi pri navezovanju stikov in pozneje, ko se z izmenjavanjem sporočil kažejo mnenja, nazor ipd. Slog pisanja razkriva tudi razgledanost, sposobnost artikulirane misli. Slog pisanja so kot pomemben dejavnik pri navezovanju stikov izpostavljali moški in ženske⁶⁰:

Ja, absolutno, to je bilo pri meni prvinskega pomena. (Daša, 40)

Ja, to mi je bilo zelo všeč, on je znal tako lepo pisati, za rojstni dan mi je pesmico sestavil. Mi je bil zelo simpatičen že po pisanju. (Nina, 30)

Stil pisanja pri samem profilu niti ne, ampak pozneje pri odgovorih pa kar dosti, ker se dosti hitro pokaže izobrazba ali pa vsaj splošna razgledanost. (David, 39)

Pomen načina pisanja je (poleg fizične privlačnosti) tista značilnost graditve odnosa, ki ji osebe, ki uporabljajo internet dating, pripisujejo večjo pozornost v primerjavi z osebami, ki spoznavajo potencialnega partnerja/ko na klasične načine (Rosen in drugi 2008). Če velja, da so med najuspešnejšimi na internetu tisti, ki spadajo v kontekst fizične konvencionalnosti

⁶⁰ Ženske v Veliki Britaniji so svoj opis v profilu izpostavile kot ključni dejavnik pri odločitvi, ali želijo z nekom navezati stik. Način samoopisovanja pa je bil v skupnem merilu na drugem mestu ključnih dejavnikov, ki so spodbudili vzpostavlanje stikov z osebami, ki uporabljajo internet dating (Nielsen/NetRatings 2005).

(ustrezajo družbenim normam lepote in privlačnosti), pa za način pisanja ali izražanja velja, da se najbolj uspešni od drugih razlikujejo po lingvistični originalnosti (Illouz 2007, 11).

e) Geografska oddaljenost

Zanimivo je, da je geografska oddaljenost izpostavljena kot eden pomembnejših dejavnikov, ki vpliva na to, ali se zdi profil nekoga obetajoč ali ne. Kljub razmeroma majhnim razdaljam med kraji po Sloveniji in vedno boljšo dostopnostjo velja, da osebe, ki iščejo partnerja/ko prek interneta, omejujejo izbiro med potencialnimi kandidati/kami tudi glede na krajevno oddaljenost. O njeni vlogi so govorili predvsem mlajši intervjuvanci in intervjuvanke:

/.../ Ampak tudi v profilu, ko sem iskal, sem gledal na razdaljo. Takrat še nisem imel avta, to je rahla ovira. /.../ Recimo, ko sem bil v Ljubljani, sem gledal okolico Ljubljane, doma pa recimo okolico Rogaške. Mogoče še tudi Celje, tam sem hodil v šolo in poznam prometne povezave. Avtobus je na tej relaciji. Tako nekako do nekih trideset kilometrov. Drugače pa, da bi se prav zavestno odločil iz nekega drugega kraja, recimo za Maribor ali Jesenice, Kranj ali mogoče celo Primorska, to pa ne. To pri meni ni prišlo v poštev. (Miha, 25)

Ja, tudi na to. Čeprav pravijo, da ljubezen ne pozna meja. Poizkušaš tudi tako, čeprav stikov z zelo oddaljenimi ljudmi, ki niso v okolici Ljubljane, ni bilo. (Karmen, 32)

Geografska oddaljenost je za mlade pomembna zaradi njihove (ne)mobilnosti ter želje po pogostem videvanju, kar vključuje tudi racionalno razmišljanje o porabi časa, ki ga je treba investirati v premagovanje razdalj med kraji bivanja:

Malo me je skrbelo, ker je daleč doma. Imel sem avto, vendar vseeno, a potem se kar navadiš. Ko sem imel 50 minut vožnje od doma do nje, sem med vožnjo razmišljal, kako bo to šlo, vendar ko sva prišla skupaj, sem bil tako zaljubljen, da nisem niti razmišljal, nisem stokal in potem ni bilo problema. Čeprav se mi zdi, da če bi bila pa iz Murske Sobote, bi bilo pa kar težko ali pa če ne bi študirala v Ljubljani. Tako sva se vsaj v Ljubljani dostikrat videla, če pa bi bila tam, pa ne vem, kako bi se izšlo. (Domen, 24)

Izpostavljajo se nekakšne pričakovane razdalje – na primer Ljubljana in njena okolica, Koper–Črni Kal in tudi umeščenost v »pokrajine«. Pomen krajevne oddaljenosti gotovo izhaja tudi iz nenamerne graditve partnerskih odnosov mladih prek interneta, katerih namen je najprej spoznati prijatelje za druženje, pri čemer sta geografska bližina in dostopnost še toliko bolj v ospredju:

... če mi je to zelo zanimivo in če mi odgovarja in da je to dokaj blizu torej, od Kopra do Črnega Kala gor, se zmeniva za kakšno pijačo. Drugače pa, če je iz ostale Slovenije, ali pa celo iz drugega konca sveta, se dogovoriva, da če se bova srečala, da bova šla na kavo. /.../ Ja, ker sem take vrste človeka, da jo moram imet nekje zraven, če že hočem imeti neki resen odnos. Ne morem biti pet dni v tednu brez in potem jo videt. (Erik, 23)

Bolj pomembno mi je bilo, da imam bližino, da je nekje blizu mene doma. Nisem jaz navezovala prijateljskih stikov ali pa dodajala nekih profilov za svoje prijatelje, ker če je bil pač s Primorske, ker jaz sem Štajerka. Jaz sem bolj tam, okrog sebe. (Anja, 25)

Spet nekateri pa imajo zelo natančno določene preference glede tega, od kod naj bi njihov partner/ka bil/a:

Želela sem si Gorenjčka (Irena, 35)

Pomen geografske bližine je velik zaradi pričakovane hitrosti v interakcijah. Sprva gre za dnevna dopisovanja, ki se pogosto razvijejo v idejo za prehod v osebna srečanja. In ker so te ideje dostikrat hipne, je pomembna tudi geografska bližina (Smail 2004, 100). Geografska bližina ali bolje dostopnost se je v analizi profilov žensk iz »zgodb o uspehu« na ruskem spletnem ženitvenem portalu pokazala kot najpomembnejši dejavnik uspeha (Rao Sahib in drugi 2006). Ženske iz velikih mest so imele v primerjavi z drugimi dvakrat večjo možnost, da bodo uspešne pri iskanju partnerjev, ki so sicer prihajali z Zahoda. Razmer ne gre enačiti s Slovenijo, a geografska dostopnost se tudi pri nas izkaže za prednost. Njen pomen lahko razumemo tudi v luči racionalne izbire na trgu ponudbe. Če je v ponudbi sprejemljiv ali zanimiv posameznik ali posameznica iz bližnje okolice, se ne zdi racionalno iskati v smeri, pri kateri so potrebna prizadevanja pri izbiri časa, dostopnosti in gospodarnosti. Pri spoznavanju prek spletnih strani je namreč značilno, da je izbira glede na geografsko oddaljenost popolnoma vgrajena v sistem (Lever in drugi 2008), saj obstaja možnost označitve krajeve oddaljenosti, iskalnik pa izpiše kandidate, ki živijo na določenem območju ali v določenem kraju.

4.2.5 Pomen fotografije in fizične privlačnosti

Fotografija je gotovo pomemben del profila, o čemer pričajo številne raziskave (Smail 2004; Hirsch in drugi 2006; Fiore in drugi 2008; Whitty 2007; Toma in Hancock 2010). Fizična privlačnost se pogosto umešča med prve tri izpostavljene podatke, ki so pomembni za

vzpostavitev prvega stika. Kljub temu je večina profilov brez fotografije. Najpogostejši razlog je v želji po anonimnosti, kar kaže, da internet dating še vedno prinaša stigmo. Zaradi majhnosti Slovenije je možnost prepoznanja osebe, ki objavi svoj profil s fotografijo, velika, zato se marsikdo odloči, da je v profil ne bo vključil. Fotografija je lahko ključni dejavnik, ki pritegne, po drugi strani pa tudi če fotografije ni, ne pomeni, da je profil nezanimiv. Profili s fotografijo so mnogo bolj brani, a ko se ti izčrpajo, se berejo tudi profili brez slik.

4.2.5.1 Fotografija je zelo pomembna

Fotografija v profilu po nekaterih podatkih za nekajkrat poveča odziv na profil. Moški profili s fotografijo so štirikrat pogostejše prebrani, ženski profili s fotografijo pa celo šestkrat (Hirsch in drugi 2006), po nekaterih podatkih pa naj bi fotografija celo desetkrat povečala odziv na profil (Smail 2004). Raziskava internet datinga v Veliki Britaniji je pokazala, da so moški najpogostejše navezali stik z nekom na podlagi fotografije, ki jim je všeč, medtem ko je na splošno bila fotografija prvi ključni dejavnik za odločitev za stik. 74 % v raziskavo vključenih prebivalcev Velike Britanije je poročalo, da so stopili v stik z nekom na podlagi privlačne fotografije (Nielsen//NetRatings 2005). Pomen fotografije izhaja iz dejstva, da fotografija nakazuje na razmerje med virtualno identiteto in identiteto realnega prostora (Smail 2004). Ko sem intervjuvance in intervjuvanke spraševala, koliko je pomembna fotografija v profilu oziroma to, da se jim zdi nekdo na prvi pogled privlačen, se je potrdilo, da je vtis na podlagi fotografije zelo pomemben. Tudi raziskava Švabove, Kuharja in Kogovškove je pokazala, da je videz na sliki za starostjo druga najpomembnejša lastnost⁶¹ pri spoznavanju prek spleta. Podoba na sliki je, če izpostavimo samo heteroseksualno usmerjene, med desetimi izpostavljenimi lastnostmi pomembna za 49,8 % moških in 49,3 % žensk, udeleženih v raziskavi. O izjemnem pomenu videza poroča tudi Whitty (2007). V njeni raziskavi je bil videz pomemben za 96,7 % moških in 83,3 % žensk. Fiore s sodelavci ugotavlja, da so privlačnost in druge prednosti fotografije najmočnejši napovednik privlačnosti profila. Vendar ni pomemben le videz, temveč tudi celotna podoba posameznika, ki jo fotografija odraža: moški so za ženske bolj privlačni, če izgledajo pristni, so vredni zaupanja, ekstravertirani, ženstveni in ne preveč topli in prijazni, medtem ko so fotografije žensk privlačnejše, če so

⁶¹ Fotografija se je pokazala kot drugi najpomembnejši dejavnik profila tudi pri raziskavi, ki je primerjala, kaj je pomembno osebam, ki uporabljajo internet dating, v primerjavi z osebami, ki uporabljajo klasične metode spoznavanja. Izkazalo se je, da je fizična privlačnost pomembnejša za osebe, ki za spoznavanje uporabljajo internet dating, kot za tiste, ki se odločajo za tradicionalne načine spoznavanja (Rosen in drugi 2007).

ženske na njih bolj ženstvene, manj možate, bolj samozavestne in manj samosrediščne (Fiore in drugi 2008, 8)

Koliko je torej pomembna fotografija oziroma fizična privlačnost osebe udeležencem in udeleženkam raziskave?

Najbolj. (Gregor, 35)

To se mi zdi zelo, zelo pomembno. Daleč od tega, da je to najpomembnejše, je pa zelo pomembno. (Bojan, 34)

/.../ Nekdo ti mora biti fizično privlačen, drugače je brez veze. To je dejstvo. Lupina je pač pomembna, kakorkoli si vsi zatiskamo oči. Srca sploh ne bom raziskoval, če mi nekdo na daleč ni všeč. (Leon, 34)

Fotografija je lahko odločilni dejavnik, na podlagi katerega se izbira. Privlačnost na sliki lahko pomeni tudi prizadevanje za iskanje drugih pozitivnih točk, ki bi prepričale, da je nekdo zanimiv:

/.../ Tisti (profili, op. T. Ž.), ki so bili brez slike, jih sploh nisem gledal. /.../ Naprej pa, kaj pa jaz vem. Luštna na sliki, tam se šele ustaviš. Potem pogledaš pod opis profila, če pa je še to zanimivo, potem pa res preveriš, če je to res tako, kakor je na sliki. Če ti je že na sliki ženska všeč, se boš vsekakor bolj potrudil, da najdeš nekaj, kar ti je še zanimivo. (Alen, 31)

Podobno je zunanja privlačnost pomembna tudi za ženske:

Se mi pa zdi, da če sem sama brskala, me je prej pritegnil profil s slikico. No, saj to je pač logično. (Nika, 25)

Nataša pa izpostavi tudi vprašanje lažnih slik⁶², ki nakazuje tudi možnost zlorabe:

Najprej sem fotografije šla pogledat. Sem pa marsikdaj videla tudi takšno fotografijo, da sem vedela, da je to Američan in ne more biti to Slovenec. (Nataša, 42)

⁶² Netočni podatki, ki se nanašajo na fizično podobo – starost, višino in težo so med heteroseksualnimi moškimi in ženskami umeščeni visoko na lestvico najpogostejših netočnih podatkov: pri moških je (za netočnimi podatki o navadah) na drugem mestu prikazovanje nižje starosti, na tretjem prikazovanje višje starosti, na četrtem »nisem poročen/v zvezi, čeprav sem« in na petem nižja teža. Pri ženskah je na prvem mestu nižja teža, na drugem prikazovanje višje starosti, na četrtem (za netočnimi podatkih o navadah) višja višina in na petem prikazovanje mlajše starosti (Kuhar in drugi 2010).

Čeprav se je morda nekaterim sprva zdelo, da fotografija ni tako pomembna, so jih negativne izkušnje prepričale, da si je smiselno izmenjati fotografije, saj je poleg osebnostnega ujemanja pomembna tudi fizična privlačnost. In ta se v obliki izmenjave fotografij (če jih profil nima) preveri že v fazi on-line stikov, s čimer se prepreči morebitno razočaranje ob prvem osebnem stiku:

Ne, v bistvu ne, ampak sem zelo hitro potem na podlagi tistega, kar sem vam že prej razlagal, sem zelo hitro prišel do tega, da je slika zelo pomembna. Po teh prvih 5–6 negativnih izkušnjah, ko sem doživel, kako bi rekel, trdno postavitev na tla, v realnost, sem potem zelo hitro prehajal v izmenjavo slik. Na začetku se mi je zgodilo, da sem si dopisoval s temi ženskami po par tednov, preden sem vzpostavil ta vizualni kontakt. V tistem začetnem obdobju sem bil izključno orientiran na neposredni vizualni kontakt, ker se mi je zdela slika – nekako sem bil romantično prepričan, da to ni lepo, da človeka presojaš po fotografiji. Čez nekaj časa sem pa videl, da je vse skupaj brez veze, saj je človek lahko zelo kompatibilen osebno s tabo, ampak če ti ni všeč, ti ni všeč, potem je brez veze, saj se grdo sliši, ampak je brez veze zgubljati čas. Ne iščem prijateljev prek interneta, ampak iščem partnerko, sem se s tem sam pri sebi sprijaznil in sem potem zelo hitro prehajal na izmenjavo fotografij. (Niko, 41)

Vzrok za izjemen pomen fotografije je v razkrivanju fizične privlačnosti osebe na drugi strani. Fizična podoba se namreč razume kot zanesljiva ocena vrednosti vstopa v stik z neko osebo, ki bi lahko bila potencialni partner/ka, zato je videz zelo pomemben. Pomen videza oziroma fizične privlačnosti kot ključni element pri spoznavanju potencialnega partnerja/ke poskušajo pojasniti evolutijske teorije, kot so na primer teorija dobrih genov, teorija o izbiri partnerja in teorija o starševskem investiranju (Toma in Hancock 2010, 337). Fizična privlačnost je pomembna za oba spola, kljub temu pa velja, da naj bi bila nekoliko pomembnejša moškim (prav tam).

4.2.5.2 Zmanjšan pomen fizične privlačnosti

Čeprav mnogi izpostavljajo pomen fotografije in s tem fizične privlačnosti, pa nasprotno drugi udeleženci raziskave poudarijo, da je pomembna celotna »slika« osebe, ki je na drugi strani – tudi način razmišljanja, osebnost, energija ipd. Vse omenjeno pridobi pomen z izkušnjami posameznika/ce, ki jih prinesejo leta ali izkušnje s partnerskimi zvezami sploh:

Ja, važna je tista skupna slika. Pri 46 letih ne gledaš več samo na zunanost, je važno tudi, kaj ima v glavi, kaj ima v duši. Človek je pomemben. (Jože, 46)

Slika je pač dejansko odraz neke sekunde, težko zdaj ocenjujem, aha, če je pa oseba taka, zdaj bo to ziher nekaj, ker morda res hočem bolj izhajati iz notranjosti človeka, ali pa dejansko tiste osebe, ki jo začutiš. Jaz sem bolj tak človek, ki začuti osebo, veš da se lahko z njim pogovarjaš o raznovrstnih stvareh, vidiš, da ima fantastično mnenje, da lahko tudi tebi kaj razjasni, kar ti do zdaj ni bilo razjasnjeno, mi je to bolj pomembno kot pa izgled. Zagotovo zato ne zbiram, takrat ko iščem oglase, ali bi gledal tistega s sliko ali tistega brez. (Aleš, 37)

Zdi se mi, da ni pomembno samo to vizualno. Bolj gre za to energijo. To je to, kar človek da od sebe. /.../ (Mihela, 42)

Izpostavljanje celostne podobe osebe, ki obsega tako značaj kot zunanjo podobo, lahko nakazuje na današnjo »ideologijo« kakovostnega partnerstva, ki ga lahko pojmuje v kontekstu Giddensovega razumevanja postmodernega partnerstva v okviru katerega posamezniki/ce ne iščejo več idealnega partnerja/ke (romantične ljubezni), temveč idealno partnerstvo, ki ponuja možnosti za samorealizacijo (Giddens 2000).

/.../ V lokalni lahko najdeš vizualno idealnega partnerja, na internetu pa karakterni idealnega partnerja. Mislim, da je to prednost. Mislim, da je na internetu več možnosti, da ga tako najdeš. (Petra, 32)

Pri partnerstvu, vzpostavljenem na podlagi prvotnega on-line stika, se lahko pred fizično podobo, ki je nedvomno pomembna, poudarjajo tudi osebnostne odlike, zato sem intervjuvance in intervjuvanke spraševala, ali bi lahko bil/a njihov/a partner/ka nekdo, ki na prvi pogled ni fizično privlačen, a bi se ujemali v načinu razmišljanja, pogledu na svet. Zdi se, da internet daje možnosti, da se začne odnos oblikovati na podlagi podobnega razmišljanja, skupnih vrednot, nazorov ipd., skratka na razsežnostih podobnega mišljenja in kompatibilnosti, s čimer se pomen fizične podobe, ki je po navadi ključni element v osebnih srečanjih, zmanjša:

/.../ Ja, lahko! Saj sem rekel, da pa bi si dobil eno zelo dobro kuharico, pa tudi če bi bila bolj močna, bi mi bila zelo všeč. No, pa sploh, če bi bila taka bolj materinska. (Mark, 22)

Kar nekaj raziskav je nakazalo, da ima fizična privlačnost pri spoznavanju prek spleta manjši pomen kot v osebnih stikih (Cooper in Sportolari 1997; Walther in Parks v Rosen in drugi 2008). Ker za on-line komunikacijo v primerjavi z osebno komunikacijo velja, da vsebuje manj vizualnih in slušnih namigov, on-line spoznavanje postopoma privede do privlačnosti na

podlagi drugačnih temeljev kot pri običajnem spoznavanju, zato ima fizična privlačnost manjšo vlogo:

Če si jaz s tem človekom ne bi prej pol leta dopisovala in čutila, da sva si tako blizu in če bi ga srečala nekje, kjer bi me ogovoril, mu verjetno ne bi dala priložnosti. /.../ (Anita, 41)

Vtisi privlačnosti se na primer lahko gradijo tudi na podlagi privlačnosti glasu po telefonu:

Tako je bilo na primer z mojim partnerjem. Bil je čisto nasprotno mojim željam. /.../ Ampak bil je simpatičen in imel je lepe oči. In je sedaj zame najlepši moški, ta trenutek. Imel je pa tudi grozno sliko na internetu. In zato včasih ne želim, da gledam sliko in da presojam po sliki. Najpomembnejši mi je glas, ko ga slišim po telefonu. Ta takojšnja komunikacija, ki ni pisanje in ni časa za premišljevanje, ampak glas. To mi pove več kot fotografija. /.../ (Monika, 29)

4.2.5.3 Razočaranje zaradi videza

Ker je oblikovanje vtisov o zunanji podobi odvisno od fotografij ali opisov fizičnih značilnosti, je pristnost fotografij pri spoznavanju prek spleta (poleg tega pa tudi realnost opisov) zelo pomembna. Natančnost namreč zmanjšuje možnosti, da pozneje v osebnem stiku pride do razočaranja, kar je dostikrat prisotno ob prvem osebni srečanju, saj so fizične značilnosti ena od skupin podatkov, ki se največkrat pojavljajo kot laž. Višina, teža in starost so elementi fizične podobe, o katerih osebe, ki iščejo partnerja po spletu, najpogosteje lažejo (Toma in Hancock 2010; Kuhar in drugi 2010).

Osebne fotografije kot del samopredstavitve, ki pomeni prilagajanje zahtevam trga oziroma željam drugih, so, zaradi interesa, da bi bili za druge čim bolj zanimivi, pogosto predmet laži. Toma in Hancock (2010, 338) opredelita tri različne načine, s katerimi osebe, ki iščejo partnerja/ko po spletu, izboljšajo vtis o svoji fizični privlačnosti: izbira najprivlačnejših fotografij, izbira fotografij, na katerih nosilci/ke profila izgledajo mlajši/e in manipulacije fotografij. Treba pa je dodati še četrto možnost, to je vstavljanje fotografij drugih oseb. O izkušnjah z razočaranjem na podlagi takih prevar so poročali tudi intervjuvanci in intervjuvanke v raziskavi:

a) Izbira najprivlačnejših fotografij izmed praktično neomejenega števila fotografij:

Ja. Na sliki je bil kot fotomodel, ko sem ga videla v živo, sem bila pa zelo razočarana. Šla sem na kavo z njim, pogovarjala sem se normalno. Zdelo se mi je malo neumno. (Janja, 33)

b) Izbira fotografij starejšega datuma, na katerih izgledajo mlajši in morda bolj privlačni:

Normalno sem se pogovarjal oziroma zafrkaval sem jo na ta račun. Na sliki je bila ona, vendar 10 let mlajša. (Edi, 36)

c) Manipulacija fotografije pred slikanjem, med njim ali po njem:

Jaz svoje fotke ful nisem hotela pošiljat in po parih izkušnjah sploh nisem več hotela gledat teh fotk. Ker so dajali v svoje profile take fotke ..., jaz ne vem ali so jih retuširali tri dni prej, preden so jih dali gor. Kakšni si niso bili čisto nič podobni. /.../ (Nena, 36)

č) Vstavljanje fotografij drugih oseb⁶³

/.../ O, ja! Zdaj se pa spomnim. Ker pač ni imel svoje fotke notri, pač pa jo je imel od svojega brata. Ampak, potem sva se na račun tega hecala, jaz nisem zamerljiv človek, in na račun tega heca se še danes nasmejiva. (Anja, 31)

Laži o fizični podobi osebe, ki išče partnerja/ko prek interneta, so povezane s tem, da »manj privlačni« pogosteje navajajo neresnice o fizičnih značilnostih, kot so višina, teža, starost, in pogosteje poudarijo fotografije v profilih (Toma in Hancock 2010).

Med intervjuvanimi osebami je bilo več takih, ki svoje slike niso priložili. Tudi med tistimi, ki so sliko priložili, velja, da so pri fotografijah bolj ali manj previdni, da se raje ne razkrijejo, se pa zavedajo, da so profili s sliko mnogo bolj privlačni:

Ja, ampak ni jasna, ni obraza. /.../ Nočem biti čisto izpostavljena, da bi se točno videl moj obraz, ampak, da oseba dobi občutek, kdo je na drugi strani. Slika mora biti, ker sam profil je lahko dolgočasen. (Barbara, 35)

Najprej sem jo imel, pa sem jo potem snel. Na novem profilu je nimam, ker sem imel težave zaradi fotografije. Te težave so čisto subjektivne, izvirajo iz mojega položaja, kakšen drug ne bi imel teh težav. (Toni, 40)

Fotografija lahko deluje kot vaba, je izbrana tako, da privablja čim več ciljne populacije:

⁶³ Po podatkih iz slovenske raziskave imata na spletu skoraj vsak sedmi moški in vsaka deseta ženska v profilu sliko, ki ni njuna (Kuhar in drugi 2010).

Sliko imam zdajle in na podlagi te slike se tako smejimo, kot ne vem kaj. Zakaj? Zato ker; res sem slikana v enem avtosalonu z BMW Z-8 in ravno vsi tisti, ki me kliknejo, potem sprašujejo, če bi jih lahko prepeljala, ali pa so to taka pisma, mislim, da dol padeš. Da mi izpolnijo vsako spolno fantazijo, samo če jih en krog peljem. In to, res, da dol padeš (smeh). In do sedaj sta bila samo dva, ki sta točno ugotovila, da sem jaz v avtosalonu slikana. Vsi ostali to prvo; eden mi je celo notri napisal, da take ohole bogatašice, kot sem jaz, še ni nikoli videl. Dobro (smeh)! (Marija, 42)

4.2.5.4 S fotografijo se izgubi anonimnost

Fotografija v profilu do neke mere spodkoplje anonimnost, ki jo omogočajo on-line identitete (Hardey 2004). Anonimnost kot izrazita prednost on-line iskanja partnerja/ke ob dejstvu, da v Sloveniji skoraj »vsakdo pozna vsakogar«, ni več povsem zagotovljena. Podatkov, ki jih profil vključuje, je veliko, in oseba je hitro prepoznana, če so podatki vsaj približno točni, če pa gre za fotografijo, ne le, da anonimnosti praktično ni več, temveč je oseba tudi izpostavljena. To je tudi bistveni razlog, zakaj intervjuvanci in intervjuvanke niso želeli profilu dodati svoje fotografije:

Bova rekla bolj zaradi razpoznavnosti. Ker, če nekdo samo malo brska in gleda in to najde, si misli: »Glej, tega pa poznam.« Po e-mailu to ni problem poslati nekomu. Ni pa mi prijetno, tako kakor da si nekako kot na oglasni deski. Meni se to zdi neprijetno. (Boštjan, 35)

Ne, nisem je priložila na začetku. Malo me je bilo v bistvu strah, da bi me videli ljudje, ki me tudi sicer poznajo, pa niso moji osebni prijatelji. Sem pa takoj potem priložila sliko, recimo že pri prvem stiku, če je sogovornik na oni strani to želel. /.../ V bistvu me je bilo bolj strah, da bi to kakšen izkoristil v kak slab namen. /.../ Da te ne bo kdo zlorabil ali podobno. Bolj je v bistvu šlo za neko javnost, mogoče malo bolj abstraktno. Ampak meni se je zdelo bolj varno, da ne dam slike. (Jana, 42)

Ne, zato ker bi me potem lahko marsikdo prepoznal. (Olga, 37)

Razlogi so očitno ti, da se ne želimo pojavljati v javnosti. Stvari skušamo ohraniti, da so strogo anonimne. Vse bolj spoznavam, da to mogoče ni več tako pomembno, mogoče bi zdaj dal tudi že sliko, ker vidim skoz vse to, da so ta spoznavanja lahko nekaj čisto drugega, kot sem si predstavljal. Tako da bi tud slika, vse bolj se s tem ukvarjaš verjetno, vse bolj prideš do tega, da je slika popolnoma primerna stvar. (Janez, 58)

Nikoli. /.../ Ker je vse v zvezi s slikami trenutek. Če se skrivam za nickom, je slika odvečna. Ne počutim se udobno. (Žiga, 26)

4.2.5.5 Fotografija kot ovira

Fotografija lahko na podlagi zavedanja vidika tržnega pojmovanja izbire potencialnega partnerja/ke postane nezaželena. Illouz pravi, da je z objavljeno fotografijo v profilu, namenjenemu iskanju partnerja/ke, nosilec profila dobesedno postavljen v položaj ljudi, ki delajo v modni industriji, kar utemeljuje z naslednjimi argumenti: postavljeni so v položaj hiperzavedanja lastne zunanje podobe; njihovo telo postane glavni vir družbene in ekonomske vrednosti; skozi lastno telo tekmujejo z drugimi in njihovo telo in videz sta javno na ogled (Illouz 2007, 10). Fotografija je tako ne nazadnje lahko tudi ovira, kadar pomeni poudarjanje zunanosti. Ravno zaradi velikega vpliva zunanje podobe na vzpostavitev stika se vtisu zunanosti nekateri izogibajo – želijo si graditi na vsebini odnosa, na poznavanju človekove notranjosti. Tu so razlogi lahko dvojni: lahko se zdijo intervjuvanci in intervjuvanke sami sebi tako privlačni, da pričakujejo, da bi s svojo fotografijo privabili preveč potencialnih kandidatov:

/.../ Prvotno pa slike tudi nisem hotela dajati, ker sem opazila, da so popularni predvsem tisti profili, ki imajo sliko. Sploh dekleta, če so imela kakšno bolj izzivalno sliko zraven, je bil to takoj še nek dodatni razlog. Ko smo se dopisovale, smo rekle, da če imam gori sliko in če je slika celega telesa ali karkoli, da se vidi postava. Potem dobiš ogromno teh ponudb, kot sem že prej omenila, ki iščejo samo neke seksualne stike, kar pa mene ni zanimalo. Zaradi tega tudi nisem želela objaviti slike. Sem jo pa kasneje izmenjala s par ljudmi, s katerimi sem imela stike. (Karla, 23)

Lahko pa je tudi obratno, da najprej objavljena fotografija ni imela zelenega učinka in da nosilci profila menijo, da so osebnostno bolj zanimivi in zato merijo na zmanjšani pomen vizualne privlačnosti ob dejstvu, da je pomembno osebnostno ujemanje:

/.../ Sliko sem odstranil zato, ker sem želel, da mi ženske odpišejo. /.../ (Bojan, 34)

Fotografija lahko preprosto pomeni oviro za prepoznavanje osebnih lastnosti nosilca/ke profila – lahko je nepravilno merilo, lahko je nepomembna:

Na podlagi tega, ker je moja izkušnja taka, da moški, ki so mi vizualno všeč, skoraj praviloma niso všeč kot moški, ki bi bili primerni za mojega partnerja. Slika se mi zdi nepravi kriterij. (Anita, 41)

Ker potem gledajo samo zunanost. Jaz bi pa rajši videla, da me na notri spoznajo. (Petra, 32)

Ker ne želim, da se odzovejo na sliko, ampak na osebo. (Edi, 36)

Če portal nudi, da si jo daš ali ne, potem sem ostal pri ne. Če je portal rekel, da jo moraš dat gor, potem sem jo pa dal. /.../ Izhajam iz sebe, pa ne zato, da bi bil star, da bi me sosed ali pa familija ali pa sodelavci gor videli, saj to ni nič takega, če nekoga iščeš. Morda preveč izhajam iz sebe, da si rečem, meni osebno slika nič ne pomeni, potem tudi iz tega momenta tudi izhajam, da je ne dajem gor. (Aleš, 37)

4.2.6 Pomen preteklega (družinskega oziroma partnerskega) življenja

Zaradi vse pogostejše serijske monogamije ter morebitnega ustvarjanja družine kot večkratnega dogodka ter pogostosti razvez in ločitev se postavlja vprašanje, ali je v množici izbire, ki jo internet omogoča, pomembna izkušnja z življenjem v družini prokreacije. Glede na to, da se veliko oseb, ki imajo izkušnje z internet datingom, za iskanje partnerja/ke prek interneta odloči prav zaradi spremenjenih osebnih okoliščin, med katere umeščam tudi razpad dotedanje partnerske zveze ali družine, je nekoliko presenetljivo dejstvo, da osebe, ki iščejo partnerja/ko na omenjeni način, poskušajo izbirati med osebami, ki nimajo pester družinske ali partnerske preteklosti. Otroci iz prejšnjih zvez velikokrat pomenijo oviro pri spoznavanju potencialnega partnerja/ke⁶⁴, saj gre v izhodišču za preferenčne izbire med ženskami (in enako med moškimi), ki nimajo otrok. Možnosti za določitev tovrstnih kriterijev so predvsem rezultat tržnih značilnosti iskanja partnerja/ke prek interneta, kjer lahko izbiramo med osebami s točno določenimi lastnostmi in značilnostmi. Tržna izbira v tem primeru pomeni vnaprejšnje izključevanje moških, predvsem pa žensk, ki že imajo otroke:

Oprosti! Če sem videl, da ga kakšna ima (otroka, op. T. Ž.), moram reči, da sem takoj odnehal. /.../ Ja, jaz bi sam, to si tako predstavljam, znova začel in da bom imel svoje otroke. In tudi v živo, če jo spoznam, OK, moram reči, da me to kar zelo odbije. Ker nekako dobim en zelo, zelo zaščitni klik. (Alen, 31)

⁶⁴ Ko sem intervjuvance in intervjuvanke spraševala, če so kdaj spreminjali svoj profil in v kakšnem smislu, sta dve intervjuvanki z mlajšimi otroki navedli, da sta spremenili profil v tistem delu, ki se je nanašal na otroke. Daša, 40-letna mati dveh šoloobveznih otrok, pojasnjuje: /.../ *Potem sem šla (ko sem bila Feromona) spremenit, tam nisem navedla, da imam otroke, ker sem tukaj videla, da je to problem. Potem sem videla, da čez čas, ko se je kdo hotel zblížati, sem povedala, da imam dva otroka, takrat se je potem stvar zelo hitro zaključila. Daša izpostavi celo dejstvo, da je bila kot ženska brez otrok moškemu zanimiva, da pa se je stvar zaključila, ko je moškemu povedala, da ima dva otroka. Podobno je podatek o otroku izbrisala Karmen (32): *Ja. Sem. Takrat potem tisto realno, da sem mamica z otrokom, sem to izbrisala. Ker sem si rekla, zakaj bi to izpostavljala. V bistvu sem si rekla, čisto tako, če me bo kdo želel spoznati, me bo /.../.**

Načeloma ne bi bil z žensko, ki že ima otroke. Raje ne, kot ja. (Bojan, 34) (že ima tri otroke iz prejšnje zveze, op. T. Ž.)

Ne bi bil z njo, če ima že otroke. (Gregor, 35)

Po defaultu me ne moti, da je že ločena, da pa že ima otroke, me pa moti. Če otrok ni prtljaga, potem me ne moti, zato ker ima stvari razčiščene. (Leon, 34)

/.../ Večina moških po chatu se ustraši, ko poveš, da imaš dva otroke. Vse je fino fajn, ko pa poveš, da imaš dva otroke, je konec. To se mi še zdaj dogaja, ista zgodba, ni važno, kje človeka spoznaš. /.../ Gre pa za to, da starost sploh ne igra vloge, ni važno, ali je tip star 46 let, 50, 43 ali ima on že od prej otroke, gre za status ženske, ki ima dva otroke in živi v podnajemniškem stanovanju in nima konkretno nobene dediščine in mogoče celo službe ne. /.../ (Daša, 40)

Ženske z otroki so torej manj zaželenе. Celo za moške, ki že imajo otroke. Družinsko življenje naj bi se v očeh intervjuvancev (in intervjuvank) praviloma začelo z lastnimi otroki in ne z otroki iz preteklih zvez, kar kaže najprej na prisotno ideologijo »lastne biološke družine«, v kateri so prisotni (le) biološki otroci. Prav tako pa odgovori nakazujejo dojemanje preteklih zvez ali družin kot bremena, ki še dodatno vpliva na večplastnost odnosov med partnerjema. Intervjuvanci se namreč močno zavedajo vpliva preteklih zvez na sedanje partnersko življenje, saj je preteklost težko pustiti za sabo:

Ja, je pomembno. Odvisno od tega, koliko se ona na njega ozira. Ali si sposoben živeti zdaj ali živiš v preteklosti. Če živiš v preteklosti, je preteklost zelo pomembna. Če pa znaš zdaj živeti, vsak trenutek, potem pa v bistvu ni važno, kaj je bilo prej. Ampak tega skoraj noben ne zna. (Toni, 40)

Gre torej za hierarhično vrednotenje potencialne partnerke: najbolj zaželenе so ženske brez izkušenj v smislu lastne družine prokreacije⁶⁵, sledijo ločene ali razvezane brez otrok, samske matere in ločene ženske z otroki. Občutek možnosti izbire med navedenimi kategorijami dostopnih žensk je ob neuspešnem iskanju manjša:

Ne bi imel ženske, ki že ima otroka. Lažje bi bil z žensko z otrokom, kakor z ločenko. Sicer pa zdaj prihajam v leta, ko bom kmalu vesel, samo če bo ja, od kogarkoli. Vedno

⁶⁵ Pravzaprav so na vrhu zelenih partnerk tiste, ki niso bile v veliko zvezah, kar je na primer povedal Tim: *Ja, nočem ženske, ki ima preveč kilometrov za sabo. (Tim, 25)*. Tu se izraz »kilometri« nanaša na pretekle izkušnje, kamor nedvomno spadajo tudi seksualne izkušnje. Ne samo, da ženske z otroki izgubijo »tržno vrednost«, skladno z dvojnimi seksualnimi standardi je njihova »vrednost« definirana tudi na podlagi sledenja normativnosti seksualnega vedenja.

težje bo karkoli dobiti, kar bo normalno. Pač ostajamo samo še počena roba. (Žiga, 26)

Načelo izbire med ciljno skupino kandidatov brez otrok velja tudi za ženske. Gre za racionalni pristop, ki zmanjšuje možnosti za razhajanja v partnerski zvezi. Najlažje je namreč graditi na partnerstvu, ki ne zahteva usklajevanja med preteklimi in sedanjimi pomembnimi drugimi in morebitnimi otroki iz prejšnjih zvez. Občutek možnosti sledenja prvotnim zahtevam je povezan tudi s časovno dimenzijo, znotraj katere oseba, ki potencialnega partnerja/ko išče prek interneta, te možnosti povezuje s starostjo. Intervjuvanci in intervjuvanke so izpostavili, da je z leti potrebnih več kompromisov. Po eni strani gre za učinek manjše izbire (vsi dobri/vse dobre so že vezani/e), po drugi strani pa za učinek vpliva prepričanja o iztekanju biološke ure:

Se pravi zaenkrat, ne, za svojo starost, se mi zdi zelo nepotrebno, da bi imela nekoga, ki ima že otroke iz prejšnje zveze. Ker se mi zdi to ... pač ni, ni zaradi otrok samih, ker te itak nikoli pač ne sprejmejo pač kot svojo mamo, mislim, pač ne more biti isto, če je še ta mama živa. Ne bi rada imela komplikacij s temi bivšimi ženami. Skratka, vse se mi zdi veliko bolj enostavno, če nima nobenih preteklih vez in ostalih stvari. Zdaj mogoče, ne vem, ta poroka, to da je ločen pa brez otrok, phja, ne vem, bi v bistvu razmislila glede na situacijo. Če je pač to bilo nekaj in je tega konec in te ženske ni več tam, bi mogoče pač tudi pač to spregledala, no. Vsaj trenutno. Zdaj ne vem, čez par let, kako bom razmišljala. Verjetno bodo tudi otroci že lahko noter. (smeh) (Nives, 25)

Internet je prostor izbire in ta izbira z natančno oblikovanimi preferencami velja tudi za iskanje partnerja/ke. Načela preferiranja partnerja/ke brez otrok kaže na delujoče družbene norme in vrednote ter hkrati tudi ideologije, povezane z družinskim življenjem in dvojnem pojmovanjem spolnih vlog. Odgovori nakazujejo na močno ideologijo biološke dvostarševske družine, v kateri starša nimata starševske vloge kot posledice preteklih zvez, temveč imata izključno skupne biološke otroke. Močno je prisotno tudi delovanje po načelu racionalne izbire, znotraj katere lahko osebe, ki iščejo partnerja/ko prek interneta, izbirajo med sprejemljivimi možnostmi, dokler imajo občutek, da je izbire in časa dovolj. Nekateri so tako na primer izpostavili, da bi bil vpliv dejstva, da potencialni kandidat/ka že ima otroke, pri spoznavanju v živo manj pomemben, kar potrjuje tezo o delovanju internet datinga kot trga, na katerem se prosto izbira med osebami z bolj zelenimi lastnostmi in značilnostmi:

Ja, se mi zdi, da je to pomembno, da veš. Ko spoznavam preko portala, gledam bolj na to, da še nima otrok. Če bi ga pa slučajno spoznala v normalnem življenju na kakšni zabavi, in če bi se zaljubila, bi mi bilo pa vseeno. (Barbara, 35)

Ja, ker ko sem iskal, nisem hotel ločenk in mladih mamic, ker to je pač tisto, sem se odločil, koliko bom zbirčen. Dejansko, če bi bilo v živo, potem to ne bi bil tak pomen, ampak če sem pa že lahko izbiral, sem pa rekel, da takih ne bom imel. Ker je tako veliko bolj enostavno, ker drugače je takoj določena obremenitev, otrok, prilagajanje, ali ga bom vzljubil, odvisno, koliko je star, samo to sem rekel, da si ne bom na tak način kompliciral življenja. (Andrej, 35)

Tudi med ženskami, predvsem tistimi z otroki, veljajo za bolj zaželeni kandidati za potencialnega partnerja moški brez otrok. Razlog je lahko tudi ta, da same ne želijo več otrok ali da lastno starševsko vlogo pojmujejo kot takšno, ki jo lahko uresničijo pri lastnih otrocih in se jim morda zahteva po dejavni materinski vlogi ob prisotnosti partnerjevih otrok iz preteklih zvez zdi težje uresničljiva. Na eni strani so lahko samski očetje z otroki privlačni za samske matere z otroki, saj udeležujejo svojo skrbstveno vlogo, ki je v primerjavi s skrbstveno vlogo mater še vedno manjša. Kljub prvotni privlačnosti očetov, ki skrbijo za otroke, pa se izkaže, da število otrok, za katere potencialni kandidat skrbi, ni zanemarljivo:

V bistvu je veliko razvezanih ljudi. Veliko jih je z otroci. Kar nekaj sem jih spoznala, tako, ko se nismo srečali, tako da so bili očki samohranilci. /.../ Pa si rečeš: »Pišuka, ta moški pa verjetno ni slab!« Ali pa kakorkoli. V bistvu zdi se mi, da lažje sprejemaš to, da ima nekdo otroke, saj jih imaš tudi sam. Postaviš se v tisto, da bo tudi tebe nekdo moral sprejeti z otrokom. Mislim, da otroci niso krivi, čeprav se mi zdi da dva bi še, bi človek sprejel. Tri in več pa težje, ne vem no! Še nisem bila pred takim dejstvom, da bi morala to sprejemati. (Karmen, 32) (ima hčerko, op. T. Ž.)

Ovira bi mi bila, če bi imel nekdo od prej že tri, štiri otroke. Se mi zdi težko, da bi vzgajala tri tuje otroke, to se mi zdi pa kar velik zalogaj. Enega, dva otoka pa nekako sprejmeš. (Janja, 33) (ima hčerko, op. T. Ž.)

Iskanje partnerja prek interneta ponuja izbiro med preferenčno skupino oseb glede na življenjske cilje in tudi izkušnje. Če mladi izhajajo iz tega, da si želijo svojo družino oblikovati brez spon preteklosti, lahko tisti z nekoliko več življenjskimi izkušnjami spet izbirajo znotraj svoje ciljne skupine:

Ja, zelo je pomembno (preteklo družinsko življenje partnerke, op. T. Ž.) v smislu iz sebične orientacije – nočem več imeti otrok. Sam sebe relativno dobro poznam in vem tudi, koliko imam energije za kakšne stvari. Meni moja otroka iz prejšnjega zakona veliko energije pobereta. Zdaj je seveda prilagajanje na odnos z njenim otrokom. Potem je tukaj interakcija med njenim otrokom in mojima otrokoma in meni to, ker

sem tak odgovoren človek, ogromno energije pobere. Sem ocenil sam pri sebi, da ne bi mogel imeti še otroke. (Niko, 41)

Tudi odgovori starejših nakazujejo na delovanje hierarhične družbene lestvice pojmovanja primernih kandidatov/k. Izbira partnerja/ke je normativno določena, glede na izkušnje posameznika/ce (ali že ima otroke ali ne in kakšen je njegov/njen partnerski status: razvezan/a, ločen/a, nikoli v zvezi ipd.):

V glavnem jaz gledam bolj, da so moški vdovci. Nekako se mi zdi bolj varno, sigurno, da bo resen kot pa ločen. Čeprav nič ne mislim, sem tudi jaz med tistimi, ki sem se razšla. Ampak ne vem, zdi se mi no, da jaz se s poročenimi, to izključno ne. Potem ta prvo so vdovci, šele potem pa ločenci. Ker kakšen samski, ki je bil samski do 60. leta, se mi pa spet zdi, da nima izkušenj na takih področjih, da bi bil realen. Čeprav sem lahko zelo krivična. (Anica, 54)

Med mlajšimi so bolj iskane osebe nasprotnega spola, ki nimajo otrok, med osebami, ki že imajo svoje otroke, pa si jih ne želijo več, iščejo enako misleči, ki tudi že imajo otroke, med starejšimi pa so statusne lestvice prav tako izdelane glede na njihove življenjske izkušnje. Med osebami, ki odkrito iščejo življenjskega sopotnika/co, so poročeni ali vezani najmanj zanimivi:

/.../ Ta status se mi je zdel zelo pomemben. Moški, ki so imeli status poročen ali v razvezi ali kako je že bilo. Zdaj ne vem točno, skratka, to dvojje je bilo avtomatsko ne! Nisem se hotela zapletati z moškimi, ki dejansko že imajo zveze, ker se mi to zdi nefer. /.../ (Nika, 25)

Vzrok je lahko tudi v njihovih nedokončanih razmerjih, ki nakazujejo na možnosti, da ne iščejo dolgotrajnega partnerskega razmerja (tako kot intervjuvanci in intervjuvanke), temveč (le seksualno) razmerje, ki bi ga imeli ob sedanjem razmerju.

4.2.7 Pomen političnega in verskega prepričanja

Vprašanje o pomenu verskega in političnega prepričanja pri spoznavanju partnerja/ke prek spleta sem izpostavila zato, da bi dobila odgovor, kako daleč sežejo merila izbire pri tem načinu spoznavanja. Gre za dva vidika svetovnega nazora ali mišljenja, ki imata pri izbiri med potencialnimi partnerji nedvomno določeno vlogo. Odgovori na vprašanje, koliko sta pomembna politično in versko prepričanje, ko izbirate partnerja prek interneta, so različni in vključujejo tako tiste, ki menijo, da to ni pomembno, kot tiste, ki zavračajo le nekatere opcije

(verski fanatizem, skrajne politične različice), pa vse do tistih, ki jasno povedo, da jim je veliko bolj kot politično pomembno versko prepričanje.

a) Ne politično ne versko prepričanje nista pomembna

Sicer redko, a nekaterim ni pomembno ne politično ne versko prepričanje (kakor tudi ne pogled na vlogo moškega in ženske, ki ju obravnavam v nadaljevanju):

Politično prepričanje – nobene teže, versko prepričanje – nobenega pomena, pogled na vlogo moškega in ženske tudi nobenega pomena. (Peter, 42)

b) Nesprejemljive so skrajnosti

Morda v prvih fazah spoznavanja velja, da postranske zadeve, kot sta politika in vera, ne pridejo toliko na površje, razen ko gre za skrajnosti. In te se mnogim ne zdijo sprejemljive:

Kakšni nacionalisti absolutno niso prišli v poštev in kakšna zelo desna prepričanja tudi ne. (Nena, 36)

... nisem preverjal toliko vnaprej, ampak zame je bilo čisto jasno, da po nekih srečanjih ali pa potem, če bo šlo za desno, krščansko ali pa kakršno koli religioznost, rasizem, da to definitivno odpade. (David, 39)

c) Zaželen je podobna usmerjenost

Podobnost v nazorih je nekaterim pomembna tudi zato, ker kaže na širšo vpetost posameznika v neko družbeno sceno:

/.../ Ja, mislim, da sta oba partnerja z istega področja. Politično prepričanje pride kot del tega. Pri alternativni sceni, takšni kot je, si težko desničar. Po moje pride to kot problem nekih življenjskih nazorov, kako lahko živiš z nekom, ki ima zelo različna ... Meni je to malo težko, če sta dva tako različna. Dosti napora gre v neko stvar. /.../ (Gašper, 29)

č) Verska pripadnost (oziroma nepripadnost) je bolj pomembna kot politična

Pokaže se, da imajo intervjuvanci in intervjuvanke bolj opredeljeno merilo glede verske pripadnosti. Kot pravi Olga:

Ja, dobro vprašanje. Zmotilo me je predvsem, če je napisal, da je katolik. V mojem jeziku to pomeni, da je navdušen katolik in potem sem ga izločila. (Olga, 37)

Verska pripadnost predstavlja določen sistem življenjskih vrednot, nazorov, ki se tesno povezujejo s partnerskim in/ali družinskim življenjem. Izpostavljanje podatka o pripadnosti posameznika/ce določeni veri lahko bralcu/ki profila pove precej več od napisanega:

Ja, zdaj bi se malo drugače odločil (smeh). En čas sem hotel, da bi bila verna, samo to sem hotel, potem sem pa še to opustil. /.../ Težko je to povedati, gre bolj za tisto pojmovanje vloge družine, če je verna oseba, da potem tudi te družinske vloge poudarja. Naj bi bilo tako, to je teorija, praksa je potem nekaj drugega. Nazadnje sem imel tudi žensko, ki ni prav nič verna in sva se lepo ujela in razumela, tako da glede tega nisem kompliciral. (Andrej, 35)

Na drugi strani je versko življenje lahko pomembno tudi zaradi uresničevanja določenih obredov, načina vzgoje otrok:

Prav pri partnerju bi pa raje videla, da je katolik. Ker sem imela to možnost, da sem spoznala ateista, sem se pač nekako navadila. Takrat vem, da mi je bilo kar hudo, ker določene teme, če imaš resno zvezo, katoliki pač fantazirajo o tem, da imaš katoliško poroko in da otroke vzgajaš v tem prepričanju. Recimo, če je partner proti temu, je to zelo velik problem, si ne moreš mislit, ogromen problem. (Majda, 26)

Ne nazadnje pa gre versko prepričanje (vsaj načeloma) z roko v roki s pričakovanimi spolnimi vlogami:

Precejšno težo ima versko prepričanje. Želim si nekoga, ki je kristjan. Ateist bi sicer prišel v poštev, ampak bi moral imeti zelo odprt odnos do kristjanov. Politično prepričanje pa nima nobene teže. Vloga moškega in ženske se mi zdi pomembna. Moški mora biti tradicionalno klasičen. Moškega kot moškega, z velikim M. Ne vem, zakaj si to sicer želim. To so neki vzroki, ki jih jaz ne znam točno definirati, mogoče to zaradi preteklega odnosa. /.../ (Janja, 33)

Manj sprejemljive oziroma nesprejemljive so druge verske prakse. Predvsem intervjuvanke so izpostavljale, da bi težko sprejele muslimana. Kot so navajale, so v tem primeru kulturne razlike prevelike in ni pripravljenosti po prilagajanju v tej smeri:

Nič. Pravzaprav lažem! Če bi bil kakšen musliman, ga ne bi hotela. Ga ne bi hotela. Ateist ali pa veren to me pa ne moti. /.../ Ker sem prestara, poznam zadevo, da ne gredo tako različni interesi skupaj. Muslimani imajo način življenja drugačen, mene nič ne moti musliman na cesti. Da bi pa jaz z njim ... (Anica, 54)

4.2.8 Pogled na moške in ženske spolne vloge

Moške in ženske spolne vloge in pogled nanje so nedvomno pomemben vidik graditve partnerskega odnosa, vprašanje pa je, koliko se omenjeni vidiki preverjajo že na začetku spoznavanja partnerja/ke prek interneta. Kot so izpostavili intervjuvanci in intervjuvanke, se pogled na vlogo moškega in ženske bodisi v partnerskem odnosu ali v družini v okviru spoznavanja potencialnega partnerja/ke po navadi ne izpostavi neposredno:

V tem začetnem obdobju niti ne. Med vrsticami se da pa zelo veliko prebrati. (Niko, 41)

/.../ ampak to so stvari, ki se kasneje ugotovijo, ker tukaj je lahko deklarativno čisto nekaj drugega, kot se potem izkaže. (Olga, 37)

Problematika pogledov na moško in žensko spolno vlogo se, kot ugotavljajo intervjuvanke (moški slednjega vidika niso izpostavljali, razen nekateri v smislu želje po tradicionalnosti), pokaže pozneje, saj so lahko stališča ali drugače deklarirane ravni pojmovanja moške in ženske vloge povsem drugačna od prakse, ki sledi.

a) Mlajše ženske zagovarjajo enakopravnost

Enakopravnost žensk izpostavljajo predvsem mlajše intervjuvanke. Najbolj je izpostavljen problem omejevanja gospodinjskih del in prelaganja skrbi za otroke na ženske:

Če mi je bilo to pomembno? Ja, seveda mi je bilo. Pač zadnje čase se me ženske vse bolj borimo za enakopravnost. Težko bi mi bilo, da bi on žensko obravnaval kot samo ono za štedilnikom. Tako kot, ti boš doma vse naredila, skrbela za otroke, jaz pa bom hodil v službo. Jaz se s tako miselnostjo ne strinjam in tudi če bi partner tako razmišljal, tako kot sem zdaj rekla, pač to zame ne bi bilo normalno. (Anja, 25)

b) Idealizirana tradicionalnost

V nasprotju z vsesplošno družbeno deklarirano enakopravnostjo, je idealizirana podoba partnerstva ali družine s tradicionalno delitvijo vlog. Tradicionalnost v delitvi moških in ženskih spolnih vlog je razvidna kot sicer pričakovana želja moških in tudi (nepričakovana) želja žensk:

/.../ Vloga moškega in ženske se mi zdi pomembna. Moški mora biti tradicionalno klasičen. Moškega kot moškega, z velikim M. Ne vem, zakaj si to sicer želim. To so neki vzroki, ki jih jaz ne znam točno definirati, mogoče to zaradi preteklega odnosa. /.../ (Janja, 33)

V bistvu, jaz si malo tradicionalnosti želim. Imeti nekoga zraven sebe, ki bi mu lahko zaupala. Da bi brez razmisleka; mislim, da bi dobila ta občutek, da ga imam tako rada, da brez razmisleka narediš človeku nekaj dobrega oziroma mu pomagaš. Pač, da bi lahko mogoče, če bi bil ta moški res ta pravi; lahko ustvarila z njim harmonijo in zaživela družinsko življenje. (Karmen, 32)

Pač vloge se mi zdijo, da bodo, mislim pač, upam da bodo nekako tradicionalne. (smeh) Pač, ne vem, ženska pač skrbi za otroke, verjetno, moški ... čeprav je tako no, verjetno bom tudi jaz dosti aktivna pač v smislu službe pa to, ampak še zmeraj vemo, kdo prevzame žensko vlogo, moški bi pa lahko še tudi po hiši več naredili. (Nives, 25)

Ženske so po Giddensu (2000) nosilke preobrazbe intimnosti, ki naj bi prekašale moške v refleksivnosti glede čustvenih razmerij, pa vendar si, nepričakovano, želijo tradicionalnosti v razmerju med moškimi in ženskimi spolnimi vlogami. Tu se postavlja več vprašanj, na katere ni lahko dati preprostih odgovorov. Kakšno tradicionalnost si želijo, kako jo dojemajo? Je to samo odnos, ki bi ponujal drugačno možnost današnji preobremenjenosti žensk z delom, skrbjo za otroke in za gospodinjstvo? Ali gre morda za »romantično« predstavo o tradicionalnem razmerju med moškimi in ženskimi spolnimi vlogami, znotraj katerih ženske vidijo nekaj maneverskega prostora za le delno obremenjenost? Ne nazadnje pa je razlog tudi v morebitnem razočaranju zaradi večje »enakopravnosti«, ki je ženskam prinesla mnogo več obveznosti (ekonomska vloga), moškim pa le pogojne obveznosti (skrb za otroke in skrb za gospodinjstvo). Družbeni značilnosti vključenosti žensk na trg dela, ki ima svoje izhodišče že iz socializma, se zadnji dve desetletji pridružujejo še vedno večje zahteve glede skrbi za otroke in gospodinjskih del. Na drugi strani pa je vpetost moških v skrb za otroke in gospodinjstvo fakultativna: kolikor dopušča služba, kolikor pričakuje partnerka, kolikor je spodbudno okolje, kolikor znaša osebna pripravljenost⁶⁶. Če je po eni strani nepričakovano, da ženske sprejemajo tradicionalizem, tega ne moremo reči za moške. Ti si zelo pogosto želijo tradicionalne delitve spolnih vlog:

/.../ Pogled na vlogo moškega in ženske – bi rekel, da sem na nek način starokopiten. Mi je všeč, da je moški, moški in ženska, ženska. Pa to ne pomeni, da pričakujem od ženske, da bo prala, likala in kuhala, ker to bom tudi jaz. Ampak, v določenih momentih je fajn, da se ve, kdo po mizi udari. /.../ (Gregor, 35)

»Bolj bi rad imel, saj pravim, tip ženske, ki je materinsk ..., mislim, ne vem, kaj me moti včasih na teh ženskah, ne. Včasih me moti ravno ta materializem, debelo, ne. Ne

⁶⁶ O pogojnem vključevanju očetov v skrb za otroke in gospodinjska dela ali neenakosti spolov v zasebni sferi govori tudi več slovenskih raziskav (npr. Rener in drugi 2005, 2008; Humer 2009).

vem, tip mame, jaz iščem tip mame ... takšno bi jaz imel in gotovo, ne. /.../ Da bi imela mene rada, pa da bi imela rada moje otroke, nič drugega zahtevnega ne želim. /.../ Že jaz sem en super kuhar, jaz, pogledjte, ona lahko kuha med tednom, jaz med, čez vikend jaz kuham. /.../ Definitivno pa me ne bodo dobili, da bom jaz posodo pomival, to me pa ne dobiš zraven, to mam jaz čistilko doma, da mi pomiva. He he he. (Miro, 39)

Če je želja žensk po tradicionalnosti v družini presenetljiva, pa je želja moških po tradicionalnosti nekako pričakovana. Tradicionalnost delitve spolnih vlog v partnerstvu in družini je skupaj s tradicijo ekonomske vloge slovenskih žensk za moške zelo privlačen način delitve dela. Skrb za otroke in gospodinjstvo je pretežno domena žensk, vloga ekonomskega preskrbovalca je deljena, obseg del, ki jih naj bi klasično opravljali moški, pa se zaradi modernizacije zmanjšuje (npr. opravila, ki spadajo v storitvena dela in se nanašajo na skrb za prevozno sredstvo, stanovanje ali hišo ipd.).

4.2.9 Stopnjevanje delitve podatkov

Internet velja za medij, ki zahteva previdnost glede narave dostopnih podatkov, pri čemer pomagajo različne strategije filtriranja podatkov. Na internetu je vsak lahko tisto, kar želi, vsak lahko razkrije toliko podatkov o sebi, kolikor želi. Pri iskanju potencialnega partnerja/ke prek interneta velja, da je nekaj podatkov treba razkriti – profili bi ponujali zelo natančne informacije o nosilcu/ki profila pod dvema pogojevoma: prvič, če bi bili izpolnjeni z vsemi podatki, in drugič, če bi bili posredovani podatki realni. Ti so, kot je bilo že večkrat izpostavljeno, nekoliko intencionalno in neintencionalno prilagojeni. Zanimalo me je torej, kako v on-line spoznavanju prihaja do izmenjave različnih osebnih podatkov, kateri so podatki, ki jih osebe povedo o sebi in katerih raje ne izpostavljajo, ter ali za izmenjavo podatkov velja načelo recipročnosti.

Oblikovanje odnosov na podlagi on-line komunikacije zahteva oziroma vključuje normo recipročnosti⁶⁷. Ta je v posredovanju informacij pri spoznavanju prek interneta zelo pomembna. Nanaša se na stopnjo samorazkritja, ki je povezana z občutji zaupanja ter vtisi o nadzoru nad posredovanimi podatki in avtonomiji posredovanih informacij (Hardey 2008, 1120). In če v izmenjavi osebnih informacij ni čutiti recipročnosti, se stiki prekinejo, saj velja,

⁶⁷ O pomenu normativne recipročnosti v kontekstu virtualnih skupnostih je pisal tudi Lenarčič (2009).

da oseba na drugi strani ne vlaga v odnos v enaki meri. Nenapisano pravilo o recipročnosti pri zaupanju podatkov velja namreč tudi glede na to, na kaj se podatek nanaša:

Pri meni opažam, da če vedno izhajaš iz tistega fair playa, če jaz tebi povem, ti povej meni. Če ti meni postaviš tako vprašanje, pa jaz povem, ti jaz postavim podobno vprašanje nazaj. Potem dejansko vidiš, ali se to da primerjati s tem, kar si ti dal. Dejansko vidiš, ti napišeš neke aktivnosti in potem dobiš nazaj samo par besed, potem nehaš s to odkritostjo, pa ne z odkritostjo, da bi človek po pravici povedal, ampak da poveš neke stvari, ki se tebi zdijo osebne, da jih tako razkriješ, da je neka odzivnost v tej smeri manjša, potem je tudi moja odzivnost nazaj manjša. Ali pa, če imava nek moment, oba brez slike, daj mi ti pošlji sliko, potem dejansko pričakuješ, da dobiš nekaj nazaj, pa tudi ne rabim dejansko napisat, a lahko tudi ti meni tvojo, ampak nekako si rečeš, ja, če si ti napisal, da bi ti moje, dejmo še potem nazaj. (Aleš, 37)

Mislim, da je eno merilo, ne vem, poveš ti, povem jaz, tako nekako. Zdaj, itak je vse z rezervo. /.../ (Anja, 31)

Večinoma je daj-dam, ti meni pošlješ, jaz tebi pošljem. Če oni niso nazaj poslali fotografije, sem komunikacijo prekinila. (Tina, 33)

Izrazi »fair-play«, »poveš ti – povem jaz« in »daj – dam« se nanašajo na nenapisana pravila recipročnosti v on-line komunikaciji in delitvi podatkov pri spoznavanju potencialnega partnerja/ke prek interneta. Izpostavljeni citati kažejo na jasen »interakcijski red«, na sprejeta pravila, ki se oblikujejo v domeni spoznavanja prek spleta in usmerjajo proces identifikacije tujcev, pogojevanja odnosov in potencialnega oblikovanja srečanja v živo (Hardey 2004, 214).

V komunikaciji, ki poteka izključno on-line, se razkrivajo različni podatki, pri čemer so nekateri bolj previdni in sploh ne izpostavljajo osebnih podatkov, drugi manj in že v začetnih fazah spoznavanja veliko povedo o sebi⁶⁸:

Koliko sem stara, kako izgledam, nebesno znamenje ... potem, če sem videla, da gre pogovor v ta pravo smer, da bi mi lahko bil všeč po načinu pogovarjanja, pisanja ... Potem sem dala pa že telefonsko številko, če me je zanimal. Ker to, da slišiš človeka, je to že zelo veliko. Preden smo se dobili, smo se po telefonu pogovarjali po par ur. (Mojca, 37)

Jaz tega ne upam spraševati (o osebnih stvareh, op. T. Ž.). (Tomaž, 34)

⁶⁸ Izpostavljanje osebnih podatkov poteka skladno z (ne)zavedanjem o (ne)varnosti posredovanja takih podatkov. Spletne strani, namenjene spoznavanju potencialnega partnerja/ke običajno ne poučijo uporabnikov o načelih varovanja osebnih podatkov.

Ena od intervjuvank je omenila dejstvo, da je to, koliko povemo o sebi, odvisno od tega, kako varne se počutimo:

/.../ Mislim, da ko se bolj varnega počutiš, več poveš. Tudi v predstavitvi. (Damjana, 34)

Občutek varnosti spodbudi razkrivanje osebnih podatkov, razmišljanj ipd. Občutek varnosti se seveda povezuje z občutkom anonimnosti ter občutkom manjše ranljivosti, ki vodita do večjega zaupanja (Ben-Ze'ev 2004). Kaj nekdo pove o sebi in v katerem trenutku, pa je lahko že vprašanje taktike:

V prvem mailu se bolj osredotočim na to, da vzpostavim stik in da jo povabim, da mi odpiše z obljubo, da ji bom poslal svoje slike. Zato tudi slika ni več objavljena, zato da mi res piše. In mi piše običajno, ker ste ženske radovedne in jo zanima, ker imam tako lep profil. To je čisto taktiziranje, lahko rečem, oziroma strategija. V drugem mailu pošljem slike in povem malo več o sebi: kaj me zanima, hobiji in še posebej poudarim, da iščem resno zvezo. Bolj osebne podatke, v smislu kje delam, s čim se ukvarjam ... to doziram potem kasneje. Najraje na osebnem srečanju, saj je meni tudi v interesu, da me ženska spozna. (Bojan, 34)

Na splošno velja, da se zaupanje podatkov stopnjuje vse do osebnih stikov v živo. Razkrivanje osebnih podatkov je na neki način nujno, po drugi strani pa tudi nepotrebno. Nujno za ustvarjanje vtisa – kako je nekomu ime, koliko je star, kako izgleda, kaj rad počne, s čim se poklicno ukvarja ipd. – nepotrebno pa zato, ker s prevelikim zaupanjem in intimnostjo ob upoštevanju številčnosti razmerij postajamo ranljivejši. Več ko je razkritih osebnih podatkov, manjša je stopnja anonimnosti, večja je ranljivost. In poskusi, kako ohraniti določeno mero anonimnosti, so prisotni še celo v osebnih stikih:

... nihče ne sprašuje v to smer, da bi več podatkov o osebi imel – kje dela, kje stanuje, kje karkoli, ne. Ne, tega se ne sprašuje. Torej pogovarja se z osebo, ki naj bi ostala še vedno anonimna, ne. Morda si povesta prava imena. Recimo, ne. Pa morda še to ne. (Janez, 58)

Upoštevanje anonimnosti je eno od nenapisanih pravil internet datinga, ki jih ustvarja »interakcijski red« (Hardey 2004), ki ga sprejmejo osebe, ki iščejo potencialnega partnerja/ko.

4.2.10 Številčnost on-line razmerij

Navidezne brezmejne možnosti ustvarjanja razmerij prek interneta in značilnosti medija ponujajo možnosti za hkratno spoznavanje številnih potencialnih kandidatov/k za morebitnega partnerja/ko. Simultana korespondenca z več potencialno zanimivimi ljudmi je tako značilnost on-line spoznavanja (Jagger 1998; Hardey 2004). Vsekakor gre po navadi za postopek, ki temelji na določenih fazah: na primer moški pišejo več ženskam hkrati. Na podlagi odgovora razvijajo on-line odnose s tistimi, ki so se odzvale povabilu, da preberejo njihov profil, se z njimi dopisujejo:

Ja, z večimi. To je bilo malo odvisno od obdobja, pošlješ 10, pa se zgodi, da ni nobenega odgovora, pošlješ drugim 10 in imaš tri, štiri odgovore, potem moraš pač z vsemi tremi vzdrževati (stike op. T. Ž.), je pa res, da se je v enem mesecu, vsaj pri meni, vedelo pač, ali da ne bo nič ostalo naprej, ali da bo ena, enkrat se je celo vleklo tri, štiri mesece z dvema. (David, 39)

Ja, zagotovo, tako kot sem rekel, pogledaš, kateri so novejši oglasi, napišeš tisto osnovno, kar pač napišeš, potem pa vidiš, kakšna je odzivnost nazaj. Se dogaja, da se včasih z večimi pogovarjaš. Dokler sam nisem v nekem partnerstvu ali pa resni vezi, nimam nobenega slabega občutka glede tega, tudi če se človek s petimi različnimi pogovarja, ali pa če se v enem tednu s petimi različnimi srečaš. (Aleš, 37)

Moški naj bi po tradicionalnem (partiarhalnem) družbenem redu v preteklosti dajali pobudo za spoznavanje potencialne partnerke. Omenjeno pričakovanje kljub večji enakopravnosti v razmerjih med moško in žensko spolno vlogo v določeni meri velja še danes, in to celo v mediju, kakršen je internet. Vzrok ni toliko v družbenem pričakovanju kot v splošni značilnosti razmerja med številom moških in ženskih profilov. Ženske so tiste, ki odgovarjajo na ponudbe, na kar opozarjajo tudi moški:

/.../ Sem pa tudi slišal od teh žensk, s katerimi sem se zdaj večkrat dobil, da dobijo toliko pošte, da enostavno sploh ne morejo odgovarjati. Dobijo od 50 do 100, 200 mailov in potem odgovarjajo naključno. /.../ (Toni, 40)

V fazi dobivanja odgovorov oziroma vzpostavljanja on-line spoznavanja se pojavi potreba po previdnosti, saj se lahko vsebina pogovorov in informacij, ki so nekomu že bile zaupane, nekomu drugemu pa ne, hitro pozabi:

Ja, običajno je tako, da ti se z nekom meniš, nekdo se klikne – mu odpišeš, te še nekdo klikne – odpišeš, na koncu jih imaš potem 20 spodaj. /.../ Ja, meniš se z 20 naenkrat,

pa z nobenim v bistvu ne. Ker si toliko na različnih koncih, da sem tudi začela mešati določene podatke. /.../ Imaš tako imenovano deljeno pozornost. Enake stvari se meniš na 10 različnih koncih, na koncu ne veš več, kdo ti je kaj povedal. (Tamara, 23)

Ta »težava«, ki nastopi zaradi simultane spoznavanja več oseb oziroma deljene pozornosti, privede do tega, da so stiki v istem obdobju omejeni na toliko oseb, da z njimi lahko še dobro komunicirajo:

To je samo nekaj oseb, dve, tri, štiri. Zato ker se v tem lahko posvetiš, da res nekaj kvalitetnega napišeš, da ni nekaj mimogrede, sem in tja pošta. /.../ (Janez, 58)

V dopisovanjih se vidi, kdo osebi, ki spoznava potencialnega partnerja/ko prek interneta, odgovarja in kdo ne, zato se stiki glede na številčnost kandidatov/k redčijo. Na koncu na podlagi filtriranja, ki je skladno z racionalizacijo možnosti, ostanejo le še najbolj perspektivni:

Na samem začetku z več kandidati, potem se je pa nekako izkazalo, kdo je res možen kandidat za dejansko napredovanje v realen odnos. Potem pa se je ta zadeva skrčila. Ko mi je bil nekdo blazno všeč prek interneta, si nisem trošila več toliko energije za vse ostale kandidate, ampak sem se usmerila na enega. Na samem začetku sem pa to počela. Poizkusiš tukaj, pa tam, pa spoznaš večje število ljudi. (Nika, 25)

Lahko rečemo, da je številčnost omejena zaradi želje po ustvarjanju kakovostne komunikacije, na drugi strani pa je mogoča zaradi naslednje značilnosti spoznavanja prek spleta – to je možnosti, da se brez zadrege kadar koli umaknemo iz katere koli on-line komunikacije.

4.2.11 Načini prekinitve on-line stikov

Večina stikov, ki se razvije prek spleta, se ne razvije v osebna srečanja. Število stikov je namreč tolikšno, da se skladno z nenapisanim interakcijskim redom najprej zoži na najbolj perspektivne osebe nasprotnega spola. V tej začetni fazi filtriranja potencialnih kandidatov/k in pozneje ob točkah, ko se komunikacija ne zdi več smiselna oziroma ni več zadovoljujoča, prihaja do praviloma preprostega končevanja on-line stikov. Spoznavanje oseb prek spleta uporabnikom omogoča »končevanje kakršne koli interakcije s preprosto strategijo neodzivanja na elektronsko pošto, kar je še dodatno podprto z možnostjo blokiranja komunikacije tistega, ki ni pripravljen sprejeti zaključka dopisovanja« (Hardey 2004, 214). Končevanje on-line spoznavanja s preprostim neodzivanjem na elektronsko pošto ali zaradi

morebitnega neupoštevanja tihe zavrnitve, celo z blokado, so strategije, ki so jih uporabljali tudi intervjuvanci/ke v raziskavi:

Največkrat tako, da se enostavno nisem več oglašala, na kar nisem ponosna, ampak ... (Olga, 37)

Tisti, ki je bil sporen, sem kar tisto blokado dala, eden je na začetku zgledal čisto v redu, pa ne vem, potem pa je bil tako hecen (smeh), un je bil en pacient! ... tudi tega sem potem prekinila, ker se mi je zdel tak malo hecen. (Nina, 30)

Pot do navidezne lahkotnosti končevanja stikov, ki še nimajo narave osebnega stika v živo, lahko vodi skozi prvotno enačenje on-line odnosov s klasičnimi off-line načini spoznavanja. Neposredne izkušnje zavrnitve brez pojasnila privedejo do prilagoditve nenapisanemu normativnemu redu medija, na kar je opozoril Alen, ki je sprva posnemal »tradicionalni, klasični način« in pozneje prešel na nov, digitalni interakcijski red:

On-line na začetku je bilo blazno. To mi je bilo ful blazno. To mi je bilo zelo težko prekiniti. Tako, kot bi že hodila ne vem koliko časa. Sem se tudi opravičeval: »Glej, sori, kaj pa bom!« Nekako tako sem začel. Potem sem pa videl, kako so kakšne z mano prekinile stik, kar odsekano. In potem si pa rečeš: Ja madona, saj lahko res, saj ne bo umrla zaradi tega. Saj ne bo prizadeta ne vem kako, saj je bilo samo nekaj dopisovanja. Tako, da na koncu, ko sem se že odločil in mi ni bilo več zanimivo, sem naredil tako, kot ženske, ki jim nisem bil zanimiv. Tako kot so one naredile z mano, in najbrž tako kot naredijo vsi na koncu, sem tudi jaz dosti bolj brez čustev na hitro končal. (Alen, 31)

Na drugi strani vseeno velja neka mera vzajemnosti in odgovornosti tudi v odnosih, ki potekajo le na on-line ravni. Velja načelo, da najprej poskusi razmerje končati na artikuliran način in se molk ali blokada uporabi bolj v izjemnih primerih, ko je nasprotna stran nevljudna, neprijazna, arogantna ipd.:

To pa dejansko ni nobenega problema. Če se je človek na drugi strani izkazal za prijetnega in vljudnega, mu lepo poveš. Če pa ti dejansko pove nekaj nevljudnega ali neprijetnega in ti stopi na živce, nimaš do njega prav nobene odgovornosti, da bi, vsaj jaz je nisem imela, da bi mu še kar koli pojasnjevala. Preprosto obstaja možnost blokiranja in prihod novih sporočil. Uporabiš to funkcijo in že drugi dan pozabiš, da si sploh komuniciral s to osebo. Tako, da je precej zmanjšan občutek odgovornosti. (Nika, 25)

Napišem, da imam občutek, da nisva za skupaj in ji zaželim srečo pri nadaljnjem iskanju. Tu sem pa dobil zelo pozitiven feedback, ker so se mi ženske zahvaljevale, da sem pošten, da tako povem, da večina potem kar ignorira. (Borut, 33)

Premišljen odnos do osebe, s katero posameznik/ca ne želi nadaljevati spoznavanja, kaže na visok občutek odgovornosti nekaterih oseb, ki iščejo partnerja/ko prek interneta. Občutek odgovornosti je verjetno sorazmeren z občutkom avtentičnosti nekega stika, pri čemer občutek pristnosti v komunikaciji zahteva nekoliko empatije sočloveka, čeprav gre za končevanje odnosa, ki še ni prešel na raven srečanja v živo. Omenjeno dokazuje, da internet kljub anonimnosti in lažjemu vzpostavljanju ter končevanju stikov deluje kot prostor, kateremu so inherentna določena normativna pričakovanja ali »socialna pravila« (Hardey, 2008), ki se nanašajo na dekodiranje profilov, recipročnost samorazkritja, on-line komunikacijo in prehode v off-line komunikacijo. Sledenje tovrstnim normam je pri internet datingu zaradi pričakovanega ali želenega srečanja v živo pomembno, saj nasprotno, neupoštevanje norm lahko hitro privede do konca on-line stikov, še preden osebi dobro navežeta stik. Hardeyjeva je na podlagi raziskave novičarskih skupin (*news groups*) ugotovila prisotnost digitalnih pravil, povezanih z on-line interakcijo, ki delujejo v kontekstu internet datunga in se nanašajo na zmanjševanje tveganja ranljivosti in možnosti zlorab. Pravila, ki se nanašajo na vzpostavitev in končevanje on-line komunikacije, prehode v osebna off-line srečanja ipd. so po njenem »del trajajoče koordinacije komunikacijskih povezav in ponovnega družbenega pogajanja, ki gradi most med on- in off-line domenami« (Hardey 2008, 1126). Če internetni partnerski trg razumemo v kontekstu Giddensovega razumevanja današnje značilnosti družbe, v kateri tradicionalna pravila izgubljajo pomen in jih zamenjujejo izbira, tveganja in negotovosti (Giddens 2000), potem je nujno, da osebe, ki poskušajo najti partnerja/ko prek interneta, »razvijejo strategije za srečevanje in dvorjenje 'tujcev'« (Hardey 2008, 1112).

4.2.12 Prehodi v osebna srečanja

Raziskave kažejo, da prvo osebno srečanje v dveh tretjinah primerov odloči, ali se bo odnos razvijal naprej (Whitty 2007, 9). Prehod v osebna srečanja lahko opredelimo kot »test resnice« (Hardey 2004) in poskus udejanjanja razmerja, poglobljanja odnosa. Želja po preoblikovanju odnosa, ki temelji le na on-line spoznavanju v smeri prehoda v osebna srečanja in integracijo odnosa v off-line družbeno življenje posameznika, je povezana z občutkom pomembnosti tega odnosa in občutkom bližine v odnosu (McKenna in drugi 2002). Kadar je on-line komunikacija zadovoljiva, jo posamezniki/ce naravno poskušajo poglobiti s

širitvijo v oblike komunikacije, kot so izmenjava fotografij, komunikacija po telefonu in z osebnimi stiki, s čimer poskušajo napraviti odnos bolj realen (Ben-Ze'ev 2004, 38). Več ko je odnosu dodane realnosti (npr. telefonski pogovori lahko zmanjšajo čustveno intenziteto, saj so informacije manj selektivne in odgovori bolj spontani), več je verjetnosti, da se bo odnos, ki vključuje veliko imaginarnosti, razblinil. Prehod v osebno srečanje je torej točka preloma, test resnice, ko se neko razmerje, ki se je začelo na podlagi on-line komunikacije, razvija naprej ali pa konča.

Kaj spodbudi k prehodu v osebno srečanje?

V nadaljevanju predstavljam pomembne dejavnike, ki so intervjuvance in intervjuvanke spodbudili k prehodu v osebna srečanja. Med dejavniki spodbude so najpogosteje navedli občutek pristnosti nekoga na drugi strani, privlačnost celotne podobe, skupne točke in občutek, da nekoga že dolgo poznamo.

a) Pristnost

Pristnost, zanesljivost oziroma avtentičnost sta po Hardeyju (2004) tisti ključni lastnosti, ki sta bistveni za vse faze pri iskanju partnerja prek interneta. Skladnost predstave o tem, kakšne so dejanska podoba, lastnosti ipd. partnerja, je ključna za realne možnosti graditve intimnih razmerij. Zato se občutek avtentičnosti pojmuje kot eden ključnih dejavnikov prehoda iz komunikacije prek spleta v osebno srečanje. Občutek, da je nekdo res tak, za kakršnega se izdaja, je bistven za odločitev za srečanje v živo:

Ne vem, ker smo se dva, tri tedne pogovarjali in ker so se mi zdeli iskreni in da je zares tista oseba za tem, kar piše. (Breda, 32)

Da je ta oseba zanimiva, pogovor, da ni nekak tako, kako bi rekla ... da imam občutek, da je oseba, s katero klepetam v klepetalnicah, pristna, da se ne pretvarja. Sama ne lažem. Če mi kakšno vprašanje ni všeč, poskušam z vprašanjem odgovoriti oziroma se mu izognem. Se pa ne pretvarjam in ne lažem in enako pričakujem tudi od tistega, s katerim klepetam. (Urša, 29)

b) Privlačnost celotne podobe

Po drugi strani pa k osebnemu srečanju spodbudijo izpolnjena prvotna pričakovanja o tem, kakšna naj bo oseba na drugi strani. Pomembna je torej celotna slika nekoga, ki sovпада z iskano podobo:

Je v bistvu zanimiva oseba, zanimiv profil, lepa fotografija. /.../ Nekako se mi zdi, da ustreza mojemu karakterju. Oziroma imava podoben način razmišljanja in pogled na svet in vse skupaj. (Jure, 27)

Po navadi besede, tako kot sem prej rekla stil pisanja. Jaz sem si potem ustvarila sliko, če nekdo lepo piše, no, ne tako pravilno, kakor besede, ki jih uporablja, da ni vulgaren, da ne čutim agresivnosti v njegovem pisanju, tako sem jaz dala možnost, s tem človekom bi se pa dobila. (Nataša, 42)

c) Skupne točke, enak način razmišljanja

Podobnost med potencialnima partnerjema je tretja točka, ki jo lahko izpostavimo kot pomemben dejavnik, ki spodbudi k osebemu srečanju. Kot pravi David, k osebemu stiku ne spodbudi ena stvar, temveč dopisovanje, ki razkrije skupne točke. Več je skupnih točk, več je možnosti, da bo pogovor ob osebemu srečanju stekel:

Ni šlo za eno stvar. Precej preko dopisovanja, če sem odkril, pravzaprav, če sva oba odkrila več skupnih točk. Zelo enostavno je prišlo do tega, da sva nenadoma ugotovila, da so trije, štirje filmi ali pa toliko in toliko knjig skupnih ali pa da sva prejšnji dan prebrala časopis ali pa gledala dnevnik in da se reživa istim politikom ali pa istim novicam in take stvari in potem nenadoma ugotoviš, da verjetno na srečanju ne bo tisto, kar sem prej rekel, da po 15 minutah gledaš po stropu in ne veš, kaj bi. Običajno je bilo to res, je zadeva stekla. (David, 39)

č) Občutek, da se osebi že dolgo poznata

Zanimivo je, da internet daje možnost za vtis, da oseba, ki išče partnerja/ko prek interneta, osebo s katero komunicira on-line, pozna že zelo dolgo in dobro. Slednje omogoča na eni strani občutek zaupanja (Hardey 2004), ki raste s prej omenjenim občutkom pristnosti informacij, ki jih imamo o nekom, na drugi strani pa tudi visoka stopnja intimnosti, ki jo omogoča anonimnost. Občutek medsebojnega poznavanja in občutek bližine⁶⁹ opisuje ena od intervjuvank:

Že po chatu in po telefonu in po mailu so iskrice skakale. Potem, ko se pogovarjaš po telefonu, se ti zdi, kot da ga že zelo dolgo poznaš, da sedaj se moraš pa samo še dobiti in da to je pa sedaj tisto ta pravo. (Mojca, 37)

⁶⁹ Občutek bližine je lahko celo tolikšen, da se govori o zaljubljenosti ali ljubezni na daljavo. Zaradi želje po majhni geografski oddaljenosti med potencialnima partnerjema in zaradi majhnosti slovenskega prostora so intervjuvanci sicer redko govorili o zaljubljenosti ali ljubezni brez stika v živo, saj je bil njihov cilj spoznati osebo v živo. Nasprotno pa v svojem delu Love Online (2004) Ben-Ze'ev favorizira seksualne in romantične on-line odnose z argumentom intrinzičnosti. Preoblikovanje on-line odnosov obravnava kot razpad razmerij, ki obstajajo zaradi razmerij samih. Žal pa o zapeljivosti in pomenu on-line seksualnih in romantičnih razmerij po navadi govori le s pomočjo citatov oseb, ki imajo ta razmerja poleg drugih intimnih razmerij, ki temeljijo na osebnih stikih.

Občutek bližine, ki se vzpostavi izključno na temelju on-line komunikacije, izhaja iz značilnosti računalniško posredovane komunikacije. Občutek bližine lahko razložimo na podlagi hiperpersonalnega komunikacijskega modela (Walther 1996), skladno s katerim je mogoča vzpostavitev izjemno močne osebne komunikacije, kadar so zadovoljena tri merila:

- idealizacija sogovorca, ki se mu pripisujejo izrazito pozitivne lastnosti;
- izbirne samopredstavitve, ki ponujajo možnost za oblikovanje in popravljanje sporočila pred pošiljanjem;
- recipročnost interakcij, pri katerih medsebojno vplivanje idealizacije in samopredstavitve postane dinamičen proces (Walther in drugi 2001). Internet dating ne le omogoča vse tri komponente hiperpersonalne komunikacije, temveč jih znotraj faze on-line komunikacije tudi gradi.

4.2.13 Neskladje med imaginarno sliko in dejansko podobo

Če je cilj spoznavanja prek spleta osebno srečanje v živo, naj bi to spodbudilo čim bolj točne in natančne samopredstavitve (Couch in Liamputtong 2008, 270). Kljub naravnosti, da naj bi drugim, ko gre za načrtovana srečanja v živo, predstavili čim bolj realno sliko, preoblikovanje on-line odnosov v off-line odnose po Ben-Ze'evu (2004, 142) pomeni konec on-line odnosa bodisi zato, ker pride do prevelikih razhajanj med imaginarno predstavo o nekom in njegovo realno sliko, ali zato, ker razmerje preraste v off-line razmerje, pri katerem osebni stiki in realni off-line odnos nadomestijo on-line odnos. Ben-Ze'ev spregleda, da se, kadar je osebni stik zadovoljujoč in se potrdijo pričakovanja o osebi, on-line razmerje v bistvu ne konča. Zaradi hitrosti prehoda v osebno srečanje lahko ostane še veliko nerazkritih osebnih podatkov, mišljenj, ki se lahko še naprej izmenjujejo, nadgrajujejo tako v off-line kot v on-line komunikaciji, ki sledi prvemu osebnemu stiku.

On-line romantično razmerje, ki ga Ben-Ze'ev (2004) idealizira zaradi intrinzične narave razmerij, se konča zaradi zapeljivosti srečanja v živo. Prehodi v osebna srečanja pa lahko pomenijo tudi začetek konca on-line odnosa zaradi več razlogov. Takrat se namreč izkaže nepopolnost on-line odnosov, saj posamezniki/ce želijo utemeljiti iluzorno fantazijo v realnosti s preoblikovanjem on-line afere v dejansko ter tudi morebitno neskladje med virtualnim in dejanskim partnerjem. Prehod pomeni uvod v razmerje z novo dimenzijo, pri

kateri postaja pomembna predvsem zunanja podoba in zato fizična privlačnost. Poleg omenjenega pa se zapusti privlačni medij komuniciranja. (Ben-Ze'ev 2004, 144).

Kot največji potencialni problem prehodov v osebno srečanje so udeleženci in udeleženke raziskave opredelili neskladje med imaginarno podobo in dejanskim partnerjem. Neskladje lahko obsega značajsko diskrepanco in diskrepanco, ki se nanaša na predstavo o zunanjem videzu. Imaginarna podoba se namreč z dolžino interakcije vse bolj odmika od realne podobe oziroma od posameznikovih realnih značilnosti; kadar je neskladje preveliko oziroma za eno od strani nesprejemljivo, to pomeni oviro pri prehodu stikov v živo. Prehod iz virtualnega sveta spoznavanja v realni svet je ključnega pomena, ker se pogosto že ob prvem srečanju določi, ali je smiselno odnos graditi še naprej in se še spoznavati ali obstaja tisto nekaj, kar privlači, in obratno – ali slednjega ni in zato spoznavanja ni smiselno nadaljevati. Osebna srečanja so pri spoznavanju potencialnega partnerja/ke prek interneta eden ključnih trenutkov, ko se ustvarjajo vtisi o skladnosti predstave o nekom z njegovo/njeno dejansko podobo, osebnostjo. So trenutek, ko se razreši vprašanje skladnosti vtisov, oblikovanih s pomočjo imaginacije v on-line stikih in vtisa ob srečanju v živo:

/.../ Če spoznavaš ljudi, ali pa če prihajaš v kontakt z nasprotnim spolom v osebni kontakt, seveda že takoj izločiš ljudi, ki so ti na nek način antipatični. Tukaj pa do tega ne prideš in si zgolj na tej konceptualni ravni v stiku z njimi, potem se pa seveda zelo velikokrat zgodi, da ti oseba sploh ni všeč ali po izgledu, energiji, tonu glasu ... ne vem, cel kup motečih dejavnikov je, ki bi te sicer že na začetku odvrnili od tega, da bi sploh vzpostavil kontakt. (Niko, 41)

Osebni stik je trenutek, ko pride na dan pomanjkljivost imaginacije:

... potem, ko pride do tega, ko se srečaš, pa vidiš, da ni tako, kot si morda mislil, da bi lahko bilo, ali pa ti je bilo predstavljeno, da bi lahko morda bilo. (Aleš, 37)

Če bi katera druga oseba opazovala to najino komunikacijo, se bi ji zdelo, da sva se dejansko ujela. To, da sva si po slikah nekako všeč, in to, da nekako klapa. Ampak potem v realnosti, to, da ko dejansko prvič vidiš človeka, in te odbije na prvi moment in se nimaš več kaj z njim pogovarjat. In zdaj; kje je zdaj tisti človek, ki si ga spoznal!? Iz tega vidika se ti potem naenkrat razblini vse, kar si si prej napletel v glavi. (Nika, 25)

Po drugi strani je osebno srečanje lahko tudi trenutek, ko se razkrije problematika prizadevanj, da se v profilu oziroma pri spoznavanju prek interneta na splošno izpostavlja

boljše sebstvo – tisto, kar je pričakovano, želeno; manj spodbudni podatki, ki bi po vsej verjetnosti odbili nasprotni spol, pa se zamolčijo:

/.../ Dvakrat se mi je to zgodilo. Prvič: Pogovorno zelo fino, fajn, ko sva se pa srečala pa ... Ni mi upal povedat, da pač nima las. Ko sva pa prišla skupaj, je bil pa še brez zob. Mislim, dizaster! Potem drugič se mi je pa to zgodilo z očkom samohranilcem. Tudi so bile neurejene stvari v glavi. Sam je s sinom živel in se preživiljal. Sva se srečala in je bil tudi brez štirih sprednjih zob. In potem, nisem mogla biti tiho. /.../ (Karmen, 32)

Pričakovanja se umirijo

Polnjenje manjkajočih informacij z imaginacijo in fantazijami vpliva na to, da osebo vidimo v takšni luči, kot si jo želimo, kar omogočajo pozitivne in tržno naravnane samopredstavitve, dopolnjene z domišljijo osebe na drugi strani. Slednje in pa tudi navidezno brezmejne možnosti pri izbiri kandidatov/k vplivajo na to, da so pričakovanja ob prehodih v osebna srečanja velika. Soočenje z realnostjo, do katere pride ob osebnem stiku, pa pomeni tudi soočenje z lastnimi prevelikimi pričakovanji:

Predvsem se mi zdi, da sem izgubil pričakovanja. Včasih sem jih imel. Sploh na chatu, če sem se s katero spoznal in da je bil potem to zmenek na slepo. O joj, to so bila taka pričakovanja, to sem malo manj kot sanjal, da bom Pamela Anderson dobil. In potem je vedno sledilo razočaranje. In sčasoma sem se prizemljal in skenslal pričakovanja v glavi. V smislu upaš na najboljše, pričakuješ najslabše. (Bojan, 34)

4.2.14 Hitrost prehodov v osebna srečanja

Ena od strategij zmanjšanja tveganja za doživljanje neskladnosti predstave z dejansko podobo in razočaranja ob prehodih v osebna srečanja so hitri prehodi v osebno srečanje (Whitty 2007, 13). Ti zaradi zmanjšane vloge imaginarnosti pomenijo morebitno manjše razočaranje pri prehodu v osebno srečanje. Odločitev za hitrejši prehod v osebno srečanje zmanjša obseg manjkajočih podatkov, zapolnjenih z idealizacijo, kadar so druge informacije o osebi na drugi strani vsečne in privlačne.

Klepet in telefon kot vmesni fazi

Pri izmenjavi elektronskih sporočil kot začetni fazi spoznavanja prek spleta se hitro pokažejo pomanjkljivosti omenjene komunikacije – na odgovor je včasih treba dolgo čakati, poleg tega

pa je interaktivnost manjša kot pri simultanih klepetih (*chatih*) ali telefonskih pogovorih. Zato osebe, ki želijo partnerja spoznati na ta način, po navadi preidejo na hitrejše in bolj osebne načine komuniciranja, kot so klepeti ali telefonski pogovori:

/.../ Pa sem tudi za to, da se dosti hitro prelevi varianta chat ali pa telefon, no, zaradi tega, ker je email tako dosti statična zadeva, ker res ne veš, ko res razmišljaš tri ure potem, kaj boš sploh napisal, medtem ko pač chat je nekaj pač interaktivnega, ko ti, ko vprašaš, oni ti odgovori, pa tako, ne. (Nives, 25)

V bistvu, jaz sem dosti hitro šla na messenger, z vsakim. Prvič tako, tam; eni tam bi radi: en e-mail si izmenjaš, pa takoj, greva se dobit. Na začetku sem ene dvakrat nasedla na to, potem pa ne več, ker dejansko sem videla, da sem se dobila z ljudmi, s katerimi nimam popolnoma nič skupnega in je škoda časa. Tako, da mi je potem Simon napravil messengerja, ker jaz takrat sploh še nisem vedela. Bila sem čisto sama in potem sem šla v bistvu s tistimi, ki so bili dovolj zanimivi na messengerja, ker nisem vedela, da je chat tam gor sploh. (Nena, 36)

Klepetalnice ali messenger lahko pojmujeemo kot prostore za instantno izmenjavanje sporočil, v katerem prevladuje t. i. multikonverzacija, to je sposobnost za sočasno vodenje več pogovorov z več osebami, pa vendar v zasebnosti. Omenjena oblika komunikacije poveča možnost za razvoj nekaj romantičnih razmerij hkrati (Ben-Ze'ev 2004, 31). Branje sporočil v klepetalnicah ali na messengerju poteka tako dobesedno kot med vrsticami: pomembni so izbor besed, hitrost odziva, dolžina in pogostost sporočil. Vse navedeno skupaj z napisanim sooblikuje predstavo o nekom. Zato so pogosto omenjeni načini komunikacije vmesni korak, ko se lahko spoznavanje razvija na bolj osebni ravni:

Po navadi je tako, da za telefon bolj ženske težijo, ker jih zanima, če si po telefonu normalen ali znaš samo hitro pisati. Moram priznati, da če se z nekom ujamem in mi je fajn, se mi ne ljubi v nedogled viseti na virtualnem svetu. Če je fajn, ko debatiraš dvakrat, trikrat, je že čas, da se dobiva na kavi. Če ti je nekdo fajn, ti bo potem tudi v živo fajn. (Gregor, 35)

Potrebo po prehodu na telefonske pogovore ali druge oblike bolj osebne komunikacije so po navadi izpostavile intervjuvanke, kar je skladno z ugotovitvami Hardeyjeve, ki je pri raziskovanju digitalnih pravil interakcije ugotovila, da med moškimi in ženskami obstaja razlika v strategijah dvorjenja, pri čemer so ženske nagnjene bolj k delitvi »misli in občutkov«, medtem ko naj bi bili moški bolj usmerjeni k dejanjem in želji po »srečanju« v dvojje (Hardey 2008, 1125). Željo žensk po prehodu v bolj osebne oblike komunikacije lahko zato razumemo tudi v kontekstu njihove večje ekspresivnosti.

Strategija hitrega prehoda v osebno srečanje v živo

Odločitve za hitre prehode v osebna, face-to-face srečanja, so po navadi posledica preteklih izkušenj oseb, ki iščejo potencialnega partnerja/ko prek interneta. Pretekle izkušnje so v teh primerih pomenile soočenje z neskladji med imaginarno in realno podobo, kar je privedlo do razvoja strategije za minimaliziranje omenjenih neskladij. Tako lahko osebe, ki so izkusile neskladje, menijo, da je dolgotrajno dopisovanje izguba časa, ker vpliva na precejšnje možnosti ustvarjanja nerealne predstave o tem, kakšna naj bi bila oseba na drugi strani.

Potem sem se v zelo kratkem času lahko dobila s parimi. S tem pacientom ne vem, če sem imela tri e-maile. Pač slučajno je takrat bilo, ker se ti zdi, da toliko tega pisanja je izguba časa. Pa zelo se naflikaš na nekaj, kar je v bistvu prazen balon. (Mihela, 42)

Jaz kar prvo predlagam, da se dobimo. Ena na ena. /.../ Tam se pogovarjaš. Jaz ne maram, jaz nisem oni novodobni tip, ko vse prek maila, pa govori o sebi, kako je lep, pa kako je pameten, pa kako je močan, pa ne vem kaj vse, v resnici pa pride taki drobižek ven, ne. /.../ Ne. Pridi, pa pokaži se, pa boš videl, ne. /.../ Jaz se z vsako dobim. Potem zaključujem na osebni ravni. (Miro, 39)

Medtem ko je dolgotrajnost pogovorov ob jasnem cilju spoznati potencialnega partnerja/ko po nekajkratnih razočaranjih pri prehodu v osebna srečanja lahko obravnavana kot »izguba časa«, nastopi strategija načrtovanja hitrejših prehodov v off-line stike. Ta pa spet pomeni past za osebna srečanja v živo med potencialnima partnerjema, ki nimata ničesar skupnega. Niti hitri prehodi niti dolgotrajna on-line konverzacija tako nista idealna načina odločanja za prehod v srečanje v živo.

4.2.15 Spoznavanje z več osebami hkrati

Podobno kot velja za on-line komunikacijo, pri kateri gre praviloma za spoznavanje s toliko osebami, kolikor komunikacije oseba zmore kakovostno voditi, velja, da lahko v istem obdobju več on-line stikov preide v off-line spoznavanja:

Ja, je bil tudi kakšen dan, da sem se srečal s tremi, v tistem prvem kontaktu. Potem je bilo eno obdobje, ko sem naredil tak ožji izbor in jih je bilo 5–6 v ožjem izboru in je to trajalo recimo dva meseca, da je prišlo do tega finalnega izbora. (Niko, 41)

Dostikrat je bilo tako (ne vem, na pamet govorim), npr. v ponedeljek ob 17 h sem se dobila z enim, ob 19.30 z drugim na drugi lokaciji, v sredo sem imela že tretji zmenek,

v četrtek četrta zmenek, to, kar se tiče osebnih stikov. Kar se tiče računalnika pa ni bila samo ena oseba, ker ne boš ti dva meseca z eno osebo, če ti bo pa vmes morda ena druga ušla, ker si nisi časa vzel ter še tiste nagovoril. To je veliko dela. (Nataša, 42)

Osebni stiki privedejo pogosto tudi do tega, da se spoznavanje nadaljuje v smeri skupnega preživljanja prostega časa (šport, gledališče), kot neka vmesna faza iskanja, medtem ko se na drugi strani »pravi« partner še išče:

Ja, ker sem z enim hodila v hribe, z drugim sem hodila na badminton. Obema sem povedala, da mi kot partnerja ne ustrežata in da iščem naprej. (Anita, 41)

Dejstvo o vzporednem spoznavanju več oseb hkrati je sicer znano, a po navadi ostane neizrečeno. Nenapisano pravilo možnosti hkratnega spoznavanja velja do vstopa v partnersko zvezo (čeprav prehodi včasih niso povsem jasni):

Jaz ne vem, če bi kateri ... ti bi povedal svoji to? To je mislim, da je za moškega smrtna obsodba, ne. Tukaj moramo pač lagati, ker pač tako je, ne, ne. Tu pravzaprav ne lažeš, tiho si pa ... tišina je mati modrosti, ali kako je že ta pregovor, ne. (Miro, 39)

Ni sploh prišlo do tega, da bi komur koli morala polagati račune, pogovor ni nanesel na to. Če bi me vprašal, mu ne bi povedala, ker se nikogar ne tiče, s kom se dobivam, dokler se ne zavežem. (Tina, 33)

Osebi nasprotnega spola se torej ne pove ali razlaga o hkratnih srečevanjih ali zmenkih, kljub temu pa se, paradoksalno, vsi tega zavedajo:

Ja, nisem mu nikoli nič skrivala. (Klementina, 29)

Ja, ja seveda! Da, dokler ni bilo to nekaj bolj resnega, vsi vemo, da se dobivamo tudi z ostalimi. To ni nič kaj takega. (Alen, 31)

4.2.16 Padec intimnosti v osebnem stiku

Občutek, da se posameznika, ki sta se spoznala on-line, poznata »že dolgo«, temelji na zaupanju, ki spodbudi razvoj intimnosti, ki je značilna za on-line spoznavanje. Tu trčimo še ob enega od številnih paradoksov spoznavanja prek spleta – po eni strani se lahko o neki osebi ve, kaj doživlja, kaj čuti, pozna njegova ali njena najgloblja razmišljanja, po drugi strani pa o isti osebi ni razkritih nobenih osebnih podatkov. Izkušnja intimnosti je tesno povezana z emocionalnim samorazkritjem, ki je značilno za on-line razmerja (Ben-Ze'ev 2004, 41).

Intimnost, ki se razvije on-line, je veliko hitrejša kot v off-line odnosih (McKenna in drugi 2002; Ben-Ze'ev 2004). Do nje lahko na podlagi globokega samorazkritja pridemo le v nekaj dnevih ali tednih. Globoka intimnost poveča ranljivost, zato so ljudje previdni, da takrat, kadar je tveganje precejšnje, ne postanejo preveč intimni, kar je tudi glavni vzrok, zakaj se lahko prek interneta, na katerem je ranljivost nizka, intimnost hitreje doseže. Za on-line odnose velja, da so informacije z intimno noto v zgodnjih fazah razvoja odnosov sprejemljivejše, medtem ko je obratno pri kratkotrajnih osebnih intimnih odnosih (aferah) identiteta očitna, a so intimne informacije zadržane – niso razkrite –, dokler se ne vzpostavi zaupanje in je ranljivost precej zmanjšana. On-line komunikacija vključuje večji delež bolj intimnih vprašanj in manjši delež obrobni vprašanj (Ben-Ze'ev 2004, 42). Zaradi občutka nevarnosti razkritja zasebnosti pa to postane bistveno, kadar se pojavi prehod iz on-line odnosa v spoznavanje v živo. Za ta korak je bistven padec intimnosti, o katerem so poročali mnogi intervjuvanci in intervjuvanke:

Na nek način se mi zdi, da ko se s to osebo v živo spoznaš, kot da se na novo spoznavаш, kot da si jo pravkar srečal, kot da se moraš na novo predstaviti, kdo si, kaj počneš. Mogoče samo prvi trenutek, da prebiješ led. Vsekakor pa, vsaj jaz nisem pa še ... četudi preko klepetalnic se že začneš pogovarjati malo bolj osebne stvari, mogoče malo intimne, da v živo pa ne greš čez to mejo, posebno pri prvem srečanju ne. Si še vseeno malo bolj zadržan. Kot da spet na novo spoznavаш. (Urša, 28)

Občutek bližine, povezanosti, ki se ustvari samo na podlagi pogovorov prek spleta, je lahko izjemen in osebi, ki se poznata na podlagi on-line komunikacije, se lahko počutita tako blizu kot dolgoletna partnerja:

S tem človekom sva v bistvu bila kot stara zakonca ali kot brat in sestra ali pa ne vem, celo življenje kot najboljša prijatelja. Dobro, s tem, da sva si zaupala čisto vse, in prav zaradi tega, sva se hotela spoznati med sabo. Potem je pač prišlo do tega. /.../ Ampak jaz, ko sem tega človeka videla, sem ostala brez besed, in ne vem, jaz sem samo pogrešala tisto tipkovnico in monitor pred sabo. To je bilo to. Težka izkušnja je bila. /.../ Itak nisva se imela kaj pogovarjat. Saj potem je stekel pogovor, ampak res, veliko lažje je pisat, kakor pa govorit. (Anja, 31)

Prostorska bližina in izguba anonimnosti povzročita, da se ljudje počutijo bolj ranljive. Spraševati ali razlagati intimne stvari postane neprimerno, saj interakcijski red prvih osebnih odnosov tega ne dopušča:

/.../ Ker je tako, bolj ko je komunikacija neosebna, več si človek upa. /.../ Potem pa, ko si gledaš iz oči v oči, vsaj meni se zdi malo nemoralno, ampak je neprimerno spraševati ali pa razlagati neke intimne stvari. (Miha, 25)

Glede intimnosti osebna srečanja pomenijo pomemben korak nazaj. Spoznavanje se na ravni stikov v živo začne znova. Zato tudi ni značilno, da se na prvih srečanjih izmenjajo osebni podatki, kot so naslov, kje je kdo zaposlen ali celo ime. Ponovno pride do prevzemanja pravil klasičnega spoznavanja v živo:

/.../ Nihče (na prvih osebnih srečanjih op. T. Ž.) ne sprašuje v to smer, da bi več podatkov o osebi imel – kje dela, kje stanuje, kje kar koli, ne. Ne, tega se ne sprašuje. Torej pogovarja se z osebo, ki naj bi ostala še vedno anonimna, ne. Morda si povesta prava imena. Recimo, ne. Pa morda še to ne. (Janez, 58)

4.2.17 Težja prekinitev stikov po srečanju v živo

Ker prehod v osebno srečanje pomeni prelomnico v procesu spoznavanja potencialnega partnerja/ke in se nemalokrat zgodi, da prvo osebno srečanje ponudi uvid, da oseba na drugi strani pravzaprav odstopa od pričakovanj, so prekinitve spoznavanja po osebnem stiku pogoste. Če jih primerjamo z on-line prekinitvami, prihaja tu do nekoliko težjih prekinitev stikov. Osebi se namreč spoznata v živo, anonimnost in z njo tudi občutek varnosti večinoma pade, kar pomeni večjo možnost, da bo oseba na drugi strani ob zavrnitvi ranljivejša. Zato so nekateri ob prekinitvah zelo uvidevni in previdni, saj se zavedajo možnosti boleče zavrnitve. Je torej težje prekiniti stike po srečanju v živo?

Ja, definitivno težje, sploh pa, ker je Ljubljana majhna. (Nena, 36)

Ja. Definitivno. Meni je bilo zelo hudo, da bi nekoga prizadela, ali pa da bi nekdo mene, da bi se na tak neprijeten način nekaj odvila. To se mi je zdelo zelo pomembno in sem zaradi tega nekaj kvačkala, da se je stvar odvila tako, da je bila kot pozitivna izkušnja. Da je bila konstruktivna. Ne samo ja, ne; ja, ne, ampak potem nekako skenslaš, ker te nič ne briga in nikomur nisi nič dolžan, pač pa da poizkušaš nekaj dobiti iz tega, pa če je to še tako mimo, če je to človek, ki je še tako nepomemben zate. /.../ V resnici lahko človeka prizadeneš z neko popolnoma nepomembno sodbo. Ker nekdo, ki tebi ni všeč, je pa komu drugemu zelo. Zato sem se jaz temu izogibala. /.../ (Jana, 42)

Intervjuvanci in intervjuvanke so bili večinoma pozorni na to, da osebe na drugi strani niso prizadeli. Včasih so se o tem, ali je smiselno spoznavanje nadaljevati ali ne, pogovorili, spet drugič je komunikacija preprosto zamrla:

Prekineš pa prijateljsko, ker dejansko pride do tistega pogovora, da si rečeš, da si povejva, kje vidim jaz naju, pa kje vidiš ti naju. (Aleš, 37)

Zdaj lahko rečem, da je morda edini način, ki se mi zdi ustrezen, enostavno, da se komunikacija prekine. Zelo sem razmišljal o tem, ali je potrebno zdaj ... se klicati. Tudi v pogovoru z drugimi ugotavljam, da je to najboljši način. Umolkneš. In to vsak razume in morda to povzroča najmanj težav. (Janez, 58)

Najtežje je prekiniti stik, kadar pride do neskladja v percepciji možnosti za razvoj intimnega odnosa:

/.../ Najtežje je takrat, ko prideš v situacijo, da ti nekdo ni všeč, ti pa njemu si. Potem pa ti želiš prekiniti stik, z nasprotne strani pa ni te volje in pripravljenosti. /.../ (Niko, 41)

Če izogibanja komunikaciji kandidat/ka za potencialnega partnerja/ko po srečanju v živo ne razume, so lahko prekinitve tudi bolj radikalne:

Pač nisem je več poklical, zbrisal telefonsko in to je bilo to. Nekaj sem jih moral tudi tako odstraniti, da sem moral klicati na Si.mobil ter jih prositi, če lahko to telefonsko dajo stran, ker me gnjavi. (Nejc, 25)

Ko se zavrnitev pojavi po osebem srečanju, je bolečina večja (Ben-Ze'ev 2004, 193).

4.2.18 Prehod v partnersko zvezo

V nadaljevanju bodo izpostavljeni nekateri vidiki prehodov v partnersko zvezo⁷⁰, kadar se spoznavanje začne prek spleta: od kdaj naprej je posameznik/ca v neki intimni partnerski

⁷⁰ Današnja terminologija, ki se nanaša na opredelitev partnerskega razmerja ali partnerstva med dvema (heteroseksualnima) posameznikoma, je konceptualno nasprotujoča, če jo pogledamo skozi teorijo Giddensa, ki govori o čistem razmerju kot prototipu današnjih intimnih razmerij. Razen Giddensa večina teoretikov uporablja termin romantičnih razmerij ali romantične ljubezni (Gross in Simmons 2002; Gross 2005; Ben-Ze'ev 2004; Illouz in Finkelman 2009; Merkle in Richardson 2000). Da bi se ognili vnaprejšnjemu določanju, ali današnje partnerske zveze temeljijo bolj na načelih romantične ljubezni ali sotočne ljubezni, uporabljam termin partnerska zveza, ki jo pojmem kot intimno, dolgotrajno zvezo med dvema posameznikoma, pri čemer je dolgotrajnost toliko bolj namen ali želja kot izmerljiva značilnost partnerske zveze.

zvezi in koliko so pri njenem ustvarjanju pomembni preteklo družinsko oziroma partnersko življenje, koliko je pomemben prostor za samorealizacijo ipd. Poudarek bo namenjen pojmovanju partnerske zveze, kot si jo predstavljajo osebe z izkušnjami internet datinga, in vprašanju, ali spoznavanje prek spleta ustvarja nove definicije vstopa v partnersko zvezo.

4.2.18.1 Prelomnica med spoznavanjem in partnersko zvezo

Prehod v osebno srečanje pomeni prelomnico v spoznavanju potencialnega partnerja/ke prek interneta. Če je prehod uspešen in se spoznavanje nadaljuje, to lahko pripelje do partnerske zveze. Ob tem se postavlja vprašanje, kako se definira prelomnica, torej meja med spoznavanjem in partnersko zvezo. Statusni prehodi v življenjskih potekih, kamor se umešča tudi prehod iz samskosti v partnersko zvezo, so namreč vse manj družbeno določeni, vse bolj individualizirani in vse bolj pluralizirani (Ule 2003). Poroke že dolgo ne pomenijo več edine oblike statusnega prehoda iz sveta samskosti v partnersko zvezo, tako glede razvoja razmerij kot glede pogostosti porok in razvez ter ločitev. Niti kot ločnice ne moremo določiti skupnega bivanja ali pa LAT (*living apart together*) načina življenja. Prav tako tudi seksualna razmerja niso več podlaga za definiranje partnerskih odnosov (Bawin-Legros 2004, 243). Če se tako pluralizirajo prehodi ob klasičnem načinu spoznavanja partnerjev/k, se postavlja vprašanje, kako prehodi v partnersko zvezo potekajo pri internet datingu. Ali so meje prehodov še bolj nejasne, kompleksne in fleksibilne?

a) Partnerstvo se čuti

Ločnice med spoznavanjem in partnersko zvezo nekateri intervjuvanci in intervjuvanke niso opisovali z definiranjem datumov kot prelomnic, temveč so partnerstvo začutili. Povedali so, da je občutek težko opisati, se pa da natančno čutiti, kdaj so z nekom v partnerski zvezi:

To je čutiti v bistvu, v odnosu, ko recimo oba čutita neko pripadnost, ne ... še ni ... to nima nobene zveze z nekimi zunanjimi dejavniki ali to, da recimo sploh ne živiš skupaj ... sploh ni nujno, da že si intimno povezan, da seksaš z njim ni nujno, ampak, zato lahko seksaš z nekom, s katerim ne moreš to čutiti tako. In to lahko nastane, preden z nekom spiš ... čutenje tega, neka pripadnost, ne. (Janez, 58)

Pri meni osebno je to v bistvu ta točka ali ta želja, zdaj ko razmišljam, da bi jaz sebe videla s tem človekom še čez pet let ali deset let, pa še čez štirideset. Želja po tem, da z njim delim to in ono in tretje. Pa ne mislim s tem ene velike stvari, ampak da si z njim želim gledat TV zvečer, a veš, te stvari, ki so mikro vsakdanje. (Nena, 36)

To, da se partnerstvo čuti, sovпада z romantičnim pojmovanjem partnerske zveze. Ljubezen se tu namreč zgodi, zato jo je moč čutiti.

b) Dogovor o partnerski zvezi

Če po eni strani velja, da je prehod v partnersko zvezo stvar čustev, je po drugi strani res, da samo občutki niso dovolj. Zaradi nejasnih prehodov v življenjskih potekih in romantičnih predstav o ljubezni kot izjemno močnem čustvu, ki poveže dva posameznika, kot nečem, kar »se zgodi«, odsotnost ljubezni spodbudi negotovost. Vstop v partnersko zvezo v tem primeru terja zavestno odločitev. Te odločitve pomenijo racionalizacijo partnerskih zvez oziroma intimnosti. Zato se razvije potreba po definiciji prehoda v partnersko zvezo, ki se kaže kot želja po pogovoru in dogovoru o partnerski zvezi, ki nedvomno implicira dogovor o ekskluzivnosti, tako partnerski (monogamija) kot seksualni:

Ja, preko pogovorov o tem. Zdaj, lahko se poljubi prej, pa držanje za roko. Ampak vseeno je treba reči: »Poglej, ali bova midva zdaj, ali bova skupaj?« Vedno je bil pogovor o tem. (Anja, 25)

Je dogovor, v bistvu je pogovor o tem. Pa, če ti vidiš, da imaš neke skupne cilje z osebo, pa na splošno, če vidiš, da se ujameta, bi lahko bilo kaj več, drugače pa tako – tako. (Katja, 19)

Dogovori in pogovori o obstoju partnerske zveze so nujni, saj so prav na področju življenja v dvoje tradicionalne ligature najbolj izgubile na moči. Zaroke ali poroke niso več potrebne oziroma vsaj ne določajo prehoda v partnersko zvezo, saj se ta običajno zgodi že mnogo prej. Po drugi strani ima spremenjeno vlogo tudi seksualno razmerje, ki samo po sebi še ne pomeni partnerske zveze:

Zdaj pri nama s tem fantom je bil najprej seks in potem sva bila skupaj. Takrat, ko je bil seks, ..., sem jaz rekla: »Kaj sva midva sedaj? Jaz bi, da sva skupaj.« »Ja, potem sva pa skupaj.« V redu in postala sva partnerja. (Tamara, 23)

Kot bo razvidno v podpoglavju o intimnosti in seksualnosti, so intimna razmerja, katerih ključna determinanta je čustvena vpletenost posameznikov, vrednotena precej višje kot seksualna razmerja, ki imajo izključno seksualni značaj. Slednje je za kulturo refleksivne intimnosti in permissivne seksualnosti pravzaprav značilno.

Tudi poskusna doba razvoja partnerske zveze je posledica današnje negotovosti v življenju. Za minimaliziranje mogočih negativnih posledic se oblikujejo celotne strategije ali se uvaja poskusna doba, ki pomeni vmesno fazo, preizkus, ali se bo odnos razvijal v za oba sprejemljivi smeri. Opredelitve vmesnih ali poskusnih faz se lahko umesti v oblikovanje stabilnih razmerij, ki prinašajo vse več vprašanj, ki zahtevajo zavestne odločitve (Beck in Beck-Gernsheim 2002):

Ja, ja, najprej je bila poskusna doba in sva imela še vse tako splanirano. Jaz sem imela posteljo za eno osebo, potem je pa on kupil ta kavč, pa sva najprej na kavču spala, potem pa je on kupil pohištvo, pa vse sva bila zmenjena, če bova šla narazen, da bom tisti denar vrnila, minus toliko, kot bi ga stala najemnina. Tako da sva vedno imela plan B, kar je šlo Tadeju ful na živce, se mi zdi. (Nina, 30)

Ja, midva sva vzela tisto dobo eno leto, da se testirava tako ali drugače. Lahko imaš ti idealen odnos, ampak če ni seksualne komponente zraven, je to business partnership. (Tadej, 41)

Testna obdobja so vnaprej določena, komponente preverjanja kompatibilnosti pa so različne.

4.2.18.2 Pojmovanje dobre, uspešne partnerske zveze

Podatki raziskave Slovensko javno mnenje (03/4) kažejo, da družina v Sloveniji pomeni izjemno visoko vrednoto. Družina je za 91,5 odstotka anketirancev zelo pomembna (Toš in drugi 2004, 560). Skladno z visokim položajem družine kot vrednote sicer lahko predvidevamo, da ima partnerska zveza podobno veljavo kot družina, a konkretnih podatkov o partnerski zvezi kot vrednoti zaenkrat žal nimamo. Postavlja se torej vprašanje, kako osebe z izkušnjami internet datinga pojmujejo dobro/uspešno partnersko zvezo. Bistven pomen odgovorov na vprašanje »Kaj je za vas dobra/uspešna partnerska zveza?« je v tem, da nakazujejo družbeno oziroma subjektivno želeno ali pričakovano vsebino partnerskih razmerij. Kako si torej intervjuvanci in intervjuvanke predstavljajo življenje v dvoje?

Zame niso važna leta, da bi rekel, tisto kar je eno leto, ni uspešno, tisto kar je pa 10 let, je pa zagotovo uspešno. 10 let partnerstva je lahko za nekoga gorje. Zagotovo je tisti osebnostni moment, da se oba počutita veselo, da uživata eden ob drugem, enostavno to. Tisto, kar je za njiju uživanje, si sama najdeta. Ali je to skupno tiščanje na kavču pa gledat film, ali je to, da kdo za koga neko presenečenje pripravi, ali pa ga razvaja, carta, ali pa kar koli takega. Variant je veliko. Če pač oba ugotovita, ne da bi zdaj rekel, da je težko shajati eden brez drugega, ampak da dejansko vidita, da je razlika, kadar sta sama, da se pogrešata, kadar nista skupaj, pa da neizmerno uživata,

kadar sta skupaj. To je zame en moment, ko si rečeš, to je pa tisto, kar bi lahko bilo. (Aleš, 37)

Uspešnost torej ni v (dolgo)trajnosti zveze, temveč v kakovosti odnosov, v občutkih skupnega uživanja in v občutkih sreče ter izpolnjenosti:

Uspešno jo dela občutek, da je z zvezo dveh prišlo do neke sinergije, zdaj pa spet na različnih področjih različno. Ampak pomembno je to, da čutiš, ko si z nekom, da čutiš, da si nekaj več. Da si nekaj več kot človek, moški (imaš pošlhtano spolnost), ekonomski subjekt, družinski človek – starš. Mislim, da na vseh teh področjih vidiš, da se znatno izboljšuje moje bivanje. (Niko, 41)

Odprtost proti drugemu, možnost pogovora o vsem in občutek, da je zveza uspešna tukaj in zdaj, je pomembno tudi z vidika načelnega dopuščanja možnosti, da se lahko zveza nekoč konča:

Dobra je taka, da se lahko pogovoriš o vsem, o osebnih problemih, o njenih osebnih problemih, o splošnih problemih, da ni trmoglavosti iz nobene strani in da v končni konsekvenci veš, da če čez 10 let ne bo več šlo, da nobeden ne bo iz tega delal panike in šel v neko sovražnost, maščevalnost. (David, 39)

Intervjuvanci in intervjuvanke so izpostavili tudi recipročnost kot temeljni pogoj uspešne partnerske zveze. Pomembno je dopolnjevanje in ujemanje:

Zame je to, da se dva dopolnjujeta, da se dva na tistih koncih dopolnjujeta, kot je treba. /.../ Na primer jaz še nisem imela tako uspešne zveze, da bi lahko rekla, kako je pri meni ratalo. Meni ni uspelo. Zame je uspešna zveza, ko se dva dopolnjujeta v tej smeri, da sta oba zadovoljna. (Anica, 54)

Zahteva po recipročnosti v partnerski zvezi je paradoksalna: na eni strani gre za določeno mero samoodpovedovanja na račun sklepanja kompromisov, na drugi strani pa naj bi partnerska zveza pomenila temelj za samorealizacijo. Pomemben je občutek možnosti za izražanje sebe za lasten individualni razvoj, ki presega meje partnerstva:

To, kar sem že prej omenila. Da imaš vedno svobodo, da se izraziš sam, ne kot polovička nekega para, ampak tudi sam. Ne vem, jaz se še vedno ukvarjam s petjem v pevskem zboru, s prijateljicami se dosti dobivamo. On sebe izraža z glasbo, s prijatelji so oživili bend iz osnovne šole in ima vaje vsak teden, tako da tudi on daje svoje ambicije naprej. Drug drugemu dopušča osebno svobodo. (Damjana, 34)

Pojmovanje dobre/uspešne partnerske zveze gre v smeri pojmovanja čistega razmerja, ko vstopamo v razmerje zaradi razmerja samega. »Čisto razmerje drži skupaj to, da partnerja 'do nadaljnjega' sprejmeta razmerje kot nekaj, kar obema daje dovolj, da se jima zdi vredno obdržati.« (Giddens 2000, 68). Kot so izpostavili intervjuvanci in intervjuvanke, so pomembni občutki »tukaj in zdaj«, občutki dopolnjevanja in zadovoljstva obeh, zaupanja in odpiranja proti drugemu, medtem ko so načrti za prihodnost neizrečeni, kar pomeni odsotnost predpostavke o »trajnosti« partnerske zveze. Odpiranje proti drugemu (zaupanje intimnosti) pomeni »sotočno ljubezen«, ki »predpostavlja enakost pri čustvenem dajanju in prejemanju in kolikor bolj se to dogaja, toliko bliže je določena ljubezenska zveza prototipu čistega razmerja« (op. cit. 67–68). Definicije partnerskega odnosa gredo tudi v smer približevanja prototipu čistega razmerja:

Odnos predvsem. Prostor za osebno rast. Ljubezen, pa ne brezpogojna. So stvari, ki so tvoj problem in te motijo, pa so stvari, ki so zares partnerjev problem in moraš ti samo meje postaviti. Ja, je tudi postavljanje mej. Je dogovarjanje, so kompromisi. Ampak na ta način uspeš, rasteš, greš naprej in si zato srečen, zadovoljen. Čista kemija, to pa definiram po vonju. Jaz partnerja spoznavam po vonju. Ena želja po skupnem preživljanju časa, ljubeč odnos, seks. (Monika, 29)

Čisto razmerje je torej eden od idealov, h kateremu stremljajo posameznik/ca danes. Po drugi strani pa gredo pojmovanja uspešne partnerske zveze v ideološko nasprotno pojmovanje trajne romantične ljubezni:

Če gledam dolgoročno, potem ne vem. Se mi zdi razumljivo to, da pride do poroke in da imaš otroke in da jih skupaj preživljaš. (Anja, 25)

Ja, poroka se meni zdi en tak pomemben dogodek. Sicer pač rečejo, da je to na papirju in da to nič ne definira odnosa. Meni se zdi, da je to pomembno. S tem se da partnerju nekakšen občutek, da misli s tabo resno. Tako, da si jaz predstavljam, da bom čez deset let poročena. Ta partnerski odnos, je tudi fino, če vključuje otroke, pa seveda tudi skupna streha. Pa seveda tudi ta vzajemna pomoč. Saj v mojem pogledu partnerstvo ne bo srečno, če moj bodoči mož, zdajšnji fant ne bo v vsakem pogledu ali pa vsaj v večini stal ob strani meni in jaz njemu. To se mi zdi najbolj pomembno. (Nika, 25)

Da, sedaj sva začela hoditi v šolo za zakon v Ljubljani, tako da je že kar resno. (Domen, 24)

Bistveni komponenti romantičnega pojmovanja partnerske zveze se v teh primerih nanašata na predvideno dolgotrajnost zveze in na poroko kot formalen dokaz predanosti in trajne zavezanosti. Partnerstvo vsaj pri mlajših tudi ni razumljeno v smeri oblikovanja zveze brez

otrok in njihovega »preživljanja«. Pomembna je še medsebojna pomoč. Med vsem naštetim pa se zdi dolgotrajnost zveze dokaz njene učinkovitosti. Predstave o dobri/uspešni partnerski zvezi paradoksalno odražajo dvoje: na eni strani se kaže deinstitucionalizacija partnerske zveze z zmanjšanjem njenega praktičnega pomena, saj ni več zavezujoča v obliki trajne zakonske zveze, njen razpad je dopusten, če ni več zadovoljujoča za obe strani:

Najbrž ga je težko obdržati (partnerski odnos, op. T. Ž.), najbrž ga ni niti potrebno obdržati, ne, lahko tudi tako rečemo, bi bilo vsaj v mojem primeru pametno, da bi tako razmišljal /.../ Partnerski odnos mora biti tak, da teče sam od sebe in potem imaš od tega odnosa pozitivne učinke na vse ostale stvari, s katerimi se ukvarjaš v življenju. Mislim, da se nima smisla truditi ga obdržati. Seveda to ne pomeni, da si neodgovoren, ampak živiš to, kar si. (Janez, 58)

Po drugi strani pa predstave mladih o poroki kot izhodišču dobre partnerske zveze odražajo prav zviševanje simbolnega pomena zakonske zveze, ki ga seveda lahko razširimo tudi na partnersko zvezo. Medtem ko se je praktični pomen zakonske zveze zmanjšal, se je pomen zakonske skupnosti na simbolni ravni celo povečal. Zakonska skupnost tako postane znak prestiža in osebnega dosežka (Cherlin 2004). Kot takšno lahko pojmuje individualizirano zakonsko zvezo (Burghess v Cherlin 2004), ki daje poudarka osebni izbiri in pomenu lastnega razvoja. Če je simbolni pomen poroke večji, se postavlja vprašanje, kako to, da želje po poročnosti (še) ne gredo v to smer. Je tovrstna obligacija dolgoročnosti partnerske zveze kot jo predstavlja poroka, sicer zelena, a so na drugi strani percepcije tveganja tako velike, da je pomembna res izključno na simbolni ravni? Odgovor na vprašanje bi morda prinesla kvalitativna raziskava o percepciji, pričakovanjih in odločitvah o poroki.

Dobra/uspešna partnerska zveza se definira v smeri »vse ali nič«:

To je pa res čudno vprašanje. To je definitivno nekdo, s katerim bi se rad postaral in imel pravnuke z njim. Ali je vse ali ni pa nič. Nekaj vmes me ne zanima. (Gregor, 35)

Predstave o pravi/uspešni partnerski zvezi lahko odražajo tako značilnosti čistega razmerja kot nekatere značilnosti romantičnega razmerja. Slednje bo razvidno tudi iz analize pojmovanja moške in ženske spolne vloge oseb z izkušnjami internet datinga.

4.2.18.3 Partnerstvo kot prostor za samorealizacijo

Zaradi manjšanja vloge tradicionalnih vezi zahteve današnjega časa preusmerijo družbeno odgovornost za uspeh posameznika/ce (in seveda še toliko bolj neuspeh) izključno na posameznika/co samega/samo (Beck in Beck-Gernsheim 2002), kar velja tudi na področju partnerskih odnosov. Odgovornost se povezuje tudi z iskanjem partnerja/ke prek interneta. To zaradi različnih značilnosti ustvarjanja lastne biografije in značilnosti graditve odnosov on-line lahko ponuja prostor za samorefleksijo in posledično samorealizacijo. Fleksibilnost v pisanju profilov, preverjanju lastne identitete in želja ter raziskovanju, kako najbolj učinkovito to izraziti, ponuja možnosti za samorealizacijo skozi refleksivnost sebstva.

Partnerstvo danes ni več razumljeno izključno v diadnem pomenu, ne predstavlja toliko zavezanosti drugemu, temveč tudi zavezanost oziroma odgovornost zase in za samorealizacijo (Giddens 2000). Če se iz zgornjih opisov dobre/uspešne partnerske zveze lahko hkrati zaznajo elementi čistega razmerja ter elementi romantičnega razmerja, se postavlja vprašanje, koliko je v partnerski zvezi pomemben prostor za samorealizacijo. Slednje sem ugotavljala s pomočjo vprašanj, čemu je treba dati prostor v partnerski zvezi in čemu se v partnerski zvezi ne bi mogli odreči.

Čas zase in občutek svobode sta temeljni zahtevi, ki si jih predvsem intervjuvanke želijo realizirati znotraj partnerskega odnosa. Ti dve sicer široki kategoriji se navezujeta na potrebo po samouresničevanju skozi lastne interese, ki obsegajo vse, od druženja s prijatelji, hobijev do strokovnega razvoja:

Svoboda, potem znotraj tega je pa čas za sebe na splošno, moram imeti čas za svoje ljudi, prijatelje, potem, da imam čas za stvari, ki jih počnem, služba, faks, obvezno za branje knjig, ker brez tega jaz ne zdržim. To. /.../ Zveza mora biti sestavljena na tak način, da obstajata midva, jaz in on. Imata skupno življenje, ki je seveda večinsko, kljub vsemu pa mora vsak imeti tisto svojo svobodo. (Majda, 26)

Prostor gotovo za individualne dejavnosti, čas zase, pa seveda, da se vsak posameznik tudi strokovno razvija, da ima neke svoje interese, prijatelje. Sicer to je možno tudi skupaj dosegati, se mi zdi pa pomembno, da ima vsak prostor zase za individualne potrebe. (Olga, 37)

Tudi možnosti za osebni razvoj in za izražanje lastnega jaza, ki ni vezan le na partnersko zvezo, sta zahtevi, ki govorita v prid stremljenju k samorealizaciji:

Da se, da bi se razvijala naprej. Mislim, da je to zelo pomembno, ker včasih naletiš na moške, ki želijo, da si točno v tem predalčku in se ne razvijaš naprej, ker potem lahko sčasoma začneš dominirati. /.../ Morata si oba pustiti prostor, da se lahko oba razvijata. (Nataša, 42)

To, kar sem že prej omenila. Da imaš vedno svobodo, da se izraziš sam, ne kot polovička nekega para, ampak tudi sam. /.../ (Damjana, 34)

Ženske so bile glede pričakovanega prostora za samorealizacijo znotraj partnerske zveze bolj natančne. Medtem ko so ženske udeleženke raziskave natančneje definirale, čemu se v partnerski zvezi ne bi odpovedale, odgovori moških nakazujejo predvsem pričakovanje osebne svobode:

Jaz imam moto, da sem prost, da nisem na špagi. Če grem na pijačo s prijatelji, da ni vprašanj, kam greš, kaj boš delal. (Dejan, 23)

Osebni svobodi, ki jo jaz zelo cenim in spoštujem in pričakujem, da jo bom imel tako, da velja tudi obratno. (Gregor, 35)

4.2.18.4 Potencialna družina in pojmovanja moških in ženskih spolnih vlog

Omenjeno je že bilo, da je družina po raziskavah Slovensko javno mnenje najvišja vrednota Slovencev. V raziskavi Slovensko javno mnenje (2006/2) je družina dosegla vrednost 3,86, pri čemer je odgovor 4 pomenil zelo pomembno, 3 precej pomembno, 2 ne preveč pomembno, 1 pa sploh nepomembno (Toš in drugi 2009). Razen nekaterih izjem (ko so že vsi imeli otroke ali pa se glede na starost umeščajo med manj rodnostno naravnano populacijo) je večina v raziskavo vključenih oseb z izkušnjami s spoznavanjem potencialnega partnerja/ke prek interneta izrazila željo, da bi v prihodnje imeli družino. Družina se pokaže kot institucija z izjemno velikim simbolnim pomenom. Družino ni dovolj le imeti, ustvariti, potrebno jo je tudi čutiti:

Ja, seveda (si želi ustvariti družino v bodoče, op. Žakelj). Ker kljub temu, da imam tri otroke, sploh ne čutim, da sem sploh imel kdaj družino. Zelo težko je to opisati, ampak zdi se mi, kot da so bile to samo neke sanje. Vem, da je to bilo, seveda. Bil sem nezrel, tako rekoč je imel otrok otroke. Nisem doživljal tega tako, kot bi danes. Danes čisto drugače čutim te stvari in seveda si želim, ker imam občutek, kot da nisem tega nikoli zares doživel. Ne res, s srcem. (Bojan, 34)

Kakšna je torej družina, ki je tako pomembna vrednota? Zanimalo me je predvsem, kako jo osebe z izkušnjami spoznavanja prek spleta definirajo v kontekstu sprejetih moških in ženskih spolnih vlog. Koliko norme v zvezi z moškimi in ženskimi spolnimi vlogami odražajo načela egalitarnosti, ki so po Giddensu (2000) predpogoj za ustvarjanje čistih razmerij? Če predvidevamo, da je tradicionalna, patriarhalna delitev spolnih vlog bližja moškim, se postavlja vprašanje, ali si ženske (npr. zaradi pričakovane dvojne obremenjenosti, ki vključuje tako vpetost na trg dela kot primarno skrb za otroke in družino) želijo redefiniranja spolnih vlog v smeri enakopravnejše delitve dela, večje vključenosti moških v skrb za otroke ipd.?

a) Egalitarna percepcija spolnih vlog v družini

Želje po enakopravnih spolnih vlogah v družini so, pričakovano, izražale bolj intervjuvanke kot intervjuvanci – tako tiste, ki so že imele izkušnje z družinskim življenjem, kot tiste, ki so si slednjega samo predstavljale. Želje po enakopravnosti gredo v smeri enakopravnejše delitve dela med moškim in žensko, prevzemanja obveznosti moških, ki se nanašajo na skrb za otroke in gospodinjstvo, ter v smeri prevzemanja odgovornosti moških za (pomembne) odločitve, povezane z družino:

Več enakovredne delitve dela, predvsem to pogrešam. V smislu, da je veliko bremena na ženski. Od vzgoje, hišnih opravil, nakupovanja ... in sem kar malo frustrirana zaradi tega in sem mu to tudi povedala. (Monika, 29)

Predvsem v moji vezi, konkretno v moji vezi si želim, da bi se ta odgovornost za družino majčkeno porazdelila. Da bi šla majčkeno z mojih ramen dol. Ker je v bistvu težko bit človek za vse odločitve; za lahke in težke odločitve. (Anja, 31)

Želje izhajajo predvsem iz lastnih izkušenj, ki jih ženske ne opisujejo kot neenakopravne ali nepravilne, vendar kot tisti del družinskega življenja, ki bi si ga želele spremeniti. Pričakovanja moških so namreč večinoma tradicionalna, pričakovanja žensk pa (tudi) bolj poznomoderna:

Veš, to je pa pri nas doma zanimivo vprašanje, ker si ga moj partner predstavlja veliko bolj tradicionalno kakor jaz. Jaz si zdaj to totalno predstavljam partnersko. Jaz seveda vem, da on ne more dojeti ali pa nekih takih zadev. Ampak si to drugače predstavljam, da je to nekaj partnerskega, sem mogoče grde besede našla, ampak, da je to najin skupni projekt. To pomeni to, da stvari, ki so potrebne za funkcioniranje družine, da k njim oba prispevava. Da oba prispevava; zdaj jaz bi, da je fifty-fifty, čeprav on pa misli, da tukaj nimam čisto prav. (Nena, 36)

Tukaj sem jaz v enem teoretskem smislu imela kar visoka pričakovanja, ker ne bi želela, da bi bila v tisti klasični ženski vlogi, ki skrbi za družino in otroke in je to njena prva skrb. Tudi ne bi želela vnaprej razvijati ene take dane ženskosti, ker ne vem točno, kaj to je in tako naprej. Bila sem zelo skeptična, da bom dobila kakšnega moškega, ki bi to upošteval. Žal tako, čisto statistično gledano, je še vedno več moških pa tudi žensk, ki še vedno pričakujejo nekaj bolj stereotipnega oziroma nekaj bolj razdeljenega na žensko in na moško vlogo, ne glede na to, da je lahko to zelo modernizirano. Da sta obe vlogi lahko zelo modernizirani, to je eno. Drugo je pa to, da se mi zdi, da je v sami družbi zelo veliko teh ostankov teh stereotipov, ki se jih pač ne moremo kar tako znebiti. /.../ (Jana, 42)

b) Tradicionalne predstave o moških in ženskih spolnih vlogah

Tradicionalne predstave o delitvi moških in ženskih vlog so še vedno prisotne, česar se dobro zavedajo ženske pa tudi nekateri moški intervjuvanci, ki bi jim ta tradicionalna delitev vlog ustrezala:

/.../ Ne vem, tip mame, jaz iščem tip mame in takšno bi jaz imel /.../ Da bi imela mene rada, pa da bi imela rada moje otroke, nič drugega zahtevnega ne želim. /.../ Jaz sem en super kuhar, pogledjte, ona lahko kuha med tednom, jaz med vikendom. /.../ Definitivno pa me ne bodo dobili, da bom jaz posodo pomival, to me pa ne dobiš zraven, to mam jaz čistilko doma, da mi pomiva. (smeh) (Miro, 39)

Intervjuvanec Miro še pojasni, kakšno bi bilo po njegovem tisto pravo življenje v dvoje:

/.../ Potem bi moral iti 300 let nazaj, tako da bi bila ženska lepo pri štedilniku doma, pa nič ne bi govorila, eee, lepo kuhala bi in skrbela za otroke, ne. Jaaah, samo smo že 300 let naprej, pa to več ne gre (smeh). Saj moški bi imeli tako, ne, samo to ne gre, ne. /.../ (Miro, 39)

Čeprav se pogosto deklarira odločitev za enakopravno delitev dela, je jasno, da gre zgolj za stališče, ki se včasih že celo z naslednjim stavkom obrne na glavo:

Nekaj pol-pol. Jaz sem še malo bolj tradicionalen. Kuham lahko jaz, ona naj pomiva, pospravlja in počne te neumnosti, drugače pa pol-pol. Ne zdaj tako »Ti boš pa zdaj gospodinja, doma za štedilnikom.«. Ne, tega ni več, no, mislim je, vendar pri nas mladih nič več. (Nejc, 25)

Moške želje po tradicionalni delitvi vlog so razumljive in pričakovane (Phua 2002, 179), presenečajo pa podobne želje žensk. Če bi poskušali primerjati delež žensk, ki bi si želele več enakopravnosti in delež žensk, ki si deklarirano želijo tradicionalnosti, se zdi, da gre v

primeru obravnavane raziskave za približno enakomerno porazdelitev zagovornic tradicionalizma oz. egalitarizma:

Na žalost sem bila vzgojena tudi s strani mame samohranilke in me je veliko stvari naučila in me je s tem blazno obremenila. Ker jaz sem potem navajena vse sama delati in mi je to čisto normalno in potem še za drugimi delam in mi sploh ni noben problem. Ampak to je na dolgi rok frustrirajoče, ker potem tudi moški izgubi moško vlogo in se zato brezmam. Zdi se mi, da je ta emancipacija veliko slabega prinesla, ker ženska dela kot konj za dva, moški je pa še vedno lovec in len. Ampak ni pa več toliko spoštovanja, kot ga je bilo, ko je bil moški breadwinner, ko je prišel domov in rekel: »Žena, zaslužil sem, ti pa tu kuhaj.« V moji generaciji je sedaj v dosti primerih ženska tista, ki več prinese domov, dela še doma, moškemu se pa malo pa sladko jebe. In za moje pojme je to katastrofa. Zelo malo je moških moških in žensk, žensk. Izničila se je ta vloga in to je sranje totalno. (Tina, 33)

V bistvu, jaz si malo tradicionalnosti želim. Imeti nekoga zraven sebe, ki bi mu lahko zaupala. Mislim, da bi dobila ta občutek, da ga imama tako rada, da brez razmisleka narediš človeku nekaj dobrega oziroma mu pomagaš. Pač, da bi lahko mogoče, če bi bil ta moški res ta pravi; lahko ustvarila z njim harmonijo in zaživela družinsko življenje. (Karmen, 32)

/.../ Vloga moškega in ženske se mi zdi pomembna. Moški mora biti tradicionalno, klasičen. Moškega kot moškega, z velikim M. Ne vem, zakaj si to sicer želim. To so neki vzroki, ki jih jaz ne znam točno definirati, mogoče to zaradi preteklega odnosa. /.../ (Janja, 33)

Želje po tradicionalnosti lahko izvirajo iz različnih družbenih kontekstov. V Sloveniji je tradicionalizem razen v stališčih še vedno prisoten v pojmovanju in realizaciji spolnih vlog. Raziskave kažejo, da gredo stališča v smeri egalitarnosti, medtem ko je realizacija slednjih še precej oddaljena od enakopravne delitve del (Rener in drugi 2008). Tradicionalno pojmovanje delitve vlog lahko pojasni tudi močna prisotnost krščanske ideologije in znotraj nje binarne pozicije moške in ženske vloge v družini. Gotovo ima svojo vlogo tudi idealiziranje tradicionalnosti, ko je bilo jasno razmejeno, kaj so moške in kaj ženske spolne vloge, medtem ko so danes te meje zabrisane. Ženske niso vključene samo na področje dela. Na tem mestu je treba omeniti, da sta stopnja zaposlenosti žensk in stopnja zaposlenosti mater v Sloveniji krepko nad evropskim povprečjem. Medtem ko je stopnja zaposlenosti žensk celo med državami OECD najvišja in znaša približno 85 %, smo po stopnji zaposlenosti mater na četrtem mestu (OECD 2010). Poleg področja dela pa ženske zavezujejo še skrb za otroka in gospodinjska dela. Z umikom »moških« opravil iz doma v storitveni sektor in ob dejstvu, da se v družinsko življenje vključujejo toliko, kot jim dopuščajo službene obveznosti, je velik del odgovornosti, to je uresničevanje vseh obveznosti, ki se nanašajo na družinsko življenje, na

ramenih žensk. Enakost v delitvi vlog je preferirana oblika delitve spolnih vlog, ki pa ni dosežena v vsakdanjem življenju. Zato se zdi, da ima preobremenjenost žensk za posledico njihovo idealiziranje tradicionalne delitve spolnih vlog, pri kateri je bilo jasno vsaj to, da so vloge razdeljene. Vpetost žensk v trg dela je normativni segment ženskih spolnih vlog pri nas že vse od socializma naprej. Kljub temu pa velja, da so spremembe na strani moških v smeri vpetosti v skrb za otroke in družino predvsem fakultativne narave. Morda so spremembe nekoliko bolj prisotne na ravni stališč, a vsekakor ne toliko v realni delitvi dela znotraj družine. Tradicionalna delitev je zato idealizirana, saj se zdi, da bi prinesla vsaj jasno delitev odgovornosti v skrbi za družino.

Tudi zato, ker izkušnje prinesejo spoznanje, da takšne delitve spolnih vlog, kot bi si želeli, ni lahko doseči, sledi soočenje in sprejemanje stereotipnosti vlog. V procesu spoznavanja partnerjev je takrat, ko se idealno ne zdi več dosegljivo, treba prilagajati interese in merila tistemu, kar je na razpolago. Zato včasih ženske popustijo, kar ima za posledico umeščanje v tradicionalne vzorce in sprejemanje stereotipnih vlog, kar naj bi bilo razvidno predvsem iz primera reorganiziranih družin. Sčasoma želja po egalitarnosti slabi in vse bolj se kažejo stari vzorci delitve vlog:

Mislim, da jih ni veliko takih, kakršnih bi si jaz želela, da bi bili. Veš, bolj se zavedam tega, da je svet bolj stereotipen. In tudi jaz sama se spreminjam kot ženska, in da sem tudi prav rada ženska. Veš, v tem smislu, da tudi rada primem kuhalnico v roke in ... (Mihela, 42)

Soobstoj želja po enakopravnosti in po tradicionalnih delitvah spolnih vlog kaže na prepletanje starih tradicionalnih prepričanj z novo pozno moderno kulturo individualizma, ki poudarja partnersko zvezo (ali družino), ki posamezniku ponuja (in od njega zahteva) samorefleksijo in nenehne težnje k samorealizaciji. Tradicionalno pojmovanje spolnih vlog ponuja občutek varnosti in občutka, da bo moški poskrbel za točno določeni delež in da se ženska na drugi strani lahko omeji na skrb za otroke in gospodinjstvo. Jasna delitev vlog je lahko tudi prednost, predvsem, kadar so družbene zahteve, povezane z na primer moško vlogo, nejasne ali pogojne. Zdi se, da je na drugi strani ravno toliko želena zveza, ki ponuja enakopravno delitev dela in odgovornosti. Ta je idealizirana, pričakovana predvsem od mlajših žensk, vprašanje realizacije pa je odvisno od tega, koliko je želena za oba partnerja. Današnja kultura namreč odobrava vse različice moške vpetosti v skrb za otroke, dom in družino (Švab 2001) – od vključenega, dejavnega moškega do njegove odsotnosti.

4.2.18.5 (Romantična) razmerja brez osebne stika

Ben-Ze'ev v monografiji *Love Online* (2004) opredeli tri vrste razmerij, ki se oblikujejo na podlagi spoznavanja prek spleta: globoka romantična razmerja, ki potekajo samo na internetni podlagi, on-line razmerja, usmerjena k iskanju off-line seksualnih ali romantičnih razmerij, ter površna kibernetiski flirt in kibernetiski seks (2004, 129). Med omenjenimi vrstami razmerij, ki se oblikujejo s pomočjo on-line spoznavanja, so zaradi svoje intrinzične narave najvišje na lestvici razmerij prav romantična razmerja brez osebne stika, pri katerih je cilj le v delovanju samem. Zanimalo me je, kako na taka razmerja gledajo osebe, ki so internetna razmerja širile na osebna srečanja. Ali off-line naravo razmerja pojmujejo kot bistveno sestavino razmerja, odnosa?

Tudi pri tem vprašanju gre za različno pojmovanje razmerij, ki obstajajo izključno on-line. Na splošno lahko opredelim tri skupine odgovorov: tiste, za katere so edino on-line razmerja enakovredna drugim vrstam razmerij; tiste, ki ocenjujejo, da razmerja opredelimo sami – torej dopuščamo možnost, da ima nekdo omenjeno vrsto odnosa za razmerje; in zagovornike klasičnega pojmovanja razmerja, ki menijo, da razmerjem, ki potekajo izključno on-line, manjka intimnosti oziroma osebne note.

Pojmovanje razmerij, ki potekajo izključno on-line, kot odnosov, ki jim ničesar ne manjka, sovпада s predstavo, da se romantična razmerja lahko oblikujejo le na on-line podlagi, brez osebne stika. Zaradi možnosti za popolno razkritost se oblikuje visoka stopnja intimnosti, ki z osebo na drugi strani ustvarja občutek bližine. Tak tip razmerij lahko ustvarja globoko zadovoljstvo (Ben-Ze'ev 2004, 130).

Razmerja definiramo sami:

Seveda je, vse je v glavi. (Tadej, 41)

Ja, lahko. Tudi to je pač razmerje. (Erik, 23)

Ta razmerja so različnih intenzivnosti, različnih oblik, ampak to je neke vrste razmerje, če z nekom tako komuniciraš on line. (Franci, 43)

Prek spleta se lahko razvijejo tudi močna čustva zaljubljenosti:

Tako bom rekla, pred njim, pa tudi pred mojim partnerjem sem bila kar krasno zaljubljena v enega tipa, ker sem začela sodelovati takrat z enim tistim prvim forumom, ampak to je bilo res prek interneta. To je bilo ful, mislim, nobene intimnosti drugače. /.../ Ko smo potem dobili internet, se je vse spremenilo. Tudi to, da sem se potem v tistega tipa zatrapala tam noter. (Marija, 42)

Drugi poznajo osebe, ki definirajo izključno on-line razmerja kot razmerja in dopuščajo tako opredelitev, sami pa teh izkušenj nimajo:

Meni to ni razmerje. Vem za neko znanko, ki je osebo spoznala v živo in je iz druge države in sta potem kontaktirala po spletu. Tukaj lahko vsak določi, kaj je, meni osebno to ni. (Gašper, 29)

Poznam ljudi, ki si seksualna razmerja delajo preko spleta. Da se vse živo. Splet ponuja kar nekaj možnosti za te stvari. (Nena, 36)

Ni potrebno osebno srečanje. Na nek način so to tudi razmerja, ki se kreirajo prek spleta brez off-line srečanja. Enim zadošča tudi samo tako razmerje, ne rabijo v živo. Po navadi so taki, ki imajo tovrstna razmerja, poročeni. (Mojca, 37)

Razmerju brez osebnega stika pa vendarle nekaj manjka – ta nepopolnost je tudi glavna past za obstoj takih razmerij. Kot bistvena kritika odnosov, ki potekajo zgolj on-line, se pojavlja umanjkanje »prave« intimnosti, ki se lahko razvije le z osebnimi srečanji:

Ja, zame je to že razmerje, morda ni ravno intimno, preko spleta se zelo težko pogovarjaš o teh stvareh, lahko napišeš in čakaš odgovor, če je pa tista klepetalnica, je pa ravno tako, ni no, ni mogoče ustvariti nekega intimnega razmerja, je pa vseeno razmerje. (David, 39)

To so neka virtualna psevdo razmerja, niso prava razmerja. Za pravo razmerje je potrebno osebno srečanje. (Borut, 33)

Med intervjuvanci in intervjuvankami so on-line razmerja, ki bi ostala izključno on-line, manj preferirane oblike razmerij, kar je glede na njihovo željo po ustvarjanju partnerskih odnosov razumljivo. Samo on-line razmerja jim niso dovolj, vsaj ne takrat, ko govorimo o partnerskih razmerjih. Interneta tako ne pojmujejo kot medija, ki bi nadomeščal odnose v živo. Je medij, ki lajša stike in širi mrežo poznanstev, ni pa medij, ki bi nadomeščal realna razmerja.

4.2.19 Intimnost in seksualnost

4.2.19.1 Intimnost pri spoznavanju prek spleta

Intimnost lahko definiramo kot koncept, ki zajema romantične ali seksualne vezi v tesnih medosebnih odnosih (Santore 2008, 1201). Internet je prostor, v katerem so utelešene izkušnje, povezane z oblikovanjem intimnosti, tako na on-line kot na off-line podlagi (Barraket in Henry-Waring 2008, 153). Skladno s tem ima fenomen iskanja partnerja/ke prek interneta več vplivov na vzpostavljanje intimnih odnosov in na pojmovanje intimnosti. Glavna vloga v razvoju intimnih razmerij je namreč pripisana delu posameznika, saj se tudi intimnost razvije v projekt »naredi si sam«. On-line odnosi imajo zelo dobre možnosti za hiter razvoj intimnosti v odnosih (McKenna 2002, Ben-Ze'ev 2004), saj je zaradi anonimnosti in posledično manjše ranljivosti stopnja zaupanja povečana. Tveganje za intimno razkritje je manjše, saj se notranja prepričanja in čustvene reakcije lahko delijo z veliko manj strahu za neodobravanje in sankcije (McKenna in drugi 2002, 10). Posebnost razmerij, ki se oblikujejo prek spleta, je hitrost vzpostavljanja intimnih razmerij. Medtem ko so za razvoj tradicionalnih partnerskih razmerij običajno potrebni meseci, se lahko razmerja na spletu oblikujejo v le nekaj tednih ali celo dnevih, na kar vpliva pravlahotnost doseganja intimnosti v odnosih. Razvoj intimnosti omogoča zgodnje samorazkrivanje, ki je značilno za internet dating (Schofield Clark 1998; Hughes in Hans 2001; Rosen in drugi 2008). Zgodnja samorazkritja, ki potekajo znotraj izmenjave elektronskih sporočil, vključujejo izražanja svojega najglobljega sebstva, najgloblji občutkov, stisk in veselja. Vse to je na neki način prednost; zgodnje samorazkritje pa lahko pojmuje tudi kot past, saj obstaja pri on-line odnosih tudi velika verjetnost, da razpadejo, še preden pride do off-line srečanj ali hitro po osebnem srečanju:

/.../ Ker na internetu si enostavno lahko bolj odkrit. Nekako sem to odkril pri sebi, da se lahko nekako bolj zaupaš tistemu prek interneta. Tukaj lahko nekomu zaupaš bolj intimne stvari, kot pa nekomu, ki ga prvič vidiš v živo. /.../ (Miha, 25)

Moram priznati, da je moj sedanj minus to, da sem preveč zaupljiva. Da sem včasih povedala stvari, ki jih ne bi smela. Vsaj ne tako hitro v tej začetni fazi odnosa. Velikokrat se izkaže, da se ta odnos prekine in potem je tako, da neki neznanci vedo o tebi stvari, ki jih niti najbližji ne vedo. Včasih se mi zdi, da bi morala počakati, da se odnos razvije, da se srečamo v živo in da se dejansko napreduje, preden se določene stvari pove. Jaz pa sem imela ta občutek sproščenosti, saj ti ne veš, kdo sem jaz in jaz ne vem, kdo si ti. Zato lahko brez problema debatiramo o res intimnih in kakršnih koli

stvarah. Tu razodevaš svoja čustva, svoje občutke, analiziraš svoje življenjske oznake. Tega res ne bi smela. Sem pa velikokrat prav to počela. (Nika, 25)

V kibernetnem prostoru je proces samorazkritja po navadi linearen in kumulativen in teče od nerazkritja do popolnega razkritja. Razkrivanje intimnih stvari v on-line odnosih ni samo dopustno, temveč je celo normativno (Ben-Ze'ev 2004, 35–39). Internetna razmerja se oblikujejo na podlagi učinka padca vseh ovir, ko se osebe, ki se odločajo za tako spoznavanje, čutijo svobodne in neomejene, kar privede do globoko intimnih pogovorov. Visoka stopnja intimnosti je ena ključnih značilnosti on-line faze spoznavanja partnerja/ke prek spleta. Ko namreč pride do osebnega srečanja, se zgodi preobrat – stopnja intimnosti⁷¹ pade in odnos se začne graditi skoraj znova:

S tem človekom sva v bistvu bila kot stara zakonca ali kot brat in sestra ali pa ne vem, celo življenje kot najboljša prijatelja. Dobro, s tem, da sva si zaupala čisto vse, in prav zaradi tega, sva se hotela spoznat med sabo. Potem je pač prišlo do tega. /.../ Ampak jaz, ko sem tega človeka videla, sem ostala brez besed, in ne vem, jaz sem samo pogrešala tisto tipkovnico in monitor pred sabo. To je bilo to. Težka izkušnja je bila. /.../ Itak, nisva se imela kaj pogovarjat. Saj potem je stekel pogovor, ampak res, veliko lažje je pisat, kakor pa govorit. (Anja, 31)

Intimnost je znotraj on-line odnosov močno zaznana, zato se pojavlja vprašanje, kako jo osebe z izkušnjami graditve odnosov na izhodiščni on-line podlagi opredelijo. Zanima me, ali zaradi narave odnosov, ki sprva potekajo le na on-line temelju, postajajo pomembnejše opredelitve, ki izpostavljajo emocionalno stran intimnosti. Pojmovanja intimnosti tako moških kot žensk, ki imajo izkušnje s spoznavanjem prek spleta, so zelo kompleksna in opredeljena:

Da si z nekom intimen, da mu poveš svoje intimne stvari, to je ena vrsta intimnosti. Druga je pa potem fizična intimnost. Lahko sem intimen tudi z moškim prijateljem, ampak ne fizično. Fizično sem lahko intimen samo z eno žensko. (Toni, 40)

/.../ Intimnost v mojem pogledu, tako kot sem rekel, neke zasebne stvari, preteklost, to je zagotovo neka stvar, kot sem že prej poudaril, pride po nekem določenem času ven. Da bi zdaj intimnost omejeval na spolnost, dejansko vsaj pri meni ni. (Aleš, 37)

Meni intimnost pomeni to, da imam jaz takega partnerja, da mu lahko zaupam vse, kar želim. Če mu kakšne stvari ne želim (tukaj ne gre za laganje ali kar koli), jaz tudi zdaj v partnerskem odnosu ohranjam neko mero intimnosti v tem, da mi enih stvari ni treba njemu povedati ... (Irena, 35)

⁷¹ Padec intimnosti ob prehodu v osebna srečanja je podrobneje opisan v podpoglavju 4.2.16.

Predvsem, da to, da si z nekom, lahko si to, kar si. Potem je pa odpiranje proti drugemu tudi zaupanje in dobiti to nazaj. (Gašper, 29)

Največ teoretskih opredelitev intimnosti se osredotoči na razlikovanje med fizično intimnostjo in razkrito (*disclosing*) intimnostjo. Veljalo naj bi, da je za moške tipična redukcija intimnosti na raven fizične intimnosti oziroma seksa (Jamieson 1998), kar pa se v intervjujih ne potrdi. Fizična intimnost se dojema le kot eden od vidikov intimnega življenja. Razkrita intimnost ima naravo zaupanja, odpiranja proti drugemu in naravo globoke ljubezni, pri čemer ni razlik med intervjuvankami in intervjuvanci. Povsem mogoče namreč je, da izkušnja internet datinga in občutenje intimnosti znotraj tega okrepi pomen razkrite intimnosti in vodi k večji senzibilnosti glede dojemanja intimnosti:

Intimnosti je več vrst. Ali na emocionalnem, telesnem, duhovnem, kakršnem koli področju, od neke meje naprej je intimnost. Zdaj te meje imamo pa na več področjih postavljene. Odvisno, koliko blizu spustiš človeka k sebi. (Franci, 43)

Način, na katerega razumemo koncept intimnosti, vpliva na pojmovanje zaupanja, vezi med intimnima partnerjema in tudi na pojmovanje varanja. On-line komunikacija, ki se vzpostavi zaradi preverjanja možnosti za graditev intimnega partnerskega odnosa, ima veliko možnosti za emocionalno samorazkritje in posledično razkrito intimnost, kar pa vodi k vprašanju, kako osebe z izkušnjami internet datinga opredelijo varanje.

4.2.19.2 Percepcije nezvestobe

Nezvestobo lahko na splošno razdelimo na emocionalno in seksualno nezvestobo⁷², pri čemer seksualna nezvestoba pomeni spolno občevanje z nekom drugim kot partnerjem/ko, emocionalna nezvestoba pa zaljubljenost v nekoga drugega kot partnerja/ko (Buss in drugi v Whitty in Quigley 2008, 461; Kinsley v Barta in Kiene 2005, 339). Iskanje partnerja/ke prek interneta in s tem povezana dejanja, vse od elektronskih sporočil do virtualne seksualnosti, zahtevajo novo konceptualno obravnavo nezvestobe. Nezvestoba brez osebne stika ali kiber afere (Millner 2008) lahko obsega seksualno komponento masturbiranja med on-line stikom, prav tako pa tudi (izključno) emocionalno intimnost, ki se razvije v emocionalno afero – razmerje, v katerem so prisotni emocionalna intimnost, seksualna privlačnost in skrivanje

⁷² Pojem nezvestobe ali »infidelity« v angl. enačim s pojmom varanja, zato oba pojma pojmujem in uporabljam kot sinonima.

slednjega pred partnerjem/ko (Millner 2008, 78). Kako pojmujejo varanje osebe, ki iščejo partnerja/ko po spletu? Ali zanje on-line odnos, brez stika v živo, lahko pomeni varanje?

Seveda, to je afera. Ker afera je, da greš čustveno drugam, to pa lahko pomeni ali v službo ali na internet ali kamor koli drugam. S čustvi nisi več pri partnerju. (Toni, 40)

Če bi trajalo in bi se količina črk stopnjevala in večala, bi bilo to varanje. Če bi pa bil to tak vpluden zaključek, počasno ugašanje in počasna razlaga, da sedaj pa sem v vezi, to pa potem ne bi bilo varanje. Če pa stopnjuješ in enega kuriš, tam pa imaš punco, potem pa to je varanje, lahko je pa tudi samo zafrkancija, ampak to pač ni moj stil. (Leon, 34)

/.../ Jaz bi se počutila prevarano, če bi Tadej neke intimnosti delil z eno žensko on-line, bi se ja. (Nina, 30)

Odkvisno o čem se pogovarjaš. Če so to kakšni zelo osebni pogovori in zapeljevanje, potem je varanje. Čim so neka globlja čustva vezana notri, potem sigurno je varanje. Ne glede na to, ali imaš dejansko fizičen stik ali ne. (Klementina, 29)

Percepcije nezvestobe postanejo izjemno tesno povezane z razlago ali občutki čustvene vpletenosti. Ta se izpostavi kot ključni element razlage nezvestobe. Čustvena vpletenost in z njo povezana intimnost sta ob vzajemnem samorazkritju v on-line odnosih neizbežni. Ker ima intenzivna emocionalna vez v on-line odnosih zmožnost, da ogrozi sedanja razmerja (Merkle in Richardson, 2000), so opredelitve nezvestobe precej široke – medtem ko se on-line odnos s čustveno vpletenostjo dojame kot nezvestoba in je čustvena vpletenost kritična točka razlage nezvestobe, se lahko na primer seksualna nezvestoba ne obravnava kot nezvestoba, če ne vključuje čustvene vpletenosti. Medtem ko čustvena vpletenost pridobi večjo vlogo v pojmovanju nezvestobe, se pomen seksualne prevare ob odsotnosti čustvene vpletenosti minimalizira:

Ja. (on-line odnos brez stika v živo lahko pomeni varanje, op. T. Ž.). Ker se mi zdi še bolj pomembno tisto varanje, ko si s čustvi drugje kot pa telesno. (Anita, 41)

Varanje je zelo zanimiv pojem. Jaz ga tretiram čisto drugače. Zame je varanje to, če je oseba čustveno navezana na nekoga drugega. Če so pa tisti skoki sem pa tja, pa jaz gledam zdaj na to drugače, da to ni, ker to je v bistvu samo seks. S tem, dobro, odkvisno, na kakšen način gledaš. Če bi bil v moji koži, dobro, meni mogoče tudi ne bi bilo vseeno, meni je to samo znamenje. Jaz vem to pri sebi, ko sem se zaljubila, da je to čisto oblika varanja, skok drugače. Ker jaz sem za njega živela, jaz sem o njem sanjala, ... (Marija, 42)

Zame gotovo ne. Na varanje niti ne gledam, pač ne vem, te enkratne avanture niti niso. Varanje je dejansko takrat, ko nekdo hoče, vsaj zame, sedeti na dveh stolčkih. (Aleš, 37)

Percepcija nezvestobe se povezuje tudi z opredelitvijo mogoče čustvene vpletenosti v odnosih, ki se oblikujejo prek spleta. Kadar osebe, ki imajo izkušnjo spoznavanja potencialnega/e partnerja/ke prek spleta, ugotavljajo, da on-line odnosi ne premorejo dovolj čustvene vpletenosti ali intimne, teh ne pojmujejo kot varanje:

Zame osebno ne. Cyberseks se mi zdi ali pa dolgo flirtanje z romantičnimi pismi, prosta telovadba. Ne moreš varati, razen če si čustveno vpleten. (Žiga, 26)

Ne, kot sem rekel, zame to ni vzpostavljanje nekega intimnega odnosa, v tem primeru ni varanje, je pa varanje v tem smislu, kot lahko prevaraš nekega prijatelja ali pa znanca. Ni pa neko ljubezensko varanje ali pa intimno varanje. (David, 39)

Nekatere raziskave kažejo, da moške bolj prizadene seksualna nezvestoba, ženske pa bolj emocionalna nezvestoba (Harris v Whitty in Quigley 2008). Moški naj bi namreč menili, da so ženske ob seksualni nezvestobi po navadi tudi čustveno vpletene, medtem ko naj bi za moške veljalo, da seksualna nezvestoba ne predvideva zaljubljenosti. Ena od intervjuvank je izpostavila svojo izkušnjo, ko se je vezan moški prek spleta zaljubil vanjo. Čustveno vpletenost je sama poimenovala varanje:

Jaz sem v bistvu doživela, da se je oseba, konkreten primer; da se je oseba name navezala in sem imela občutek, sploh pa potem, ko sem zvedela, da pač gre za človeka, ki je poročen in ima dva otroka, da je on imel v svoji glavi afero z mano. V resnici pa se v življenju nisva srečala, ker sem mu pa jaz v bistvu totalno zatežila, ko sem zvedela. Ampak da je on v bistvu definitivno bil, nekje v svoji glavi, v nekem ljubezenskem razmerju z mano. In mislim, da je definitivno to varanje. (Nena, 36)

Nasprotno pa drugi menijo, da je splet preveč tehnične narave, da bi lahko odnos, ki se oblikuje prek njega, pomenil varanje. V teh primerih se merila varanja razširijo na sočasen obstoj emocionalne bližine in telesnega (seksualnega) stika:

Tukaj pa mislim, da ne, jaz mislim, da mora priti do osebnega stika. Torej osebni stik vsekakor mora obstajati. Ta vmesnik (internet) se mi zdi, da je le preveč tehnična zadeva, da bi lahko govoril o varanju. (Niko, 41)

... Sej ne vem, če lahko rečem, da je varanje, če se pogovarjaš vroče preko spleta. V bistvu ne vem, če je to lahko varanje. Zdi se mi, da je varanje bolj telesen stik, tega pa prek interneta ni. (Damjana, 34)

Emocionalno varanje z oblikovanjem intimnih odnosov prek spleta pridobi nove razsežnosti. Osebni stik izgublja pomen, kar se stopnjuje do točke, ko seksualno varanje ni obravnavano kot prevara, če ne vključuje emocionalne razkritosti ali intimnosti. Definicija prevaranosti gre celo tako daleč, da so kot varanje opredeljene aktivnosti iskanja drugih in nadaljevanja stikov z osebami, s katerimi se je partner/ka srečeval/a, ko zveza še ni obstajala:

Odvisno od oblike tega iskanja. Namreč, če se meni ponuja ne vem kako globoko, v mislih ima pa enako tudi drugje, smatram, da je to prevara in nič drugega. (Ivan, 72)

Ja, meni se zdi, zaradi tega, ker varanje ni samo fizično, je tudi čustveno, da ti zlorabljaš intimnost znotraj partnerskega odnosa in nosiš stvari ven, ali pa se nekomu tako razodeneš kot se svojemu partnerju. /.../ Tudi kasneje sem ga še parkrat vprašala, čez leto, pa tudi tik pred poroko: »A si ziher, da se ti s kom prek interneta ne dopisuješ?« Je rekel: »Daj no, kje imam pa čas.« Tako da zdaj mu to čisto zaupam, me je pa skrbelo, zame je to varanje. (Irena, 35)

Pomen emocionalne prevare je sicer lahko predimenzioniran, ker so udeleženci raziskave o on-line odnosih izpostavljali predvsem ta tip prevare. Raziskava Trčka in Kovačiča o kiberseksu in pornografiji na internetu je namreč privedla do drugačnih rezultatov, saj anketiranci, med katerimi so bili redni uporabniki interneta, niso enačili virtualne nezvestobe z nezvestobo v fizičnem, realnem prostoru (Trček in Kovačič 2000, 1076). Omenjene razlike v razumevanjih virtualne nezvestobe kažejo na vlogo izkustvene ravni intimnosti v on-line odnosih (izkušnje intimnosti na splošno večina rednih uporabnikov interneta, ki se ne ukvarja s spoznavanjem potencialnega partnerja/ke, verjetno nima). Da je emocionalna prevara enako pomembna kot seksualna⁷³, ugotavljajo tudi druge raziskave (Whitty 2005). Prevara z on-line odnosom je obravnavana kot realna prevara, ki ima lahko prav tak vpliv na razmerje kot off-line varanje. Problematika novih intimnih razmerij, ki imajo lahko, tudi če potekajo le on-line, za realna partnerska razmerja posledice, ni več neopazna. Virtualne afere postajajo motiv za ločitev, zato na primer Kitajska že razmišlja, ali naj virtualne afere vključi v novo zakonodajo, ki obravnava področje porok in zakonske skupnosti (Pettman 2009, 195).

⁷³ Če govorimo o on-line odnosih, bi kot seksualno prevaro lahko definirali kiberseks, on-line zapeljevanje in pogovore (Whitty 2005, 63). Seksualna prevara torej spet izgublja svojo primarno značilnost dejanskega spolnega akta.

4.2.19.3 Seksualnost v kontekstu internet datinga

V kontekstu internet datinga je treba razlikovati med tistimi, ki prek interneta iščejo običajne (*casual*) zmenke, in tistimi, ki iščejo potencialne seksualne zmenke (Peter in Valkenburg 2007). Slovenska raziskava o internet datingu (Švab, Kuhar in Kogovšek 2007) je pokazala, da so heteroseksualni udeleženci raziskave, ki so uporabljali portale za spoznavanje partnerja/ke, omenjene portale pogosto ali vsak dan uporabljali za redni seks v 6 % primerov, za iskanje partnerja za eno noč v 5,2 % primerov, za virtualni seks v 2,7 % primerov in za iskanje partnerja/ke za swingerstvo ali skupinski seks v 1,9 % primerov ⁷⁴ (Kuhar in drugi 2010).

S kakšnim se začneš pogovarjati in začnejo takoj govoriti o seksu. To se mi zdi za začetek, za spoznavanje skrajno neokusno. To me takoj odbije. (Petra, 32)

Med slovenskimi portali, ki ponujajo spoznavanje oseb za prijateljstvo, partnerstvo ali seksualno partnerstvo, so razlike v primarnih namenih spoznavanja precej jasne. Razlike so predvsem glede na to, ali je portal strogo osredotočen na seks ali na prijateljske oziroma partnerske vezi. Urgenca.com je tako tipičen slovenski portal, ki je najprej namenjen iskanju seksualnih partnerjev, na katere pa lahko naletimo tudi po drugih portalih (Spoznaj.com, Ona-on.com, Kupid.si, Friendi&Flirt.com). V raziskavi so vidik iskanja partnerja/ke prek interneta zaradi pridobivanja seksualnih stikov izpostavili izključno moški. Trije so med intervjuvanjem razkrili, da so po portalih, namenjenih spoznavanju, iskali večinoma spolne stike. Prav tako so izključno moški povedali, da se priložnostim, kot so partnerka za eno noč ali partnerka za redni seks, niso izogibali:

Jaz sem živel recimo, preden sem imel dostop do interneta, kakšnih 10 let v celibatu. Jasno, da sem bil navdušen nad tem načinom spoznavanja. /.../ Po navadi je bilo tako, meni je bilo samo do seksa, ženska se je pa začela zaljubljati in je začela trpeti, zato sem se jaz umaknil. Ko se je videlo, da ona pričakuje več, kot sem bil jaz pripravljen dati, sem se umaknil. (Franci, 43)

On-line dating omogoča »povezanost in kroženje seksualno zainteresiranih« (Davis v Couch in Liamputtong 2008, 272) ter večjo povezanost med ljudmi – ponuja jim možnost za boljšo

⁷⁴Med drugimi vrstami razmerij so udeleženci raziskave iskali klepet prek interneta v 45 % primerov, prijateljstvo in druženje v 24,3 % primerov, partnersko zvezo v 12,6 % primerov in ustvarjanje družine v 7,8 % primerov (Kuhar in drugi 2010).

socialno in seksualno mrežo (Couch in Liamputtong 2008). Precejšnja anonimnost v on-line komunikaciji lahko udeležene spodbudi, da govorijo o bolj intimnih ali občutljivih temah, kot so spolne želje ali podobno, kar za osebne stike ne bi bilo primerno (Cooper in Sportolari 1997; Bargh in McKenna 2004). Internet dating ponuja veliko več prostora za neposrednost pri iskanju seksualnih stikov ali izražanju seksualnih želja in preferenc. Neposrednost je tiste, ki so iskali potencialne kandidate/ke za resno partnersko zvezo na neki način odbijala, po drugi strani pa se prav zaradi neposrednosti lahko hitro loči namen spoznavanja prek spleta:

Eden mojih glavnih zadržkov prek interneta je bil ta seksualni vulgarizem. Zdi se mi, da ima vsak možnost, da lahko počne neke ekscese. Zdi se mi, da veliko ljudi tako razmišlja. Po drugi strani bi pa rekla, da je verjetno pri vseh drugih vidikih prek interneta možnost, da se stvari odvijajo drugače, kot bi se sicer v živo. Zato, ker imaš več prostora in časa, da spoznaš ene in druge. Ali pa preko drugih sebe. Ker v stikih v živo smo dosti konvencionalni oziroma se opiramo na neke vzorce, ki so nam že znani. /.../ (Jana, 42)

Navsezadnje te že v klepetalnicah namesto pozdrava – živjo, dober večer, kar koli – vprašajo: »Ali si potrebna, si za avanturo?« in te običajno kar kenslam. Nekako izbiram ljudi, s katerimi klepetam, kakšen nick imajo, kakšen vzdevek imajo. Bom rekla, tole pa imam kot kriterij. (Urša, 29)

Internet zaradi anonimnosti in distance med uporabniki omogoča uporabnikom odkrivanje večplastnosti lastne identitete, oblikovanje razmerij in raziskovanje seksualnega vedenja na virtualni in realni ravni. Načelne možnosti iskanja sebi podobnih krepijo vlogo interneta v smeri demistifikacije t. i. deviantnosti, s čimer se odpirajo možnosti za raziskovanje samega sebe in širitev seksualnih meja (Lever in drugi 2008, 243), kar se dobro pokaže tudi v izpovedih zgodb intervjuvancev. Poglejmo nekaj primerov:

a) Uporaba portalov za spoznavanje zaradi pridobivanja stikov za seksualne izkušnje

25-letni Nejc je odkrito govoril o svojih izkušnjah, ko si je za cilj postavil pridobivanje seksualnih izkušenj. Zadal si je cilj, da vsak dan pridobi 10 novih stikov deklet (tudi prek interneta). O merilih za izbiro deklet za seks prek interneta je povedal:

To je bilo zopet tako. Moški imamo bolj eno lestvico od ena do deset, potem pa če si rečeš, s katero bi bil, imaš potem samo sedem, osem, devet, deset. Jaz sem to lestvico dal samo na ena in dva, to je pomenilo da ali ne, tako sem malo hitreje izbral ... (Nejc, 25)

Igral je na odprte karte in povedal, da si želi izključno seksualnih razmerij. Ko so se dekleta začela zaljubljati, se je (podobno, kot je povedal Franci) umaknil:

V bistvu je bilo pri meni tako, da je samo do seksa prišlo. /.../ Ne, ni bilo to vedno samo enkrat. Imel sem tudi obdobje, ko sem imel eno leto in pol tri istočasno samo za seks. /.../ Jaz sem že vsem čisto na začetku povedal, da definitivno nočem imeti punce, ne bova hodila v kino. Rekel sem ji, da se imava lahko fino in če ji je to v redu, pač prav. Z eno je bilo tako, da ni bilo panike, vse je bilo fino in prav. Pri dveh je bilo pa tako, z eno sem se dobival malo več kot eno leto, z drugo nekaj mesecev. Vendar sta bile obe zelo zaljubljeni vame. Tako sta obe enkrat prišli do mene in mi povedali, da pač kakšna je situacija in da ne moreta več tako. /.../ Vendar v redu, če na začetku poveš in je to vse tako, kot je, plus tega ne smeš se prevečkrat dobiti, enkrat na teden, maksimalno dvakrat. Kajti čim si preveč, si začnejo zgodbe in scenarije v glavi napletati in je kar nekaj. Mi moramo imeti toliko samokontrole, da se bremzaš nazaj. (Nejc, 25)

b) Iskanje partnerke za redni seks

Matjaž (41) je takole opisal svoje začetke iskanja partnerke za seks prek interneta:

Bil sem že 10 let v zvezi in je žena nehala seksat dobesedno. Iskal sem alternativne variante, itak sem živel tako, da sem delal v Ljubljani, živel pa na Gorenjskem gor 60 kilometrov stran. Sem dostikrat ostajal v Ljubljani ponoči, ker sem delal do pozno ponoči ali pa smo imeli kakšne dogodke zvečer in se mi je zdelo, da mogoče lahko to krizo rešim pri sebi. Če jo že z nama ne morem rešiti, da jo lahko pri sebi rešim, dokler se pač ona ne spravi k sebi. /.../ Ja, na začetku sem iskal samo seks dobesedno. Potem se je pa to kaj pa vem kako razvijala zadeva. Dosti časa je trajalo, da sem koga našel, s katerim bi se srečal, recimo. Na začetku si zelo štorast, neroden ... (Matjaž, 41)

Čeprav je internet prostor, v katerem se iščejo seksualni stiki, je Matjaž opozoril, da ni enostavno najti partnerko za seks, še posebno, če si iskren. Zato je poskusil vse, tudi to, da je odprl ženski profil in tako spoznal zakonitosti iskanja partnerke za seks:

Tako da na začetku je bolj tako, da napišeš nek profil in poizkusiš zelo iskreno povedati, kaj počneš in kaj iščeš. Potem ugotoviš, da so iz druge strani pričakovanja večinoma drugačna. S tem, ko profil zelo natančno opredeliš in opredeliš zelo natančno, kaj hočeš, sam sebe izločiš za 90 % komunikacij. Druga stvar je, da tudi ko se komunikacija vzpostavi, na začetku si zelo izgubljen, tipaš gor, dol. Potem se začneš spraševati, kaj je razlika med tabo in tistimi, za katere domnevaš, da jim ratuje. Vem, da je ena stvar, ki sem jo naredil tako po par mesecih, ko nisem nikamor prišel. Odprl sem ženski profil, potem sem pa bral moške maile, da vidim, kaj potem moški pišejo. (Matjaž, 41)

Čeprav velja, da so nekateri portali za spoznavanje namenjeni predvsem iskanju seksualnih stikov, nekateri intervjuvanci, ki so si zadali za cilj spoznavanja prek spleta dobiti partnerko za seks, navajajo, da iskrena umestitev med iskalce stikov za seks ne privede nujno do hitrih rezultatov. Iskanje zveze, namenjene izključno seksu, je bolj tipično za moške, kar potrjujejo nekateri statistični podatki (podatki za Veliko Britanijo kažejo, da moški prek interneta skoraj štirikrat pogosteje kot ženske iščejo zabavo brez obveznosti (30 % moških vs. 8 % žensk) (Nielsen//NetRatings Online Dating Survey 2005, 2)) in tudi udeleženci raziskave, ki so menili, da so ženske, ki odkrito povedo, da iščejo zgolj seks, dobesedno oblegane s sporočili moških z istovrstnimi interesi. Zaradi navedenega je utemeljeno pričakovati, da so pri iskanju stikov za seks ženske tiste, ki izbirajo, s kom želijo uresničiti svoj cilj. Omenjeno privede do soočenja moških, ki iščejo seks, z zahtevo po izvirnosti. Kar nekaj intervjuvancev je izražalo razočaranje nad dejanskimi možnostmi za oblikovanje (izključno) seksualnih razmerij glede na navidezno številne možnosti za seksualno eksperimentiranje v navidezno bolj odprtemu prostoru.

c) Priložnostni seks

Ob vprašanjih o priložnostnem seksu intervjuvanci in intervjuvanke slednjega niso omejevali le na spoznavanje prek spleta. Odgovori na vprašanje, ali so oziroma bi šli v seks z nekom, ki jim je potencialno zanimiv, a vedo, da ne bo iz resne zveze nič, kažejo, da je priložnostni seks sprejemljiv, če je zaželen za oba:

Tudi, odvisno, če sem bila takrat prosta in nobenega bolj primernega na vidiku. Pač, zakaj pa ne. (Mojca, 37)

Sem, če sva si oba to želela. (Jože, 46)

Po drugi strani pa seks prvotno ni bil mišljen zgolj kot seks brez resnega razmerja:

Nikoli nisem šla samo zaradi seksa v seks. Vedno sem imela to upanje, da je zadaj še nekaj drugega. Vsaj prijateljstvo ali pa nekaj bolj širokega, kot je zgolj to. /.../ (Jana, 42)

Jaz sem upal, da bo iz tega postala resna zveza. (Tim, 25)

č) Par išče ...

Zanimive so izkušnje tistih, ki so iskali nekoga za seks v troje ali par za svinganje. Ivan je prek interneta iskal partnerja/ko za redni seks v troje. Ker mu kot moškemu ni uspelo, je

poskusil še s profilom (samske) ženske. Z moškimi si dopisuje v imenu svoje žene. Ko jo kdo želi spoznati, pravi, da že v on-line komunikaciji poskuša »obrniti zadevo na troje«.

Tudi Matjaž je poskušal eksperimentirati v življenjskem obdobju, ko je imel partnerko:

Dolgo časa sem imel samo en profil, potem sem pa imel partnerico, s katero sva se odločila, da bova v bistvu kot par ostala gor. /.../. Ja, imela sva idejo, da bi malo eksperimentirala, ampak nisva prav daleč prišla. Načeloma so pa pari dosti bolj odprti, ker tam se pa ve, kaj iščejo. (Matjaž, 41)

d) Kibernetški seks

Pionirska raziskava o kibernetškem seksu v Sloveniji je delo Trčka in Kovačiča 2000. Njuni podatki, ki se navezujejo na sicer že oddaljeno leto 1998, so pokazali, da je kibernetški seks na IRC-kanalih uporabljalo malo aktivnih uporabnikov interneta (Trček in Kovačič 2000, 1073). Podobno so ga bolj izjemoma uporabljali tudi intervjuvanci in intervjuvanke. Do kibernetškega seksa so imeli različen odnos: včasih so poskušali eksperimentirati, a jim izkušnja kibernetškega seksa ni bila všeč, najpogosteje pa so izrazili nezainteresiranost za tak seks:

Enkrat ali dvakrat, malo čudno je bilo. /.../ Še preden sva se s sedanjo partnerko spoznala, me je ena kliknila ter me vprašala, če sem za to. Takoj sem pomislil, kakšna neumnost, vendar sem rekel, dajmo poskusiti. Bilo je čudno, neumno sem se počutil. (Domen, 24)

/.../ Jaz sem imel eno zelo nesrečno izkušnjo, zaradi katere imam še vedno travme, en poskus nekega cyber seksa, na koncu katerega sem ugotovil, da je punca stara 13 let – katastrofa totalna. Z njo sva v blazno dobrih stikih, zdaj študira, tudi razume, kaj je bilo, kako je bilo, v bistvu ona mene tolaži, naj neham bluziti. Zelo je trezno razložila, glej, toliko sem bila stara, feder me je gonu, je bilo zanimivo, me je fírbec – mi je bilo kul, zato se ne počuti nič, nič ni bilo narobe. Ampak jaz imam še vedno to – ooo katastrofa, tudi partnerka to pozna. (Tadej, 41)

Sej so bile že razne orgije, da rečem tako temu, ampak smo vedeli, to je zajebancija – ostane na netu. Itak smo se zafrkavali samo s tistimi, s katerimi smo se že od prej osebno spoznali in imamo smisel za humor podoben. Vedeli smo, da je to samo to, da to ne bo nikoli uresničeno, v dejanskem življenju izvedeno. Ti živiš s svojo družino. (Damjana, 34)

Kibernetški seks je, kot navajajo udeleženci, bolj eksperimentiranje. V raziskavo ni bilo vključenih dosti intervjuvancev/k, ki bi bili navdušeni nad tovrstnimi možnostmi on-line

stikov. Izjema sta le intervjuvanec in intervjuvanka, ki imata kibernetški seks kot razvedrilo ali dopolnilo k siceršnjemu seksualnemu življenju:

Fino je tudi, ker nisi prisiljen iti ven, lahko si tudi v pižami zvečer in tipkaš. Če se greš z nekom neke vroče pogovore, lahko ob tem štrikaš zraven, on pa misli, da se ti čisto dogaja zraven. Tako ne vem, izkušnje svoje plasiraš dosti lažje, ker si z neko slikico zavarovan, anonimni si še vedno, ne glede na to, kaj poveš. /.../ (Damjana, 34)

/.../ Konec koncev lahko ti nekoga kuriš, ti si tisti, ki tipkaš, smejita se pa oba. To so ene take malo žleht igrice, ki se jih včasih gremo, zato da malo svoje frustracije spucaš, pa pač to narediš. Kakšne take igrice se znajo zanimivo zaključiti, ker ugasneš računalnik in se prestaviš na kavč. (Tadej, 41)

4.2.19.4 Percepcije ženske seksualnosti

Norme, povezane s seksualnostjo, običajno kažejo na dvojno seksualno moralo. Dvojni standardi glede seksualnih praks od druge svetovne vojne naprej slabijo (Rubin v Giddens 2000), kljub temu pa v različnih diskurzih vsaj subtilno še vedno lahko zaznamo manjšo dopustnost seksualnega eksperimentiranja žensk. Podobno se je izrazil tudi eden izmed mlajših intervjuvancev, ki je povedal, da ne želi, da ima njegova punca za sabo »preveč kilometrov«:

Ja, nočem ženske, ki ima preveč kilometrov za sabo. (Tim, 25)

Ženske, ki imajo (pre)več spolnih izkušenj, so manj zaželeni in v tem primeru še vedno deluje načelo respektabilnosti. Zaradi anonimnosti internet tudi na področju seksualnosti ponuja več možnosti za razkrito intimnost žensk, kar včasih preseneča moške na drugi strani:

/.../ Tukaj na internetu pa te mlade mamice, to pa je, samo seks jih zanima. Kaj je mene najbolj šokiralo, ne, ko je ravno nasprotno po ženski logiki, ne. Ženske vedno glava boli, ne moške. Moški smo vedno pripravljeni, ne. (Miro, 39)

Ja, predvsem dekleta so veliko bolj sproščena. /.../ V bistvu je tudi tu pač ena imela tisto video kamero, in pač jo imam jaz tudi. Jaz sem rekel, da ne. Pa potem pač to; ja, jaz ti bom nekaj pokazala, pa potem tisti hi, hi, hi, pa ha, ha, ha, ampak kaj dalje to pa ne. (Tomaž, 34)

To je bilo čisto na začetku Kupida. Jo ogovorim, čisto prijetno, normalno. Ona je očitno pogledala opis, je videla, koliko sem star, pa mi reče: »Kaj, ti starček bi pa rad klinčkal?« /.../ Sem rekel: »Hvala za to besedovanje!« nobene take nisem spustil in srečno, pač si najdi, če te to zanima. Pa ni več odgovorila, jaz pa tudi ne. (Ivan, 72)

Internet velja za medij, ki dopušča eksperimentiranje, tudi v zvezi z družbenimi normami, ki se nanašajo na seksualnost. Če za moške na splošno v družbi velja, da je seksualna permissivnost bolj dopustna, pa za ženske velja obratno. Zato naj bi internet vsem seksualnim manjšinam ponujal priložnost za bolj odkrito in sproščeno izražanje svojih fantazij in želja, povezanih s seksualnostjo. Zanimivo je, da so o večji sproščenosti in pripravljenosti na seks žensk govorili moški intervjuvanci. Ženske niso nikoli izpostavljale vloge spoznavanja prek spleta zaradi iskanja partnerja za seks, tudi pri njihovih opisih pripravljenosti na priložnostni seks so bile precej skope, medtem ko je na drugi strani kar nekaj intervjuvancev precej natančno opisalo svoje seksualne izkušnje, povezane z internetom. Morda ženske v enaki meri kot moški uporabljajo internet tudi zaradi iskanja seksualnih stikov, a tega med intervjuji niso razkrile. Kljub večji seksualni svobodi še vedno obstaja dvojna seksualna morala. Internet sicer daje več seksualne svobode ženskam. Koliko je slednja izkoriščena, ni znano, znano je le, da je med moškimi intervjuvanci kljub temu nezaželen.

4.2.20 Oblikovanje off-line skupnosti oseb, ki so se spoznale prek spleta

Študije o vplivih interneta na kakovost in kvantiteto medosebnih komunikacij in družabnosti pogosto izpostavljajo kontradiktorne ugotovitve (Nie 2001). Ena od posledic druženja in spoznavanja prek spleta je tudi oblikovanje skupnosti, ki se najprej oblikuje na spletu, pozneje pa včasih preraste tudi v off-line obliko druženja.

Prvotni koncept skupnosti je poudarjal prostorsko bližino, skupne vezi in socialno interakcijo, ki jo označujejo intimnost, holističnost in vseobsegajočnost (Driskell in Lyon 2002, 378). Skupnost se pri spoznavanju prek spleta ne oblikuje več po načelu geografske bližine, temveč obratno, te skupnosti uspešno premostijo geografske razdalje in povezujejo člane marginaliziranih in/ali zakotnih (*niche*) skupnosti (Lever in drugi 2008, 243). »Povezovalni člen postane skupni interes, skupna želja.« (Trček 1995, 706), v tem primeru predvsem želja po druženju. Kibernetске skupnosti lahko razumemo kot »socialne agregate, ki se razvijejo na internetu, ko dovolj ljudi dovolj dolgo sodeluje v javnih razpravah z zadostnim človeškim občutkom za oblikovanje mrež osebnih odnosov v kibernetškem prostoru« (Rheingold 1993, 5). Kibernetске skupnosti so po Lenarčiču tudi nosilke socialnega kapitala, ki se manifestira v obliki graditve zaupanja, recipročnosti in oblikovanju socialnih omrežij (Lenarčič 2009).

Tipi odnosov, ki se oblikujejo prek spleta, hkrati presegajo trenutna osebna omrežja in tudi utrjujejo skupnostne vezi (Barraket in Henry-Waring 2010, 15). Spoznavanje prek spleta spet privede do še enega paradoksa, saj značilnosti pozne moderne, kot so zaton skupnosti, vedno večja socialna izolacija, napetosti med zahtevami profesionalnega dela in zahtevami emocionalnih intimnih razmerij privedejo do ponovne graditve skupnosti (Hollander 2004, 69). Novodobne oblike graditve skupnosti lahko razumemo kot rezultat zahtev pozne moderne ali kot pravi Hollander profane moderne, ki je na neki način osvobojena materialnih skrbi⁷⁵, saj se materialne potrebe razmeroma lahko zadovoljijo, medtem ko emocionalne potrebe, ki večinoma niso zadovoljene, intenzivirajo pričakovanja v iskanju intimnih razmerij (op. cit. 77). Ta naj bi po pričakovanjih kompenzirala izgubo (tradicionalne) skupnosti, tradicionalnih ligatur in socialno izolacijo. Internetna doba tako privede tudi k oblikovanju kibernetске skupnosti, ki se oblikujejo na podlagi podobne miselnosti, občutkov povezanosti med internetnimi sebstvi in potreb posameznikov po preoblikovanju on-line prijateljskih odnosov na raven srečanj v živo.

Lenarčič, ki je raziskoval obstoj socialnega kapitala v kibernetickem prostoru, prepozna spletni forum »kot okolje, ki v kibernetickem prostoru omogoča nastanek virtualnih skupnosti« (Lenarčič 2009, 167). Spletni forumi so v Sloveniji po podatkih RIS-a (2007) najbolj priljubljena oblika komunikacije po spletu. Petrič in Petrovčič sta v svoji raziskavi našla podatke o 84 različnih spletnih forumih, ki delujejo v Sloveniji (2009). Udeleženci in udeleženke raziskave, ki so bili dejavni na različnih forumih⁷⁶, so »virtualnim« skupnostim⁷⁷, v katerih sodelujejo, pripisovali precej veliko vlogo. Ena takih skupnosti, ki je precej aktivna, se je razvila iz foruma Vija-vaja.com. Ker je bil njen pomen v družabnem življenju intervjuvanih oseb dostikrat izpostavljen, v nadaljevanju predstavljam nekatere citate, ki predstavljajo, kdo se vključuje v omenjeno skupnost, kaj počnejo skupaj njeni člani ipd.

⁷⁵ Osvoboženost materialnih skrbi je znotraj današnjih razmer gospodarske krize vendarle nekoliko omejena.

⁷⁶ Spletni forum lahko definiramo kot »spletni prostor za skupinsko sinhrono in asinhrono komunikacijo, ki dopušča privatno in javno komunikacijo, pri čemer je javna komunikacija dostopna vsem članom in predstavlja skupno zgodovino on-line skupnosti« (Petrič in Petrovčič 2009, 5).

⁷⁷ Pojem »virtualne« skupnosti je v narekovajih zato, ker je virtualna zgolj navidezno: koncept virtualnosti pade najprej zato, ker jo bolj kot namišljene osebe oblikujejo realne osebe, pozneje pa tudi zato, ker se vsaj občasno preoblikuje v realno skupnost, ki se udejanja predvsem v obliki druženja in različne podpore članov. Podobno o »virtualnih« skupnostih razmišljata že Rheingold (1993) in Baym (v Baym 2004), ki skupnost, ki se oblikuje na internetu, označujeta kot realno entiteto. Ali kot pravi Trček: Pri terminu »virtualne skupnosti« gre za zavajajoče razlikovanje med »virtualnimi« in »realnimi«, »dejanskimi skupnostmi.« (Trček 2003, 37). Kibernetička skupnost pa ima, kot to čutijo njeni člani, vendarle naravno realnega obstoja.

Ja Vija-vaja je nekje vmes postala najstniški forum, se dobivajo ... Jaz sem eno druženje organiziral, da se je šlo ven plesat in pač sem potem eno spoznal. Drugače imajo pa oni košarke, veliko stvari. Veliko se družijo ... Jaz vem, da se je nek starejši par, še preden je forum postal zelo najstniški, ujel prek tega. Sta tako malo legende gor. Mislim, da je tudi ena, ki je bila na Big Brother, da je iz tam – tista mamica. /.../ (Gašper, 29)

Bila sva moderatorja nekaj časa, no, zdaj niti nisva več, ker se je spletna stran tako spremenila, da moderiranja ne rabi več. Drugače pa prirejava srečanja. Vsak je zadolžen za en konec Slovenije. Potrebno je zorganizirati prostor, glasbo, kdo bo kaj prinesel, kdo pride, prevoze med sabo vzpodbuditi, na forumu odpreti to temo, potem objaviti slike. /.../ Namen tega je, da se spoznamo med sabo. Da se tisti prijatelji, ki smo razdrobljeni po Sloveniji, da bi se videvali enkrat mesečno ali na tedenski bazi, da se vsaj enkrat letno srečamo, ne samo preko chata. Temveč tudi v živo, se malo objamemo. (Damjana, 34)

Internet ponuja možnosti za oblikovanje skupnosti na podlagi neke identitete, za medsebojno podporo ali skupne užitke (Lever in drugi 2008). Podobno vidijo bistveno vlogo skupnosti, ki se prenese iz »virtualnega« prostora v realni svet, dejavni forumaši v krepitvi prijateljstva, v druženju. Ker se na spletu zelo dobro razumejo, pride do potrebe po uresničevanju intimnih prijateljskih odnosov z osebnimi srečanji, ki so po navadi v obliki druženj in zabave:

... Ravno zdaj smo imeli palačinka party. Ful smo postali prijatelji. Nekateri so se zgubili, ne pridejo gor na portal, se pokličemo, če imamo telefonske številke. Prav ena skupina ljudi, ki nama v življenju zelo veliko pomenijo, so bili tudi na najini poroki. V bistvu srečanja imamo na mesečni ravni. (Damjana, 34)

Tudi na tej klepet Akcija.net, ko sem začela, smo imeli občasna srečanja. To je bilo nekaj norega. Imeli smo skupaj še z nekim portalom. Bilo nas je tam okrog sto ljudi. In kako je to; in koliko veš o nekom, ki ga sploh nikoli še prej v življenju ne vidiš, pa veš vse o njemu, in veliko ljudi sem znala povezati kar z nicki, tudi, če nisem vedela, kako izgledajo. Smo se kar poštekali, in prav žal mi je, da je to malo zamrlo, ta naša akcija ... Ampak sedaj spet oživlja. (Anja, 31)

Zdi se, da je bistvena komponenta graditve kibernetске skupnosti v identifikaciji in prepoznavanju svoje vloge v omenjeni skupnosti ter v zadovoljevanju lastnih emocionalnih potreb. Dolgotrajnejša udeležba na forumih in navezovanje stikov z drugimi pripadniki privede do hierarhične sestave kibernetске skupnosti, kar posnema naravo tradicionalne skupnosti. S prepoznavnostjo in zaželenostjo lika se viša statusni položaj posameznika, ki jo nosilec lika⁷⁸ prenese v realni svet druženja te skupnosti:

⁷⁸ O liku govorim, ker pri forumih podoba nekoga po navadi ne predstavlja samo vzdevek ali »nick name«, temveč tudi »avatar«, ki daje dodatne informacije o tem, kdo je na drugi strani. Podoba nekoga, ki je dejaven na

Ker vedno več ljudi me je poznalo, kajti če si dve leti gor na netu, te že vzamejo za tisto, ti si ta star chatar, drugi so pa novi in ti imaš eno pozicijo. Ko prideš, te 15 ljudi objame, tistih ta svežih, ki niso preveč gor, jih nobeden ne bo objemal ali pa tistih, ki so v privat sobah (v klepetalnici). Če pa si na javni, tam pa so vsi ti ljudje in ko te bodo srečali tam prvič, drugič, bodo rekli: »O, ti si pa tista.« Če si zabaven, no, jaz na začetku nisem bila, potem pa vedno bolj, ko sem se naučila odpirat, se zabavat in hitreje mi je tipkanje šlo. (Nataša, 42)

Skupnost, ki se oblikuje na podlagi spoznavanja in druženja prek spleta, pridobi tudi nekatere značilnosti intimnejših socialnih omrežij (npr. prijateljstva). Intimnost odraža že večkrat izpostavljeno objemanje na druženjih⁷⁹ ter občutke, da se člani poznajo in so si blizu. Enačenje s socialnimi omrežji pa je mogoče tudi zaradi različnih oblik podpore⁸⁰ med člani:

So zelo zanimivi ljudje, bom rekla, znane osebnosti gor spoznaš. In ti slej ko prej res kakšen prav pride za kaj pomagat. /.../ (Anja, 31)

Morda bi pričakovali, da so kibernetske skupnosti predvsem rezultat prevladujočega načina druženja in spoznavanja mlajših oseb, vendar so prav tako starejši tisti, ki se radi udeležijo tovrstnih srečanj:

Jaz na primer nisem imel predstave, na prvem pikniku sem bil šokiran, to so bili sami ati in mame. Pripravili so me, naj pridem. Rekel sem, da igram harmoniko, pa so mi rekli, naj pridem, da bom malo zaigral. Sem rekel v redu, potem sva šla s prijateljem tja. V Ljubljani sva pobrala še eno punco in smo odšli skupaj tja. (Domen, 24)

Forum je bil namenjen bolj ali manj mladim. Pretežno smo bili mladi nekje okrog 20 let, pretežno 20–25 let, nekateri so bili pa tudi preko 50 let. Vseeno so prišli, eden je pa bil že blizu 70, on je pa prišel prav z namenom spoznavanja žensk. Zanimivo. (Majda, 26)

forumu, je tako bolj celovita, hkrati pa lahko tudi bolj zabrisana (fotografije se v teh primerih po navadi ne uporabljajo, avatar pa nosi širšo informacijo o tem, kaj kdo je (ali bi rad bil)).

⁷⁹ Zanimivo teoretik Nie (2001) v svojem zaključku članka, v katerem analizira različne študije o vplivih interneta na medosebno komunikacijo in družabnost, izpostavi prav to, da ne glede na to, katere prednosti nam prinaša nova tehnologija, objemov ni med njimi. Sami on-line odnosi, pa naj bodo še tako intimni, torej niso dovolj. Ostaja želja po realizaciji občutkov v osebnih stikih.

⁸⁰ Ko sem po koncu intervjuja še podrobneje spraševala o značilnostih izpostavljenih kibernetskih skupnosti, sem izvedela tudi, da podpora, ki si jo člani nudijo, nima zgolj pomena emocionalne podpore. Intervjuvanci in intervjuvanke so izpostavljali tudi ekonomsko podporo, pa vlogo informiranja in ozaveščanja mladih o tveganjih, ki jih prinaša on-line interakcija, ki vključuje osebne podatke ipd. Omenjeno vlogo po navadi prevzame eden od udeležencev skupnosti s »statusom«, ki je že dalj časa prisoten na forumu in se čuti odgovornega za to, kar se na njem dogaja.

Prav starostna različnost je tista, ki omogoča, da skupnost lahko deluje tudi v obliki mreže podpore. Starejši imajo namreč več različnih virov, s katerimi lahko pomagajo mlajšim (ekonomski viri, znanje, poznanstva ipd.).

Oblikovanje skupnosti potrjuje v začetnih podpoglavjih opisan cilj mnogih intervjuvanih, ki so povedali, da je bil njihov primarni cilj spoznavanja prek spleta druženje in spoznavanje novih, zanimivih ljudi, medtem ko se je srečanje »sorodne duše« pač zgodilo. Kibernetiske skupnosti preidejo na raven off-line druženj, s čimer se oblikuje skupnost, ki nadomešča tradicionalno geografsko determinirano skupnost. Družbeno delovanje je v tem primeru pomembno predvsem z vidika identifikacije s skupnostjo. Prek spleta oblikovana skupnost se lahko definira tudi kot novodobna nosilka ligatur, ki nadomešča vlogo tradicionalne skupnosti. Skupnost deluje kot mreža, nič več kot lokalna skupina. Skupnost se definira kot mreža medosebnih vezi, ki zagotavljajo druženje, podporo, informacije, občutek pripadnosti (Wellman v Driskell in Lyon 2002, 380). Vse to lahko člani skupnosti pridobijo tudi z lastno vključitvijo v eno od »virtualnih« skupnosti. Te so v primerjavi s klasično lokalno skupnostjo bolj številčne in heterogene v svojih socialnih opredelitvah. Od njenih članov ne moremo pričakovati toliko predanosti skupnosti in tudi psihološka povezanost članov naj bi bila manjša (Driskell in Lyon 2002). Takoj ko spletna skupnost preraste v obliko skupnosti, ki temelji tudi na off-line stikih, se pomanjkljivosti spletne skupnosti zmanjšajo. Ta vse bolj dobiva pomen klasične skupnosti. Koliko pa so omenjene skupnosti trdne in koliko opore res dajejo, ostaja neraziskano. Nedvomno s tem, ko se vzpostavijo na podlagi off-line stikov, blažijo današnjo socialno izolacijo, ki jo radi obravnavajo kot negativno posledico komunikacije in druženja prek spleta.

Prikazani razvoj kibernetiske skupnosti z njenim prehodom na raven delovanja skupnosti, ki se srečuje tudi v živo, pomeni več paradoksov: prvič, prekine se anonimnost, zaradi katere se kibernetiska skupnost tako zlahka oblikuje med podobno mislečimi ali tistimi, ki imajo skupne interese; drugič, zasebni svet posameznika, ki lahko spretno varuje svojo on-line zasebnost, se začne s prehodom delovanja skupnosti na podlagi osebnih stikov počasi transformirati v javni svet; kot tretje pa je treba omeniti, da med značilnosti kibernetiske skupnosti spadajo precejšnje možnosti za enakost med člani, ta pa se počasi spet preoblikuje v neformalno hierarhično strukturo, kar pride do izraza prav v prehodu v osebna srečanja članov skupnosti. Posledično postane »virtualna« skupnost, ki se srečuje v živo, mešanica tradicionalne in

kibernetske skupnosti, v kateri sta ključni dimenziji razlikovanja prostor in računalniško posredovana komunikacija.

4.3 Sklep

Rezultati raziskave so pokazali na izrazito kompleksnost obravnavanega fenomena. Iskanje partnerja/ke prek interneta ali širše spoznavanje prek spleta je lahko tako načrtno kot naključno, je način spoznavanja, ki je po eni strani zelo razširjen in uveljavljen med tistimi, ki ga uporabljajo, vendar kljub temu dostikrat še vedno deležen stigme med tistimi, ki ga ne poznajo. Gre za način spoznavanja, ki se v marsičem razlikuje od klasičnih načinov spoznavanja, pri čemer so izrazite razlike predvsem v prvih fazah vzpostavitve stikov in spoznavanja na podlagi običajne on-line komunikacije. Iskanje partnerja prek interneta v marsikateri značilnosti odraža zakonitosti delovanja, ki veljajo za trg potrošnje, po drugi strani pa dopušča tudi prostor za romantično graditev odnosov, ki jo spodbudita imaginacija in fantazija, ki dopolnita manjkajoče podatke o osebi »na drugi strani«.

Spoznavanje prek spleta omogoča različne strategije graditve odnosov, ki vključujejo na primer rabo interneta, le kot prostora, ki združuje podatke o tem, kdo (ob predpostavki iskrenosti) išče koga za ustvarjanje partnerske zveze in na primer rabo interneta, ki z običajno premestitvijo komunikacije na bolj interaktivne načine pomeni spoznavanje, ki pa se razlikuje od klasičnih načinov spoznavanja predvsem zaradi značilnosti on-line komunikacije in dostopnih podatkov o drugem.

Značilnosti spoznavanja prek interneta torej ne moremo obravnavati enopomensko. Kar je za posameznika/co prednost, je za nekoga drugega lahko izrazita pomankljivost. Takšne neenotne percepcije sem zasledila tudi znotraj vidikov rabe časa, pomena fizične privlačnosti ter pogleda na moške in ženske spolne vloge.

Obravnavani sociološki vidiki spoznavanja prek spleta s poudarkom na heterogenosti in neenotnosti vidikov in predstavljeni rezultati imajo predvsem eksploratorno vrednost, saj odpirajo številne teme, ki bi jih bilo treba poglobljeno raziskati. Ena takšnih tem se prav gotovo nanaša na cikličnost vključevanja v iskanje partnerja/ke prek interneta. Na temo cikličnosti vključevanja se nanaša tudi vprašanje, ali so partnerske zveze, oblikovane na

podlagi on-line spoznavanja, morda še bolj krhke? Tretje vprašanje je, ali ima spoznavanje prek spleta potencial za spremenjeno dožemanje intimnosti v smislu višjega vrednotenja razkrite intimnosti? Na splošno pa se postavlja vprašanje, ali spoznavanje prek spleta zaznamuje ustvarjanje partnerskih zvez tudi zunaj konteksta vzpostavljanja stikov in prvotnega on-line spoznavanja? Navedena vprašanja nedvomno spodbujajo potrebo po nujnosti raziskovanja fenomena v tesnejši povezavi z oblikovanjem partnerskih zvez.

5 DISKUSIJA

Peto poglavje je namenjeno refleksiji pridobljenih rezultatov s poudarkom na pregledu podobnosti in razlik, ki se nanašajo na primerjavo med klasičnimi načini spoznavanja in spoznavanjem prek spleta, obravnavi prednosti in pomanjkljivosti spoznavanja prek spleta, opredelitvi paradoksov in kontradikcij, do katerih privedejo zahteve, ki se nanašajo na iskanje partnerja/ke prek interneta, obravnavi nenapisanih pravil, ki veljajo v kontekstu spoznavanja prek spleta, pa tudi refleksiji dobljenih rezultatov v luči definiranja vpliva spoznavanja prek spleta na graditev sodobnih partnerskih razmerij. V tem kontekstu se bom osredotočila na razlago internet datinga kot novega partnerskega in maritalnega trga, na značaj on-line spoznavanja, ki spodbuja racionalizacijo izbire, na potencial za samorefleksijo in fleksibilno samorazkritje ter soobstoj preferiranja tradicionalne delitve moških in ženskih spolnih vlog v partnerskih odnosih in preferiranja večje egalitarnosti v delitvi spolnih vlog, ki ga izražajo predvsem ženske. Na koncu poglavja obravnavam še značaj današnjega iskanja partnerja/ke v okviru iskanja partnerske zveze, ki ustreza pogojem za čim večjo samorealizacijo posameznikov/c.

5.1 Primerjava spoznavanja prek spleta s klasičnimi načini spoznavanja

Primerjava značilnosti klasičnih načinov spoznavanja in spoznavanja prek spleta temelji na opredelitvi osemnajstih temeljnih lastnosti on-line ali klasičnega načina spoznavanja, pri čemer izhodišče primerjave predstavljajo lastnosti, ki odražajo značaj spoznavanja prek spleta: anonimnost, visoko stopnjo intimnosti, ki se hitro razvije, pogostost neškodljivih neresnic, moč imaginacije, zmanjšan pomen fizične privlačnosti, pomen osebnih lastnosti, pomen geografske bližine, pomen načel homogamije pri izbiri zanimive osebe za on-line komunikacijo, naravo izbire in samopredstavitev, ki odražata princip tržnih načel, racionalizacijo izbire, manj emotivno izbiro, zgodnejše preverjanje relevantnih pogledov na svet in razmišljanja, večjo časovno fleksibilnost iskanja in spoznavanja, naravo samorefleksije, manjšo vlogo zavrnitve in večjo stigmo spoznavanja prek spleta:

1. Anonimnost je pri klasičnem spoznavanju manjša, saj si navadno osebi, ki se spoznavata, takoj izmenjata imeni in druge osnovne osebne podatke (kje kdo živi, kaj

dela ipd.). Poleg tega je anonimnost manjša tudi zato, ker gre po navadi za dodatne vire podatkov, ki jih o osebi posredujejo tisti, ki jo bolje poznajo (npr. sorodniki, prijatelji, sodelavci ipd.). Po drugi strani pa je pri spoznavanju prek spleta anonimnost večja: oseba se »skriva« za nickom in bolj kot o osebnih podatkih govori o mnenjih, zanjo pomembnih dogodkih, svetovnih nazorih ipd. Pravilo anonimnosti običajno velja tudi na prvem osebnem srečanju, na kar so opozarjali predvsem starejši udeleženci raziskave.

2. Naslednja točka razlikovanja se nanaša na dopustnost razpravljanja o intimnih stvareh. Medtem ko se intimnost pri klasičnem spoznavanju gradi postopoma, jo v on-line odnosu zaradi anonimnosti, zaupanja in pravila recipročnosti, osebi, ki se spoznavata, hitreje dosežeta. Intimnost ni zgolj dopustna, je celo zelena ali nujna za razvoj on-line odnosa (Ben-Ze'ev 2004). Pričakovana bodoča interakcija kot značilnost RPK spodbudi bolj osebna vprašanja in on-line samorazkritje (Tidwell in Walther v Walther in drugi 2001, 108). Čeprav sta osebi, ki se spoznavata on-line, že razpravljali o številnih intimnih stvareh, pa intimnost pri osebnem srečanju v živo pade, kar nemalokrat spodbudi obžalovanje zaradi prekinitve on-line odnosa.
3. Posebnost graditve partnerskega odnosa na podlagi iskanja partnerja/ke prek interneta so številčnost konkurence in možnosti za predstavitev v smeri redefiniranja identitete ter težnje k ohranjanju anonimnosti. Vse naštetu vodi k nenamernim, neškodljivim posredovanjem majhnih neresnic, ki se nanašajo na primer na datum rojstva, kraj bivanja, tip postave ipd. Navedbe neškodljivih neresnic so pri spoznavanju na klasičen način manj običajne.
4. Ker pri spoznavanju prek spleta ni vizualnega stika (razen, ko se osebi preselita npr. v pogovor prek videokamere) in pogostih namigov o videzu (npr. profil ne vključuje fotografije, te niso izmenjane med on-line komunikacijo), on-line spoznavanje spodbudi pozitivno imaginacijo o osebi na drugi strani (Ben-Ze'ev 2004; Illouz 2007), ki jo spodbudi fantazija (Arvidsson 2006). Imaginacija ustvarja predstavo o nekom kot o želeni (fizični) podobi, za kar je pri klasičnem spoznavanju zaradi osebnih srečanj manj možnosti oziroma je imaginacija usmerjena predvsem v idealiziranje osebnosti, medtem ko gre pri spoznavanju prek spleta za idealizirano predstavo o videzu.

5. Pomen fizičnega videza je pri klasičnem spoznavanju večji, o čemer govori tudi koncept »ljubezni na prvi pogled«. Osebi sta si običajno všeč najprej na podlagi fizične privlačnosti, medtem ko ima ta pri spoznavanju prek spleta vsaj v nekaterih primerih zmanjšan pomen. Prednost ima privlačnost na podlagi podobnih mišljenj in nazorov, kar pri graditvi partnerskega odnosa zmanjša pomen fizične privlačnosti.
6. Pomen osebnih lastnosti je pri obeh načinih spoznavanja enako pomemben. Ne glede na način spoznavanja ni mogoče na hitro prepoznati osebne lastnosti osebe na drugi strani, čeprav nekateri trdijo, da se prek interneta hitreje najde partner/ka, ki ustreza značajskemu ujemanju. Razlog sta zmanjšani pomen fizične privlačnosti in narava komunikacije, ki, če traja, lahko razkrije marsikatero osebno lastnost.
7. Možnost izbire glede na geografsko bližino je pri iskanju partnerja/ke prek interneta vgrajena v sistem (Lever in drugi 2008). Spletne strani, namenjene spoznavanju, ponujajo natančne podatke o kraju bivanja in možnost iskanja glede na oddaljenost. Kljub majhnosti slovenskega prostora pa velja, da osebe, ki poskušajo partnerja/ko spoznati prek interneta, stremijo k čim krajšim krajevnim razdaljam potencialno zanimivih oseb. Vzrok je v potencialnih možnostih za hitro srečanje v živo brez premagovanja dolgih razdalj, zato je krajevna oddaljenost eden od pomembnejših kriterijev pri navezovanju stikov. Glede kraja bivanja zato velja načelo izbire v zelo ozkem krogu oddaljenosti, to je do približno 30 kilometrov. Pri klasičnem spoznavanju načelo izbire partnerja glede na kraj bivanja ne velja, saj ima prednost privlačnost, ki tovrstne »formalne« podatke postavi v ozadje.
8. Zaradi narave on-line komunikacije in ker ni drugih namigov o osebi na drugi strani, pride do zviševanja pomena spretnosti v pisnem izražanju. Zelo pomembno postane, kako kdo piše, kaj piše in kako hitro odpiše (Walther 1996), saj v on-line odnosu postane pisno sporočilo (poleg morebitne fotografije) glavni nosilec sporočilnosti o tem, kakšna je oseba na drugi strani in kako močno je zainteresirana za razvoj on-line odnosa. Način samopredstavitve postane merilo za odločitev za vzpostavitev on-line komunikacije, slog pisanja pa spodbuja razvoj on-line komunikacije.
9. Pri iskanju partnerja/ke prek interneta so pomembni tudi kriteriji, ki zagovarjajo načela homogamije. Izbira se med kandidati/kami s podobno stopnjo izobrazbe,

podobnimi interesnimi dejavnostmi, podobnim načinom razmišljanja, podobnimi ambicijami ipd. Načela homogamije imajo pri iskanju partnerja/ke prek interneta pomembnejšo izhodiščno vlogo, saj izbira poteka na podlagi natančno določenih kriterijev ujemanja. Podatke o morebitnem osnovnem ujemanju na podlagi načel homogamije pa vključujejo že profili.

10. Klasični načini iskanja partnerja/ke običajno temeljijo na izbiri med fizično privlačnimi kandidati/kami, iskanje prek interneta pa spodbudi filtriranje med potencialno obetavnimi nosilci profilov. Pomembni so podatki, kot na primer izobrazba, kraj bivanja, tip postave pa tudi slog pisanja in način razmišljanja. Načelo izbire pri spoznavanju prek interneta nemalokrat odraža tržni princip izbire med najbolj obetavnimi nosilci profilov.
11. Izbira pri iskanju partnerja/ke prek interneta običajno poteka najprej na podlagi vnaprej zastavljenih racionalnih kriterijev. Izkušnje spoznavanja privedejo do vedno bolj oblikovanih kriterijev, ki jih dodatno spodbudi navidezna brezmejnost možnosti. Iskanje na podlagi ujemanja želenih lastnosti potencialnega partnerja/ke omogočajo tudi natančni profili in tehnično zasnovane spletne strani, namenjene spoznavanju, ki omogoča iskanje po vpisanih kriterijih. Zato ta način spoznavanja lahko pripelje do velike stopnje ujemanja partnerjev na racionalni ravni ujemanja, kljub temu pa se med off-line razvojem partnerstva ob morebitnem umanjkanju pričakovanega razvoja čustvene povezanosti postavlja vprašanje (ki ga običajno pri klasičnih načinih spoznavanja, ki temeljijo prav na prvotni privlačnosti na čustveni ravni, ni), kakšno razmerje pravzaprav osebi, ki sta se spoznali on-line, imata in ali razmerje vodi v partnerski odnos?
12. Imaginacija spodbudi razvoj emocij v on-line odnosih. Emocije se razvijejo na podlagi pozitivne fantazijske predstave o osebi na drugi strani. Tovrstna podlaga razvoja čustev lahko ob osebnem srečanju zaradi različnih dejavnikov neujemanja povzroči razočaranje. Obratno pa se lahko čustva naklonjenosti gradijo prav na podlagi ujemanja v on-line komunikaciji ali šele pozneje na podlagi face-to-face srečanja v živo. Čustveno ujemanje ali občutki zaljubljenosti se torej običajno prej razvijejo pri klasičnem spoznavanju, medtem ko se čustva pri začetnem on-line spoznavanju gradijo običajno po srečanju v živo, ko se potrdi ali ovrže prvotni občutek ujemanja.

13. Skladno z značilnostmi on-line komunikacije, ki spodbuja osebna razmišljanja, pri on-line spoznavanju prej pride do pogovorov, ki se nanašajo na mnenja, razmišljanja in svetovne nazore posameznikov. Zato je tako ujemanje pri spoznavanju prek spleta prej preverjeno oziroma lahko predstavlja podlago za nadaljevanje spoznavanja v živo, medtem ko postanejo taka vprašanja pri klasičnih načinih spoznavanja pomembnejša pozneje.
14. Spoznavanje prek spleta omogoča večjo časovno fleksibilnost. Izkazalo se je, da je internet dating zaradi dostopnosti in pogoste rabe interneta dostopen tudi v tistih obdobjih, v katerih sicer navadno ni možnosti za navezovanje stikov (npr. v službenem času tako za on-line komunikacijo kot za hitro prvo spoznavno srečanje v živo). Ker je časovna fleksibilnost večja, obstaja možnost za komunikacijo ali pregledovanje profilov med potencialno zanimivimi osebami v katerem koli delu dneva in tudi takrat, ko je oseba, ki želi spoznati potencialnega partnerja/ko, temu pripravljena nameniti čas. Za on-line spoznavanje je dovolj dostop do interneta, kar manjša zahtevo po: biti ob določenem času na določenem kraju.
15. Ranljivost ob zavrnitvi je pri iskanju partnerja/ke prek interneta manjša. Razlogi so v anonimnosti, pogostosti zavrnitev, zavedanju možnosti iskanja vse do najboljšega približka iskane osebe in tudi v številu potencialno zanimivih drugih oziroma občutku, da je možnosti še dovolj. Zdi se, da se manjša občutek osebne vpletenosti, ki ga povzroči fizična oddaljenost.
16. Morebitna takojšnja neučinkovitost pri iskanju partnerja/ke prek interneta in samospraševanje o tem, kako napisati profil, ki bo čim bolj odražal tisto, kar oseba želi izpostaviti o sebi, in hkrati tudi pričakovanja v zvezi z osebo, s katero se želi spoznati, ter morebitni neželeni odzivi oseb na drugi strani spodbudijo osebe, ki želijo partnerja/ko spoznati prek interneta, k samorefleksiji in razmišljanju o sebi, želenem drugem in o tem, kakšen opis bi spodbudil ciljno skupino oseb na drugi strani. Zato so mnogi menili, da je kompleksnost sebstva in pričakovanj o drugem težko vključiti v predvideno obliko profila.

17. Internet dating spodbudi racionalno izbiro, kar skupaj z značilnostmi profila privede do vidika graditve odnosa, ki spominja na naravo delovanja trga potrošnje. Izbira na podlagi številnih možnosti strogim sledenjem vnaprej določenih kriterijev ponuja temelje za razumevanje graditve partnerskih odnosov na podlagi on-line spoznavanja po principu Baumanovega koncepta komodifikacije (2003). Nosilec/ka profila izbere osebo na drugi strani, s katero želi komunicirati na podlagi vtisa obetavnosti, ki si ga je omenjena oseba uspela ustvariti med konkurenčnimi drugimi. Zaradi načina izbire pride do izražanja vzporednic med kupovanjem in iskanjem partnerja.
18. Kot zadnjo primerjalno lastnost med klasičnim in on-line spoznavanjem pa je treba izpostaviti tudi stigmo iskanja partnerja/ke prek interneta. Tisti, ki se odločajo za tovrsten načina spoznavanja, so nemalokrat stigmatizirani, saj velja, da so v klasičnih načinih iskanja obravnavani kot neuspešni, torej kot skupina posameznikov, ki jim pri iskanju partnerja/ke ne preostane drugega kot iskanje s pomočjo »razosebljene tehnologije«. Stigma izhaja tudi iz namernega iskanja, ki ruši predpostavko romantične podobe graditve partnerske zveze, v kateri se zaljubljenost zgodi (Hollander 2004; Illouz 2007). Ker gre navadno tudi za sistem plačevanja mesečne članarine, ki je običajno pogoj za vzpostavljanje kontaktov na straneh, ki ponujajo veliko število potencialnih kandidatov, je stigma še potrjena. Plačljivost za uresničitev najbolj »naravnega« cilja, kot je partnerska zveza, ki predpostavlja zaljubljenost para, in nepoznavanje načina spoznavanja s strani generacij, katerih člani (še) niso tako pogosto vpeti v graditve in ohranjanja on-line odnosov ter ne poznajo ljudi, ki so v takem načinu iskanja uspešni, vplivajo na stigmo iskalcev. Osebe, ki uporabljajo internet dating, zato običajno natančno premislijo, komu, kdaj in kako povedati, da so sedanjega partnerja/partnerko našli prek interneta ali da ga/jo morda tam iščejo.

5.2 Prednosti in pomanjkljivosti spoznavanja partnerja/ke prek spleta

Analiza pridobljenih podatkov je pokazala, da je spoznavanje prek spleta glede na prednosti in pomanjkljivosti tovrstnega načina spoznavanja precej kontradiktorno. Prednosti in pomanjkljivosti se pogosto bodisi tesno prepletajo ali so kontradiktorne, kar pomeni, da ista značilnost lahko za nekoga v danih okoliščinah pomeni prednost, za drugega/o pa pomanjkljivost. Večina intervjuvancev in intervjuvank je opredelila več vidikov prednosti in

pomanjkljivosti iskanja in spoznavanja prek spleta. Skladno z značilnostjo vzorca udeležencev/k raziskave, v katerem ima večina pozitivne izkušnje s tem spoznavanjem, je med izpostavljenimi prednostmi in pomanjkljivostmi prevladovalo zagovarjanje pozitivnih vidikov spoznavanja prek spleta.

5.2.1 Prednosti spoznavanja prek spleta

Prednosti internet datinga so zelo različne, kar potrjujejo tudi nekatere tuje raziskave (npr. Hardey 2002; Ben-Ze'ev 2004; Couch in Liamputtong 2008). Prednosti, ki so jih identificirali udeleženci in udeleženke raziskave, obsegajo naslednje kategorije: olajšan prvi stik; izpuščena prva faza spoznavanja; večja ponudba; manjša ranljivost ob zavrnitvi; odkritost in lažje izkazovanje čustev, ki vodita v bolj intimne odnose; anonimnost; več možnosti za (samoopredeljene) introvertirane; udobje zasebnosti; zmanjšan učinek vizualne privlačnosti; časovna prilagodljivost; manjša poraba časa; samorefleksija ali spoznavanje samega sebe ter manjši finančni stroški spoznavanja.

Najpogostejše izpostavljena prednost, ki je bila običajno postavljena tudi na prvo mesto, se nanaša na **lažje vzpostavljanje prvih stikov**, za kar je več razlogov. Vzpostavljanje stikov lajša jasen namen oseb, ki so dejavne na portalih, namenjenih spoznavanju (če seveda predpostavljamo iskrenost namena spoznavanja). Ti portali ponujajo baze podatkov o osebah, ki naj bi bile samske in si prizadevajo spoznati se z nekom, ki si želi ustvariti partnersko zvezo⁸¹. Lahkotnost vzpostavljanja stikov se tesno prepleta tudi z anonimnostjo, ki spodbuja tiste, ki so sicer v osebnih stikih morda bolj zadržani, tesno pa je povezana tudi z manjšo ranljivostjo ob zavrnitvah v začetnih on-line komunikacijah.

Na lažje vzpostavitev prvih stikov se navezuje še ena prednost, to je **krajša faza vzpostavitve stika**, v kateri so izpuščene nekatere faze, brez katerih se v klasičnih načinih spoznavanja drugi osebi ni mogoče približati. Pri klasičnem načinu spoznavanja je namreč treba najprej preveriti, ali je oseba samska. Ker so cilji oseb, ki so dejavne na portalih, namenjenih iskanju

⁸¹ Smiselno je poudariti, da je navedeni samski stan nemalokrat tudi neresničen, kar se izkaže v nadaljnjih on-line pogovorih ali še pozneje. V teh primerih gre bodisi za iskanje avantur ali pa za iskanje novega partnerja/ke ob nezadovoljstvu s trenutno partnersko zvezo.

potencialnih partnerjev/k, ob domnevi, da so iskreni, jasni, odpade dvom, (ali) kdo išče koga, koga išče (moškega ali žensko), kar posledično pomeni olajšano vzpostavitev kontakta.

Med prednostmi velja omeniti tudi večjo ponudbo, ki pomeni več možnosti izbire. Številne možnosti dajejo vtis navidezne neskončnosti, ki lahko spodbudi dolgotrajnejšo in težjo selekcijo. Večja ponudba s tem pridobi negativni predznak, saj dolgotrajna in zahtevna selekcija vpliva na zahtevo po večji investiciji časa.

Anonimnost je ena ključnih prednosti internetne komunikacije in interakcije (McKenna in drugi 2002; Ben-Ze'ev 2004; Peter in Valkenburg 2007) ter hkrati značilnost, ki vpliva na privlačnost interneta za graditev odnosov, ki imajo prvotno značaj on-line odnosa. Anonimnost je pojmovana kot prednost predvsem takrat, kadar govorimo o bremenu zavrnitve, in takrat, kadar osebe ne želijo, da bi jih drugi zaradi še vedno prisotne stigme o iskanju partnerja/ke prek spleta prepoznali. Zmanjšuje prizadetost ob zavrnitvi in vpliva na zmanjšani pomen družbenih norm, kar pripomore k temu, da se osebe, ki se spoznavajo prek spleta, on-line počutijo varnejše in svobodnejše. Z anonimnostjo se ne le povezuje večina prednosti on-line spoznavanja, ki jih opredelijo osebe z izkušnjami spoznavanja partnerja/ke prek spleta, temveč znaten del prednosti izhaja prav iz anonimnosti: na primer lažji prvi stiki (saj me nihče ne pozna), manjša ranljivost (saj oseba na drugi strani ne ve, kdo sem) ter večje možnosti za introvertirane (spet povezanost z manjšim bremenom zavrnitve, ki izhaja tudi iz anonimnosti).

Možnosti za **večjo intimnost**, ki jo opisujejo intervjuvanci in intervjuvanke, se nanašajo na manjšo ranljivost, ki omogoča več odkritosti in lažje izkazovanje čustev. Večja stopnja intimnosti je paradoksalno mogoča zaradi anonimnosti, ki pa se ob predpostavki razkrivanja intimnosti manjša. Izpostavljanje vloge graditve intimnih odnosov kot prednosti spoznavanja prek spleta lahko nakazuje na morebitno umanjkanje te dimenzije tesnih odnosov, ki potekajo v živo.

Naslednja privlačnost interneta je v manj bolečih zavrnitvah (Clark 2004, 165). **Zmanjšan pomen zavrnitve**, ki sicer pri osebni zavrnitvi v živo bolj prizadene, so kot prednost izpostavili tudi intervjuvanci in intervjuvanke z izkušnjami iskanja partnerja/ke prek interneta. Glavni vzroki, da so on-line zavrnitve manj boleče in percipirane manj osebno, so anonimnost zavrnjenega, razlage zavrnitve z zunanjimi okoliščinami, večje možnosti za izbris

bolečine, saj je običajno dostopnih še mnogo potencialnih partnerjev/k, in velika pogostost zavrnitev (Ben-Ze'ev 2004, 194). Zavrnitve pri iskanju partnerja/ke prek interneta so zelo splošna izkušnja, kar vpliva na to, da pogostost zavrnitev ustvarja občutek običajnosti in rutinskosti dogodka, zato je zavrnitev manj prežeta s čustvi in povzroča manj bolečine. Podobno je taka *cyber-etiquette* značilna tudi takrat, ko ni odziva na začetna sporočila, ki vabijo k virtualnemu spoznavanju (Adams in Crenshaw v Ben-Ze'ev 2004, 193). Tudi če je on-line partner prizadet in razmerje celo konča, se posledice ne dojemajo tako dramatično (Ben-Ze'ev 2004), saj spoznavanje prek spleta zaznamuje tudi vtis navidezno neskončnih možnosti.

Nekateri udeleženci in udeleženke raziskave so pri izpostavljanju prednosti tega načina spoznavanja izhajali iz razumevanja njihovih težav, kot so jih zaznali pri klasičnih načinih spoznavanja. Ker sami sebe dojemajo kot sramežljive, zadržane in introvertirane, v internetnem iskanju in spletnem spoznavanju vidijo prednost, da lažje »pristopijo k nekomu in nekje začnejo«, kar je tesno povezano z anonimnostjo in posledično zmanjšano ranljivostjo, ki vodi v več poguma. **Kibernetski prostor lajša navezovanje stikov za sramežljive, vase zaprte in manj samozavestne** (McKenna in drugi 2002, 11), kar zmanjšuje vpliv socialnih večnosti v graditvi tesnih medosebnih odnosov.

Udobje zasebnosti se kot prednost spoznavanja prek spleta povezuje s tem, da se za »zmenek« oziroma klepet z zanimivo osebo ni treba urediti, ni treba oditi na prostor običajnega srečevanja samskih ali točno določen (družabni) dogodek. Poleg omenjenega se udobje zasebnosti kot prednost povezuje tudi z dostopnostjo samskih drugih, ki so zbrani na enem mestu. Ne nazadnje pa omenjeno udobje vključuje tudi možnost fleksibilnega umika iz nezadovoljive on-line komunikacije ali fleksibilnega umika iz prostora spoznavanja.

Vizualna podoba postane pri spoznavanju prek spleta manj pomembna, saj se spoznavanje nadaljuje na podlagi medsebojne kompatibilnosti v on-line komunikaciji, zato je med prednostmi obravnavanega načina spoznavanja tudi **zmanjšan pomen vizualne privlačnosti**. Vizualna podoba je po eni strani ključni dejavnik, ki lahko privlači ali odvrne pri klasičnih načinih spoznavanja, medtem ko je pri on-line spoznavanju včasih potisnjena v ozadje na račun ujemanja v razmišljanju. Z dopisovanjem se spozna vsaj del značajskih lastnosti posameznika/ce na drugi strani, kar lahko zmanjša vlogo fizične (ne)privlačnosti. »Privlačnost in bližina, vzpostavljena v on-line razmerju, ublažita zmanjšano stopnjo fizične privlačnosti in

lahko omogočita oblikovanje romantičnega razmerja v situacijah, kjer se običajno ne bi pričelo.« (Ben-Ze'ev 2004, 39). Odnos se torej oblikuje obratno, najprej na podlagi značajskega in nazorskega ujemanja, katerima se podredi pomen fizične privlačnosti, ki je poleg neverbalne komunikacije in tona glasu ključna vloga v ustvarjanju vtisa o nekom pri klasičnih načinih spoznavanja. Odnos oblikovanja partnerstva na podlagi on-line spoznavanja se ob domnevi prvotnega ujemanja v razmišljanju razume kot »zaljubiti se od noter navzven« (McDermott v Pettman 2009, 196), ko se osebi najprej spoznata, šele potem pride na vrsto kemija. Vendar pa, kot bo razvidno v nadaljevanju, pomanjkanje vizualne privlačnosti lahko nasprotno pomeni tudi veliko pomanjkljivost spoznavanja prek spleta.

Prednost spoznavanja prek spleta je tudi **časovna fleksibilnost**, ki pomeni možnost iskanja partnerja/ke skladno s časovnimi možnostmi, pripravljenostjo in čustveno razpoloženostjo. Čas komunikacije je fleksibilno izbran, kar zahteva manj časovnega prilagajanja.

Naslednja prednost, ki se navezuje na časovno dimenzijo, je **časovna učinkovitost**, ki pomeni, da se lahko v krajšem času preveri več potencialnih kandidatov/k. Časovna učinkovitost se povezuje s tehnično naravo iskanja po kategorijah, ki jih omogočajo iskalniki glede na točno določene kriterije izločanja primernih kandidatov/k. Hitrost preverjanja je mogoča predvsem v začetnih fazah filtriranja potencialnih kandidatov/k, ko prvotni izbori lahko temeljijo na vtisih o tem, kdo niti približno ne ustreza merilom. Ko pride do dopisovanja, pa se siceršnja časovna učinkovitost lahko obrne v smer velike porabe časa, ki jo nekateri izpostavljajo kot pomanjkljivost takega načina spoznavanja.

Med bolj nepričakovanimi prednostmi iskanja partnerja/ke prek interneta je spoznavanje sebe oziroma **refleksivnost sebstva**. Ta ponuja možnosti tako za osebno rast posameznika/ce kakor tudi za preoblikovanje identitete posameznika na podlagi komunikacije z drugimi, na podlagi analize odziva drugih na omenjeno komunikacijo in glede na pričakovanja ter morebitne želje posameznikov/c po spremembah. Iskanje partnerja/ke prek interneta daje namreč na izbiro »možnosti za raziskovanje tistih vidikov identitet, ki jih trenutno nimamo, pa bi jih želeli imeti v prihodnosti« (Yurchisin in drugi 2005, 742) ali pa se jih celo ne zavedamo. Na splošno naj bi veljalo, da je želja, da bi se naučili več o sebi, latentna motivacija, ki je temeljna za odločitev skoraj vsakega posameznika, ki se odloči uporabiti internetne strani za iskanje partnerja/ke (op. cit. 747). Refleksivnost sebstva lahko razumemo kot prednost spoznavanja prek spleta in kot zahtevo značilnosti iskanja partnerja/ke prek

interneta. »Da bi srečali virtualnega drugega, mora sebstvo doživeti koncentriran proces refleksivnega samoopazovanja, vpogleda vase, samoocenjevanja in artikulacije okusov in mnenj, ki se nanašajo nase in na druge.« (Illouz in Finkelman 2009, 415).

Manjše finančne stroške spoznavanja prek spleta je izpostavilo kar nekaj intervjuvanih, med katerimi so bili izključno moški. Izpostavljanje te prednosti morda lahko razumemo tudi v smislu persistence tradicionalnega družbenega pričakovanja v zvezi s kritjem finančnih stroškov, ki nastanejo pri zmenkih. Glede na spol bi lahko veljalo, da so stroški, povezani z osebnimi srečanji v živo, obravnavani kot ekonomska obveza moških.

5.2.2 Pomanjkljivosti spoznavanja prek spleta

Primerjava prednosti in pomanjkljivosti iskanja potencialnega partnerja/ke prek interneta in spoznavanja prek spleta pokaže, da je pomanjkljivosti, ki so jih navedli udeleženci in udeleženke raziskave, nekoliko manj. Vzrok je lahko v vzorcu, v katerem prevladujejo osebe s pozitivnimi izkušnjami. Prevlada pozitivnih izkušenj je razumljiva, saj je pripravljenost za udeležbo v raziskavi večja, kadar gre za možnost umestitve lastne pozitivne izkušnje v raziskovani kontekst, še posebej glede na obravnavani fenomen, ki obravnava tudi graditev osebnih intimnih odnosov. Zato na splošno ni mogoče sklepati ali pri on-line načinu spoznavanja prevladujejo prednosti spoznavanja prek spleta. Percepcija prednosti in pomanjkljivosti je namreč tudi stvar izrazito subjektivnih zaznav.

Tako kot prednosti se tudi pomanjkljivosti tesno povezujejo z lastnostmi kibernetnega prostora, ki posebej z značilnostmi računalniško posredovane komunikacije vnašajo v oblikovanje medosebnih odnosov nove dimenzije. Že uvodoma je bilo izpostavljeno, da so prednosti in pomanjkljivosti kontradiktorne in paradoksalne. Med pomanjkljivosti so umeščene značilnosti, kot so brezosebna narava kibernetnega prostora; velika časovna investicija, ki ne prinaša nujno uspeha; imaginacija in fantazije lajšajo razvoj čustev zaljubljenosti, ki se lahko ob prehodu v osebno srečanje v živo pokaže kot neutemeljena; manjša čustvena vpletenost; netočnost podatkov; vsiljivost in vulgarnost ter on-line nadlegovanje in nasilje. Kontradiktornost znotraj kategorije kaže na skrajno individualizirane percepcije pozitivnih in negativnih strani spoznavanja prek spleta.

Ena izmed pomanjkljivosti spoznavanja prek spleta se nanaša na **(brezosebno) naravo kibernetkega prostora**. Kibernetki prostor je »virtualno, omrežno, elektronsko posredovani interesni prostor, kratka prizorišče za zagotavljanje različnih formalnih in neformalnih interesnih nagnjenj, potreb akterjev, ki poteka z interakcijo in transakcijo med akterji.« (Trček 2003, 13). Brezosebnost kibernetkega prostora se običajno povezuje s konceptom racionalne izbire kot konceptualnem nasprotju hitrega razvoja emocij, ki ga prav tako omogoča kibernetki prostor. Paradoksalno kibernetki prostor združuje tako brezosebnost kot potencial za graditev tesnih intimnih odnosov.

Na brezosebnost se navezuje narava **čustvene vpletenosti v on-line odnosih, ki je v primerjavi s čustveno vpletenostjo, ki se vzpostavi pri osebnih odnosih, manjša**. Manjša čustvena vpletenost je ponovno v nasprotju z možnostmi za ustvarjanje globoko razkrite intimnosti. Kljub manjši čustveni vpletenosti pa lahko (vsaj pri začetnih izkušnjah iskanja partnerja/ke prek interneta) vse, kar se dogaja on-line, ravno tako prizadene, čeprav je ranljivost nedvomno manjša. Čustvena vpletenost je v on-line spoznavanju lahko manjša zato, ker to spoznavanje zmanjšuje tveganje za ranljivost (Ben-Ze'ev 2004), in hkrati tudi zato, ker v ospredje stopa racionalni vidik izbire (Illouz 2007). Sheme graditve partnerskega odnosa, ki so značilne za spoznavanje, ki temelji na srečanjih v živo, se preoblikujejo tudi glede na vlogo čustev. Ta se v primeru spoznavanja prek spleta razvijejo pozneje.

Pomanjkljivost, ki se nanaša na **zahtevo znatnega vložka za nemalokrat majhen učinek**, je nasprotje časovni učinkovitosti, ki je opisana med prednostmi. Medtem ko so intervjuvanci (med njimi ni bilo žensk) poudarili, da lahko v krajšem času spoznajo več žensk, drugi poudarjajo, da je temu načinu spoznavanja treba nameniti veliko časa in še takrat je lahko učinek majhen. Pisanje profila, prilagajanje profila glede na odziv, preverjanje profilov nasprotnega spola, on-line komunikacijo z več potencialnimi kandidati/kami hkrati, stalno preverjanje prisotnosti novih sporočil zahteva precej časa, pri čemer pa uspeh ni zagotovljen. Razumljivo je, da so pomanjkljivost velikega časovnega vložka izpostavljali tisti, ki niso imeli veliko pozitivnih izkušenj pri spoznavanju prek interneta oziroma še niso našli prave osebe, medtem ko praviloma tisti, ki so bili pri spoznavanju uspešni, običajno zanemarijo ali spregledajo dejstvo o navadno potrebnih velikih časovnih investicijah v ta način spoznavanja.

Graditev odnosov v kibernetkem prostoru temelji na omejeni količini informacij o nekom. Kljub umanjkanju nekaterih informacij se te zapolnijo na idealiziran način, s pomočjo

imaginacije (Ben-Ze'ev 2004). Lastnosti strani, namenjenih spoznavanju, in značilnost on-line komunikacije spodbujajo moč fantazije (Arvidsson 2006). **Imaginacija in fantazije spodbudijo občutke zaljubljenosti.** Nekoliko ekstremen primer lahkotnosti razvoja čustev je »ljubezen na prvi chat«, ki se oblikuje na podlagi osebnostnega »haloja«, pri katerem naj bi oseba s pozitivno osebnostjo imela tudi druge pozitivne lastnosti (Ben-Ze'ev 2004, 176). Občutki zaljubljenosti so seveda problematizirani takrat, ko pride do občutenja neskladja med imaginarno podobo in dejansko osebo. Lahkotnost doživljanja občutkov zaljubljenosti ali tesne bližine je kontradiktorna prej izpostavljenemu značaju brezosebnosti in manjši čustveni vpletenosti.

Pogostost neresnic je ena najpogostejše izpostavljenih negativnih strani iskanja partnerja/ke prek interneta in graditve osebnih odnosov prek spleta. Internet in širše splet dajeta možnost za eksperimentiranje s profili in manipuliranje s podatki, ki so jih osebe, ki iščejo partnerja/ko na ta način, pripravljene razkriti. Poleg omenjenega je vzrok za pogosto soočenje z netočnimi podatki ali neresnicami tudi v možnostih, ki jih internet ponuja anonimnim udeležencem v zvezi s preverjanjem in uresničevanjem različnih identitet (Turkle 1995; Pujazon-Zazik in Park 2010). Te se v kibernetskem prostoru fleksibilno gradijo, izražajo in odkrivajo, kar daje poseben značaj tudi spoznavanju prek interneta (Bargh in drugi 2002; McKenna in drugi 2002; Hardey 2002, 2004; Smail 2004; Suler 2004; Yurchisin in drugi 2005; Rao Sahib in drugi 2006; Lever in drugi 2008; Whitty 2008). Naslednji vzrok za pogostost neresnic je v zahtevah strateškosti oblikovanja profilov in samopredstavitev, ki implicirajo zahtevo, da je treba biti čim bolj privlačen in zanimiv (Gibbs in drugi 2006; Toma in drugi 2008). Najpogostejše neresnice, ki so jih izpostavili udeleženci raziskave, se nanašajo na zunanji videz ali na partnerski status⁸² (status poročenosti, samskost) in podatke o navadah (kajenje, pitje alkohola).

V kontekstu opredelitve pogostih neresnic kot pomanjkljivosti ali celo negativne strani spoznavanja prek spleta je smiselno izpostaviti, da imajo neresnice, posredovane v on-line fazah spoznavanja, navadno naravo majhnih oziroma neškodljivih laži, ki so pogostejše od namernih, škodljivih laži (Whitty in Joinson v Lucid 2009). Pogostost neresnic spodbudi

⁸² Po podatkih iz leta 2004 naj bi bilo na internetnem trgu ZDA od 25 % do 30 % uporabnikov profilov namesto samskih v resnici poročenih. Tovrstna problematika laži vpliva tudi na razvoj internetne industrije, ki ustanavlja servise, ki ponujajo storitve preverjanja ozadij uporabnih internetnih strani za spoznavanje partnerjev/k (Goel 2004).

razvoj različnih strategij preverjanja dobljenih informacij, ki so jo izpostavili udeleženci/ke raziskave. V praksi strategije preverjanja informacij navadno potekajo v kontekstu preverjanja že povedanega z dodatnimi, posrednimi vprašanji in hkrati s strategijo preverjanja informacij med osebami, ki se poznajo in imajo izkušnje spoznavanja prek spleta v istem okolju. Te vrste preverjanja informacij so izpostavile ženske udeleženke raziskave.

Neresnice niso vedno namerne, lahko so posledica oblikovanja privlačnih profilov ter ustvarjanja samopodobe, ki odražajo družbeno želene predstave o »idealnem partnerju/ki«. Problem laži se lahko kaže tudi v obliki neskladja predstave posameznika/ce o sebi z vtisom drugih o njem/njej. Če je **neskladnost v predstavah prevelika**, potem se ima lahko opis drugega za nerealnega ali celo za laž, pri čemer je težko presoditi, koliko gre v teh primerih za namerno zavajanje na podlagi lažnega jaza, za morebitno prikrivanje točnih podatkov ali le za oblikovanje profila na podlagi želenega jaza (*wanna be self*) posameznikov/c.

Osebno srečanje v živo velja za prelomno točko spoznavanja prek spleta, pri kateri se na osebem srečanju v živo preveri ujemanje vtisa z imaginarno predstavo o nekom, ustvarjeno na podlagi on-line komunikacije. Neskladje med dejansko podobo in imaginarno predstavo je nemalokrat (pre)veliko. Vzroki so v umanjkanju podatkov, ki jih posameznik/ca zapolni z lastno imaginacijo in idealiziranjem nekoga, ki se posamezniku/ci zdi blizu po načinu razmišljanja, nazorih ipd. **Razočaranje ob osebnih stikih** je ena tistih pomanjkljivosti spoznavanja prek spleta, ki ni neposredno izpostavljena, temveč se kot pomanjkljivost pokaže med refleksijo prehodov iz on-line komunikacije v osebna srečanja.

Vsiljivost in vulgarnost so kot problematiko on-line navezovanja stikov izpostavljale predvsem ženske, saj po njihovih trditvah moški, ki so jih srečale on-line, ne znajo sprejeti zavrnitve ali pa so zelo neposredni pri iskanju avantur in seksualnih razmerij. Do vsiljivosti in vulgarnosti prihaja na podlagi učinka padca ovir (Suler 2004), ki spodbudi način komunikacije, ki ne vključuje samocenzure. Odkrito in vulgarno nagovarjanje k seksualnim stikom ali seksualnim aktivnostim ter tudi vulgarna on-line komunikacija, ki na trenutke prehaja celo v žalitve, osebe, ki si želijo prek spleta spoznati partnerja/ko, navadno zelo moti. Zato je običajen odziv ignoriranje pisca neprimernih sporočil ali celo blokada stika.

Nadlegovanje in nasilje pri spoznavanju prek interneta nista neposredno navedena med negativnimi značilnostmi spoznavanja prek spleta, kljub temu pa nekatere izjave o izkušnjah

nakazujejo prav ti dve problematiki, o katerih so po navadi na kratko spregovorile intervjuvanke. Izpostavile so na primer nesprejemanje zavrnitve, vdor v osebno e-pošto in zasledovanje. Zaradi prevladujočega pozitivnega dojemanja značilnosti spoznavanja prek spleta so resne nevarnosti, kot sta nasilje in nadlegovanje, prepogosto spregledani vidiki negativnih strani spoznavanja prek spleta (Whitty 2008). Čeprav o pogostosti pojavljanja ni mogoče govoriti, gre nedvomno za resno negativno stran spoznavanja prek spleta, ki bo v prihodnje gotovo deležna več pozornosti.

Med negativnimi stranmi spoznavanja prek spleta je treba omeniti tudi nevarnost odvisnosti (Whitty 2008). Spodbujajo jo vse značilnosti, ki privlačijo in vedno znova mamijo k spoznavanju prek spleta in širše on-line druženju. Odvisnost od spoznavanja prek spleta so navadno prepoznali tisti, ki so jo že izkusili. Opisovali so jo kot popolno prežetost vsakdanjega življenja z aktivnostmi spoznavanja, dopisovanja, klepeti, ki so obsegali večji del vsakdanjih dejavnosti.

Če so bile prednosti iskanja partnerja prek interneta in spoznavanja prek spleta navadno neposredno izpostavljene, za pomanjkljivosti tega ni mogoče trditi. Mnogo pomanjkljivosti je bilo mogoče razbrati šele med sestavljanjem vtisov o zakonitostih tovrstnega spoznavanja.

5.3 Paradoksi in kontradikcije internet datinga

Že prejšnje poglavje je nakazalo številne paradokse in kontradikcije spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta, ki jih velja v pričujočem poglavju sistematično pogledati. Kažejo namreč na izjemno kompleksnost in heterogenost internet datinga. V nadaljevanju izpostavljam predvsem tiste paradokse in kontradikcije, ki se navezujejo na različne faze spoznavanja prek spleta in tudi na različne značilnosti, ki oblikujejo naravo tovrstnega spoznavanja.

Prvi paradoks lahko prepoznamo v procesu pisanja profilov. Ta je praviloma standardiziran že v okviru tehničnih značilnosti strani, ki ponujajo iskanje partnerja/ke prek interneta. Standardizacija tako pomeni izpostavljanje tistih relevantnih značilnosti, ki odražajo običajno družbeno-kulturno strukturo populacije, kateri je tovrstno spoznavanje ponujeno (npr. redke so možnosti za izbiro ali vpis manj običajnih praks ali značilnosti). Poleg tega pa zaradi

sledenja kulturnim sprejetim standardom želenega drugega, ki se aplicirajo na **samopredstavitve**, te **postajajo uniformne, standardizirane in reificirane** (Illouz 2007) tudi zaradi omenjenih pričakovanj drugih. Posledično vsebina in zgradba profilov predstavljata odmik od zahteve po izražanju unikatnosti, posebnosti, odstopanja od množice. Če na hitro pregledamo nekaj profilov, dobimo vtis o izjemni podobnosti nosilcev profilov (v praksi to pomeni, da se zdi, da vsakdo rad potuje, se ukvarja s športom, posluša številne glasbene zvrsti ipd.). Posebnost profila je zato težko doseči, saj forma in vsebina odražata družbeno normativnost glede lastne predstavitve, ki je praviloma že združena z iskanimi atributi osebe, ki jo išče nosilec/ka profila.

Ne glede na **zahteve v zvezi s prepoznavnostjo** in posebnostjo profila, je ta vedno **omejen z družbenim okvirom sprejemljivega želenega drugega**. Problem posebnosti je zato posebej prepoznan predvsem pri moških, ki prek interneta iščejo žensko. Ženske naj bi bile namreč tiste, ki izbirajo, s kom bodo vstopile v on-line komunikacijo. Običajno so namreč moški tisti, ki ženski pošljejo prvo sporočilo oziroma jih nagovorijo, kar kaže na normativnost tradicionalnega patriarhalnega reda pri vzpostavljanju stikov. Zahteva po posebnosti mora tako biti udeležena znotraj okvirov družbene konvencionalnosti.

Naslednji paradoks se nanaša na proces tekmovanja na straneh, namenjenih spoznavanju. Po eni strani iskanje partnerja/ke prek interneta prinaša zahtevo po samorefleksiji posameznika/ce v smislu lastnega prevpraševanja kdo je in kaj želi, po drugi strani pa sebstvo postane proizvod, ki je postavljen na javni ogled. Tako trčita dve **nasprotujoči si značilnosti**, ki se nanašata na kontekst **delitve intimnosti z drugimi**. Ne zgoj s tistimi, ki se zdijo blizu, temveč s celotno javnostjo. **Iskanje partnerja postane zveza intenzivnega subjektivizma in objektivizacije srečanja skozi tehnologijo** (Illouz 2007), kar predstavlja odmik od tradicije ljubezni.

On-line intimnost je večja kot v off-line odnosih. Spodbudi jo občutek varnosti in anonimnosti. Intimnost se, kot pravi Ben-Ze'ev (2004), v on-line razmerjih zahteva. Medtem ko je za on-line odnose značilna visoka stopnja intimnosti, do katere se pride s postopnim vzajemnim samorazkritjem, pri prvem osebнем srečanju pride do tako imenovanega padca intimnosti. Odnos se začne graditi znova, delovati začnejo zahteve, ki so značilne za klasične načine spoznavanja. Osebni stik zruši bližino, ki se je razvila v on-line komunikaciji, pri čemer se postavlja vprašanje, ali ima torej domnevno visoka intimnost v on-line spoznavanju

res naravo razkrite intimnosti. Intimnost je nedvomno prepoznana kot ena temeljnih značilnosti graditve on-line razmerij, ki imajo potencial za graditev partnerske zveze, kar nakazuje tudi povečan pomen, ki ga osebe z izkušnjami s spoznavanjem prek spleta pripisujejo razkriti intimnosti. Če večji pomen razkrite intimnosti in razvoj intimnosti v on-line razvoju potencialnih partnerskih zvez nista problematizirana oziroma ne ustvarjata pomislekov, se postavlja vprašanje, kako oziroma koliko se domnevno intimni osebi pravzaprav poznata in ali gre morda za umanjkanje temeljev za vzpostavitev razkrite intimnosti, ki bi jo pomenilo ujemanje v fizičnem pomenu. Vprašanje torej je, ali graditev partnerske zveze predpostavlja nujnost prisotnosti obeh vrst intimnosti ali vsaj privlačnosti – tako razkrite intimnosti kakor fizične intimnosti ali vsaj izhodiščne fizične privlačnosti. Ob umanjkanju slednje razkrita intimnost namreč v fazi prehoda v osebno srečanje v živo izgubi pomen, čeprav jo paradoksalno omogoča prav razvoj tesnega razmerja, ki ne temelji na fizični privlačnosti, temveč na imaginaciji in fantaziji. Z navedenim ima razkrita intimnost, ki se oblikuje v on-line fazah spoznavanja, zgolj značaj virtualne intimnosti.

Naslednja točka paradoksalnosti se nanaša na naravo anonimnosti kot eno najpomembnejših značilnosti iskanja partnerja/ke prek interneta. Pri internet datingu je anonimnost večja kot pri klasičnem spoznavanju. Prav visoka stopnja **anonimnosti v on-line odnosih privede do paradoksalnega večjega razkrivanja intimnosti in globljega samorazkritja**. Medtem ko navadno osebni podatki o nekom ostajajo skriti ali celo namerno prilagojeni za »internetno javnost«, je internet prostor, ki spodbuja globoka intimna razkritja. Ta so včasih celo tolikšna, da osebe z izkušnjami z internet datingom priznajo, da jih ne delijo niti z osebami, ki v vsakdanjem življenju predstavljajo najbolj intimne člane medosebnih odnosov.

Učinek anonimnosti vpliva na razvoj še enega paradoksa internet datinga. Spoznavanje prek spleta prinaša **večjo pogostost zavrnitev**, ki pa imajo v primerjavi z zavrnitvami, ki so običajne za klasične načine spoznavanja, **manj negativnih posledic**. Bolečina zavrnitve je zaradi pogostosti in anonimnosti ter hkrati tudi zaradi navadno velikega preostanka možnosti manj občutena. Vsak išče najboljšo mogočo rešitev in osebo na drugi strani zato obravnava le kot eno izmed številnih odprtih možnosti, kar ob zavrnitvi in neuspehu zmanjšuje bolečino in prizadetost.

Naslednji paradoks se nanaša na časovno investicijo. Medtem ko za nekatere iskanje partnerja/ke prek interneta pomeni **hitrejši pregled možnosti izbire**, se drugi pritožujejo nad

časovno **neučinkovitostjo** in znatnim časovnim vložkom, ki ga je pri načrtnem iskanju partnerja/ke treba vložiti v on-line spoznavanje. Če je čas po eni strani prednost, ker je posameznik/ca v iskanju aktiven takrat, kadar ima čas, in je toliko aktiven, kot se mu/ji iskanje zdi smiselno, je po drugi strani lahko tudi ovira. Predvsem na novo oblikovani profili žensk lahko spodbudijo tolikšen odziv moških, da nosilka profila vseh zaradi pomanjkanja časa ne more »obravnavati« z enako pozornostjo ali vnemo.

Prehodi v osebna face-to-face srečanja so lahko **izjemno hitri, lahko pa temeljijo tudi na dolgotrajnem poglobljenem dopisovanju, samorazkrivanju in preverjanju karakternega ujemanja**. Če se zdi pri dolgotrajnejših dopisovanjih (ki trajajo vsaj mesec ali več) ideja o osebni srečanju v živo rezultat ujemanja v mišljenju, komunikaciji ipd., so hitri prehodi po navadi predlagani na podlagi preteklih izkušenj, ki niso pripeljala do pričakovanega rezultata. Ker prehod v osebno srečanje pomeni točko preloma v spoznavanju, ki se po osebni face-to-face stiku nadaljuje ali pa zamre zaradi neskladja med on-line ustvarjeno imaginarno predstavo in vtisom na podlagi srečanja v živo, iskanje partnerja/ke prek interneta pri hitrih prehodih pomeni zgolj trg ali prostor, ki ponuja dostop do skupine oseb, ki iščejo partnerja/ko prek interneta. V teh primerih se spoznavanje po svojih značilnostih močno približa klasičnemu tipu spoznavanja, saj internet predstavlja le prostor srečanja.

Kontradikcije obravnavanega načina spoznavanja se nanašajo tudi na zaznavanje **prednosti in pomanjkljivosti spoznavanja prek spleta**. To pomeni, da je neka značilnost spoznavanja prek spleta hkrati, a vendar iz različnega zornega kota, lahko obravnavana kot prednost in kot pomanjkljivost. To, da je določena značilnost lahko za nekoga prednost in za drugega pomanjkljivost, kaže na visoko individualiziran pristop v obravnavi, dojemanju in iskanju partnerja/ke prek interneta. Rezultat je dopolnjevanje, prekrivanje in prepletanje pozitivnih in negativnih strani spoznavanja prek spleta ter kontradiktornost istih lastnosti. Med lastnostmi, ki so hkrati umeščene med prednosti in pomanjkljivosti, so:

- Časovna dimenzija spoznavanja prek spleta (poraba časa, namenjenega spoznavanju je lahko obravnavana tako v pozitivnem kot negativnem smislu).
- Večja stopnja intimnosti v on-line fazah spoznavanja (večja stopnja intimnosti spodbudi občutek domačnosti in občutek, da se posameznika »poznata že od nekdaj«, kar se navadno prekine v prvem osebni face-to-face stiku; na možnosti za razvoj visoke intimnosti v on-line komunikaciji nekateri gledajo tudi z

obžalovanjem, saj se zavejo, da jo je lažje deliti »s tujci« kakor z osebami, ki so jim blizu v vsakdanjih odnosih).

- Zmanjšan vpliv vizualne privlačnosti (on-line privlačnost je manj grajena na podlagi fizične privlačnosti in bolj na podlagi ujemanja v komunikaciji. V tem primeru fizična privlačnost postane manj pomembna na račun ujemanja v komunikaciji. Kadar je neskladje med pričakovano fizično podobo in dejanskim videzom preveliko, lahko fizična (ne)privlačnost ali napačna predstava o videzu osebe pomeni oviro, ki jo tudi že omenjeno ujemanje v nazorih, razmišljanju in komunikaciji ne zruši).
- Fleksibilnost samopredstavitev (nosilci in nosilke profilov lahko izrazijo sebe kot so, kot želijo biti ali kot verjamejo, da so. To na drugi strani lahko pomeni tudi, da se lastna predstava o sebi ne ujema s predstavo drugega/druge o nas. Prihaja do neskladja vtisov in zato pogostih soočenj z neresnicami, ki lahko tudi niso namerne, temveč so prav posledica fleksibilnosti samopredstavitev).
- Večja ponudba, ki je značilna za internet dating (istočasno pomeni več možnosti izbire, kar pa lahko oteži selekcijo ustreznih nosilcev/k profilov. Posledično lahko pride tudi do velike porabe časa, ki ga posameznik/ca nameni selekciji).

Naslednja kontradikcija se nanaša na možnosti, ki jih internet dating ponuja v kontekstu redefiniranja lastne identitete. Posameznik/ca lahko oblikuje takšno predstavo o sebi, kot si želi, takšno, ki se odmika od dejanskega trenutnega stanja, kar posledično pomeni, da se slika osebe na drugi strani ne ujema z omenjeno fleksibilno predstavo, kar pripelje do paradoksalnega vpliva internet datinga. Posameznik je po eni strani lahko takšen, kot si želi biti, takšen, kot načrtuje, da v prihodnosti bo, brez družbenih vplivov na pogled na lastno identiteto, kar v praksi pomeni, da imajo mnogi občutek, da je identiteta drugega izkrivljena, da se mnogi predstavljajo boljši, kot v resnici so. **Prednost fleksibilnega oblikovanja lastne identitete zato pripelje do vtisa o (pre)pogostih izkrivljenih predstavah o sebi.**

Omeniti je treba tudi, da iskanje partnerja/ke prek interneta po eni strani deluje kot prostor, v katerem lahko svoje želje in potrebe uresničijo (družbeno marginalizirane) skupine posameznikov/c, ki imajo zaradi družbenih norm in pričakovanj pri klasičnih načinih spoznavanja manj možnosti za lastna izražanja ali pobude za vzpostavljanje stikov. Vsekakor med omenjenimi skupinami lahko prepoznamo ženske, za katere v tradicionalnem patriarhalnem redu velja koncept respektabilnosti, ki se nanaša na to, kaj je za ženske v zvezi

s seksualnostjo in posledično tudi partnerstvo dopustno in sprejeto ravnanje in kaj ne. **Kljub navidezni odprtosti spoznavanja prek spleta za družbeno marginalne skupine pa ta pri ženskah utrjuje tradicionalni patriarhalni red**, ki se nanaša na pobude (moških) za vzpostavitev komunikacije in na nesprejemljivost žensk, ki se odmikajo od tradicionalnih ženskih vlog.

Ne nazadnje pa je spoznavanje prek spleta obravnavano tudi kot način spoznavanja, v katerem naj bi družbene norme imele nekoliko zmanjšan pomen. Večja fleksibilnost in manjša normativnost naj bi širili meje ustvarjanja tesnih medosebnih odnosov, pri čemer pa se, kot bo razvidno v naslednjem podpoglavju, v graditvi odnosov na podlagi računalniško posredovane komunikacije marsikatera norma in/ali pravilo preneseta iz običajnih klasičnih načinov spoznavanja oziroma širšega družbenega reda, ki velja za sodobno oblikovanje partnerskih zvez ali graditev intimnih odnosov na splošno.

Številnost kontradikcij in paradoksov spoznavanja prek spleta spodbuja vprašanje, kakšne so možnosti, da so iskalci/ke potencialnega partnerja/ke na analiziranem heterogenem in paradoksalnem trgu sploh uspešni? Ali gre za preprosto uspešno prilagoditev značilnostim trga ali morebitni pragmatizem v iskanju partnerja/ke, ki je nekoliko razviden že iz pojava cikličnosti vključevanja v internetni partnerski trg? Če gre za pragmatizem načinov iskanja in oblikovanja temeljev za graditev morebitne partnerske zveze, se ponovno postavlja tudi vprašanje o naravi domnevno visoke intimnosti, dosežene v on-line fazah spoznavanja. Kljub vsem nasprotjem in paradoksom pa negotovosti v on-line spoznavanju blažijo nenapisana pravila spoznavanja prek spleta, ki jih povzemam v naslednjem podpoglavju.

5.4 Nenapisana pravila spoznavanja prek spleta

Spoznavanje prek spleta naj bi odražalo možnosti izbire, ki se pojavljajo ob odsotnosti običajnih družbenih norm, vedenj in obredov, kar pomeni, da morajo posamezniki/ce razviti strategije za spoznavanje in dvorjenje »tujcem« (Hardey 2008, 1112). Angleško govoreči uporabniki portalov, namenjenih spoznavanju, imajo pester izbor priročnikov o tem, kako se lotiti iskanja partnerja/ke prek interneta, kako napisati profil, na kaj je treba biti pozoren pri

vzpostavljanju komunikacije, kakšen pristop je učinkovit ipd.⁸³ V slovenskem prostoru takega priročnika (še) nimamo, obstajajo pa posamezni nasveti na straneh, namenjenih spoznavanju (npr. na strani Ona-on.net). Interneta ne moremo razumeti kot amorfni prostor brez neformalno določenih pravil komuniciranja ter graditve in končevanja odnosov. Interakcija namreč ne poteka v prostoru brez pravil. Ta res niso predpisana ali povsem enotna, temveč se z on-line komunikacijo ustvarjajo nova, nenapisana pravila ali norme, ki se nanašajo na vzpostavljanje in končevanje komunikacije, način komuniciranja, zaporedje sporočil ipd.. Nenapisana družbena pravila blažijo negotovosti v zvezi z »zaupanjem in identiteto« (Hardey 2008). Posamezniki in posameznice jih običajno začnejo upoštevati na podlagi izkušenj z on-line spoznavanjem, ko ugotovijo, da pravila, ki veljajo za on-line komunikacijo, niso vedno enaka pravilom pri spoznavanju na klasičen način. Nenapisana pravila minimalizirajo »tvegana« srečanja in lahko vodijo v »uspešno off-line srečanje« (Hardey 2008, 1112). Lahko nadomestijo namige, s katerimi se soočijo iskalci partnerja/ke v klasičnem načinu spoznavanja, znotraj katerega je bistven pomen vizualnega kontakta ter neverbalne komunikacije, s pomočjo katerih se gradijo vtisi o osebi, s katero posameznik/ca komunicira.

Ker internet in širše splet predstavljata nov trg za graditev partnerskih zvez, za katerega veljajo posebne značilnosti vzpostavljanja intimnih odnosov, je pomen omenjenih družbenih pravil v blaženju negotovosti, ki jo spodbudi spoznavanje z »nevidnim drugim«, ki lahko hipotetično o sebi navede kakršne koli (netočne) podatke. Na drugi strani pa omenjena pravila hkrati blažijo tudi (prvotni) manko računalniško posredovane komunikacije, pri kateri je vsebino neverbalnih sporočil, ki je značilna za osebna srečanja v živo, treba nadomestiti z drugimi neverbalnimi sporočili. Goffmanov koncept dopolnjevanja namerno posredovanih informacij o sebi z nenamerno oddanimi informacijami, ki se zgodi pri spoznavanju v živo (1990), se pri spoznavanju prek spleta nekoliko spremeni. Waltherjeva teorija proizvodnje socialnih informacij (1996) govori o značaju računalniško posredovane komunikacije, ki nadomesti umanjkanje vtisov, ki se gradijo na podlagi klasične neverbalne komunikacije, značilne za osebna srečanja v živo. Posamezniki zaradi zmanjševanja negotovosti uporabljajo

Npr.: – Berry, Diane M. 2005. *Romancing The Web: A Therapist's Guide To The Finer Points Of Online Dating*. Manitowoc, Wisconsin: Blue Waters Publications.
– Holden, Greg. 2004. *Absolute Beginner's Guide to Online Dating*. Indianapolis: QUE Publishing.
– Katz, Evan Marc. 2003. *»I Can't Believe I'm Buying This Book«: A Commonsense Guide to Successful Internet Dating*. Berkeley CA: Ten Speed Press.
– Silverstein, Judith in Michael Lasky. 2004. *Online Dating for Dummies*. Indianapolis: Wiley publishing, Inc.

različne načine »**branja**« **nenamernih namigov**, ki jih v on-line komunikaciji oddajajo osebe na drugi strani (npr. daljši zamiki v časovnem zaporedju že vzpostavljene komunikacije, neodzivnost osebe na drugi strani, prekinitve stikov brez pojasnil ipd.).

Naslednje pravilo se nanaša na spoštovanje anonimnosti. **Pravilo spoštovanja anonimnosti** ne velja le v fazi računalniško posredovane komunikacije, temveč tudi prvega osebnega srečanja. Medtem ko so pri upoštevanju omenjenega pravila doslednejši starejši, mu mlajši pripisujejo manjši pomen. Razlog je najbrž tudi v njihovi pogosti vpetosti v on-line spoznavanje in tudi komuniciranje ter ohranjanje stikov, prijateljstev ipd. s pomočjo računalniško posredovane komunikacije.

Na pravilo upoštevanja anonimnosti se navezuje tudi **pravilo razkrivanja intimnosti**. Medtem ko vprašanja, ki obravnavajo intimno tematiko v fazi prehoda v osebno srečanje v živo niso dopustna, v on-line fazah spoznavanja velja pravilo delitve intimnih zadev. Gre za normativnost razkrivanja globokih, intimnih zgodb med skoraj popolnimi tujci, kar omogočata občutka anonimnosti in varnosti. Ben-Ze'ev (2004) tako v zvezi z graditvijo intimnih odnosov na podlagi on-line komunikacije zagovarja tezo, da je razkrivanje intimnosti ne le dopustno, temveč celo normativno. Čustvena ekspresivnost namreč spodbudi interakcijo, v kateri gre za skupne interese. Emocionalni dialogi ponujajo velik vir izmenjave informacij, s katerim se razvijejo pogoji za empatijo in izražanje čustev, ki razkrivajo posameznikove potrebe, želje in točke ranljivosti (Hardey 2008, 1119).

Pravilo razkrivanja intimnih zadev je tesno povezano s **pravilom recipročnosti**, kar pomeni, da se od osebe na drugi strani ob razkritju nekega podatka (npr. kaj je kdo po poklicu, kaj rad/a počne) pričakuje vrnitev informacije z enako vsebino. Upoštevanje pravila recipročnosti vodi v zaupanje, kar spodbudi razkrivanje intimnih zadev in hkrati vpliva tudi na občutek nadzora in avtonomije v odnosih (Hardey 2008, 1120).

Naslednje pravilo je rezultat dejstva, da posameznik/ca o sebi lahko posreduje tako resnične kot delno resnične ali zavajajoče informacije. Ker imajo posredovani podatki velik potencial za posredovanje neresnice, ki je namerno posredovana, ali še pogostejše, jo kot neresnico razumejo njeni prejemniki, se oblikujejo različne strategije, namenjene nadzorovanju tveganja in preverjanja identitete drugih. Da bi se ognili ustvarjanju vtisov na podlagi lažnih informacij, se oblikujejo strategije preverjanja podatkov s pomočjo **filtriranja** (Couch in

Liamputtong 2008) ali **triangulacije podatkov** (Heino in drugi 2010), oboje kot pravilo iskanja in izločanja neresničnih podatkov. Omenjeno lastnost filtriranja, ki prežema skoraj vse korake spoznavanja prek spleta, Davis s soavtorji (Davis in drugi v Hardey 2008, 1121) imenuje »hiper razvrščanje«. Omenjene strategije se razvijejo kot posledica umanjkanja informacij, ki bi jih kot preverjene o osebi posredovali njihovi znanci, bližnji in sorodniki. Strategije preverjanja podatkov in predstavljenih identitet spadajo v sklop prizadevanj za zmanjševanje negotovosti in potrjevanje skladnosti med posredovanimi informacijami ter realnostjo (Gibbs in drugi 2010). Osebe, ki uporabljajo internet dating, »imajo zato, da bi zmanjšale lastno ranljivost, spodbudo za sodelovanje v strategijah iskanja informacij za potrjevanje točnosti trditev v zvezi z identiteto, ki jih na spletnih straneh posredujejo drugi« (Morr in Petronio v Gibbs in drugi 2010, 5). Walther s soavtorji (2009) na primeru objavljenih podatkov na straneh Facebooka odkrije, da se bralcem zdijo bolj resnične informacije, ki jih o drugih navedejo drugi, kot informacije, ki jih posredujejo nosilci profila sami. Tovrstnih podatkov pri iskanju partnerja/ke prek interneta ni, zato so nujne druge strategije preverjanja podatkov. Filtriranje podatkov v kontekstu on-line spoznavanja običajno poteka s pomočjo dodatnih pretkanih vprašanj, ki preverjajo resničnost namerno posredovanih podatkov. Filtriranje pa poteka tudi že v fazi izbire ustreznih profilov in pozneje v filtriranju »pravega« odnosa.

Značaj on-line vzpostavljanja stikov nekoliko nepričakovano odraža tudi pravila, ki so značilna za tradicionalni patriarhalni družbeni red. Če se najprej osredotočimo na vzpostavljanje stikov, je treba omeniti, da večinoma velja pravilo, da so **moški** tisti, ki **dajejo pobudo za vzpostavitev stika**. Po navadi pišejo ženskam, ki so pravkar ustvarile svoj profil. To privede do tega, da ženske izbirajo, s kom se bodo začele spoznavati in kdo se jim ne zdi primeren. Moški skladno z navedenim opozarjajo na pravilo ženske izbire, medtem ko ženske nemalokrat izpostavijo, da je številčnost pobud za vzpostavitev (tudi na račun neenakega razmerja med deležem moških in žensk, ki na ta način iščejo partnerja/ko) tolikšna, da je nemogoče odgovoriti vsem.

Pravilo tišine se nanaša na prekinitev stikov v fazi on-line spoznavanja in tudi pozneje po prvem srečanju v živo. Umik iz on-line komunikacije brez pojasnila je med osebami, ki se odločijo za internet dating, običajen in se zato ne obravnava kot nevljuden ali neprimeren (Hardey 2002). Prekinitev odziva v on-line komunikaciji, ali če ni povabila k ponovnemu on-line ali off-line srečanju, se razume kot nezainteresiranost za nadaljevanje graditve odnosa.

Predvsem za začetnike je značilno, da poskušajo stike najprej prekiniti s (pisnim) on-line pojasnilom, zakaj ne želijo več nadaljevati spoznavanja, vendar takrat, ko sami izkusijo tihe zavrnitve, tak način sporočanja (ne)zainteresiranosti za graditev stikov sprejmejo.

Vsekakor velja, da je komunikacija, ki vključuje vulgarizme in arogantna sporočila med osebami, ki prek interneta želijo spoznati partnerja/ko, nezaželena. **Pravilo vljudnosti**⁸⁴, korektnosti in spoštovanje načela, ki zavrača namerno prizadevanje občutkov nesprejetosti, nezaželenosti ipd. se prenese iz vsakdanjih osebnih odnosov. Kršitelji se kaznujejo z molkom ali ob nadaljnjem neupoštevanju tudi z blokado komunikacije.

Pravilo iskanja se nanaša na običajno neizrečeno dejstvo o trenutni nedokončanosti izbire med potencialnimi kandidati/kami za vzpostavitev partnerstva. V praksi omenjeno pravilo pomeni, da si tisti, ki iščejo partnerja/ko on-line, v istem obdobju dopisujejo z več kandidati/kami – toliko časa, dokler imajo občutek, da lahko kakovostno vodijo komunikacijo. Prav tako velja, da se v istem obdobju mnogokrat tudi off-line sestajajo z več kandidati/kami. Pravilo iskanja je navadno ubesedeno takrat, ko je spoznana oseba obravnavana kot primerna za skupno preživljanje prostega časa, za udejstvovanje v hobijih ali druženje, ni pa prepoznana kot ustrezna za graditev partnerskega odnosa.

Pravila spoznavanja prek spleta so tako na neki način nova in se v nekaterih točkah razlikujejo od norm, ki veljajo za klasično oblikovanje partnerske zveze, v drugih točkah pa so privzeta iz sveta klasičnega spoznavanja. Pravila obravnavajo značaj komunikacije in proces izbire, ko »socialne strukture in normativna pravila« vsakdanjega življenja vplivajo tudi na to, kdo stopi s kom v stik (Skopek in drugi 2010, 13). V tem kontekstu govorimo o **pravilu homogamije**, o izbiri partnerja/ke na podlagi podobnosti, ki je pri iskanju partnerja/ke prek interneta močno prisotno (Fiore in Donath 2005; Lever in drugi 2008; Hitsch in drugi 2009; Skopek in drugi 2010).

⁸⁴ Pravilo vljudnosti se v določeni meri navezuje tudi na pravilo, povezano z uporabo jezika v on-line komunikaciji. Uporaba vljudne komunikacije, ki se približuje knjižnemu jeziku, se zdi pomembna tudi zato, ker večina oseb z izkušnjami spoznavanja prek spleta (med katerimi še posebej velja izpostaviti ženske) izpostavlja pomen načina pisanja kot tistega ključnega elementa, ki pritegne v fazi spoznavanja osebe na drugi strani.

5.5 Vpliv spoznavanja prek spleta na graditev sodobnih partnerstev

To podpoglavje je namenjeno diskusiji o vplivu spoznavanja prek spleta na graditev sodobnih partnerskih zvez, pri čemer je poudarek namenjen obravnavi v uvodu predstavljenih tez (pojmovanju interneta in strani, namenjenih spoznavanju, kot novega partnerskega in/ali maritalnega trga; obravnavi spoznavanja prek spleta kot možnosti za fleksibilno samorazkritje in spodbujeno samorefleksijo; obravnavi tovrstnega spoznavanja v luči možnosti za samorealizacijo in obravnavi preferenc v zvezi s tradicionalno oziroma egalitarno delitvijo spolnih vlog v partnerski zvezi ali družinskem življenju). Poleg omenjenega se podpoglavje dotakne tudi racionalizacije izbire, ki jo spodbujajo različne zahteve, ki izhajajo iz značilnosti iskanja partnerja/ke prek interneta.

5.5.1 Internet dating kot novi partnerski in/ali maritalni trg

Spoznavanje prek spleta se je kot način načrtnega (tudi nenačrtnega) spoznavanja potencialnega partnerja/ke uveljavilo tudi v Sloveniji. Če se omejimo izključno na domače ponudnike, imamo v Sloveniji desetletno tradicijo načrtnega spoznavanja prek portalov, namenjenih graditvi različnih tesnih medosebnih odnosov. Seveda imajo različice on-line spoznavanja tudi v našem prostoru nekoliko daljšo tradicijo, saj so skladno z dostopnostjo interneta in ponudbami ustvarjanja socialnih stikov (npr. na IRC-ju) možnosti za nenačrtno graditev partnerskih zvez na podlagi on-line vzpostavljenih stikov obstajale že prej. Ti stiki so bili na začetku namenjeni predvsem ustvarjanju prijateljstev, ki so končno prešla na raven osebnih srečanj v živo in v off-line graditev različnih intimnih odnosov. Ne nazadnje pa so že pred razvojem slovenskega internetnega partnerskega trga slovenski uporabniki lahko dostopali tudi do tujih strani, namenjenih spoznavanju.

Internet v ožjem smislu, še posebej pa s svojo nadgradnjo, ki jo ponuja splet z bolj interaktivnimi načini komuniciranja prek e-pošte, messengerja ali pogovorov prek spletne kamere, nedvomno predstavlja nov partnerski trg, ki dopolnjuje klasične načine spoznavanja (Hogan in drugi 2011). Prav lahko se zgodi, da bo v nekaj letih tistim, ki si bodo načrtno prizadevali za vzpostavitev partnerske zveze, postal skoraj obvezen način iskanja in spoznavanja. Morda še toliko bolj zaradi kulturnih posebnosti slovenskega (družabnega)

prostora, ki se nanašajo predvsem na kulturno zaprtost (težave pri navezovanju novih stikov pri selitvah, neobičajnost druženja samskih oseb s pari ipd.).

Iskanje partnerja/ke prek interneta širi pojmovanje trga iz razumevanja novega prostora spoznavanja tudi na druge vidike, ki metafore tržnega delovanja, značilnega za trg potrošnje, prenesejo v konstrukcijo razumevanja zakonitosti spoznavanja prek spleta. Te se nanašajo predvsem na pojasnjevanja značilnosti pisanja lastnega profila in izbire potencialnih drugih kot načina lastnega trženja in kupovanja zanimivih drugih (Jagger 1998; Smail 2004; Paap in Raybeck 2005; Whitty 2007; Heino in drugi 2010). Kar se v tovrstnih razlagah spregleda, je, da tovrstni »nakupi« lahko potekajo le ob predpostavki enakovrednosti kupca in kupljenega »blaga«.

Omenjeni trg ponuja veliko priložnosti za iskanje v bolj nenavadnih ali družbeno manj sprejemljivih smereh, vendar le navidezno. Trg se ravna po zakonitostih »ponudbe in povpraševanja« in ker ta poteka v smeri idealnih tipskih pogledov na partnerstva, je rezultat videz enovitega trga, ki paradoksalno zahteva izražanje posebnosti vključenih. V nasprotnem primeru so možnosti za uspeh majhne. V kontekstu zelenega oblikovanja partnerskih zvez to pomeni, da gre predvsem za željo po dolgotrajnih zvezah. Tisti, ki želijo oblikovati partnersko zvezo, si navadno ne želijo krhke zveze, ki bi hitro propadla, temveč obetavno dolgotrajno partnersko zvezo. In prav tu nastane neskladje med aspiracijami in realnostjo, ki jo potrjuje fenomen serijske monogamije. Kakovostno partnerstvo, ki bi trajalo, postaja ideologija, ki jo sprejmejo tudi osebe, ki želijo partnerja/ko spoznati prek interneta. Ker se danes išče idealno partnerstvo in ne več idealni partner (Giddens 2000), postajajo partnerske zveze pomembne v smislu ustvarjanja »dodane vrednosti« življenja posameznika, ki mu partnerska zveza ponuja okvir za samorealizacijo.

5.5.2 Spodbujanje racionalne izbire

Internet dating dopolnjuje klasične načine iskanja partnerja/ke, pri katerem iskanje poteka s pomočjo izbire med številnimi možnostmi. Kontekst delovanja on-line spoznavanja na podlagi zakonitosti trga je v tuji sociološki literaturi obravnavan na dva načina: na eni strani kot trg možnosti, na drugi strani pa je kritično obravnavan kot trg, ki z značilnostmi in tehničnimi zahtevami iskanja spodbuja racionalizacijo izbire, ki posnema zakonitosti

delovanja trga potrošnje (Bauman 2003; Hollander 2004; Smail 2004; Illouz 2007; Illouz in Finkelman 2009; Heino in drugi 2010). Zagovorniki teorije racionalne izbire zaradi pojasnjevanja zakonitosti delovanja iskanja partnerja/ke prek interneta oblikujejo številne termine, prevzete iz sveta sodobne potrošnje: *kupovanje ljubezni* (Paap in Raybeck 2005), *prodajanje sebe* (Whitty 2007), pojmovanje interneta kot medija za lastno *trženje* (Jagger 1998; Hardey 2004,) in *kupovanje odnosov* (Heino in drugi 2010) so le nekateri od negativno konotiranih izrazov, ki poskušajo poudariti naravo izbire v procesu spoznavanja potencialnega partnerja/ke prek spleta. Tržna narava je pojasnjena z vidiki pisanja lastnega profila (zahteva po izpostavljanju unikatnosti, določanje lastne vrednosti, iskanje tržne niše ipd.), iskanja zanimivih profilov, vstopanja v on-line komunikacijo na podlagi perspektivnosti nosilca/ke profila, izbire konca, natančno izdelanih meril izbire ipd.

Racionalizaciji izbire, ki temelji na izračunu prednosti in pomanjkljivosti vzpostavljanja in ohranjanja on-line komunikacije, ni mogoče oporekati, saj izbira poteka med tistimi, ki jih iščeči razume kot najbolj perspektivne ali drugače, kot najboljše približke številnih formalnih kriterijev iščočega/če. Poleg iskanja na podlagi ocene perspektivnosti pa v prid racionalnosti govori tudi zaporedje oblikovanja odnosov, pri čemer je na prvem mestu vtis skladnosti z iskano osebo. Morebitna čustva se v primeru racionalne izbire običajno razvijejo pozneje. Internet dating tako obrne na glavo način spoznavanja – emotivne komponente, ki so pomembnejše pri klasičnih načinih spoznavanja, so že lahko razvite na podlagi perspektivne imaginacije v on-line fazah spoznavanja. Pojasnjevanje čustvene bližine se na tej točki običajno opredeli s pojasnjevanjem v slogu *bila sva si zelo blizu* ali *takoj sva se začutila*, poznani so tudi primeri on-line zaljubljenosti in prisotnost močnih negativnih čustev (Wildermuth in Vogl-Bauer 2007, 217). Nemalokrat pa se zgodi, da se pozitivna čustva pri prehodih v srečanja v živo zaradi neskladja med ustvarjeno in dejansko podobo končajo na podlagi soočenja z realnostjo. Racionalizacija izbire zato večinoma vpliva na poznejši razvoj čustev. Posledično zaradi umanjkanja čustev pri graditvi partnerskega odnosa prihaja do nejasnosti v prehodih med spoznavanjem moškega in ženske in njunega vstopa v partnersko zvezo. Negotovost v definiranju spodbudi potrebo po dogovoru o obstoju partnerske zveze. Hkrati z definiranjem partnerske zveze pa se sprejmejo tudi pravila ekskluzivnosti v partnerski zvezi.

5.5.3 Internet dating kot potencial za samorefleksijo in fleksibilno samorazkritje

Kljub tržni logiki lastnega promoviranja in izbiri drugih pa je internet dating tudi prostor, ki ponuja možnost za fleksibilno razkritje in samorefleksijo. Treba je poudariti, da potencial še ne prinaša uresničevanja načel refleksivnega prevpraševanja sebstva, temveč je težnja k refleksiji odvisna tudi od nosilcev/k profilov. Kljub temu je refleksivnost sebstva do neke mere prisotna v večini primerov, saj oblikovanje profila, vstopanje v stik z drugimi, on-line komuniciranje ipd. ne more potekati brez lastnega prevpraševanja, kako najbolje predstaviti sebe, kako izpostaviti lastnosti iskane osebe, s kom vstopati v stik ipd. Refleksivnost spodbudijo morebitna neuresničena pričakovanja, na podlagi katerih posameznik/ca začne intenzivneje razmišljati, kako priti do zelenega cilja.

Prva točka, ki spodbudi refleksivnost, je pisanje samopredstavitvenega oglasa. Kako je profil napisan, je zelo pomembno, saj z njim nosilec/ka sporoča, kdo je, kaj rad/a počne, kaj mu/ji veliko pomeni ter kakšne osebe si želi spoznati. Zato v pisanju profila refleksija ne poteka le v kontekstu izražanja in graditve lastne identitete, temveč tudi ob ustvarjanju profila, ki bo odražal normativno sprejete lastnosti posameznika, ki si želi partnersko zvezo, in profila, ki bo drugačen od povprečja, zanimiv in privlačen za tiste, katerim je namenjen.

Samopredstavitve zato izražajo družbene norme in ideologije o številnih vidikih vsakdanjega življenja: o sprejemljivih podobah moškosti in ženskosti, o načelih zdravega življenja, (ne)zaželenosti materinskega ali očetovskega statusa nosilca/ke profila, o zelenih oblikah zvez in razmerij ipd. Kar je znotraj samopredstavitev še posebej razvidno, je poudarjanje tistih elementov sebstva, ki potrjujejo tezo o individualiziranem refleksivnem sebstvu: skrb za zdravje, telo, ciljno usmerjeno preživljanje prostega časa in jasnost predstav o tem, kakšna naj bo oseba na drugi strani. Profili so tako prežeti z režimom vrednosti, ki privilegira narativnost izbire in optimizacijo življenjske situacije. Implicitna tej naraciji ni samo posameznikova samorealizacija, temveč tudi odgovornost za neuspeh. Razumevanje neuspeha posameznika se razširi celo na pojmovanje kompetentnosti posameznika/ce kot potrošnika/ce (Smail 2004, 104).

Druga točka, prežeta s samorefleksijo, se nanaša na značaj in odločitve o on-line komunikaciji. Če slednjo razumemo s pomočjo Goffmanovega koncepta socialnega srečanja (1990) kot srečanja, v katerem je prisotno prizadevanje za čim boljši vtis, potem velja, da

refleksija poteka v smeri izražanja takšnega sebstva, ki je postavljeno v okvir družbeno sprejemljive podobe ženskosti/mošкости.

Spoznavanje prek spleta omogoča tudi fleksibilno samorazkritje, ki je po eni strani res prepuščeno osebnim odločitvam, kdaj in koliko sebe bo nekdo investiral v nek odnos, pri čemer pa velja, da samorazkritje v obliki razkritja osebnih podatkov in intimnih vsebin poteka po načelu recipročnosti. Samorazkritje se spobudi na podlagi občutka varnosti, ki ga prinaša razvoj on-line komunikacije, poleg omenjenega pa značaj on-line graditve tesnih medosebnih odnosov predpostavlja razkritje intimnih stvari (Ben-Ze'ev 2004), kar velja za normativnost v kontekstu spoznavanja prek spleta. Res je, da lahko posameznik drugemu posreduje toliko podatkov o sebi, kolikor mu zaupa in kolikor jih je sam pripravljen razkriti, po drugi strani pa brez samorazkrivanja ne more pričakovati graditve tesnega medosebnega odnosa. Fleksibilnost samorazkrivanja je tako značilnost spoznavanja prek spleta predvsem za prve faze spoznavanja oziroma odločanja o tem, s kom vzpostaviti on-line stik in s kom ne. Pozneje v on-line komunikaciji sledi zahteva po intenzivnem intimnem samorazkritju.

5.5.4 Tradicionalnost in egalitarnost v preferiranih partnerskih zvezah

Ker internetni trg deluje kot prostor izbire, je ta omogočena vsem, tako tistim, ki zagovarjajo egalitarnejšo delitev spolnih vlog v partnerski zveze, kot tistim, ki dajejo prednost tradicionalni delitvi spolnih vlog v partnerski zvezi. Če sodobna partnerstva razumemo v kontekstu Giddensove teorije preobrazbe intimnosti (Giddens 2000), znotraj katere so ženske nosilke preobrazbe (ki si bolj kot moški prizadevajo ustvariti partnerske zveze, ki bi se po svojih lastnostih približale prototipu čistih razmerij), naj bi veljalo, da si ženske, ki spoznavajo potencialnega partnerja prek spleta, bolj kakor moški prizadevajo za zvezo, ki dopušča enakost spolov, ponuja prostor za samorealizacijo in spodbuja refleksivnost partnerske zveze. Heteroseksualni moški so drugače kot ženske zadovoljni glede trenutno družbeno prevladujoče delitve spolnih vlog, kar v praksi iskanja partnerke prek interneta pomeni, da moški zavedno ali nezavedno izražajo ali reproducirajo kulturne norme heteroseksualnosti in spolno tipičnega vedenja (Phua 2002).

Želje žensk, povezane s predstavami o želenem egalitarnem značaju partnerske zveze, se najbrž povezujejo z zavračanjem tradicionalne podobe, v kateri je ženska v ekonomskem

pogledu odvisna od moškega ter s svojimi dolžnostmi vezana na skrb za dom in družino. Ženske si nedvomno želijo deliti skrb za otroke in gospodinjska opravila, tudi ob dejstvu, da dopolnjujejo vlogo ekonomske preskrbe družine, saj običajno tako kot njihovi partnerji s plačanim delom prispevajo k preživljanju družine ali izključno partnerske zveze. Opaznejša postaja želja o enaki delitvi obveznosti med moškim in žensko. Oboji, tako moški kot ženske, ki so omenjali enakopravnost, vedo, da bi bila taka delitev spolnih vlog pravilna, saj naj bi sodobna partnerska zveza temeljila na dveh (idealno tipsko gledano) enako pomembnih posameznikih, ki si naj bi v enaki meri razdelila različne razsežnosti skrbi za družino/partnersko zvezo.

Želja žensk po egalitarnosti se zavedajo tudi moški. Gledano v smislu preferenc bi si slednji sicer želeli tradicionalnih vzorcev delitve spolnih vlog, pri čemer jih ovira spoznanje, da so današnje preference žensk, povezane s partnerskimi vlogami, usmerjene predvsem v egalitarnost.

Vendar so rezultati raziskave kljub temu pokazali, da si ženske niso enotne v preferiranem značaju partnerske zveze, želijo si namreč tako tradicionalnih partnerskih zvez kot zvez, ki bi se približale idealu čistega razmerja. Če so tradicionalne želje moških glede partnerske zveze in morebitne družine pričakovane, pa se po drugi strani postavlja vprašanje, kje so razlogi za ženska prizadevanja za ustvarjanje tradicionalne partnerske zveze. Na prvi pogled je želja po tradicionalizmu žensk nenavadna, kljub temu pa lahko tovrstne želje žensk razumemo kot zavračanje sprememb, ki jih je prinesla navidezna emancipacija. Slednja namreč razen prehoda žensk na področje javne sfere ni imela želenega vpliva na moško udeležbo v skrbi za otroke in gospodinjska dela. Spremembe v smeri egalitarne porazdelitve skrbi znotraj sfere doma so namreč tudi v Sloveniji bolj kot na dejanja omejena na raven stališč (Rener in drugi 2008). Naslednji razlog je lahko tudi v precejšnji časovni oddaljenosti generacij, ki si danes oblikujejo partnerske zveze, od klasične podobe tradicionalne družine ali partnerske zveze oziroma bolj zakonske zveze. Že generacija njihovih staršev je namreč bila deležna vključevanja žensk na področje javne sfere dela. Današnjim generacijam mlajših odraslih je torej znana predvsem idealizirana podoba tradicionalizma, ki jo je treba razumeti v smeri strogo ločenih moških in ženskih spolnih vlog z jasnimi pričakovanji o delitvi spolnih vlog. Morda se zato današnjim generacijam mlajših žensk, ki želijo vstopiti v partnersko zvezo, zdi privlačna predvsem jasnost delitve odgovornosti, ki je danes na račun zviševanja odgovornosti žensk precej zabrisana. Današnja obveza o skrbi za preživljanje družine ali

partnerske zveze se razume kot deljena odgovornost moškega in ženske oziroma kot odgovornost vsakega posameznika/ce. V kontekstu refleksivnega individualizma je partnerska zveza enota, sestavljena iz dveh individuumov, ki popolnoma prevzemata najprej odgovornost zase in šele potem odgovornost za partnersko zvezo. Da bi bila ženska odvisna od preživljanja moškega, se zdi skoraj nedopustno, saj prinaša zdrsk žensk v ekonomsko odvisnost. Vloga ženske (matere) pa ni le v skrbi zase, temveč najprej v skrbi za otroke. Prav na področju delitve skrbi moški niso z enako močnimi družbenimi zahtevami pozvani k skrbi za otroke, saj so družbeno sprejemljive vse različice očetovanja, od aktivnega očetovstva do odsotnega očetovstva oziroma neuresničevanja očetovske vloge (Švab 2001). Tu velja opozoriti tudi na posebnost kulturnega konteksta, ki nas loči od evropskega povprečja, saj za slovenski kulturni prostor velja, da je za javno sfero značilna večja enakost med spoloma, medtem ko zasebno sfero zaznamujejo izrazitejša razlike med spoloma (Humer 2009, 238).

Omenjeni tradicionalni pogled na moške in ženske spolne vloge pa ni edina točka razumevanja partnerskih odnosov v smeri tradicionalnih predstav. Te so zaznane tudi skozi druge kontekste pogledov na spolne vloge, partnerstva in družinsko življenje, ki so izpostavljeni v nadaljevanju.

5.5.4.1 Tradicionalni pogledi na spolne vloge, partnerstva in družinsko življenje

Skupek zaznanih tradicionalizmov v kontekstu iskanja, spoznavanja in izbiranja potencialnega partnerja/ke ter v kontekstu pojmovanja partnerskih zvez je precej širok. Nanaša se na hierarhijo preferiranih statusov med potencialno zanimivimi kandidati/kami za partnersko zvezo, na želeno nezaznamovanost potencialnih kandidatov/k s preteklim življenjem v družini prokreacije, na izpostavljanje koncepta respektabilnosti žensk, ki kaže na dvojna seksualna merila, izpostavljanje načel homogamije v kontekstu izobrazbe potencialne partnerke, ki naj ne bi presegla izobrazbe moškega, ter na željo mladih po formalizaciji partnerske zveze.

1. Hierarhična statusna struktura želenih moških/žensk

Odgovori na vprašanja o izbiri potencialnega partnerja/ke so pokazali, da je v on-line fazah iskanja »partnerski« status eden izmed pomembnejših značilnosti, ki determinira predizbor

potencialno zanimive osebe. Skladno z željo po oblikovanju partnerske zveze so v kategorijo »nesprejemljivih« spadale osebe, ki so bile poročene ali v partnerski zvezi.

Če je izbira med nevezanimi in neporočenimi pričakovana, pa je nekoliko manj pričakovan jasn hierarhični model drugih partnerskih statusov. Prednost imajo tisti, ki še niso bili poročeni, nimajo otrok, za njimi pa ločeni in tisti, ki že imajo otroka. Tradicionalnost tu razumem predvsem v smeri izpostavljanja pomena statusa, ki je najbližje nezaznamovanosti s preteklim partnerskim ali družinskim življenjem, kar je za obdobje serijske monogamije glede na pogostost razpadov partnerskih zvez nekoliko nenavadno. Ena ključnih ovir pri vzpostavljanju partnerske zveze je prisotnost otrok. Status starševstva potencialnemu kandidatu, še posebej pa kandidatki, pomembno zmanjša hipotetične možnosti za umeščanje med preferirane kandidate/ke za spoznavanje. Na prvi pogled izražanje preferirane izbire med kandidatki/kami brez otrok kaže običajnost iskanja med družbeno manj stigmatiziranimi možnostmi in možnostmi, za katere je znano, da bi ob oblikovanju partnerske zveze prinesle veliko kompleksnejšo in zahtevnejšo partnersko situacijo. Status materinstva po mnenju žensk, vključenih v raziskavo, pomembno zmanjša možnosti za spoznavanje potencialnega partnerja. Ena od posledic zaznanih tovrstnih preferenc moških je bila, da so ženske, ki so že imele otroke iz prejšnjih zvez, spremenile svoj profil. Zaradi spodbujanja lastnih možnosti so pogosto izbrisale podatek o tem, da imajo otroka/e.

Izbira med strogo hierarhično določenimi statusnimi lastnostmi potencialnih partnerjev/k nakazuje na željo po tem, da bi bil prehod v partnersko zvezo čim lažji. Lahko ga razumemo kot željo po lahkotnem ustvarjanju partnerske zveze, kot strah pred odgovornostjo ali kot odraz družbeno normativne podobe »idealne partnerske zveze« in pozneje družine, v kateri naj bi bilo čim manj dejavnikov tveganja za kompleksnejše ali morda težje uresničevanje partnerskih vlog. Naslednji mogoči razlog pa je v romantični predstavi o dolgotrajnih partnerskih zvezah dveh posameznikov, ki (še) nista zaznamovana z življenjem v družini prokreacije.

2. Delovanje koncepta ženske respektabilnosti

Naslednja značilnost spoznavanja prek spleta, ki jo prav tako umeščam med kazalnike tradicionalnih predstav o moških in ženskih spolnih vlogah, se nanaša na koncept ženske respektabilnosti. Respektabilnost pomeni pojmovanje seksualne spodobnosti in primernosti

(Skeggs 1997). Respektabilnost ali spoštljivost žensk je povezana z dvojnimi seksualnimi standardi (Jamieson 1998), v okviru katerih je moškim dopustno izražanje seksualnih želja in morebitne seksualne permisivnosti. V ta kontekst spada tudi odsotnost stigme moških s (pre)več spolnimi izkušnjami. Koncept respektabilnosti žensk se je med raziskavo kazal na različne načine:

- Nobena udeleženka raziskave v intervjujih ni izpostavila vloge internet datinga v kontekstu iskanja partnerja za seks, prav tako nobena od intervjuvank ni izpostavila vključenosti v tip partnerske zveze, ki bi bila izključno seksualne narave. Moški udeleženci so nasprotno odkrito govorili o iskanju seksualnih stikov ter željah po oblikovanju izključno seksualnih zvez.
- Moški so izpostavljali nezaželenost (pre)velike seksualne izkušenosti žensk in hkrati tudi ženske seksualne dostopnosti. Seksualno lahko dostopne ženske ne spadajo v skupino cenjenih potencialnih partnerk.
- Ženske v svojih predstavitvah niso želele učinkovati kot »lahke«.
- Ženske, ki si v nedokončanih razmerjih (npr. obdobje pred ločitvijo) upajo priznati razmerje z drugim moškim, so same opozorile na njihovo močno stigo.

Koncept respektabilnosti žensk je tesno vezan na kulturno sprejemljivost tipa žensk, ki so seksualno dostojne (skorajda asekualne) in ki odražajo tip materinske ženske, predane domu, partnerju in družini.

3. Želje moških po tradicionalni ženskosti

Zanimivi so kriteriji moških pri iskanju potencialne partnerke. Prednostna postajajo načela homogamije ter fizične privlačnosti žensk. Ženske naj bi imele enako ali nižjo izobrazbo kot moški. Med ženskami moški preferirajo:

- materinski tip ženske: *mamo*, tako, ki *želi imeti otroke*, ki si v prihodnosti *želi ustvariti družino*;
- žensko, ki ustreza današnjim lepotnim idealom, ima *vitek stas*, *ustrezne fizične mere*, ne spada v kategorijo *močnejših*;
- žensko z enako ali nižjo izobrazbo;⁸⁵

⁸⁵ Izobrazbena homogamija je glavni mehanizem on-line izbire partnerja/ke (Skopek in drugi 2010). Skopek s soavtorji na primeru Nemčije ugotavlja, da ženske izjemo težko vstopajo v stik z moškimi, ki imajo nižjo

- žensko, ki se lahko umesti med kategorijo respektabilnih žensk.

Medtem ko ženske bolj poudarjajo, da so jim pomembni spoštovanje moških, občutek enakosti in svobode v obliki možnosti za ukvarjanje s stvarmi, ki jim veliko pomenijo, so moška merila glede želene ženskosti visoko razdelana in tradicionalno klasična. Nanašajo se na ideal romantične, resne zveze, na preprostost žensk in odsotnost morebitnih feminističnih predstav o spolnih vlogah.

4. Želje po formalizaciji partnerstva s strani mladih

Nekatere tradicionalne predstave o partnerskih zvezah izražajo tudi mladi z željo po formalizaciji partnerstva v obliki zakonske zveze, kar Cherlin (2004) razlaga kot odraz zviševanja simbolnega pomena sklepanja zakonske zveze. Pomen poroke so v intervjujih izpostavile predvsem mlajše ženske, ki so izpostavile simbolno vlogo poroke kot dokaza o resnih načrtih moških glede oblikovanja partnerskega razmerja.

5.5.5 Trg za graditev partnerstev, ki omogočajo samorealizacijo

Ideja refleksivnega sebstva posameznikom/cam nalaga odgovornost za lasten (ne)uspeh tudi na področju intimnega, partnerskega življenja (Beck in Beck-Gernsheim 1999; Beck-Gernsheim 2002; Giddens 2000), zato lahko spoznavanje prek spleta razumemo tudi kot možnost za refleksivno samorealizacijo. Če je običajno spoznavanje prek spleta kritizirano zaradi racionalizacije izbire, pa ta omogoča izbor v smeri, ki ponuja pogoje za samorealizacijo. Prvi pogoj navadno temelji na ideji o enakosti, ki usmerja predstave posameznikov/c o tem, kakšna naj bi bila sodobna intimna partnerska razmerja. Znotraj njih se enakost išče v različnih okoliščinah, skupaj z določeno stopnjo neodvisnosti v povezanosti z drugimi. Pomembni so tudi povezanost, pripadanje, skrb in varnost – zato naj bi centralno pozicijo zavzel odnos *biti skupaj* kot nasprotje neodvisnosti (Björnberg in Kollind 2005, 25). Partnerstvo, predvsem takšno, ki ponuja možnosti za samorealizacijo, je med osebami, ki partnerja/ko iščejo prek interneta, zelo pomembna vrednota. Današnja pojmovanja dobre, uspešne partnerske zveze dajejo prednost izpostavljanju čutenja sinergije, osebne rasti, čutenja doprinosu zveze obema partnerjema, možnosti za samoizražanje in samorealizacijo, ki

izobrazbo od njih, medtem ko naj moški ne bi imeli takih pomislekov. Žal avtorji ne preverijo, kako je z izbiro moških med ženskami z višjo izobrazbo, ugotovijo pa, da se izobrazbena homogamija viša z ravniyo izobrazbe.

se navezujejo na koncept občutenja svobode. Partnerske zveze postajajo visoko reflektivne, o njihovi vlogi se ne razmišlja več kot v kontekstu ekonomske ali vzgojne funkcije, temveč v kontekstu možnosti za osebno rast in razvoj posameznika.

5.5.6 Sklep

Med klasičnimi načini spoznavanja in spoznavanjem prek spleta najdemo številne razlike in podobnosti. Če se razlike nanašajo predvsem na naravo on-line komunikacije, zakonitosti racionalne izbire in značilnosti v začetkih vzpostavitve partnerske zveze, so podobnosti rezultat vpliva družbene normativnosti in družbenih pravil, ki na področje internet datinga prehajajo iz vsakdanjega življenja. Spoznavanja prek spleta namreč ne moremo razumeti kot delovanja v prostoru, v katerem ni posebnih pravil vedenja in vzpostavljanja odnosov. Ker gre za proces iskanja partnerja/ke ter morebitnih zasnov ustvarjanja intimnih odnosov, je še toliko bolj razumljivo, da pravila postajajo vedno bolj definirana in, tako kot v vsakdanjem življenju, normativna. Zavračanje sledenja omenjenim pravilom bi pomenilo odmik od »kulture internet datinga«, ki bi potencialnemu iskalcu/ki prinesla malo možnosti za uspeh.

Fenomen spoznavanja prek spleta je fenomen številnih nasprotij in paradoksov. Je fenomen, ki iskanje omogoča osebam z različnimi vrednotami, nazori, mišljenji in pričakovanji. Vendar pa navidezna odprtost deluje le do tiste meje posebnosti in unikatnosti iskalcev/k, ki je družbeno sprejemljiva. Velja omeniti tudi, da v zvezi z normativnostjo spolnih vlog veljajo dvojna merila, ki močno odražajo sprejet koncept ženske respektabilnosti.

Iskanje partnerja/ke prek interneta in spoznavanje prek spleta nedvomno predstavljata dopolnitev klasičnim načinom spoznavanja (Hogan in drugi 2011). Zaradi svoje narave ustvarjanja samopredstavitev, narave izbire ter vzpostavljanja stikov, ta način spoznavanja lahko razumemo kot prototip racionalnega ustvarjanja intimnih odnosov, ki pa postmodernim zahtevam graditve intimnih razmerij ugoti predvsem z možnostmi reflektivnega individualizma. Navidezna nezdržljivost reflektivnega individualizma s tradicionalnimi predstavami o želeni partnerski zvezi in hkrati s tradicionalnimi pojmovanji spolnih vlog nakazuje na neenotna pričakovanja glede partnerskih zvez, ki združujejo tako elemente samouresničevanja, rasti in doprinosu partnerstva posamezniku/ci kot elemente tradicionalnega razumevanja partnerstva z jasno (do)ločenimi spolnimi vlogami, pričakovano

dolgotrajnostjo in le parcialnim zavedanjem današnje prevladujoče zaporednosti v graditvi partnerskih zvez.

6 ZAKLJUČEK

Internetne strani, namenjene spoznavanju, omogočajo preseganje prostorske in časovne omejenosti v spoznavanju potencialnega partnerja/ke in širijo krog dostopnih drugih. Iskanje partnerja/ke prek interneta danes predstavlja dopolnitev klasičnim načinom spoznavanja (Hogan in drugi 2011), po mnenju nekaterih pa celo *mainstream* način graditve sodobnih partnerstev (Rosen in drugi 2008). Tudi podatki za Slovenijo potrjujejo tezo o pogostih odločitvah posameznikov/c za ta način spoznavanja potencialnega partnerja/ke. Podatki o številu oseb, ki poskušajo prek interneta ustvariti različna intimna razmerja, so skorajda neverjetni. Največji slovenski ponudnik spoznavanja prek spleta je imel konec februarja 2011 99.108 aktivnih članov, med katerimi je 64.553 moških, ki iščejo žensko, 28.587 žensk, ki išče moškega, ter preostalih 5.968 članic in članov, ki jim je vseeno, ali spoznajo moškega ali žensko (Kogovšek 2011). Če osebam, ki iščejo partnerja/ko prek interneta načrtno, dodamo še osebe, ki spoznajo potencialnega partnerja/ko prek spleta naključno, postane jasno, da spoznavanje prek spleta ni način, ki bi bil namenjen le tistim, ki v vsakdanjih klasičnih načinih spoznavanja niso uspešni. Domena internet datinga tudi ni več omejena na ozek krog privilegiranih izobražencev niti ne na skupino oseb, ki bi s spoznavanjem prek spleta kompenzirale lastne socialne primanjkljaje, saj današnji uporabniki interneta in širše spleta zaradi večanje dostopnosti in posledične uporabe vse bolj odražajo splošne značilnosti neke populacije.

Podatki ene zadnjih raziskav o spoznavanju prek spleta univerze v Oxfordu kažejo, da je bilo leta 2009 med pari, ki imajo dostop do interneta, 30 % parov, katerih partnerska zveza se je začela na podlagi spoznavanja prek spleta. Nekoliko redkejši so podatki o tem, koliko so tovrstna razmerja (dolgo)trajna ali uspešna. V eni izmed raziskav je med romantičnimi razmerji, ki so se začela na podlagi spoznavanja prek spleta, 71 % takšnih, ki po dveh letih še vedno trajajo. Med omenjenimi razmerji je večina takšnih, ki jih njihovi člani opisujejo kot močnejše in z več bližine (McKenna 2002, 22). Navkljub razlikam v začetkih graditve partnerske zveze pa ni razlogov, da bi bila narava partnerskega odnosa, ki se je začel na podlagi spoznavanja prek spleta, drugačna od partnerske zveze, oblikovane na podlagi katerega od klasičnih načinov spoznavanja.

Razloge za razcvet spoznavanja prek spleta je treba hkrati pripisati možnostim, ki jih prinaša informacijska tehnologija, in tudi številnim družbenim spremembam, ki vplivajo na manjše možnosti za klasične načine spoznavanja v živo. Družbeni dejavniki imajo v spodbujanju spoznavanja prek spleta premoč nad individualnimi dejavniki (Barraket in Henry-Waring 2008). Zaradi vse bolj mobilnih življenjskih slogov imajo posamezniki/ce danes manj socialnih mrež, ki temeljijo na sorodniških ali prijateljskih vezeh. Tudi sekularizacija povzroča manj pogosto včlanitev v verske skupnosti in posledično manj vezi z institucijami, ki so posameznikom/cam v preteklosti pomenili idealen varen prostor za srečevanje podobno mislečih. Današnje vstopanje v partnersko zvezo zaznamuje tudi poznejše poročanje ali natančneje poznejši prehodi v partnersko zvezo ali družinsko življenje. Omenjenemu je treba dodati še značaj urbanega življenja, ki s stalno zahtevo po učinkovitosti vpliva tudi na normativno koristno rabo prostega časa, ki zmanjšuje časovne možnosti in priložnosti za srečanje (Paap in Raybeck 2005). Poleg omenjenega ne smemo mimo značilnosti današnjih življenjskih potekov, v katerih zaradi pogostejših razvez in ločitev pogosteje kot v preteklosti prihaja do vedno vnovičnih vzpostavljanj partnerskih zvez. Fenomen serijske monogamije tako vpliva na pogostejše vstopanje v partnersko zvezo in končevanje partnerskih zvez, kljub prisotnosti želja po ustvarjanju trdnih, dolgotrajnih partnerskih zvez.

Internet in širše splet ustvarjata novo etiko spoznavanja partnerjev in hkrati z značilnostmi graditve partnerskih odnosov, ki se začnejo on-line, vplivata na spremenjene značilnosti graditve partnerske zveze na podlagi spoznavanja prek spleta. Tu je treba omeniti, da so razsežnosti vplivov odvisne od tega, ali se partnerska zveza oblikuje na podlagi naključnega spoznavanja prek spleta ali na podlagi načrtnega iskanja potencialnega partnerja/ke prek interneta. Razlike ne izhajajo iz same intence, temveč iz značaja namernega on-line spoznavanja. Ta namreč s svojimi zahtevami in zakonitostmi delovanja, ki se nanašajo predvsem na začetne faze iskanja (npr. oblikovanje lastnega profila, filtriranje med potencialno zanimivimi osebami, sledenje zastavljenim merilom izbire), vplivajo na razumevanje graditve partnerskih zvez na podlagi racionalizacije izbire, ki jo številni vidni teoretiki prepoznajo v kontekstu tržnega značaja graditve partnerskih odnosov na podlagi spoznavanja prek spleta (Jagger 1998; Bauman 2003; Hardey 2004; Hollander 2004; Smail 2004; Illouz 2007; Whitty 2007; Illouz in Finkelmann 2009; Heino in drugi 2010; Salecl 2011). Tehnične lastnosti strani, namenjenih iskanju potencialnega partnerja/ke, ter družbene zahteve v zvezi z oblikovanjem (prepoznavnih) profilov, nedvomno spodbujajo racionalnost izbire, ki jo še dodatno spodbudi navidezna brezmejnost izbire. Ta ustvarja vtis, da posameznik/ca z

oceno nekoga kot osebe, ki ne ustreza njegovim ali njenim merilom, pravzaprav ne zamudi ničesar. Vtis številnih dostopnih drugih spodbuja sledenje racionalno zastavljenim merilom izbire.

Ena ključnih značilnosti, ki vpliva na spoznavanje prek spleta, je računalniško posredovana komunikacija (Walther 1996; Merkle in Richardson 2000), ki oblikuje značaj spoznavanja. Zaradi pogosto odsotnih vtisov, ki se pri klasičnih načinih spoznavanja ustvarjajo na ravni osebnih srečanj v živo, pri on-line spoznavanju obetavna imaginacija pridobi pomen (Ben-Ze'ev 2004; Arvidsson 2006; Illouz 2007) in bodisi dopolnjuje ali nadomesti racionalno izbiro. Imaginacija lajša graditev čustvene privlačnosti, kar lahko vpliva tudi na razočaranje ob prvem stiku v živo, če ustvarjena podoba ni skladna z imaginarno ustvarjeno predstavo o nekom. Zato se oblikujeta dve različni strategiji spoznavanja prek spleta: spoznavanje na podlagi razmeroma dolgotrajnih dopisovanj ali hitri prehod v srečanje v živo. Pri slednjem načinu internet kot prostor iskanja pomeni zgolj sredstvo za dostop oseb, ki so trenutno prisotne na partnerskem trgu. Spoznavanje se močno približa klasičnemu načinu spoznavanja, saj internet deluje zgolj kot »prostor srečanja« in ne kot »prostor spoznavanja«.

Prav značaj računalniško posredovane komunikacije skupaj s tehničnimi zahtevami spoznavanja prek spleta vplivajo na številne razlike med spoznavanjem prek spleta in klasičnimi načini spoznavanja. Za spoznavanje prek spleta, natančneje za on-line fazo graditve odnosa, so značilni večja anonimnost, hitrejše razkrita intimnost, pogostejša prisotnost neškodljivih neresnic, spodbujena imaginacija, zmanjšan pomen fizičnega videza, večji pomen osebnih lastnosti, večji pomen krajevnosti bližine, večji pomen spretnosti v pisnem izražanju, izbira na podlagi načel homogamije, večja racionalnost izbire, značaj trženja sebstva, zmanjšana emotivnost izbire, zgodnejše razprave o svetovnih nazorih, večja časovna fleksibilnost, manjša ranljivost ob zavrnitvi, spodbujena samorefleksija ter določena stopnja stigmatiziranosti spoznavanja prek spleta.

Rezultati raziskave o socioloških vidikih iskanja partnerja/ke prek interneta govorijo v prid teze o prestrukturiranju partnerskega oziroma maritalnega trga kot posledici družbenih in tehnoloških sprememb. Internet v fazi iskanja in širše splet v fazi spoznavanja dopolnjujeta klasične prostore (bare, klube, srečevanja interesnih skupin, delovno mesto ipd.) spoznavanja potencialnega partnerja/ke (Hogan in drugi 2011). Razumevanje interneta oziroma spleta kot trga pa v tem primeru ne predstavlja zgolj ožjega razumevanja partnerskega trga, temveč se

pojmovanje partnerskega trga razume tudi v smeri vpliva značilnosti delovanja trga potrošnje na delovanje spletnega partnerskega trga. Internet dating ni pojmovan kot trg le zaradi prostora srečanja, temveč tudi zato, ker spoznavanje prek spleta implicira principe iskanja, ki ustvarjajo zahtevo po lastnem trženju in racionalni izbiri obetavnega drugega/e. V omenjeni zakonitosti tiči ključni argument kritik spoznavanja prek spleta. Tehnološko podprto iskanje potencialnega partnerja/ke ruši idealizirano podobo romantične ljubezni (Illouz 2007), zato se pojmuje kot prototip sodobnih razmerij, za katerega je značilna »protikultura srca« (Hollander 2004), ki pomeni izbiro partnerja/ke na podlagi principov potrošnje, hladne intimnosti in visoke racionalizacije (Illouz in Finkelman 2009). Romantična ljubezen je nepredvidljiva in, kar je najbolj pomembno, rezultat hitrega razvoja čustev, ki jim ob načrtnem iskanju partnerja/ke prek spleta grozi umanjkanje. Posledično lahko umanjkanje močnih čustev, ki običajno vodijo v partnersko zvezo, povzroči negotovost v zvezi z definiranjem partnerskega razmerja. Graditev partnerskega odnosa se v teh primerih začne na podlagi odločitve, definiranja in manj pogosto na podlagi spontanega razvoja intimnega razmerja. Negotovost v definiranju obstoja partnerskega razmerja pa je na drugi strani tudi posledica spremenjenega pojmovanja seksualne intimnosti, ki ne poteka več le znotraj partnerskih odnosov, oziroma drugače – njena prisotnost še ne izpolnjuje pogoja za definicijo partnerske zveze. Ključno vlogo v definiranju partnerske zveze ima dogovor, ki vključuje sporazum o ekskluzivnosti.

Internet kot medij v kontekstu spoznavanja potencialnega/e partnerja/ke omogoča fleksibilno samorazkritje in sledenje načelom samorealizacije. Tu je treba omeniti, da ima samorazkritje značaj fleksibilnosti predvsem v smislu možnosti za neobvezne vstop in nesankcionirane izstop iz graditve intimnih razmerij. Na drugi strani pa v primeru graditve osnovnega intimnega on-line odnosa, katerega cilj naj bi bil prehod v osebno srečanje, velja načelo recipročnosti v zaupanju in intimnosti. Samorazkritje postane normativno pričakovano, vendar ne v smislu izgube anonimnosti, temveč v smislu zaupanja globokih notranjih občutkov in razmišljanj. Internet dating po drugi strani omogoča sledenje načelom samorealizacije, ki pa jo označuje heterogeno prizadevanje za različne tipe partnerskih razmerij, tako tiste, ki so bliže tradicionalni, kot tiste, ki so bliže egalitarni naravi partnerske zveze.

S tezo o spolno determiniranih željah pri oblikovanju novega partnerstva sem predvidevala, da bom v pojmovanju zelenega značaja partnerske zveze našla razlike med moškimi in ženskimi. Če velja, da so ženske nosilke sprememb v polju intimnosti, potem lahko od njih

pričakujemo željo po ustvarjanju bolj refleksivnih, individualiziranih razmerij, v katerih si prizadevajo za večjo svobodo in posledično manjšo zavezanost stereotipnim partnerskim in družinskim vlogam (npr. skrbstvenim vlogam), medtem ko moški, zaradi njihovega družbenega položaja, nimajo želja po spreminjanju tradicionalnih spolnih vlog v partnerskih razmerjih. Rezultati raziskave kažejo na izrazitejše refleksivno razmišljanje žensk, ki se v pojasnjevanjih razumevanja partnerske zveze in lastnih želja v zvezi z njo približajo Giddesovemu pojmovanju čistih razmerij in sotočne ljubezni. Močno so prisotne predvsem želje žensk po samorealizaciji, ki naj bi jo omogočala partnerska zveza, in po spoštovanju moških do žensk. Kar preseneti, so na prvi pogled kontradiktorne aspiracije žensk v zvezi s partnersko zvezo, del kakršne bi želele biti. Aspiracije kažejo na navidezno nezdružljivo prisotnost želje po tradicionalizmu in želje po egalitarnosti partnerskih razmerij. Zdi se, da so želje po tradicionalizmu rezultat nezadovoljstva s preteklimi izkušnjami delitve spolnih vlog in negotovosti, ki jo prinaša današnja družbena sprejemljivost različnih stopenj vključevanja moških v skrb za otroke in družino. V tem kontekstu se dopušča tudi odsotnost kakršnega koli uresničevanja skrbi, medtem ko se na drugi strani družbene zahteve v zvezi s skrbstveno vlogo žensk le še stopnjujejo. Tradicionalizem bi v tem pogledu moškim naložil vsaj jasno vlogo *breadwinnerja*, medtem ko bi ženskam omogočil skrb za dom in otroke, brez dodatnega bremena usklajevanja dela in družine. Na drugi strani pa so prav tako lahko tudi aspiracije v zvezi z egalitarnejšim značajem partnerske zveze posledica nezadovoljstva s trenutnim stanjem na področju moških in ženskih spolnih vlog. Želje moških na več ravneh odražajo tradicionalna pričakovanja o želeni partnerski zvezi; priznajo, da bi si želeli tradicionalne delitve spolnih vlog, a jo zaradi teženj žensk po egalitarnosti ne morejo pričakovati.

Tradicionalne predstave moških o pojmovanju spolnih vlog se odražajo tudi širše, natančneje v močno sprejetem konceptu respektabilnosti žensk, torej žensk, ki so med ciljno skupino potencialnih partnerk bolj zaželeni in prepoznani kot »vredni« spoštovanja. Koncept respektabilnosti žensk je tesno povezan z dvojno normativnostjo glede moške in ženske seksualnosti. Medtem ko je permissiven odnos moških do seksualnosti družbeno bolj dopusten in sprejet, kar se je izkazalo tudi med raziskavo, ko so moški v več primerih eksplicitno izpostavljali iskanje partnerke prek interneta za seksualne stike, ženske niso izpostavljale možnosti oblikovanja izključno seksualnih razmerij. Poleg omenjene samocenzure žensk pa je koncept ženske respektabilnosti viden tudi znotraj moških želja po tipu ženske, s katero si želijo ustvariti partnerski odnos. Kot še posebej primerne se izkažejo ženske, ki ne

prakticirajo permissivnih oblik seksualnosti, ter ženske, ki nakazujejo želje po materinski vlogi, ki pa ne bi smela biti realizirana že v prejšnjih zvezah.

Pojmovanje »dobre« partnerske zveze zaznamuje definiranje takšnega partnerskega odnosa, ki ponuja možnosti za samorealizacijo. Obe, tako samorealizacija kot definicija »uspešne« partnerske zveze, sta mogoči le na podlagi refleksivnosti sebstva. V tem kontekstu lahko internet dating pojmuje kot situacijo, ki lajša osebno rast, predvsem v smislu prepoznavne in stremenja k željeni samorealizaciji in obliki partnerske zveze. Partnerska zveza je vrednota, vendar ne zgolj njen obstoj ali morebitno dolgo trajanje samo po sebi. Njena vrednota se večja z ustvarjanjem ali omogočanjem pogojev, ki jih ima posameznik/ca za uresničevanje načrtane samorealizacije. »Vrednota« partnerske zveze raste, če predstavlja nadgradnjo, presežek ali doprinos individualiziranemu pojmovanju uspešnega življenja posameznika. Refleksivna individualizacija posamezniku/ci daje več svobode pri izbiranju partnerja/ke in partnerskega življenja, kar pa posledično večja odgovornost za izbiro (Beck in Beck-Gernsheim 1999; Beck-Gernsheim 2002; Giddens 2000), odsotnost tradicionalnih ligatur pa povzroči, da je odgovornost za morebitni neuspeh izključno na strani posameznika/ce. Ta si običajno želi dolgotrajne zveze, vendar z zavedanjem, da odstajajo (precejšnje) možnosti za vedno vnovično vstopanje na partnerski trg. V praksi iskanja partnerja/ke prek interneta to pomeni, da se profil na strani, namenjeni spoznavanju, včasih pušča odprt prav zaradi morebitne poznejše uporabe, ki bi jo spodbudil razpad trenutne zveze.

Da bi značilnosti spoznavanja prek spleta širše vplivale na naravo sodobnih partnerskih odnosov, je vendarle malo verjetno. Kljub temu pa je določen potencial za spremembe viden predvsem znotraj konteksta graditve intimnosti in pojmovanja pomena različnih oblik intimnosti, še posebej razkrite intimnosti. Spoznavanje prek spleta pomembno vpliva na več vidikov graditve in posledično pojmovanj intimnosti. Razvoj intimnosti je v on-line odnosih hitrejši kot v običajnih odnosih (Ben-Ze'ev 2004), saj prav normativnost pri razkrivanju intimnih tem definira spoznavanje prek spleta. Globoke misli, občutki in mnenja se tako izmenjujejo med še vedno anonimnimi osebami. Intimnost spodbudi občutke bližine in povezanosti, kar ustvarja vtis o obetavnem razvoju razmerja vse do prvega srečanja v živo, za katerega je značilen padec intimnosti. Razmerja se začnejo na tej točki graditi znova, v odsotnosti že dosežene intimnosti. Pri tem se ob on-line doseženi intimnosti oziroma bližini, ki jo kot tako definirajo osebe z izkušnjami spoznavanja prek spleta, ob lahkotnosti doseganja in sočasnem padcu pri vstopu v osebno srečanje v živo, pojavljajo dvomi v zvezi s samo

naravo in pomenom on-line intimnosti. On-line intimnost pravzaprav pomeni delitev intimnih razmišljanj, pogledov, doživetij, ki pa kot kaže, vključuje zgolj virtualno skrb za drugega. Je, kot pravi E. Illouz, *hladna intimnost* (2007). Gre torej za intimnost, ki ji umanjka nekaj ključnih elementov intimnosti. Je pričakovana vendar ni obvezujoča, še več, iz nje se lahko posameznik/ca kadarkoli umakne skorajda brez vsakršnih posledic.

Paradoksalno pa virtualna intimnost kljub temu vpliva na razumevanje pomena spoznavanja prek spleta vsaj v kontekstu »razkrite intimnosti« (Jamieson 1998). Ta v primerjavi s »fizično intimnostjo« pridobiva pomen, saj se zdi osebam, ki so (bile) vpete v spoznavanje prek spleta, razkrita intimnost, ki temelji na čustveni bližini, izjemno pomembna, medtem ko fizična ali seksualna intimnost stopi v ozadje. Omenjeni premik ima vpliv tudi na razumevanje nezvestobe, pri čemer je emocionalna nezvestoba obravnavana z mnogo več zavedanja o njenih morebitnih posledicah in nesprejemljivosti, hkrati pa se seksualna nezvestoba lahko pojmuje kot manj nevarna ali potencialno manj ogrožajoča. Pomen razkrite intimnosti pripelje celo do tega, da razmerja, ki potekajo izključno na on-line podlagi, brez stika v živo, osebe, ki imajo izkušnjo spoznavanja prek spleta, pojmujejo kot prevaro ali nezvestobo. Vzrok je treba po eni strani iskati v razumevanju potenciala intimnih on-line odnosov kot resne grožnje morebitnim trenutnim partnerskim odnosom, po drugi strani pa tudi v dojemanju pomembnosti razkrite intimnosti, ki jo je na krajši rok morda lažje doseči v on-line odnosih kot v klasičnih vsakdanjih odnosih.

Spoznavanje prek spleta se izkaže za način spoznavanja, ki vključuje številne paradokse, ki se navezujejo na sodobna partnerska razmerja. Prvič, združuje pragmatizem iskanja partnerja/ke in hkrati visoko vrednotenje odnosov, ki vključujejo razkrito intimnost kot ključne elemente partnerskega življenja. Drugič, splet je skorajda sinonim za odprt prostor spoznavanja, namenjen osebam z različnimi željami, pričakovanji. Kljub odprtosti prostora pa velja, da normativnost močno prežema številne vidike spoznavanja (Skopek in drugi 2010), kar ruši predpostavko o vključevanju v amorfni prostor brez natančnih družbenih pravil. Tretjič, internet dating spodbuja tudi refleksivni individualizem, a zgolj v okviru družbeno sprejemljivega individualizma, s poudarkom na spoštovanju drugih. Posledično se individualizem izgubi za družbeno univerzalnostjo, kar se v praksi iskanja partnerja/ke prek interneta kaže kot vtis, da vsi, ki se spoznavajo prek spleta, pravzaprav želijo iste stvari – pripadati in biti ljubljene/e. Četrto, kot paradoksalno lahko označim tudi mešanje tradicionalizma in refleksivnega individualizma. Petič, iskanje partnerja/ke prek interneta

kaže še na paradoks združevanja možnosti za graditev čistih razmerij, temelječih na enakosti, spoštovanju, vzdrževanju zveze zaradi doprinosa posamezniku (Giddens 2000) in negativistično zaznamovanih razsežnosti spoznavanja, ki odražajo Baumanov (2003) vidik poblagovljenih odnosov.

Številčnost paradoksov, ki zaznamujejo značaj spoznavanja prek spleta, postavlja vprašanje, od kje sploh možnosti za učinkovitost spopadanja posameznikov/c s kontradiktorno naravo in zahtevami spoznavanja prek spleta. Če omenjeni dilemi dodamo še potencial cikličnosti vključevanja v tovrstne načine spoznavanja, prihaja do vprašanja, ali tisti, ki so prek spleta bolj ali manj uspešno spoznavali potencialne partnerje/ke že v preteklosti in se vračajo na strani, namenjene spoznavanju, postajajo vedno bolj pragmatični v samem procesu spoznavanja, ki ga sooblikujejo, in niso morda vedno bolj in bolj racionalni v izbirah kot posledici njihovih dotedanjih izkušenj? Tovrstne spremembe bi pomenile odčaranje privlačnosti, ki jo ima spoznavanje prek spleta predvsem v potencialu graditve virtualne intimnosti, in odčaranje na imaginaciji temelječe romantičnosti, ki je vpeta predvsem v odnose, ki potekajo na on-line podlagi.

Iskanje partnerja/ke prek interneta je način spoznavanja, ki je v Sloveniji med osebami, ki si želijo oblikovati partnersko zvezo, precej razširjen. Je način spoznavanja, ki poleg številnih paradoksov in kontradikcij združuje tudi številne prednosti in pomanjkljivosti. Navidezno brezštevilne možnosti izbire na neki način omogočajo strogo sledenje merilom izbire, a prednost večje ponudbe implicira tudi težave, ki nastajajo pri izbiri zanimivih drugih. Izbira je bolj odprta, a prav zaradi navedenega težja. Posledično bi to lahko pomenilo še dodatno krhkost partnerskih zvez, vsaj do soočenja z dejstvom, da brezštevilnih možnosti ni, tiste pa, ki obstajajo, imajo dostikrat precej podoben potencial za graditev (uspešne) partnerske zveze. Zato ostajam pri opredelitvi spoznavanja prek spleta kot spoznavanja, ki se razvija v posebnem prostoru in katerega značaj opredeli predvsem računalniško posredovana komunikacija; kot način spoznavanja, ki združuje navidezno nezdružljivo racionalnost izbire, poblagovljenje odnosov, spodbujanje refleksivnega individualizma in sledenja načelom samorealizacije.

7 LITERATURA

Anderson, Traci L. in Tara M. Emmers-Sommer. 2006. Predictors of Relationship Satisfaction in Online Romantic Relationships. *Communication Studies* 57 (2): 153–172.

Arvidsson, Adam. 2006. »Quality singles«: Internet dating and the work of fantasy. *New media & society* 8 (4): 671–690.

Backer, Andrea J. 1998. *Cyberspace couples Finding Romance Online Then Meeting for the First Time in Real Life*. Dostopno prek: <http://www.december.com/cmc/mag/1998/jul/baker.html> (27. november 2007).

--- 2002. What Makes an Online Relationship Successful? Clues from Couples who Met in Cyberspace. *CyberPsychology and Behavior* 5 (4): 363–375.

Bakardijeva, Marta. 2005. *Internet Society: The Internet in Everyday Life*. London, Thousand Oaks, New Delhi: SAGE Publications.

Bandelj, Ana, Elizabeta Matković, Anja Snoj, Katja Sušnik, Eva Vovk in Nina Sirk. 2007. *Internet Dating v Sloveniji / Internet Dating in Slovenia*. Koper: Univerza na Primorskem, Fakulteta za humanistične študije Koper.

Bargh, John A., Katelyn Y. A. McKenna in Grainne M. Fitzsimons. 2002. Can You See the Real Me? Activation and Expression of the »True self« on the Internet. *Journal of Social Issues* 58 (1): 33–48.

Bargh, John A. in Katelyn Y. A. McKenna. 2004. The Internet and Social Life. *Annual Review of Psychology* 55 (1): 573–590.

Barraket, Jo in Millsom S. Henry-Waring. 2008. Getting it on(line). Sociological perspectives on e-dating. *Journal of Sociology* 44 (2): 149–165.

Barta, D. William in Susan M. Kiene. 2005. Motivations for infidelity in heterosexual dating couples: The roles of gender, personality differences, and sociosexual orientation. *Journal of Social and Personal Relationships* 22 (3): 339–360.

Bauman, Zygmunt. 2002. *Tekoča moderna*. Ljubljana, *cf.

--- 2003. *Liquid Love. On the Frailty of Human Bonds*. Cambridge: Polity Press; Malden: Blackwell.

Baym, Nancy K. 2004. The emergence of community in computer-mediated communication. V *CyberSociety: Computer mediated communication and community*, ur. Steve G. Jones, 138–163. Thousand Oaks, London: Sage Publications

Baym, Nancy K., Yan Bing Zhang, Adrienne Kunkel, Andrew Ledbetter in Mei-Chen Lin. 2007. Relational Quality and media use in interpersonal relationships. *New Media & Society* 9 (5): 735–752.

Bawin-Legros, Bernardette. 2004. Intimacy and the New Sentimental Order. *Current Sociology* 52 (2): 241–250.

BBC News. 2006. Europeans eager for love online (13. februar). Dostopno prek: <http://news.bbc.co.uk> (2. junij 2007).

Beck, Ulrich in Elisabeth Beck-Gernsheim. 1999. *The Normal Chaos of Love*. Cambridge: Polity Press.

--- 2002. *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.

Beck-Gernsheim, Elisabeth. 2002. *Reinventing the Family. In Search of New Lifestyles*. Malden: Blackwell Publishers.

Bendelow, Gillian in Simon J. Williams, ur. 1998. *Emotions in Social Life. Critical Themes and Contemporary Issues*. London, New York: Routledge.

Ben-Ze'ev, Aaron. 2004. *Love Online*. Cambridge: Cambridge University Press.

Bernik, Ivan. 2010. Spolnost v času individualizma in racionalnosti. *Družboslovne razprave* 26 (65): 7–24.

Berry, Diane M. 2005. *Romancing The Web: A Therapist's Guide To The Finer Points Of Online Dating*. Manitowoc, Wisconsin: Blue Waters Publications.

Björnberg, Ulla in Anna – Karin Kollind. 2005. *Individualism and Families*. London, New York: Routledge.

Boneva, Bonka, Robert Kraut in David Frohlich. 2001. Using E-mail for Personal Relationships. The Difference Gender Makes. *American Behavioral Scientist* 45 (3): 530–549.

Bowen, Tracy. 2008. Romancing the Screen: An Examination of Moving from Television to the World Wide Web in a Quest for Quasi-Intimacy. *The Journal of Popular Culture* 41 (4): 569–590.

Brunnel, Amy B., Constance J. Pilkington in Gregory D. Webster. 2007. Perceptions of Risk in Intimacy in Dating Couples: Conversation and Relationship Quality. *Journal of Social and Clinical Psychology* 26 (1): 92–119.

Brückner, Hannah in Karl Ulrich Mayer. 2004. *De-Standardization of the Life-Course: What It Might Mean? And if it Means Anything, Whether it Actually Took Place?* Paper represented at the Neuchatel Conference of the Research Committee on Social Stratification and Mobility, May 2004. Dostopno prek: <http://www.sidos.ch/method/> (28. januar 2007).

Bulcroft, Richard, Kris Bulcroft, Karen Bradley in Carl Simpson. 2000. The Management and Production of Risk in Romantic Relationships: A Postmodern Paradox. *Journal of Family History* 25 (1): 63–92.

- Caplan, Scott E. 2003. Preference for Online Social Interaction. A Theory of Problematic Internet Use and Psychosocial Well-Being. *Communication Research* 30 (6): 625–648.
- Cardoso, Gustavo. 2002. »Feel like going online?« Internet mediated communication in Portugal. *Information, Communication & Society* 5 (4): 529–550.
- Christopher F. Scott in Susan Sprecher. 2000. Sexuality in Marriage, Dating, and Other Relationships: A Decade Review. *Journal of Marriage and the Family* 62 (4): 999–1017.
- Cooper, Al, Janet Morahan-Martin, Robin M. Mathy in Marlene Maheu. 2002. Toward an Increased Understanding of User Demographics in Online Sexual Activities. *Journal of Sex & Marital Therapy* 28 (2): 105–129.
- Cooper, Al, Sven-Axel Månsson, Kristian Daneback, Ronny Tikkanen in Michael Ross. 2003. Predicting the future of Internet sex: Online sexual activities in Sweden. *Sexual and Relationship Theory* 18 (3): 277–291.
- Cooper, Alvin in Leda Sportolari. 1997. Romance in cyberspace: Understanding online attraction. *Journal of Sex Education & Therapy* 22 (1): 7–14.
- Couch, Danielle in Pranee Liamputtong. 2008. Online Dating and Mating: The Use of the Internet to Meet Sexual Partners. *Qualitative Health research* 18 (2): 268–279.
- Coupland, Justine. 1996. Dating Advertisements: Discourses of the Commodified Self. *Discourse Society* 7 (2): 187–207.
- Cherlin, Andrew J. 2004. The Deinstitutionalization of American Marriage. *Journal of Marriage and Family* 66 (4): 848–861.
- Daneback, Kristian, Al Cooper in Sven-Axel Månsson. 2005. An Internet Study of Cybersex Participants. *Archives of Sexual Behavior* 34 (3): 321–328.
- Daneback, Kristian, Michael W. Ross in Sven-Axel Månsson. 2006. Characteristics and Behaviors of Sexual Compulsives: Who Use the Internet for Sexual Purposes. *Sexual Addiction & Compulsivity* 13 (1): 53–67.
- Delo: *Sobotna priloga*. 2003. Lov na osamljena srca po internetu. (16. avgust).
- Docan-Morgan, Tony in Carol A. Docan. 2007. Internet Infidelity: Double Standards and the Different Views of women and Men. *Communication Quarterly* 55 (3): 317–342.
- Driskell, Robyn Batteman in Larry Lyon. 2002. Are Virtual Communities True Communities? Examining the Environments and Elements of Community. *City & Community* 1 (4): 373–390.
- Duncan, Duane in Gary W. Dowsett. 2010. »There's no Theology of It; It's Just about the Spirit of Play«: Men, Intimacy, and »Late« Modernity. *The Journal of Men Studies* 18 (1): 45–62.

Duncan, Simon in Darren Smith. 2006. Individualisation versus the geography of »new« families. *21st Century Society* 1 (2): 167–189.

Duncombe, Jean in Dennis Marsden. 1998. »Stepford Wives« and »Hollow Men«: Doing Emotion Work, Doing Gender and »Authenticity« in Intimate Heterosexual Relationships. V *Emotions in Social Life: Critical Themes and Contemporary Issues*, ur. Gillian Bendelow in Simon J. Williams, 211–287. London, New York: Routledge.

Ellison, Nicole, Rebecca Heino in Jennifer Gibbs. 2006. Managing impressions online: Self-presentation processes in the online dating environment. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 11 (2): 415–441. Dostopno prek: <http://jcmc.indiana.edu/vol11/issue2/ellison.html> (17. november 2010).

Erjavec, Karmen. 2011. *Internet/splet*. Korespondenca prek e-pošte (10. januar).

Evans, Mary. 2004. A Critical Lens on Romantic Love: A Response to Bernardette Bawin-Legros. *Current Sociology* 52 (2): 259–264.

Fiore, Andrew T. in Judith S. Donath. 2005. Homophily in Online Dating: When Do You Like Someone Like Yourself? Dostopno prek: <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.64.7412&rep=rep1&type=pdf> (7. oktober 2010).

Fiore, Anrew T., Lindsay S. Taylor, G. A. Mendelsohn in Marti Hearst. 2008. Assessing Attractiveness in Online Dating Profiles. Dostopno prek: <http://people.ischool.berkeley.edu/~atf/papers/chi1172-fiore.pdf> (7. oktober 2010).

Fernandez, Sandy. 2005. Getting to Know You: Tell-All Sites Put Online Dater Profiles to Truth Test. *The Washington Post*, 30. maj. Dostopno prek: http://www.washingtonpost.com/wp-dyn/content/article/2005/05/29/AR2005052901071_pf.html (7. oktober 2010).

Ghoshal, Gourab in Petter Holme. 2006. Attractiveness and activity in Internet communities. *Physica A* 364: 603–609.

Gibbs, Jennifer L., Nicole B. Ellison in Rebecca D. Heino. 2006. Self-Presentations in Online Personals: The Role of Anticipated Future Interaction, Self-Disclosure, and Perceived Success in Internet Dating. *Communication Research* 33 (3): 152–177.

Gibbs, Jennifer L., Nicole B. Ellison in Chih-Hui Ali. 2010. First Comes Love, Then Comes Google: An Investigation of Uncertainty Reduction Strategies and Self-Disclosure in Online Dating. *Communication Research* 20 (10): 1–31.

Giddens, Anthony. 1991/1995. *Modernity and Self- Identity. Self and Society in the Late Modern Age*. Cambridge: Polity Press.

--- 2000. *Preobrazba intimnosti. Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: *cf.

--- 2002. *Runaway World: How Globalisation is Reshaping our Lives*. London: Profile.

Gies, Lieve. 2008. How material are cyberbodies? Broadband Internet and embodied subjectivity. *Crime, Media, Culture* 4 (3): 311–330.

Glasser, Carol L., Belinda Robnett in Cynthia Feliciano. 2009. Internet dater's Body Type Preferences: Race-Ethnic and Gender Differences. *Sex Roles* 61 (1–2): 14–33.

Goel, Natalie. 2004. Online Dating Gets Personal. *PCMag.com* (1. december). Dostopno prek: <http://www.pcmag.com/article2/0,2817,1733616,00.asp> (22. julij 2009).

Goffman, Erving. 1967. *Interaction Ritual: Essays on Face-to-Face Behavior*. New York: Pantheon Books.

--- 1959/1990. *The Presentation of Self in Everyday Life*. London: Penguin Books.

Golub, Yelizaveta, Michelle A. Baillie in Michael J. Brown. 2007. Gender Differences in Internet Use and Online Relationships. *American Journal of Psychological research* 3 (1): 72–78.

Gross, Neil in Solon Simmons. 2002. Intimacy as a Double-Edged Phenomenon. An Empirical Test of Giddens. *Social Forces* 81 (2): 531–555.

Gross, Neil. 2005. The Detraditionalization of Intimacy Reconsidered. *Sociological Theory* 23 (3): 286–311.

Groothof, Hinke A. K., Pijeternel Dijkstra in Dick P. H. Barelds. 2009. Sex differences in jealousy: The case of Internet infidelity. *Journal of Social and Personal Relationships* 26 (8): 1117–1129.

Guizzardi, Luca. 2010. Once Upon a Time – and They lived Happily Ever After? The Pure Relationship and Love Relationships in the Italian Context. *Polish Sociological Review* 1 (169): 21–40.

Hakim, Catherine. 2010. Erotic Capital. *European Sociological Review* 26 (5): 499–518.

Hall, Jeffrey A., Namkee Park, Hayeon Song in Michael J. Cody. 2010. Strategic misrepresentation in online dating: The effects of gender, self-monitoring, and personality traits. *Journal of Social and Personal Relationships* 27 (1): 117–135.

Hancock, Jeffrey T. in Catalina Toma. 2009. Putting your best face forward: The accuracy of online dating photographs. *Journal of Communication* 59 (2): 367–386.

Hardie, Elizabeth in Simone Buzwell. 2006. Finding Love Online: The Nature and Frequency of Australian Adults' Internet Relationships. *Australian Journal of Emerging Technologies and Society* 4 (1): 1–14.

Hardey, Mariann. 2008. The Formation of Social Rules for Digital Interactions. *Information, Communication & Society* 11 (8): 1111–1131.

Hardey, Michael. 2002. Life beyond the screen: embodiment and identity through the internet. *The Sociological Review* 50 (4): 570–584.

--- 2004. Mediated Relationships: Authenticity and the possibility of romance. *Information, Communication & Society* 7 (2): 207–222.

Hartlein, Katherine M. in Fred P. Piercy. 2006. Internet Infidelity: A Critical review of the Literature. *The Family Journal* 14 (4): 366–371.

Hartlein, Katherine M. in Shelley Sendak. 2007. *Love Bytes: Internet Infidelity and the Meaning of Intimacy in Computer-Mediated Relationships*. 1st Global Conference. Dostopno prek: <http://www.inter-disciplinary.net/ptb/persons/pil/pil1/hertleinsendak%20paper.pdf> (8. december 2010).

Heino, Rebecca D., Nicole B. Ellison in Jennifer B. Gibbs. 2010. Relationshopping: Investigating the market metaphor in online dating. *Journal of Social and Personal Relationships* 27 (4): 427–447.

Henry-Waring, Millsom in Jo Barraket. 2008. Dating and Intimacy in the 21st Century: The Use of Online Dating Sites in Australia. *International Journal of Emerging Technologies and Society* 6 (1): 14–33.

Henderson, Samantha in Michael Gilding. 2004. »I've Never Clicked this Much with Anyone in My Life«: Trust and Hyperpersonal Communication in Online Friendships. *New Media and Society* 6 (4): 487–506.

Hitri zmenki. 2011. *Kaj so hitri zmenki?* Dostopno prek: <http://www.hitri-zmenki.net/kaj-so-hitri-zmenki-v1> (4. marec 2011).

Hitsch, Günter J., Ali Hortaçsu in Dan Arieli. 2006. What Makes you Click? Mate Preferences and Matching Outcomes in Online dating. Working paper, 1–62. Dostopno prek: http://home.uchicago.edu/~ghitsch/Hitsch-Research/Guenter_Hitsch_files/Mate-Preferences.pdf (8. december 2010).

--- 2010. Matching and Sorting in Online Dating. *American Economic Review* 100 (1): 130–163.

Hlebec, Valentina, Katja Loznar Manfreda in Vasja Vehovar. 2006. The social support network of internet users. *New media & society* 8 (1): 9–32.

Hochschild, Arlie Russel. 1983/2003a. *The Managed Heart. Commercialization of Human Feeling*. London: University of California Press.

--- 2003b. *The Commercialization of Intimate Life. Notes from Home and Work*. London: University of California Press.

Hofkirchner, Wolfgang. 2007. A Critical Social Systems View of the Internet. *Philosophy of the Social Sciences* 37 (4): 471–500.

Hogan, Bernie, William H. Dutton in Nai Li. 2011. *Me, My Spouse and the Internet. A Global Shift in the Social Relationships of Network Individuals: Meeting and Dating Online Comes of Age*. Oxford: Oxford Internet Institute, University of Oxford.

- Holden, Greg. 2004. *Absolute Beginner's Guide to Online Dating*. Indianapolis: QUE Publishing.
- Holland, Samantha, ur. 2008. *Remote Relationships in a Small World*. New York: Peter Lang Publishing.
- Hollander, Paul. 2004. The Counterculture of the Heart. *Society* 41 (2): 69–77.
- Holme, Petter, Christofer R. Edling in Fredrik Liljeros. 2004. Structure and time evolution of an Internet dating community. *Social Networks* 26 (2): 155–174.
- Houser, Marian L., Sean M. Horan in Lisa A. Furler. 2008. Dating in the fast lane: How communication predicts speed-dating success. *Journal of Social and Personal Relationships* 25 (5): 749–768.
- Hughes, Robert, jr. in Jason Hans. 2001. Computers, the Internet, and Families. A Review of the Role New Technology Plays in Family Life. *Journal of Family Issues* 22 (6): 776–790.
- Humer, Živa. 2009. *Etika skrbi, spol in družina: Procesi relokacije skrbi med zasebno in javno sfero*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Illouz, Eva. 2007. *Cold Intimacies: The Making of Emotional Capitalism*. Cambridge: Polity Press.
- Illouz, Eva in Shoshannah Finkelman. 2009. An odd and inseparable couple: Emotion and rationality in partner selection. *Theory and Society* 38 (4): 401–422.
- Jacobson, David. 2008. Two Levels of Personal: The Cultural Context of Intimacy in Instant Messaging. V *Remote Relationships in a Small World*, ur. Samantha Holland, 359–381. New York: Peter Lang Publishing.
- Jagger, Elizabeth. 1998. 'Marketing the Self, Buying an Other: Dating in a Postmodern Consumer Society.' *Sociology* 32 (4): 795–814.
- 2001. Marketing Molly and Melville: Dating in a Postmodern Consumer Society. *Sociology* 35 (1): 39–57.
- 2005. Is Thirty the New Sixty? Dating, Age and Gender in Postmodern, Consumer Society. *Sociology* 39 (1): 86–106.
- Jamieson, Lynn. 1998. *Intimacy. Personal Relationship in Modern Societies*. Oxford: Polity Press.
- 1999. Intimacy transformed? A Critical Look at the »Pure Relationship«. *Sociology* 33 (3): 477–494.
- Jones, Steve, ur. 1999. *Doing Internet Research. Critical Issues and Methods for Examining the Net*. London: Sage Publications.

Jones, Steven G., ur. 1997. *Virtual Culture: Identity and Communication in Cybersociety*. London: Sage Publications.

Katz, Evan Marc. 2003. »I Can't Believe I'm Buying This Book«: *A Commonsense Guide to Successful Internet Dating*. Berkeley CA: Ten Speed Press.

Katz, James E., Ronald E. Rice in Philip Aspden. 2001. The Internet, 1995 – 2000. Access, Civic Involvement, and Social Interaction. *American Behavioral Scientists* 45 (3): 405–419.

Knobloch, Leanne K., Denise Haunani Solomon in Jennifer A. Theiss. 2006. The Role of Intimacy in the Production and Perception of Relationship Talk Within Courtship. *Communication Research* 33 (4): 211–241.

Kogovšek, Luka. 2010. Statistični podatki o uporabnikih spletne strani Ona-on.com, poslani prek e-pošte. 29. september.

Kogovšek, Luka. 2011. Statistični podatki o uporabnikih spletne strani Ona-on.com, poslani prek e-pošte. 21. februar.

Kuhar, Roman, Alenka Švab in Tina Kogovšek. 2007. *Iskanje partnerjev preko interneta v Sloveniji: nekaj empiričnih ugotovitev*. Prispevek, objavljen na 22. slovenskem sociološkem srečanju. Ptuj: 19.–20. oktober 2007.

Kuhar, Roman, Tina Kogovšek in Alenka Švab. 2010. Ljubezen na prvi klik: uporaba interneta za spoznavanje intimnih in seksualnih partnerjev. *Družboslovne razprave* 26 (65): 45–64.

Kurzban, Robert in Jason Weeden. 2007. Do advertised preferences predict the behavior of speed daters? *Personal Relationships* 17: 623–632. Dostopno prek: <http://www.sas.upenn.edu/psych/PLEEP/pdfs/2007%20Kurzban%20%26%20Weeden.pdf> (15. december 2009).

Kvale, Steiner. 2007. *Doing Interviews. The SAGE Qualitative Research Kit*. London: Sage Publications.

Lampard, Richard. 2007. Couples' Places of Meeting in Late 20th Century Britain: Class, Continuity and Change. *European Sociological Review* 23 (3): 357–371.

Lawson, Helene M. in Kira Leck. 2006. Dynamics of Internet Dating. *Social Science Computer Review* 24 (2): 189–208.

Legard, Robin, Jill Keegan in Kit Ward. 2006. In-depth Interviews. V *Qualitative research practice: a guide for social science students and researchers*, ur. Jane Ritchie in Jane Lewis, 138–169. London; Thousand Oaks; New Delhi: Sage

Lenarčič, Blaž. 2009. *Pomen socialnega kapitala v informatični družbi*. Doktorska disertacija. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Lever, Janet, Christian Grov, Tracy Royce in Brian Joseph Gillespie. 2008. Searching for Love in all the »Write« Places: Exploring Internet Personals Use by Sexual Orientation, Gender and Age. *International Journal of Sexual Health* 20 (4): 233–246.

Lucid, Leah. 2009. (Mis)Representing the Self in Online Dating. *The Wesleyan Journal of Psychology* 4: 37–49. Dostopno prek: <http://www.wesleyan.edu/psyc/mindmatters/volume04/Lucid,%20L.pdf> (22. junij 2010).

MacNeil, Sheila in Sandra E. Byes. 2005. Dyadic assessment of sexual self-disclosure and sexual satisfaction in heterosexual dating couples. *Journal of Social and Personal Relationships* 22 (2): 169–181.

Madden, Marry in Amanda Lenhart. 2006. *Online Dating. Americans who are seeking romance use internet to help them in their search, but there is still widespread public concern about the safety of online dating.* Pew Internet & American Life Project. Dostopno prek: <http://www.pewinternet.org> (2. junij 2007).

Matzat, Uwe. 2010. Reducing Problems of Sociability in Online Communities: Integrating Online Communication with Offline Interaction. *American Behavioral Scientist* 53 (8): 1170–1193.

McMillan, J. Sally in Margaret Morrison. 2006. Coming of age with the internet: A qualitative exploration of how the internet has become an integral part of young people's lives. *New media & society* 8 (1): 73–95.

McGuirl, Kerry E. in Michael W. Weiderman. 2000. Characteristics of the Ideal Sex Partner: Gender Differences and Perceptions of the Preferences of the Other Gender. *Journal of Sex & Marital Therapy* 26 (2): 153–159.

Merkle, Erich R. in Rhonda A. Richardson. 2000. Digital Dating and Virtual Relating: Conceptualizing Computer Mediated Romantic Relationships. *Family Relations* 49 (2): 187–192.

Mesec, Blaž. 1998. *Uvod v kvalitativno raziskovanje v socialnem delu.* Ljubljana: Visoka šola za socialno delo.

Moinian, Farzaneh. 2006. The construction of identity on the internet: Oops! I've left my diary open to the whole world. *Childhood* 13 (1): 49–68.

Moss, Barry F. in Andrew I. Schwebel. 1993. Defining Intimacy in Romantic Relationships. *Family Relations* 42 (1): 31–37.

McKenna, Katelyn, Amy S. Green in Pamela K. Smith. 2001. Demarginalizing the Sexul Self. *Journal of Sex Research* 38 (4): 302–311.

McKenna, Katelyn, Amy S. Green in Marci E. J. Gleason. 2002. Relationship Formation on the Internet: What's the Big Attraction? *Journal of Social Issues* 58 (1): 9–31.

Millner, Vaughn S. 2008. Internet Infidelity: A Case of Intimacy With Detachment. *The Family Journal* 16 (1): 78–82.

Najdem.si. 2010a. Statistični podatki o uporabnikih spletne strani Najdem.si, poslani prek e-pošte. 4. oktober.

--- 2010b. Dostopno prek: <http://www.nadem.si/browse.php> (6. oktober 2010).

Nie, Norman H. 2001. Sociability, Interpersonal Relations and the Internet. Reconciling Conflicting Findings. *American Behavioral Scientist* 45 (3): 420–435.

Nielsen//NetRatings 2nd August 2005. 2005. 21st Century Dating: The Way It Is. Dostopno prek: http://www.nielsen-online.com/pr/pr_050802_uk.pdf (2. marec 2009).

Oblak, Tanja. 2006. Virtualne zmenkarije. *Gledališki list SNG* 86 (1): 15–18.

OECD. 2010. OECD Family Database: *Maternal employment rates*. Dostopno prek: <http://www.oecd.org/dataoecd/29/61/38752721.pdf> (15. december 2010).

Orr, Andrea. 2004. *Meeting, Mating, and Cheating. Sex, Love, and the New World of Online Dating*. USA: Reuters.

Paap, Kris in Douglas Raybeck. 2005. A Differently Gendered Landscape: Gender and Agency in the Web-based Personals. *Electronic Journal of Sociology* 9 (4): 1–44. Dostopno prek: http://www.sociology.org/content/2005/tier2/paap__genderedlandscape.pdf (27. junij 2008).

Papacharissi, Zizi. 2002. The Presentation of Self in Virtual Life: Characteristics of Personal Home Pages. *J&MC Quarterly* 79 (3): 643–660.

Parks, Malcom M. in Kory Floyd. 1996. Making Friends in Cyberspace. *Journal of Communication* 46 (1): 80–97.

Peter, Jochen in Patti M. Valkenburg. 2007. Who looks for casual dates on the internet? A test of the compensation and the recreation hypotheses. *New Media & Society* 9 (3): 455–474.

Petrič, Gregor in Andraž Petrovčič. 2009. Influence of sociability factors on social cohesion in web forums. Prato CIRN Community Informatics Conference 2009: Refereed Paper COST298 Panel. 1–12.

Pettman, Dominic. 2009. Love in the Time of Tamagotchi. *Theory, Culture & Society* 26 (2–3): 189–208.

Phua, Voon Chin. 2002. Sex and Sexuality in Men's Personal Advertisements. *Men and Masculinities* 5 (2): 178–191.

Praprotnik, Tadej. 2005. Ljubezen na prvi klik; značilnosti formiranja odnosov on-line. *Časopis za kritiko znanosti* 33 (221): 289–328.

Preuss, Gregory S. in Mark D. Alicke. 2009. Everybody Loves Me: Self-Evaluations and Metaperceptions of Dating Popularity. *Personality and Social Psychology Bulletin* 35 (7): 937–950.

Rao Sahib, Padma, Ruud H. Koning in Arjen van Witteloostuijn. 2006. Putting Your Best Cyber Identity Forward: An Analysis of »Success Stories« from a Russian Internet Marriage Agency. *International Sociology* 21 (1): 61–82.

Pujazon-Zazik, Melissa in M. Jane Park. 2010. To Tweet or Not to Tweet? Gender Differences and Potential Positive and Negative Health Outcomes of Adolescent' Social Internet Use. *American Journal of Men's Health* 4 (1): 77–85.

Rener, Tanja, Alenka Švab, Tjaša Žakelj in Živa Humer. 2005. Perspektive novega očetovstva v Sloveniji: vpliv mehanizma očetovskega dopusta na aktivno očetovanje. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

Rener, Tanja, Alenka Švab in Tjaša Žakelj. 2008. Novi trendi v starševstvu: analiza očetovstva in predlogi za izboljšave družinske politike na tem področju. Končno poročilo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

Riegelsberger, Jens, Scott Counts, Shelly D. Farnham in Bruce C. Phillips. 2006. Sounds Good To Me: Effects of Photo and Voice Profiles on Gaming Partner Choice. 1–4. Dostopno prek: <http://portal.acm.org/citation.cfm?id=1180899> (4. junij 2010).

Riela, Suzanne, Geraldine Rodriguez, Arthur Aron, Xiaomeng Xu in Bianca P. Acevedo. 2010. Experiences of falling in love: Investigating culture, ethnicity, gender, and speed. *Journal of Social and Personal Relationships* 27 (4): 473–493.

Rheingold, Howard. 1993. *Virtual community: Homesteading on the electronic frontier*. New York: Addison-Wesley.

Roberts, Lynne D. in Malcom R. Parks. 1998. »Making Moosic«: The Development of Personal Relationships Online and a Comparison to their Off-Line Counterparts. *Journal of Social and Personal Relationships* 15 (4): 517–537.

Roseneil, Sasha in Shelley Budgeon. 2004. Cultures of Intimacy and Care Beyond »the Family«: Personal Life and Social Change in the Early 21st Century. *Current Sociology* 52 (2): 135–159.

Rosen, Larry D., Nancy A. Cheever, Cheyenne Cummings in Julie Felt. 2008. The impact of emotionality and self-disclosure on online dating versus traditional dating. *Computers in Human Behavior* 24 (5): 2124–2157.

Salecl, Renata. 2011. *Izbira*. Ljubljana: Cankarjeva založba.

Sanderson, Catherine A., Emily J. Keiter, Michael G. Miles in Darren J. A. Yopyk. 2007. The association between intimacy goals and plans for initiating dating relationship. *Personal Relationships* 14 (2): 225–234.

Santore, Daniel. 2008. Romantic Relationships, Individualism and the Possibility of Togetherness: Seeing Durkheim in Theories of Contemporary Intimacy. *Sociology* 42 (6): 1200–1217.

Sautter, Jessica M., Rebecca M. Tippet in Philip S. Morgan. 2010. The Social demography of Internet Daters in The United States. *Social Science Quarterly* 91 (2): 554–575.

Sbarra, David A. 2006. Predicting the Onset of Emotional Recovery Following Nonmarital Relationship Dissolution: Survival Analyses of Sadness and Anger. *Personality and Social Psychology Bulletin* 32 (3): 298–312.

Scharlott, Bradford in William Christ. 1995. Overcoming Relationship-initiation Barriers: The Impact of a Computer Dating System on Sex Roles, Shyness, and Appearance Inhibitions. *Computers in Human Behaviour* 11 (2): 191–204.

Schmidt, Gunter. 1995. Emancipation and Social Change in Heterosexual Relationships. *Journal of Psychology & Human Sexuality* 7 (3): 7–20.

Scott, Veronica M., Karen M. Mottarella in Maria J. Lavooy. 2006. Does Virtual Intimacy Exist? A Brief Exploration into Reported Levels of Intimacy in Online Relationships. *CyberPsychology and Behavior* 9 (6): 759–761.

Shawn, Patrick in John Beckenbach. 2009. Male Perceptions of Intimacy: A Qualitative Study. *The Journal of Men's Studies* 17 (1): 47–56.

Skeggs, Beverley. 1997. *Formations of class and gender: becoming respectable*. London; Thousand Oaks; New Delhi: Sage.

Skopek, Jan, Florian Schulz in Hans-Peter Blossfeld. 2010. Who Contacts Whom? Educational Homophily in Online Mate Selection. *European Sociological Review*, 6: 1–16. Dostopno prek: <http://esr.oxfordjournals.org/content/early/2010/02/02/esr.jcp068.full.pdf+html> (24. februar 2011).

Slevin, James. 2000. *The Internet and Society*. Cambridge: Polity Press.

Slotter, Erica B., Wendi Gardner in Eli J. Finkel. 2010. Who Am I Without You? The Influence of Romantic Breakup on the Self Concept. *Personality and Social Psychology Bulletin* 36 (2): 146–160.

Smail, Belinda. 2004. Online Personals and Narratives of the Self: Australia's RSVP. *Convergence* 10 (1): 93–107.

Smart, Carol. 2000. Divorce and changing family practices in a post – traditional society. Moral decline or changes to moral practices? *Family Matters* 56: 10–19.

Smart, Carol in Bren Neale. 1999. *Family Fragments?* Cambridge: Polity Press.

Selwyn, Neil, Stephen Gorard in John Furlong. 2005. Whose Internet It is Anyway? Exploring Adults (Non)Use of Internet in Everyday Life. *European Journal Of Communication* 20 (1): 5–26.

Sigus, Volkmar. 1998. The Neosexual Revolution. *Archives of Sexual Behavior* 27 (4): 331–359.

--- 2001. Lean Sexuality: On Cultural Transformations of Sexuality and Gender in Recent Decades. *Sexuality & Culture* 5 (2): 23–56.

Silverstein, Judih in Michael Lasky. 2004. *Online Dating for Dummies*. Indianapolis: Wiley publishing, Inc.

Simić, Nina. 2009. *Zadovoljstvo uporabnikov s spletnim portalom za navezovanje stikov Ona-on.com: ocena stanja in predlogi izboljšav*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.

Slater, Don. 2002. Making Thing Real: Ethics and Order on the Internet. *Theory, Culture & Society* 19 (5/6): 227–245.

Sprecher, Susan. 2009. Relationship Initiation and Formation on the Internet. *Marriage and Family Review* 45 (6): 761–782.

Statistični urad Republike Slovenije. 2002. *Popis 2002: Prebivalstvo, staro 15 let ali več, po izobrazbi in spolu, Slovenija, popisa 1991 in 2002*. Dostopno prek:

http://www.stat.si/popis2002/si/rezultati_slovenija_prebivalstvo_izob.htm (11. oktober 2010).

--- 2010a. *Uporaba informacijsko-komunikacijske tehnologije v gospodinjstvih in pri posameznikih. Slovenija - končni podatki. Prva objava*. Dostopno prek: http://www.stat.si/novica_prikazi.aspx?id=3462 (23. november 2010).

--- 2010b SI-Stat podatkovni portal: Prebivalstvo (sklenitve in razveze zakonskih zvez/rojeni). Dostopno prek: http://www.stat.si/pxweb/Database/Dem_soc/Dem_soc.asp#05 (23. november 2010).

Strassberg, Donald S. in Stephen Holty. 2003. An Experimental Study of Women's Internet Personal Ads. *Archives of Sexual Behavior* 32 (3): 535–260.

Suler, John. 2004. The Online Disinhibition Effect. *Cyberpsychology & Behavior* 7 (3): 321–326.

Štulhofer, Aleksandar in Kiril Miladinov. 2004. Kraj intimnosti? Suvremenost, globalizacija i ljubavne veze. *Sociologija* 46 (1): 1–18.

Štulhofer, Aleksandar, Tena Vukasović, Kristina Perišić, Nika Sušac, Bojan Marjanović in Marina Bauer. 2005. Internet i seksualna kompulzivnost. *Socijalna psihiatrija* 33 (4): 190–200.

Štulhofer, Aleksandar, Dražen Urch, Bojan Marjanović, Marina Bauer, Zrinka Čupić, Ana Kunej, Una Mikac, Ana Mlinarić, Nikolina Špoljar, Ana Vojnić Tunić, Tihomir Vračević in Maja Vujčić. 2006. Spolne/rodne razlike u on-line seksualnim aktivnostima i njihovima posledicama. *Društvena istraživanja* 15 (69): 1029–1045.

Švab, Alenka. 2001. *Družina: od modernosti k postmodernosti*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

--- 2002. Mesto družine – družbena funkcionalnost družine v postmodernosti. *Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo* 30 (207–208): 79–94.

--- 2010. Med tradicionalno in permisivno seksualno kulturo: percepcije seksualnosti in prisotnost seksualnih imperativov pri študentkah. *Družboslovne razprave* 26 (65): 65–83.

Švab, Alenka in Roman Kuhar. 2007. Internet dating in Slovenia: some empirical findings. Prispevek objavljen na 8. konferenci Evropske sociološke zveze: Conflict, Citizenship and Civil Society, Glasgow, 3. – 6. september 2007.

Teler, Mark H., Jillon S. Vander Wal, Ann Muir Thomas in Robert Harman. 2000. Fear of Intimacy Among Dating Couples. *Behavior Modification* 24 (2): 223–240.

Tobin, Lucy. 2010. Research into online dating: Academics are finding computer dating sites a fertile ground for research into internet communication. *The Guardian* (26. april). Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/education/2010/apr/26/online-dating-research/print> (7. oktober 2010).

Toma, Catalina L., Jeffrey T. Hancock in Nicole B. Ellison. 2008. Separating Fact from Fiction: An examination of deceptive self-presentation in online dating profiles. *Personality and Social Psychology Bulletin* 34 (8): 1023–1036.

Toma, Catalina L. in Jeffrey T. Hancock. 2010. Looks and Lies: The Role of Physical Attractiveness in On-line Dating Self-Presentation and Deception. *Communication Research* 37 (3): 335–351.

Toš, Niko, Brina Malnar, Mitja Hafner-Fink, Samo Uhan, Slavko Kurdija, Vlado Miheljak, Janez Štebe in Ivan Bernik. 2004. *Vrednote v prehodu III. Slovensko javno mnenje 1999–2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, IDV – CJMMK.

Toš, Niko Brina Malnar, Ivan Bernik, Mitja Hafner-Fink, Vlado Miheljak, Slavko Kurdija, Samo Uhan, Janez Štebe, Sergio Švara, Matej Kovačič, Rebeka Bešter Falle, Živa Broder in Tina Vovk. 2009. *Vrednote v prehodu IV. Slovensko javno mnenje 2004–2009*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, IDV – CJMMK.

Trček, Franc. 1995. Virtualne skupnosti: igre onkraj teritorialnih meja. *Teorija in praksa* 32 (7–8): 705–711.

--- 2003. *Problem informacijske (ne)dostopnosti*. Ljubljana: Center za prostorsko sociologijo, Fakulteta za družbene vede.

Trček, Franc in Matej Kovačič. 2000. Kiberseks in pornografija na internetu. Definicije in regulacije – stališča uporabnikov interneta. *Torija in praksa* 37 (9): 1069–1081.

Turkle, Sherry. 1984/1995. *The Second Self: Computers and the Human Spirit*. New York: Simon & Schuster INC.

Ule, Mirjana. 2000. *Sodobne identitete: V vrtincu diskurzov*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo. Spmembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Založba FDV.

Underwood, Heather in Bruce Findlay. 2004. Internet Relationships and Their Impact on Primary Relationships. *Behaviour Change* 21 (2): 127–140.

Valentine, Gill. 2006. Globalizing Intimacy: The Role of Information and Communication Technologies in Maintaining and Creating Relationships. *Women's Studies Quarterly* 34 (1/2): 365–393.

Valkenburg, Patti M. in Jochen Peter. 2007. Who Visits Online Dating Sites? Exploring Some Characteristics of Online Daters. *CyberPsychology & Behavior* 10 (6): 849–852.

Vehovar, Vasja, Tina Činkole, Andraž Petrovčič in Saša Mašič. 2010. *Spletne skupnosti 2010 (#93). RIS, raba interneta v Sloveniji*. Ljubljana: Center za metodologijo in informatiko, Fakulteta za družbene vede, Univerza v Ljubljani.

Walther, Joseph B. 1996. Computer-mediated Communication: Impersonal, Interpersonal, and Hyperpersonal Interaction. *Communication Research* 23 (1): 3–44.

Walther, Joseph B., Celeste L. Slovacek in Lisa C. Tidwell. 2001. Is a Picture Worth a Thousand Words? Photographic Images in Long Term and Short Term Computer-Mediated Communication. *Communication Research* 28 (1): 105–134.

Walther, Joseph B. in Malcolm M. Parks. 2002. Cues Filtered In, Cues Filtered Out. Computer-Mediated Communication and Relationship. V *Handbook of interpersonal communication*, ur. Mark L. Knapp in John Augustine Daly, 529–563. Thousand Oaks, London, New Delhi: Sage.

Walther, Joseph B., Brandon Van Der Heide, Lauren M. Hamel in Hillary C. Shulman. 2009. Self-Generated Versus Other-Generated Statements and Impressions in Computer-Mediated Communication: A Test of Warranting Theory Using Facebook. *Communication Research* 36 (2): 229–253.

Ward, Christopher C. in Terence J. G. Tracey. 2004. Relation of shyness with aspects of online relationship involvement. *Journal of Social and Personal Relationships* 21 (5): 611–623.

Wellman, Barry. 2005. Community: From Neighbourhood to Network. *Communications of the ACM* 48 (10): 53–56.

Whitty, Monica T. 2005. The Realness of Cybercheating. Men and Women's Representations of Unfaithful Internet Relationships. *Social Science Computer Review* 23 (1): 57–67.

Whitty, Monica T. in Adrian Carr. 2003. Cyberspace as Potential Space: Considering the web as a potential playground to cyber-flirt. *Human Relations* 56 (7): 869–891.

--- 2006. *Cyberspace Romance: The Psychology of Online Relationships*. Basingstoke, New York: Palgrave Macmillan.

Whitty, Monica T. 2007. Revealing the »real« me, searching for the »actual« you: Presentations of self on an internet dating site. *Computers in Human Behavior*, doi:10.1016/j

.chb.2007.07002 Dostopno prek: http://www.elsevier.com.br/bibliotecadigital/arquivo/artigo_sdol.pdf (22. november 2010).

--- 2008. Liberating or deliberating? An examination of romantic relationships, sexual relationship and friendship on the Net. *Computers in Human Behavior*, doi: 10.1016/j.chb.2008.02.009 Dostopno prek: <http://www.aidating.co.uk/blog/2008/07/liberating-or-debilitating-an-examination-of-romantic-relationships-sexual-relationships-and-friendships-on-the-net/> (2. december 2010).

Whitty, Monica T. in Laura-Lee Quigley. 2008. Emotional and Sexual Infidelity Offline and in Cyberspace. *Journal of Marital and Family Therapy* 34 (4): 461–486.

Wildermuth, Susan M. in Sally Vogl-Bauer. 2007. We Met on the Net: Exploring the Perceptions of Online Romantic Relationship Participants. *Southern Communication Journal* 72 (3): 211–227.

Williams, Fiona. 2004. *Rethinking Families*. London: Calouste Gulbenkian Foundation.

Wouters, Cas. 1998. Changes in the »lust balance« of sex and love since the sexual revolution: the example of the Netherlands. V *Emotions in Social Life. Critical Themes and Contemporary Issues*, ur. Gillian Bendelow in Simon J. Williams, 228–252. London, New York: Routledge.

Wu, Weihua, Steve Fore, Xiyang Wang in Petula Sik Ying Ho. 2007. Beyond Virtual Carnival and Masquerade: In-Game Marriage on the Chinese Internet. *Games and Culture* 2 (1): 59–89.

Wysocki, Kholos. 1998. Let your fingers do the talking: Sex on an adult chat-line. *Sexualities* 1 (4): 425–452.

Xie, Bo. 2007. Using the Internet for Offline Relationship Formation. *Social Science Computer Review* 25 (3): 396–404.

Yancey, George. 2007. Homogamy over the net: Using internet advertisements to discover who interracially dates. *Journal of Social and Personal Relationships* 24 (6): 913–930.

Young, S. Kimberly. 2004. Internet Addiction. A New Clinical Phenomenon and Its Consequences. *American Behavioral Scientist* 48 (4): 402–415.

Yurchisin, Jennifer, Kittichai Watchravesringkan in Deborah Brown McCabe. 2005. An Exploration of Identity Re-Creation in the Context of Internet Dating. *Social Behavior and Personality* 33 (8): 735–750.

Zmenki123.com. 2010. Statistični podatki, poslani s strani upravljalcev profila prek e-pošte, 30. september 2010.

van Zoonen, Lisbet. 2002. Gendering the Internet: Claims, Controversies and Cultures. *European Journal of Communication* 17 (1): 5–23.

STVARNO KAZALO

A

anonimnost, 5, 18, 77, 79, 81, 82, 91, 115, 170, 189, 197, 220, 230, 232, 233, 238, 240, 249, 271

Č

časovna fleksibilnost spoznavanja, 131, 133, 236, 241, 271

čisto razmerje, 32, 38, 51, 200–202, 258

D

dvojna merila glede moške in ženske seksualnosti, 152, 222, 259, 263

dostop do interneta, 216, 233, 265

E

egalitarizem, 11, 22, 98, 204, 205, 206, 207, 229, 253, 257, 258, 268, 269

emocionalna nezvestoba, 72, 93, 212, 214, 271

F

face-to-face srečanje, 16, 21, 76, 191, 232, 246

fizična intimnost, 212, 271

fizična nezvestoba, 92, 93, 212, 213, 214, 271

fleksibilno oblikovanje identitete, 19, 21, 54, 71, 87, 88, 147, 238

H

hiperracionalnost, 40, 50, 53

hiter razvoj intimnosti, 42, 43, 44, 76, 88, 191, 210, 213, 270

hladna intimnost, 50, 96, 268, 271

I

imaginacija, 11, 78, 80, 82, 188, 189, 227, 229, 230, 232, 239, 241, 242, 245, 255, 267, 272

individualizacija, 9, 18, 19, 21, 24, 28, 29, 30, 31, 32, 35, 38, 42, 52, 53, 270

intimna razmerja, 16, 19, 24, 26–28, 31–35, 39, 51, 78, 82, 86, 185, 186, 197, 210, 215, 223, 263, 265, 268

izbira po načelu homogamije, 11, 17, 83, 155, 229, 231, 232, 252, 259, 261, 266, 267

K

kibernetški prostor, 78, 81, 240

kibernetški seks, 208, 220, 221

koncept respektabilnosti žensk, 81, 221, 247, 259, 260–263, 269

komodifikacija odnosov, 9, 21, 25, 36, 37, 39, 41, 42, 51, 53, 82, 96, 243

kvalitativna analiza, 18, 22, 101

kvalitativna raziskava, 9, 201

M

model hiperpersonalne komunikacije, 76, 187, 260

N

načrtno iskanje partnerja/ke prek interneta, 17, 98, 119, 253, 266
naključno spoznavanje prek spleta, 9, 20, 70, 98, 115, 126, 227, 265

O

oddaljena razmerja, 43, 78, 79
off-line skupnost, 10, 22, 100, 118, 222, 223–226
on-line komunikacija, 9–11, 19, 20, 22, 42, 47, 63, 68, 71, 79, 80, 81, 89, 91, 107–109, 112, 117, 144, 146, 164, 178, 179, 182, 184, 187, 191, 193, 217, 220, 227, 229, 230–233, 235, 237, 240–244, 246, 249–252, 255–257, 263
on-line skupnost, 64, 223
on-line spoznavanje, 20, 68, 98, 109, 164, 192, 230, 233, 234, 246, 249, 250

P

padec intimnosti, 10, 11, 19, 22, 98, 117, 192
paradoksalni značaj spoznavanja prek spleta, 10, 43, 78, 79, 129, 239, 240, 245, 248, 271
partnerski trg, 17, 102, 124, 184, 248, 253, 270
pojmovanje nezvestobe, 54, 70, 71, 82, 92–94, 98, 212–215, 271
pomen fizične privlačnosti, 10, 11, 160, 163–165, 188, 229, 231, 238, 247
posredovanje netočnih podatkov, 47, 64, 67, 68, 91, 98, 162, 241
poglobljeni intervju, 9, 18, 22, 101, 103, 104, 112, 116, 117
pozna moderna, 19, 21, 24, 25, 30, 31, 40, 223
prehod v osebno srečanje v živo, 185, 189, 194, 196, 246, 268
prehodi v življenjskih potekih, 32, 196, 197
problematiziranje neiskrenosti v posredovanih podatkih, 4, 71, 89, 90,

R

racionalnost izbire, 22, 266, 267, 272, 291
računalniško posredovana komunikacija, 9, 20, 44, 75, 76–79, 83, 97, 102, 187, 230, 239, 248–250, 267, 272
razkrita intimnost, 212, 245, 267, 271
recipročnost, 32, 77, 78, 184, 187, 199
refleksivni individualizem, 259, 263, 271, 272
refleksivnost, 9, 31, 45, 52, 202, 238, 256, 257
romantična ljubezen, 27, 28, 32, 49, 50, 52, 78, 164, 200, 268

S

samorefleksija, 9, 11, 22, 25, 42, 48, 53, 71, 115, 118, 202, 207, 229, 233, 235, 244, 253, 256, 267
samopredstavitve, 10, 17, 19, 22, 44, 45, 67, 71, 76, 76, 89–91, 107, 135, 138, 141, 144–147, 150, 155, 165, 187, 189, 229, 231, 241, 244, 2473, 256, 263
samorealizacija, 11, 18, 19, 23, 26, 30, 31, 38, 41, 46, 47, 53, 98, 99, 118, 164, 196, 199, 202, 203, 207, 221, 253–257, 262, 268, 270, 272
seksualnost, 10, 19, 21, 22, 32, 37, 40, 87, 95, 100, 107, 109, 111, 116, 210, 212, 216, 221, 222, 248, 257, 269, 270
socialna pravila internet datinga, 19, 179, 184, 230, 248–255, 263
sotočna ljubezen, 32, 37, 269
stigmatiziranost iskanja partnerja/ke prek interneta, 89, 100, 127, 128, 234, 260, 267
stopnjevanje delitve podatkov, 9, 22, 100, 117, 178, 179, 180

T

teorija proizvodjanja socialnih informacij, 45, 75, 249

tradicionalizem, 177, 206

tradicionalna pojmovanja spolnih vlog, 11, 19, 176–178, 204, 206, 207, 229, 253, 257, 258, 260, 269

trženje samega sebe, 48, 96, 255

V

virtualna razmerja, 21, 42, 71–73

Z

zakonitosti pisanja profilov, 98, 133, 143

zmanjšana ranljivost ob zavrnitvi, 8, 43, 78–80, 180, 184, 193, 210, 233, 235–237, 240, 250, 251, 267

IMENSKO KAZALO

A

Anderson, T. L., 18, 73, 189, 273
Arvidsson, A., 16, 87, 230, 241, 273

B

Backer, J., 75, 273
Barraket, J., 17, 52, 82, 101, 116, 118, 210, 223, 273, 278
Barta, D. W., 212, 273
Bauman, Z., 24, 25, 36, 37, 38, 39, 49, 50, 82, 96, 255, 273
Bawin-Legros, B., 19, 196, 274, 276
Baym, N. K., 72, 79, 223, 273
Beck, U., 18, 24, 27, 28, 33, 35, 53, 198, 202, 262, 274
Beck-Gernsheim, E., 19, 24, 27, 28, 33, 35, 53, 198, 262, 274
Ben-Ze'ev, B., 18, 42, 43, 72, 78, 79, 80, 81, 82, 92, 133, 180, 185, 186, 187, 188, 190, 193, 195, 208, 210, 211, 230, 235, 236, 237, 238, 240, 241, 244, 250, 257, 274
Björnberg, U., 26, 262, 274
Bulcroft, R., 41, 274

C

Cherlin, A. J., 34, 35, 53, 201, 262, 275
Christopher, F. S., 275, 287
Cooper, A., 16, 42, 70, 92, 164, 217, 275
Couch, D., 70, 101, 118, 119, 146, 147, 187, 216, 235, 250, 275

D

Daneback, K., 70, 275
Docan-Morgan, T., 93, 94, 275
Duncan, S., 25, 276

E

Ellison, N., 17, 90, 91, 276, 278, 286

F

Fiore, A. T., 16, 17, 83, 95, 96, 160, 161, 252, 276

G

Ghoshal, G., 85, 276
Gibbs, J., 89, 144, 241, 251, 276, 278
Giddens, A., 19, 24, 26, 28, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 38, 46, 51, 123, 164, 177, 184, 200, 202, 204, 221, 254, 257, 262, 276, 277
Gies, L., 89, 277
Goffman, E., 44, 87, 144, 277
Gross, N., 17, 26, 28, 36, 53, 195, 277

H

Hall, J. A., 91, 277

Hardey, Mariann, 178, 184, 191, 248, 249, 250, 251
 Hardey, Michael, 16, 17, 42, 51, 77, 87, 95, 133, 134, 147, 167, 179, 180, 181, 182, 186, 190, 235, 241, 255, 278
 Hartlein, K. M., 92, 94, 278
 Henry-Waring, M., 17, 52, 82, 101, 116, 124, 210, 223, 273, 278
 Hitsch, G., 83, 252, 278
 Hochschild, A. R., 39, 40, 278
 Hogan, B., 121, 253, 263, 279
 Holland, S., 43, 279
 Hollander, P., 43, 49, 137, 139, 223, 234, 255, 279
 Holme, P., 85, 276, 279
 Humer, Ž., 177, 259, 279, 283

I

Illouz, E., 18, 25, 39, 45, 48, 49, 50, 51, 95, 96, 97, 137, 138, 139, 154, 159, 168, 195, 230, 234, 239, 240, 244, 255, 279

J

Jagger, E., 48, 95, 134, 181, 254, 255, 279
 Jamieson, L., 19, 24, 25, 26, 28, 33, 35, 36, 38, 212, 261, 279
 Jones, S. G., 273, 280

K

Katz, J. E., 249, 280
 Kuhar, R., 64, 65, 66, 67, 68, 69, 110, 127, 155, 162, 165, 166, 216, 280, 286, 287

L

Lampard, R., 280
 Lawson, H. M., 89, 280
 Lenarčič, B., 63, 178, 222, 223, 281
 Lucid, L., 90, 91, 241, 281

M

MacNeil, S., 281
 McKenna, K., 18, 70, 87, 88, 90, 147, 184, 193, 210, 217, 236, 237, 241, 273, 282
 Millner, V. S., 43, 95, 103, 212, 282
 Moss, B. F., 25, 26, 28, 281

N

Nielsen, N., 86, 158, 161, 219, 282

O

Oblak, T., 63, 282
 Orr, A., 17, 282

P

Paap, K., 127, 134, 138, 145, 254, 255, 282
 Parks, M. M., 74, 164, 282, 283, 287
 Petrič, G., 63, 223, 282

Pettman, D., 16, 73, 215, 238, 282
Phua, V. C., 205, 257, 283

R

Rao Sahib, P., 85, 87, 135, 140, 142, 150, 160, 241, 283
Rener, T., 3, 177, 206, 258, 283
Rheingold, H. R., 72, 222, 223, 283
Riegelsberger, J., 283
Rosen, L. D., 43, 85, 86, 158, 161, 164, 210, 283
Roseneil, S., 24, 26, 283

S

Salecl, R., 33, 39, 49, 50, 51, 283
Sautter, J. M., 83, 284
Schmidt, G., 24, 32, 284
Skopek, J., 83, 252, 261, 284
Slotter, E., 28, 284
Smail, B., 87, 89, 95, 96, 134, 135, 149, 150, 160, 161, 241, 254, 255, 256, 284
Smart, C., 284, 285
Sprecher, S., 275, 285
Suler, J., 80, 87, 89, 241, 242, 285

Š

Štulhofer, A., 31, 36, 70, 285, 286
Švab, A., 3, 32, 64, 110, 127, 137, 150, 207, 216, 259, 280, 283, 286

T

Teler, M. H., 286
Toma, C., 89, 91, 160, 163, 165, 166, 241, 277, 286
Trček, F., 63, 215, 220, 222, 223, 240, 286, 287
Turkle, S., 87, 241, 287

U

Ule, M., 31, 196, 287
Underwood, H., 18, 28, 95, 287

V

Valentine, G. V., 16, 44, 287
Vehovar, V., 16, 55, 56, 97, 278, 287

W

Walther, J. B., 20, 45, 74, 75, 76, 92, 141, 144, 164, 187, 230, 231, 251, 287
Ward, C. C., 84, 287
Wellman, B., 226, 287
Whitty, M., 17, 18, 28, 82, 87, 88, 90, 93, 101, 134, 137, 145, 147, 160, 161, 184, 189, 212, 214, 215, 241, 243, 254, 255, 288
Wildermuth, S. M., 28, 73, 255, 288
Williams, F., 274, 276, 288

Y

Yancey, G., 83, 288

Young, S. K., 17, 92, 288

Yurchisin, J., 87, 88, 90, 145, 147, 238, 241, 289